יידען, געדענקט, אז דער קאמף געגן די רדיפות אויף יידען אין דייטשלאנד דויערט!

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 26 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 209 | Łódź, Piątek, 6 września 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ח׳ אלול תרצ״ה | № 209

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 לאדז פעטריקאווער 21, טעל. : אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע

אביסיניען אפעלירט צו דער מענשהייט

אויף דער סעסיע פון דער פעלקער-ליגע אין זשענעווע

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

די צווייטע זיצונג פון דער סעסיע פון ראט האט געהאט פאלגענדען פערלויף:

דער ערשטער האט גענומען א ווארט דער אביסינישער פארשטעהער יעזע, וועלכער האט, דערמאהנענדיג זיין נעכטיגע רעדע אנגעוויזען, אז מען דארף זיך צואיילען, וויל עס קען יעדע מינוט אויסברעכען א עקסטערמינאציע־קריג. אין הסכם מיט׳ן ארטיקעל 15 פון פעלקער־ליגע־אפמאך, דארף דער ראט אננעהמען אלע מיטלען, בכדי צו ליקווידירען דעם קאנפליקט אויף א פריד־ליכען אופן. דער ראט דארף שוין אננעהמען מיט־לען, וואס זאלען אפהיטען פון א מלחמה.

ווייטער האט יעזע אין נאמען פון דער אבי־סינישער רעגירונג פראטעסטירט ענערגיש געגען דעם מאנעווער פון איטאליענישען געגנער, וואס האט געוואלט איבערראשען אביסיניען, צושטעלענ־דיג אין לעצטען מאמענט א מעמאריאל פול מיט בעליידיגונגען, וואס איז שוין צוגעגרייט געווארען זייט חדשים. די אביסינישע רעגירונג וועט זיך נישט לאזען ארויספיהרען פון גלייכגעוויכט צוליב דעם מעמאריאל.

צום סוף ווענדעט זיך יעזע צו דער פעלקער־ליגע, אז זי זאל העלפען אביסיניען מיט עצות אין אדורכפיהרען די אנגעהויבענע רעפארמען.

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

בעת זיין רעדע, האט דער אביסינישער פאר־שטעהער פראפ. יעזע אין נאמען פון דער אבי־סינישער רעגירונג געפאדערט פון ראט, אז עס זאלען אונטערגענומען ווערען מיטלען, וואס זאלען פערהיטען פון א מלחמה און וואס זאלען אפשטעלען דאס ארויסשיקען איטאליעניש מיליטער. א חוץ דעם פאדערט די אביסינישע רעגירונג, אז דער ראט זאל אנווענדען דעם ארט. 15 פון זשענעווער פאקט.

דאן ווענדעט זיך פראפ. יעזע צום ראט מיט פאלגענדע ווערטער: דערמאהנט אייך אין דער טויטליכער סכנה, וואס עס דראהט איינעם פון די מיטגלידער פון דער ליגע און וואס בעדראהט אויך אפשר דעם וועלט־שלום. אביסיניען אפע־לירט צום געוויסען פון דער מענשהייט. אביסיניען פאדערט, אז די מלוכות, וואס געהערען צו דער ליגע, און זייער עקזיסטענץ און אומאפהענגיגקייט איז בעדראהט געווארען, זאלען נישט בלייבען אהן אונטערשטיצונג.. זאגט נישט אפ הילף פאר אבי־סיניען, ווייל זי איז שוואך, און איהר אנגרייפער איז מעכטיג, אז עס זאל אין דער געשיכטע נישט פערשריבען ווערען, אז די פעלקער, צוליב דעם, וואס זיי זענען טעראריזירט געווארען, אדער צו־ליב דעם ,וואס זיי זענען געווען מיטבעטייליגט אדער אומרחמנותדיג אין זייער עגאאיזם האבען געלאזט אויף הפקר א קליין פאלק, וואס איז גע־ווען בעדראהט אין זיין עקזיסטענץ.

דאן האט גערעדט דער סאוויעטישער פאר־שטעהער ליטווינאוו, וועלכער האט אויסגעדריקט בעדויערן, אז די פאריזער בעמיהונגען פון ענג־לאנד און פראנקרייך צו ליקווידירען אויף א פריד־ליכען אופן דעם קאנפליקט, זענען געבליבען אהן ערפאלג. ער דריקט אויס בעדויערן, וואס איינע פון די מלוכות, וואס געפינט זיך אין קאנפליקט געפינט זיך שוין זייט 10 יאהר אין פרידליכע בע־ציהונגען מיט ראטען־פערבאנד.

דער רעדנער ערקלערט ווייטער, אז ער קען נישט מסכים זיין מיט׳ן שטאנדפונקט, צו וועלכען איטאליען וויל בעוועגען דעם ראט. איטאליען לעגט פאר, אז די פעלקער־ליגע זאל ערקלערען איהר אומפעראינטערעסירטקייט אין קאנפליקט און געבען איטאליען פרייע הענט. איטאליען אפדערט פאקטיש, אז די מיטגלידער פון דער פעלקער־ליגע זאלען זיך אפזאגען פון זייערע אינטערנאציאנאלע פערפליכטונגען. א ליאדע טאג קען אויסברעכען א מלחמה צווישען צוויי מיטגלידער פון דער פעלקער־ליגע. אין דער פערגאנגענהייט האט דער ראט שוין איינמאל נישט אנגענומען קיין מיטלען בכדי אויס־צומיידען א מלחמה צווישען צוויי מיטגלידער פון פעלקער־בונד.

ליטווינאוו ערקלערט ווייטער, אז ער האט נישט קיין שום סימפאטיעס פאר דעם אינערליכען רעזשים פון אביסיניען, ווי ער איז געשילדערט אין איטאליענישען מעמאריאל, אבער די אינערליכע רעזשימען פון די אייראפעאישע מלוכות זענען אזוי נישט איינהייטליך, אז מען קען זיי נישט פערגליי־כען צווישען זיך.

נאך ליטווינאוו׳ס רעדע האט דער פארזיצענ־דער אויסגעדריקט די האפנונג, אז אויף דער נאהענטסטער זיצונג וועט מען קענען שטעלען פארשלאגען וועגען דער ווייטערער האנדלונג אין דער פראגע.

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

אין משך פון גאנצען נעכטיגען טאג זענען פארגעקומען אונטערהאנדלונגען צווישען די בע־זונדערע מיטגלידער פון פעלקער־ליגע־ראט וועגען שאפען א ספעציעלען קאמיטעט פון ראט, וואס זאל האבען די אויפגאבע אויסצואַרבייטען א פאר־שלאג מיט׳ן ציל פון א פרידליכער לעזונג פון קאנפליקט. עס זאל געשאפען ווערען א קאמיטעט פון דריי מיטגלידער פון ראט.

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

אין שייכות מיט׳ן פראיעקט צו שאפען אין ראט א קאמיטעט פון דריי מיטגלידער האט מען זיך געווענדעט צום מיניסטער בעק מיט א פארשלאג צו בעטייליגען זיך אין דאזיגען קאמיטעט.

צוליב דעם, וואס די קאמפעטענצען פון קא־מיטעט זענען נישט פעסטגעשטעלט געווארען, האט מיניסטער בעק אויסגעדריקט דעם פארזיצענדען זיינע ספקות, וועגען פוילישען אנטייל אין דאזיגען קאמיטעט.

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

בעת דער רעדע פון אביסינישען פארשטעהער פראפ. יעזע, האט דער איטאליענישער דעלעגאט מיניסטער ראקא פערלאזען די זיצונג פון ראט פון דער פעלקער־ליגע. מצד דער איטאליענישער דעלעגאציע ערקלערט מען, אז פראפ. יעזעס רעדע איז געווען בעליידיגענד פאר איטאליען און דע־ריבער האט מיניסטער ראקא פערלאזען די זיצונג.

זשענעווע, 5 (ספ. טעל.)

„פארי סואר״ דערוויסט זיך, אז צוויי פראנ־צויזען ברידער באיארט האבען אין 1918 בעקו־מען פון דער אביסינישער רעגירונג אן־ענגלישע קאנצעסיע ווי עס איז אונטערגעשריבען געווארען מיט ריקעט׳ן און טשערטאק׳ן. די צייטונג פערזי־כערט, אז די פראנצויזישע קאנצעסיאנערען האבען בדעה צו פערטיידיגען זייער רעכט צו דער עקס־פלאאטאציע פון די מינעראלישע רייכטימער פון אביסיניען.

אפטימיסטישע שטימונג אין ענגלאנד

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

אין לאנדאן פיהלט זיך אן׳אפטימיסטישע שטי־מונג, די ענגלישע פרעסע האלט פאר מעגליך, אז עס זאל נישט קומען צו קיין מלחמה צווישען איטאליען און אביסיניען. דער שארפער טאן פון באראן אלאיזי׳ס רעדע האט דוקא געמאכט אויף די ענגלענדער דעם איינדרוק, אז איטאליען איז איצט גיכער ווי פריהער גרייט צו ערלעדיגען דעם ענין אויף א פרידליכען אופן.

אינטערעסאנטע אינפארמאציעס ברענגט דער „דיילי טעלעגראף״. די צייטונג בעהויפטעט, אז אידען וועט רעזיגנירען פון פערעפענטליכען די ענגליש־פראנצויזישע פארשלאגען, וועלכע מו־סאליני האט אפגעווארפען און דאס זאל ער טון אונטערן דרוק פון לאוואל׳ן, וועלכער האלט, אז די זעלבע פארשלאגען געמאכט אין אנ׳אנדערער פארם, וועלען דורך מוסאליני׳ן אנגענומען ווערען.

אין דער לעצטער צייט קומען ווייטער פאר וויכטיגע בעראטונגען צווישען פראנצויזישען פרע־מיער און איטאליענישער רעגירונג און עס הערשט די מיינונג, אז לאוואל האט בעקומען א צוזאג, אז די איטאליענישע רעגירונג וועט נישט אונטערנעמען קיין שום אנגרייפס־מיטלען, אויב זי וועט נישט דערצו פראוואצירט ווערען.

די צווייטע דערגרייכונג פון נעכטיגען טאג איז דאס, וואס באראן אלאיזי וועט נישט אפאנירען געגען צוזאמענשטעלען א נייע קאמיסיע פון עקס־פערטען, וועלכע זאלען ווידער אויספארשען די מעגליכקייטען פון פרידליכען ערלעדיגען דעם ענין.

דער דיפלאמאטישער בעריכטס־געבער פון „טיימס״ מיינט, אז מוסאליני שליסט נישט אויס די מעגליכקייט פון קומען צו א הסכם אהן דעם, מען זאל דארפען אריינדרינגען אין אביסיניען.

די בעוועגונג פון בריטישען פלאט האט געצווינ־גען רוים זיך, צו פערטראכטען.

„ניו קראניקל״ איז איבערצייגט, אז די פעלקער ליגע וועט נישט ערלויבען מוסאליני׳ן אויסצושפי־לען דעם קריג מיט אביסיניען. באראן אלאיזי בלייבט, זעהט אויס, אין דעפענזיווע.

היינט קומט קיין לאנדאן דער פרעמיער באלד־ווין. נאכדעם וועט זיך פערזאמלען דער מיניס־טארען־ראט, כדי צו בעהאנדלען די אינטערנא־ציאנאלע לאגע.

שוועֶרע אויטא-קאטא-סטראפע מיט דער באלעט-מייסטערין ניזשינסקא

איהר 12 יעהריגער זוהן דערהרגעט — די טאכטער שווער פערוואונדעט

פאריז, 5 (ספ. טעל.)

נעבען דאוויל איז פארגעקומען א קאטאסטראפע מיט דער בעקאנטער באלעט־מייסטערין בראניסלא־ווא ניזשינסקא צוזאמען מיט איהרע קינדער, דעם 12־יעהריגען זוהן און טאכטער. דאס יונגעל איז דער הרג׳עט געווארען אויפ׳ן ארט, דאס מעדעל איז שווער פערוואונדעט געווארען. די ניזשינסקא איז נאר לייכט פערוואונדעט.

העכער טויזענד יודען האבען פערלאזען כארבין נאכ׳ן איבער-נעהמען די מזרח-כינעזישע אייזענבאהן דורך מאנדזשוקא

כארבין (יט״א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס ווערט שוין איצט ענטגילטיג ליקווידירט די סאוויעטישע אדמיניסטראציע פון דער מזרח־כינע־זישער אייזענבאהן, זענען די טעג פון כארבין אפ־געפאהרען קיין רוסלאנד 800 יודען, פאמיליען־אנ־געהעריגע פון געוו. בעאמטע פון דער אייזענבאהן.

אין צוזאמענהאנג מיטן איבערנעהמען די מזרח־כינעזישע אייזענבאהן דורך דער מאנדזשוקא־רעגי־רונג האבען בסך הכל פערלאזען כארבין העכער טויזענד יודען.

א דעקלאראציע פון די טרעד-אוניאנען

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

דער הויפט־ראט פון די טרעד־אוניאן, דער אויס־פיהר־קאמיטעט פון ארבייטס ־ פארטיי ווי אויך דער אויספיהר־קאמיטעט פון דער פארלאמענטאריער אר־בייטער־גרופע האבען אויף א פערזאמלונג אנגענו־מען א דעקלאראציע, וועלכע זיי שטעלען היינט פאר דעם קאנגרעס פון טרעד־אוניאן. די דעקלאראציע טאדעלט די שטעלונג פון דער מאכט אין דעם אי־טאליעניש ־ אביסינישען קאנפליקט. זי רופט די ענג־לישע רעגירונג זאל פיהרען אנ׳ענערגישע פאליטיק אין זשענעווע און פאדערן ביי דער פעלקער־ליגע צו־זאמענצורופען א ווירטשאפטליכע וועלט־קאנפערענץ וועגען קאנטראלירען די אינטערנאציאנאלע מערק פון רויה־שטאפען. אויך דער ענין פון ווירטשאפטלי־כע בערעכטיגונגען פון די אלע לענדער, וועלכע שטע־הען נאך נישט אויף דער געהעריגער הויך פון זייער אנט־וויקלונג.

—=—

סאקאלאוו פאהרט קיין ארגענטינא

לוצערן, 5 (יט״א טעלעגראפיש)

דער פרעזידענט פון „קרן היסוד״ פאהרט איני־גיכען אפ קיין ארגענטינא, וואו ער וועט אדורכפיה־רען א אקציע לטובת דעם „קרן היסוד״.

וויכטיג פאר קאנדידאטען אויף דער הויך־שולע פאר לאנדווירט־שאפט אין ווארשא

ווארשע (יט״א) די פערוואלטונג פון דער געגענזייטיגער זעלבסט־הילף־ארגאניזאציע פון די יודישע סטודענטען ביי דער הויכשולע פאר לאנד־ווירטשאפט אין ווארשע מאכט בעקאנט, אז אינפאר־מאציעס פאר די אריינטרעטענדע וועגען די איינ־שרייבונגען ערטיילט שריפטליך נאך דעם ביילעגען א פאסט־מארקע אויף ענטפער, דער סטוד. מ. גאטעלף, ווארשע, ציעפלא 6, וו. 8 מונדליכע אינ־פארמאציעס ערטיילט ה׳ גאטעלף יעדען מאנטאג און מיטוואך אין די שעה׳ן: 17—19.

אויסצייכנונגען פאר צוועלף האלענדישע יודען

אמסטערדאם (יט״א) אין צוזאמענהאנג מיט׳ן 55־טען געבורטס־טאג־יובילעאום פון דער האלענדישער קעניגין ווילהעלמינא זענען 12 יודען בעעהרט געווארען מיט פערשידענע הויכע אויס־צייכנונגען.

———

יודען פון 16-טען וואהל-קרייז!

אויב איהר ווילט נישט, אז עס זאלען געוועהלט ווערען אין אייער קרייז קאנדידאטען, וועלכע זענען געגען אייערע אינטע-רעסען און רעכט, דעריבער שטימט אלע ווי איינער פאר די קאנדידאטורען פון

מאריאן וואדאווסקי — און — טאדעאוש העידאווסקי

דער יודישער געזעלש. קאמיטעט פאר'ן 16-טען וואהל-קרייז

װארנונג פון ראבינאט

וועגען איינריכטען בתי-תפלה אויף ימים-נוראים

די לעצטע יאהרען האט זיך איינגעבירגערט אין אונזער שטאט א העס-ליכער מנהג איינצוארדנען בתי-תפילה אויף ימים-נוראים אין געמיינע טאנץ-זאלער און פערוויילונגס-ערטער, וואס איז אסור עפ"י דין.

דער ראבינאט ווארנט דעריבער בייצייטענס די אלע „אונטערנעהמער", זיי זאלען זיך נישט אונטערשטעלען צו דינגען אזא סארט זאל אויף א בית-תפילה.

ווייל זיי וועלען ענטשידען בישט בעקומען דערויף קיין ערלויבניש.

ועד הרבנים לעדת לאדז.

לאדז, ה' תצא, תרצ"ה.

די לייטונג

פון די ביז איצט בעריהמטע ארטאדאקסישע מוסדות החנוך

„דרכי נעם"

אין לאדז (קילינסקיעגא 50, טעל. 215-26
(אל. 1-טער מאי 20, „ 200-43

מאכט בעקאנט די ג' עלטערן, אז אונזערע מוסדות החנוך זענען צום נייעם שול-יאהר 1935/36 געווארען רעארגאניזירט, פערגרעסערט און קאנצעסיאנירט דורכ'ן ווארשעווער שול-קוראטאריום סוב נומער 16878—9/35 אונטערן נאמען

„ארחות נעם"

אלס שולען פון 3-טער קאטעגאריע, ד. ה. אז אונזערע מוסדות זענען די איינציגע רעליגיעזע שולען אין אונזער שטאט מיט די רעכט פון אפיציעלע 7 קלאסען.

מיר טיילען אויך מיט, אז ס'קומען שוין פאר אין אונזערע מוסדות החנוך די איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייען שול-יאר 1935/36

אויך אלע אלטע תלמידים מוזען בנייען די איינשרייבונגען אויפן קומענדען שול-יאהר.

די מתיבתא לתלמוד ולהוראה ווערט צום נייעם שול-יאהר פערגרעסערט אונטער דער לייטונג פון רבנים גדולי התורה.

די העכערע קלאסען ביי אונזערע מוסדות החנוך ווערען רעארגאניזירט און עס וועלען אחוץ א ברייטען האנדעלס-קורס, געלערנט ווערען 2 פרעמדע שפראכען.

די גן-ילדים'ם ביי די ערציהונגס-אנשטאלטען ווערען צום נייעם שול-יאהר פערגרעסערט און פערשענערט און וועלען שטיין אונטער דער לייטונג פון אנ'ערשטקלאסיגען ספעציאליסט אויף דעם געביט.

די קאנצעלאריעס זענען טעטיג פון 9—1 און פון 4 ביז 7.

די לייטונג.

בעמערקונג: די למודים קומען שוין פאר רעגולער פון דינסטאג אן אין אונזער שול, אלעע 1-טער מאי 20, איז די פערלענגטע ל-טע קלאס און מחלקה ד' שוין טעטיג.

7-mio Kl. Szkoła Koedukacyjna i Zakład freblowski | בית ספר בן שבע מחלקות וגן-ילדים

KACENELSONA

Kilińskiego 120

די קאנצעלאריע נעמט אן איינשריי-בונגען אין אלע קלאסען און אין גן ילדים פון 8–2 און 5–8 טעגליך.

שיך

די עלעגאנטסטע
די בעסטע
דילעצטע מאדעלן

עמפפעהלט

SALON OBUWIA

A. OGÓREK

Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.

בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

הבעת תודה

מביעים אנחנו בזה תודתינו ליושב ראש דקהלתנו הציר לסיים

מר לייב מינצבערג

בעד השתדלותו לטובת ביהמ"ר שלנו. אנו מברכים אותו בשנת חיים ושלום עושר ואושר ובכל אשר יפנה יצליח.

ועד בית הכנסת בית ישראל
קילינסקיעגא 29

אין נאמען פון א פאר הונדערט הענדלער פון גרינעם מארק דאנקען מיר דעם געעהרטען פרעזעס פון דער יודישער קהלה, דעם דעפוטאט ר'

לייבל מינצבערג

פאר דער גרויסער טובה, וואס ער האט געפועלט ביי דער מאכט, מען זאל נישט יאגען די סטראגאנעס פון מארק.

משה מישלער
מאיר מילשטיין

די פערוואלטונג

פון באלוטער יוד. פליישער-פעראיין

זגערזשער 84

רופט איהרע מיטגלידער צו נעהמען אנ'אקטיוון אנטייל אין די וואהלען צום סיים זונטאג, ד. 8 סעפטעמבער ד. י.

אלע ווי איינער שטימען אין 15-טן קרייז פאר דעם מוטיגען פערטיידיגער פון די יודישע רעכט

פרעזעס פון דער יודישער קהלה
און ג' סיים-דעפוטאט

ר' לייב מינצבערג

פרעזעס ט. בלאדע
וויצע „ מאיר האכמאן.

הכשרים

אויפ'ן חודש אלול

ווערען ארויסגעגעבען אין ראבינאט. די אלע פליישער וואס שטעהען אונטער השגחה

זונטאג, מאנטאג און דינסטאג

דעם 8-טען 9-טען און 10-טען סעפטעמבער אין די שעהן פון 10 ביז 3 און פון 8 ביז 10 אין אווענד.

ה' תצא תרצ"ה. **ועד הרבנים לעדת לאדז**

אכטונג, שטריקער-מייסטער

זונטאג, דעם 8/9, 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקעגא 69 א גרויסע

מיטגלידער-פערזאמלונג

אין צוזאמענהאנג מיט דער איצטיגער שטרייק-אקציע, אלע מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען. גלייכ-צייטיג פאדערן מיר אויף אלע שטריקער-מייסטער, וועלכע האבען געליטען פיזיש אדער מאטעריעל בעת דער שטרייק-אקציע זיך צו מעלדען אין פעראיין זונטאג דעם 8/9 5 א זייגער נאכמיטאג.

די פערוואלטונג פון שטריקער-מייסטער-פעראיין אין לאדז.

הזכרה

זונטאג, דעם 8 סעפטעמבער 12 א זייגער קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפערגעסליכע

ג"ע חנה ביילע

פינטשאווסקא

צו וועלכע עס ווערען געבעטען אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע.

די פאמיליע

מזל-טוב!

צו דער פערלאבונג פון אונזער חבר און פריינד

הערן יצחק געלצמאן

מיט פרל. רוזשא ניעכטשיצקי

אונזערע הארציגסטע גליקווינשען.

חברים שלמה משה בערלינער
יוסף בערקאן און פרוי

אכטונג. עלטערן!

אין דער בעוואוסטער 7 קל. **פריוואט שולע** פון

ש. זשעלאנקא

פילסודסקי 70 פראנט, 1-טער שטאק

ווערען אנגענומען שילער פון 6 ביז 14 יאהר אין אלע קלאסן. א חוץ דעם אלגעמיינעם פראגראם פון א רעגירונגס-שולע ווערט א גרויס געוויכט געלייגט אויף אלע יודישע למודים און אויף דער העברעאישער שפראך.

אין דער V-טער און VI-טער קלאס ווערט געלערנט די ענגלישע שפראך.

דאס פערסאנאל בעשטעהט פון ערשטקלאסיגע פעדא-גאגישע קרעפטען.

בעמערקונג: דורכגאנג דורך פיעטריקאווער 46. 44.

אכטונג, פרוכטענהענדלער!!

מיר האבען אבגעהאלטען א זיצונג ספעציעל וועגען די סיים-וואהלען, און ס'איז אנגענומען געווארען איינ-שטימיג א בעשלוס

צו שטימען זונטאג

דעם 8-טען סעפטעמבער 1935

סאלידאריש פאר דעם איינציגען יודישן סיים-דעפוטאט פון 15-טען קרייז, פרעזעס פון דער יודישער קהלה

ר' לייב מינצבערג

פאר דער סעקציע פון די פרוכטענהענדלער
ריינער און סלעפסארטשיק

קאמוניקאט.

פון דער 7-קל. יובגעל-שול „ב. האמער"

לאדז, פילסודסקיעגא 45.

צום נייעם שול-יאהר 1935/36 מאכען מיר בעקאנט, אז אונזער שול איז געשטעלט געווארען אויף א העכען פעדא-גאגישען ניוואָ. דאס לערן-פראגראם:

למודי-קודש: א פערברייטערטער פראגראם פון העברעאיש, יודישע געשיכטע, גמרא, משניות, תנ"ך און יודיש-העברעאישע ליטעראטור אונטער דער לייטונג פון לעהרער-ספעציאליסטען.

למודי-חול: א פולער קורס פון 7-קל. וועלטליכע בילדונג אונטער דער לייטונג פון לאנגיעהריגע, רוטינירטע, פעדאגאגישע קרעפטען. די שילער בעקומען א גרינדליכע פארבערייטונג צו דעם יודישען גימנאזיום און אויך אין אלע אנדערע מיטעל-שולען.

בעמ.: איינשרייבונגען קומען פאר טעגליך פון 9–2 מיטאג און פון 4–7 אווענד.

די לייטונג.

שפארט געלד

דורך קויפען רייעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רייעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקער, בראנפען'ס און מעהד

Marjan Wadowski

פרעזידיום:

מ. גאָרדאָן — פערזו. מיטגל. פון צענטר. סוחרים און פאַבר. פער.
ב. גרינבערג — עלטסטער פון פליישער-צעך.
יעקב דעגענשטיין — ראַטמאַן פון דער האַנדעלס-קאַמער.
מ. דאַבּושינסקי — פרעזעס פון דעטאַליסטען-פערבאַנד.
ראובן האָפמאַן — וו.-פרעזעס פון האַנדוו.-פערבאַנד.
משה חיים וועגמייסטער — פרעזיד.-מיטגל. פון הויזבעזיצער פעראיין.
גרשון וואָלמאַן — ראַטמאַן פון דער האַנדעלס-קאַמער, וו.-פרעזעס פון קליינהענדלער-פערבאַנד (אַגראַדאָווא 10).
איגנאַצי יאַשונסקי — ראַטמאַן פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, פרעזעס פון צענטר. סוחרים- און פאַבריקאַנטען - פעראיין.
יעקב ליבּראַך — ראַטמאַן פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער.
יוזעף ליכטענשטיין — וויצע-פרעזעס פון דעטאַליסטען - פערבאַנד.
יוסף מרגליות — ג. ראַטמאַן, וויצע-פרעזעס פון צענטר. סוחרים - פעראיין.
אליעזר נאַדעל — פרעזעס פון דער גאַלאַנט. סעקציע ביים צענט. סוחרים-פעראיין.
דר. יוליוש קרויש — ג. ראַטמאַן.
אהרן פעליקס — סעקר. פון „חסד של אמת".
שמעון רייכמאַן, אַדוואָקאַט — ג. ראַטמאַן.
לייב ראָזענבערג — ראַטמאַן פון דער האַנדעלס-קאַמער, וו.-פרעזעס פון קליינה. פעראיין.
אברהם אלחנן שטיינשניידער — ג. ראַטמאַן פון לאָדז, פערזו. מיטגל. פון צענטר. סוחרים און פאַבריקאַנטען - פעראיין.
יעקב שטערן — פרעזעס פון „לינת הצדק", פערזו. מיטגל. פון צענטר. סוחרים-פעראיין.
מרדכי שייבע — פערזו. מיטגל. פון „לינת הצדק".
מ. בענדעל — פרעזעס פון „תומכי אורחים".
פיאָטר כאַרי — ראַטמאַן פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער.

יודען בירגער!

וועלכע וואָלינען אין 16-טען וואהל-קרייז

זונטאג, דעם 8 סעפטעמבער קומען פאר די וואהלען צום סיים!

הגם אין אייער קרייז, דעם 16-טען, קאנדידירען נישט קיין יודען, קען אָבער אייער אקטיוויטעט אָדער פאסיוויטעט דעצידירען וועגען דעם אויסגאנג פון די וואהלען אין דעם קרייז, ווייל דער וואהל-סיסטעם זעהט פאַר וואהלען אויף פערזאָנען.

אונזער געזעלשאפטליכער פליכט אלס יודען און בירגער און דער גוט פערשטאַנענער אייגענער אינ-טערעס לעגט אויף אונז ארויף א חוב קדוש — מאַ-סענווייז זיך שטעלען צו די וואהל-אורנעס.

פאר אונגעהויערער וויכטיגקייט פאר אונז איז, אז אלס דעפוטאט פון אונזער קרייז זאָל זיין א מאַן, וועלכער האָט מיט זיין ביז-איצטיגער טעטיגקייט געגעבען זיכערע בעווייזען, אז ער שטעהט אויפ'ן שטאַנדפונקט פון פּאָליטישער, געזעלשאפטליכער און עקאָנאָמישער גלייכבערעכטיגונג פאר יודען, ווענן עס זענען נישט פרעמד אונזערע וועהטאָגען.

בירגער! אזא מאַן איז

מאַריאַן וואַדאָווסקי,

וועלכער פיגורירט אויפ'ן 2-טען אָרט אין 16-טען קרייז.

אַלע צו די וואַהל - אורנעס! אַלע וועהלען אין 16-טען קרייז אויף ה' מאַריאַן וואַדאָווסקי שטעלענדיג אַ צייכען אויפ'ן וואַהל-צעטעל נעבען זיין נאָמען

יודישער געזעלשאפטליכער וואהל-קאָמיטעט פאַר'ן 16-טען קרייז

בית הכנסת „אהל יעקב"
גדאנסקא 18.
מחר בשבת, פ' תצא, אחרי קריאת התורה, תערך
תפלת-הזכרה
לנשמת הרב הראשי לארץ-ישראל הג' ר' אברהם יצחק הכהן קוק ז"ל. נאום-הזכרה ישא מטיף ביהכנ"ס הסופר והמשורר מר אהרן לובאשיצקי הקהל מתבקש לבוא.
הועד.

סטאַרשי פעלדשער
ש. דערעש
4 לוטאָמירסקא 4, (הינטעל-גאָס)
טעל. 184-78
נעמט אָן פון 8 ביז 10 פריה און פון 1.30 ביז 4 נאָכמ. און פון 6-7 אָוונד.

די אלע, וואָס האָבען
לעבענס-פערזיכערונגס-פּאָליסען,
וואָס זענען א געוויסע צייט נישט בעצאָהלט געוואָרען און זאָגאַר אַנולירטע קענען ווערען דורך מיר אויפסניי בענייט און ווייטער גילטיג, אזוי, אז דאָס איינגע-צאָהלטע געלד זאָל נישט פערלוירען ווערן.
ווענדען זיך:
לאָדז, פּיעטריקאָווער 145, ק. 5
ש. זילבערבערג אויס ווארשא
טעל. 203-94, מינדליך פון 3 ביז 5 נ.מ.
פייער מיט גנבות פערזיכערונג נעם איך אָן פאר אלע פערזיכערונגס-געזעל-שאַפטען אויף גינסטיגע בעדינגונגען.
אַגענטען געזוכט.

פאר גאַלד,
בּיזשוטעריע
און לאָמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזדאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
6. שערפּיען 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אָן פון 5-7 נאָכמ.

ד"ר
ל. שיפּמאַן
האָט זיך איבערגעצויגען פון זשעראָמא 3 אויף 64 זאַכאָדניאַ 64
פראָנט, 2-טער שטאָק. טעל. 106-72.

Dr.
Wajnberg
ספעציאַליסט פאַר לונגען-, האַרץ- און סקלעראָז-קראַנקהייטען
וואָלטשאַנסקא פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

צו דער פערלאָבונג פון מיין חבר
ה' יצחק נעלצמאַן מיט פרל.
רוזשא ניעכטשיצקי
ווינשען מיר זיי א הערצליכן מזל טוב און פיל גליק.
יעקב קראַוויעצקי און כלה

Z intencji zaślubin p.
Heli Gerszonowiczówny
z p. Danielem Pieżnianko
oraz zaręczyn p
Rózi Gerszonowiczówny
z p. A. Winklerem
składam serdeczne życzenia Rodzicom i Młodym
Sz. BORNSZTEJN.

Dr. med.
M. JAKUBOWICZ
צורירגעקעהרט
פּאָלודניאָווא 9. טעל. 109-71
נעמט אָן פון 10—12 און פון 4—6 אָוענר.

צאָהן-ארצט
LEOPOLD
OINNYKAMIEN
פלאַץ קאָשטשושקי 4
נעמט אָן פון 10—2 און פון 4—8 אָוונט

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען - קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
זגערזשער 15 טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג.

ענטשולדיגונג

דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביי אונזער געעהרטען פרעזעס
ה' טאַכטערמאַן
פאַר די אויסדריקען זייענדיג אין אַן'אויפ-געגרעגטען צושטאַנד. איך פערזיכער, אַז עס וועט זיך מעהר נישט איבערחזר'ן. אלס חרמה שפענד איך 10 זלאָטעס אויף אונזער פעראיין.
אשר קאָזלאָווסקי

אכטונג, גיילערס ראַיאָן
גאַרדינען
אין א גרויסען אויסוואָהל
צו בעקומען אין דער פראַצאָוניע
פּיעטריקאָווער 257
ווי אויך פאַר ווידערפערקויפער.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאַל-ארצט פאַר הויט-און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 30, טעל. 245-21
נעמט אָן ביז 8 פריה, פון 12 ביז 2 מיטאָג און פון 5—9 אָוו. זונטאָג פון 10—1 בּמטאָג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פאַר אונבעמיטעלטע לעמשניצע-פּרייזן

די בעוואוסטע
7-קל. מוסטערהאפטע מענער-שולע
פון ש. שולדענריין פּאָלודניאָווא — 29 —
שילער ווערען אָנגענומען אין אַלע קלאַסען טעגליך פון 9 פריה ביז 2 און פון 4 ביז 6 נאָכמ.
צום נייעם שול-יאָהר איז שוין טעטיג די 7.קל.
די למודי-קודש ווי אויך די אלגעמיינע בילדונג ווערט געלערענט אין א ברייטען פראָגראַם דורך בע-וואוסטע לעהרער-פּעדאַגאָגען.

קאָנצעסיאָנירטע
7-קלאַסיגע מענער-שולע
פון י. ערעלשטיין
9 סאַלנא 9
עס ווערען אָנגענומען שילער אין אַלע קלאַסען אין עלטער פון 6 ביז 14 יאָהר.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פון 10 ביז 6 אָוו.
אין פאָרבערייטונגס-קלאַס (גן-ילדים) ווערען אָנגע-נומען קינדער פון 5 יאָהר אָן.
די ליימונג.

„תומכי-אורחים"
פּאָמאָרסקא 18, טעל. 266-31
מיר טיילען מיט דאָס אין פער-איינס-קאַנצעלאַריע אמטירט
אַבּאַדוואָקאַט
יעדען מאָנטאָג און מיטוואָך פון 6 ביז 8 אָוונד און ערטיילט
יורידישע עצות
פאַר מיטגלידער, שפענדער פון אונזער אינסטיטוציע און פאַר אונטערמעגליכע-געגעציך אומזיסט.
א מינימאַלען אָפּצאָהל ווערט גע-נומען פאַר דורכפיהרען ספראָוועס.
די פערוואַלטונג.

ל עכער
ווערען אויפגענעמט
בּײַ ג. נאַרדמאַן
שרודמיעסקא 8

דאָס ערשטע יודישע
בלומען-געשעפט
א. נ. „קאַסינאַ"
אין פּאַסאַזש-קאַסינאָ
לאָדז, פּיעטריקאָווער 67
עמפּפעהלט טעגליך
● פרישע בלומען ●
פאַכמענישע ליימונג
צו בילינע פּרייזען

דאָקטאָר
ד. ראָזענצווייג
צוריקגעקעהרט
פּילסודסקיעגאַ 72, טעל. 128-74.

הזכרה.
זונטאָג, ד. 8 סעפּט. 1935 12 בייטאָג קומט פאַר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענט-הילונג פון דער מצבה פון אונזער אונפערגעסליכע פרוי און מוטער
נ"ע רבקה קלעפּקאַרטשיק
אַלע קרובים, פריינד און בע-קאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.
מאַן און קינדער

פאַר קראַנקע אויף רעקאָנוואַלעסצענטען!!!
אריגינעלע רויטע ווייבען
ווי אויך אונגאַר-ווייבען
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווײַן-געשעפט פון
אינה.: ישראל שיקער
ע. שיקער
לאָדז, פּאָלנאַצנאַ 1
טעל. 107-84.

מעטאַל-בעטען
מאַטראַצען אַלע אַרט
קינדער-וועגעלער
אין א רייכען אויסוואָהל
ווישימאַטשסעס, אייז-קאַסטענס. פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt" א.ד. גל. קויפט מען
אמבּיליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!
ספעצ. רעפּעראַטור-ווערקשטעל און לאַקירער

צו אלע בעקער-מייסטער אין לאָדז!

די פערוואַלטונג פון בעקער-צעך אין לאָדז פאָדערט אויף אַלע בעקער-מייסטער זייערע פאַמיליעס און פריינד צו געהן מאַסענווייז זונטאָג, דעם 8-טען וואַשעשען צו די סיים-וואָהלען און אפּגעבען זייערע שטימען

אין 15-טען וואַהל-קרייז

פאַר דעם פּרעזעס **לייבער מינצבערג**

אין 16-טען וואַהל-קרייז

אָפּגעבען אייערע שטימען פאַר דעם פּרעזעס פון דער האַנדווערקער-קאַמער

סטאַניסלאַוו קאָפּטשינסקי

און פאַר דעם בעקאַנטען עהרענווירדיגען און פּאָפּולערסטען פּרעזעס פון ב"ב-קלוב

מאַריאַן וואַדאָווסקי

מאיר גאָלדבערג סטאַרשע פון בעקער-צעך

צו אלע פיש-סוחרים אין לאָדז!

די פערוואַלטונג פון פיש-סוחרים-פעראיין אין לאָדז, פאָדערט אויף אַלע פיש-סוחרים און זייערע פאַמיליעס און פריינד צו שטימען זונטאָג, דעם 8-טען וואַשעשען צום סיים אין **15-טען וואַהל-קרייז**

פאַר'ן פּרעזעס פון דער יודישער גמינע **ה' לייבל מינצבערג**

אין **16-טען וואַהל-קרייז** פאַר דעם קאַנדידאַט עהרענווירדיגען פּרעזעס פון ב. ב. קלוב **מאַריאַן וואַדאָווסקי**

די פערוואַלטונג.

יואל לובּאַכינסקי, ישראל קרויזע, מ. קאָטשמאַרעק, אברהם לובּאַכינסקי, קאָפּל לובּאַכינסקי, סעקרעטאַר פ. ראָזענצווייג.

הזכרה.

זונטאָג, דעם 8. סעפּט. 1935, 12 א זייגער בייטאָג קומט פאַר אויפ'ן בית-החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון מיין אונפערגעסליכען מאַן, אונזער טייערען פאָטער, שוויגערפאָטער און גרויספאָטער

נ"ע **הערשל ליבערמאַן**

אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די טרויערנדע פאַמיליע.

נויט און עלענד פון דייטשע יודען

דער ארגאניזירטער און סיסטעמאטישער קאמף אויפ'ן דייטשען אופן

פראנקפורט, (יט"א). דער מאנהיימער „האקענ־קרייץ־האגער" טיילט מיט, אז לעצטענס האבען פיל יודישע הורט און דעטייל סוחרים צוגעשיקט צו זייערע ליפעראנטען בריף פון פאלגענדען אינהאלט: „איך מוז אייך ליידער מיטטיילען, אז איך קען די רעכנונג וואס איז פעליג דעם..... נישט בעצאהלען, ווייל פאר מיין געשעפט שטעהען נאציאנאל סאציא־ליסטישע פאסטנעס, וועלכע קוקען אויפמערקזאם, ווער קויפט אין מיין געשעפט. צוליב דעם פעהלען מיר די קאסע־הכנסות, וואס זאלען ערלויבען דעקען מיי־נע פערפליכטונגען". חוץ דעם ווענדען איצט אן די יודישע סוחרים בעת זיי מאכען בעשטעלונגען די פאלגענדע קלויזול: „דער קויפער איז בערעכטיגט גענצליך אדער טיילווייז זיך צוריקצוציהען פון דעם אויפטראג ווען זיין געשעפטס־פיהרונג איז וועזענט־ליך בעשווערט דורך העכערע געוואלט אדער אנדערע פון איהם נישט אפהענגיגע אומשטענדען".

די צייטונג ברענגט די מיטטיילונג א. ק. „דורכ־זיכטיגער יודישער מאנעוור".. און אינסינואירט אז דורך די אויביגע שריט ווילען די יודישע סוחרים אויס נוצען זייער „ווירטשאפטליכע מאכט־שטעלונג" און „אויסאיבען א דרוק אויף דער האלטונג פון דעם דייטשען פאלק".

בערלין (יט"א. „דער בעאבאכטער" טיילט מיט אז אין הירשבערג האט זיך פאר דעם טייל פון מארק, וואס איז ספעציעל אויסגעטיילט פאר יודישע הענד־לער געזאמעלט א גרויסער עולם, וואס איז „בעשטא־גען מעהרסטענס פון נייגעריגע". אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען אויסגעהאנגען געווארען מעלדונגען אז דער אריינגאנג אין דעם יודישען טייל פון מארק איז ערלויבט בלויז פאר די יעניגע וועלכע האבען בדעה צו קויפען ביי די יודישע הענדלער.

בערלין, (יט"א). די גאו־ליטערס און פאליציי־פרעזידענטען אין געלזענקירכען, אסטהאנאווער, מאג־דענבורג, מיינץ און א פאר אנדערע שטעט האבען פערעפענטליכט ווארנונגען נעגען „איינצעל אקציעס" וואס זענען געווענדעט געגען יודען ווי צ.ב. אויסהאַ־קען שויבען, צושטערען מצבות, בעפאלען און שלא־גען, יודישע דורכגעהער. אייניגע מעלדונגען פערדרי־פען זיך דערביי אויף דעם „ווילען פון פיהרער", וועלכער האלט, אז מען דארף זיך אפהאלטען פון איינ־צעל־ אקציעס געגען יודען. עס ווערט דערביי בע־טאנט אז „דער קאמף געגען יודענטום איז נישט די זאך פון איינצעלנע פאלקס־גענאסען, נאר איז די זאך פון דער מלוכה און פון דער פארטיי".

צער פון פליישער און וואורשטען־מאכער!

מארגען, שבת, 8 אווענד ארדענען מיר איין אין אונזער לאקאל פיעטריק. 24

א גרויסען וואהל־מיטינג

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

דער איינציגער קאנדידאט פון לאדזער יודענטום — פראזעס מינצבערג,

סטארשי פון צעך ב. גרינבערג א. א.

אלע פלייש־הענדלער, וואורשטען־מאכער ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען!

פאר־בילדונג אלס פארבעדינג צו בעקומען א סערטיפיקאט

לוצערן (יט"א) אין הסכם מיט די רעזא־לוציעס פון ציוניסטישען קאנגרעס וועלען אבסאל־ווענטען פון א לאנדווירטשאפטליכער אדער האנד ווערקער־שול האבען דעם זכות הבכורה ביים בע־קומען סערטיפיקאטען פון די 45 פראצ. סערטיפי־קאטען, וואס זענען בעשטימט געווארען אפר פאך־לייט.

אן פוילען וועלען אנערקענט ווערען צייגנישען פון די פאך־שולען פון „ארט" און פון פערבאנד צו פערשפרייטען פאך־בילדונג צווישען יודען אין מזרח־גאליציען „וואוזעט".

דאס גלייכען וועלען ביים בעקומען סערטיפי־קאטען האבען פארצוג פאך־לייט און לאנדווירטען, וואס האבען אין די לעצטע פינף יאהר מינדעסטענס דריי יאהר געארבייט אין זייער פאך.

איבדיווידועלע רייזעס

קיין פאלעסטינא

מיט דער שיף „POLONJA"

אפפאהר דעם 18־טען סעפטעמבער

Wagons Lits Cook אינפארמ־ בוננען

68 פיעטריקאווער 68, טעל. 70־170

פאפולערער צוג קיין ווארשא 8.90 זל. אפפאהר דעם 8 סעפטעמבער.

רעכער אויף דער מאשין

ווערען אנגענומען אויסצונייען ביי

ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

דייטשען אופן

בעראנאוויטש פאר'ן פאלקס־קאמפיין פון זעלבסט־הילף פאר פוילישע יודען

וארשע (יט"א) דער „צעקאבע" האט ער־האלטען פאלגענדע מיטטיילונג וועגען גאנג פון דער פאלקס־קאמפיין־אקציע אין בעראנאוויטש:

מיט צופרידענהייט מעלדען מיר, אז די אק־ציע ענטוויקעלט זיך זעהר גוט. מיר האבען אוועק־געשטעלט א מוסטערהאפטע ארדנונג. אין קאמיטעט זענען פערטרעטען אלע גרופען פון דער היגער יודישער געזעלשאפט, ביז איצט האבען מיר דורכ־געפיהרט א העפטיגע אגיטאציע צווישען די ווירט־שאפטליכע פעראיינען. אין משך פון היינטיגען טאג האבען מיר געזאמעלט אנ'ערך 2.000 זל. מיר האָ־פען, אז אונזער שטאט וועט קענען דינען אלס ביישפיל פאר אנדערע שטעט.

פערטיילונג פון די רעסארטען אין דער נייער עקזעקוטיווע

לוצערן, 5 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז פארגעקומען א געהיימע זיצונג פון דער עקזעקוטיווע. עס איז בעטראכט געווארען די פראגע פון פערטיילען די רעסארטען. די דאזיגע פראגע וועט ווארשיינליך ערלעדיגט ווערען ערשט אין ירושלים. מען שמועסט, אז ווארשיינליך וועט גרינבוים שוין מעהר נישט פערנעהמען דעם אמט פון לייטער פון עליה־דעפארטאמענט.

נאטירליכע רייכטימער דארפען זיין דאס געמיינזאמע גוטס פון אלע פעלקער

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

סנאודען, וועלכער ווילט איצט אין ניו־יארק, האט צוגעשיקט א בריף, אין וועלכען ער ערקלערט, אז גאנץ אייראפא האט מורא פאר א מלחמה־אויס־ברוך, וואס וואלט געהאט נישט פא־אויסגעזעהענע פאלגען. די גאנצע שרעקליכע מאדערנע קריגס־מאשינעריע וואלט אויסגענוצט געווארען צו פער־ניכטען די אונאפהענגיגקייט פון א שוצלאזען לאנד. א פעסטער שלום ווערט אבער מעגליך נאר דאן, ווען די פעלקער וועלען פערשטעהען, אז נאטירליכע רייכטימער דארפען זיין דאס געמיינזאמע גוטס און אויסגענוצט צו טובת אלע פעלקער

דייטשלאנד און די פעלקער־ליגע

בערלין, 5 (ספ. טעל.)

די אמטליכע „דיפלאמאטיש־פאליטישע קאָ־רעספאנדענץ" קריטיקירט די איצטיגע ראלע פון דער פעלקער־ליגע אין איטאליעניש - אביסינישען קאנפליקט און שרייבט:

די דייטשע פאליטיק נעהמט איבערהויפט נישט קיין אנטייל אין דעם גאנצען ענין. זי איז אבער דירעקט פעראינטערעסירט, אז די דייטשע זאך פון אויפבויען. וואס עס לאזט זיך נישט אפטיילען פון שלום, און דערמיט דער וואוילשטאנד פון דער גאנצער וועלט, זאלען נישט אנגעריהרט ווער־רען. מיט די דאזיגע זארג גיט דייטשלאנד דאס רעכט און פליכט צו ווארענען און אנווייזען אויף דעם גרויסען פעהלער און פאלשע מעטאדען פון דער פעלקער־ליגע. עס געהט וועגען איינהאלטען דעם פרעסטיזש פון דער דאזיגער אינסטיטוציע, וועגען צוריקגעבען דעם צוטרוי, וועלכע איז פון פריהער אביסעל אפגעשוואכט געווארען.

(ווייטערדיגע דעפעשען זעה זייט 23)

דער שווערער וועג פון יוד. קאלאניסטען

וועגען דער גרינדונג פון יודישע קאלאניעס אין ארגענטינע

די יודען וועלכע האבען מיט פערציג יאהר צו־ריק, אדער שפעטער אביסעל, זיך בעזעצט אין לו־סיענוויל, האבען זיך ארויסגעוויזען צו זיין דאס רוב גוטע קאלאניסטען, והראיה, — א גרויסער טייל האט בייגעקומען אלע גרויסע שוועריגקייטען, און עס איז אויפגעבויט געווארען א יודישער ערד־אר־בייטער ישוב. וואו עס איז געווען א ווילדערניש, א־בער נישט אלע, וועלכע זענען געקומען אהין, און דערהויפט — נישט אלע, וועלכע זענען דארט געבוי־רען און אויפגעצויגען געווארען, זענען געבליבען אויף די פעלדער, פארוואס זענען זיי נישט געבלי־בען? דאס איז די פראגע וואס איך האב געזוכט אויף איהר אנ'ענטפער אין ש. י. הורוויץ'עס „קא־לאניע לוסיענוויל".

עס איז קלאר, פארוואס די קאלאניע גופא, האט נישט געקאנט זיך צופיל פאנאנדערוואקסען: עס איז נישט געווען נענוג ערד אין שכנות, אלע פרייע לענ־דערייען וואס האבען זיך דארט געפונען, זענען שוין פריהער פון דער יק"א אפגעקויפט געווארען און עס זענען אויף זיי בעזעצט געווארען קאלאניסטישע זיהן אדער נייע קאלאניסטען. נאך מענשען האבען דא אויפן ארט נישט געקאנט קאלאניזירט ווערען, א־בער פארוואס זענען זיי נישט קאלאניזירט געווארען אין אנדערע ערטער? ווי מען קען דרינגען פון ש. י. הורוויץ'עס דערצעהלונג, האט נאר א טייל פון די וואס האבען פערלאזען לוסיענוויל. זיך איבערגע־קליבען אין אנדערע קאלאניעס, אלע איבעריגע זע־נען אוועק אין שטאט. דערהויפט איז אוועק די יו־גענט. פארוואס איז עס אזוי געווען? קיין דירעקטען ענטפער אויף דער פראגע נעפינען מיר נישט ביי ש. י. הורוויץ'ן, אבער אויפ'ן סמך פון אייניגע פאק־טען וועלכע ער דערמאהנט, און אויפן סמך פון אנ־דערע קוואלען, וואלט מען געקאנט קומען צום שלום, אז ווי ווייט דער וואוקס פון דער קאלאניזאציע אין און ארום לוסיענוויל איז געשטערט געווארען האט זיך עס גענומען דערפון; וואס נישט אלע, וועלכע זע־נען פון פריהער געווען קאלאניסטען, האבען זיך גע־קאנט צופאסען צו די בעדינגונגען פון ערד־ארבייט אין ארגענטינע. און צווישען די יודען וועלכע האבען ערשט געדארפט נעהמען זיך פאר אגרי־קולטור, זע־נען געווען אזעלכע וועלכע האבען זיך בכלל נישט גע טויגט דערצו. עס האט זיי געצויגען צו שטאטישע בעשעפטיגונגען, צום שטאטישען לעבען — און פרי־הער אדער שפעטער — האבען זיי זיך געמוזט געזע־גענען מיטן דארף. אזעלכע זענען געווען אין אלע קא־לאניעס — און אויך אין לוסיענוויל.

אויך די יק'א איז נישט אלעמאל געווען פעהיג אויסצופיהרען איהר אויפגאבע.

פון א רייזע

פון ש. ניגער

עס פערשטעהט זיך אז אויך די קאלאניסטען זע־נען נישט אלע געווען אזעלכע צדיקים עס האבען זיך געפונען צווישען זיי גענוג אזוינע מיט וועלכע ס'איז נישט לייכט געווען אויסצוקומען. אומעטום זענען דא קריגערישע נאטורען, פון זיי האבען נישט נאר די ארטיגע יק"א פערוואלטערס געהאט צו זינ־גען און צו זאגען, אויך אין צענטער — אין פאריז און אין פעטערבורג — האט מען געוואוסט פון זיי און דאס איז געווען מסתמא איינע פון די אורזאכען פארוואס מען האט זיך זעלטען ווען צוגעהערט צום קאלאניסט'ס פראטעסטען, כאטש ער איז אזוי אפט געווען גערעכט.

דערצו האבען די ארונים פון יק"א טאקע נישט שטענדיג געוואוסט, ווי צו פיהרען זיך מיט די יודען. וועלכע זיי האבען געוואלט בעגליקען. אדער זיי זע־נען געווען צו־גוט, אדער — צו־בייז. אין אנהויב האט מען איינגעשטעלט א סיסטעם פון קצבה. יעדע פאמיליע האט בעקומען מאנאטליך אכט פעזאס פאר א דערוואקסענעם און פיר — פאר א קינד. קיין אר־בייט האט מען נישט פערלאנגט פארן געלד. האט נישט איין קאלאניסט אנגעהויבען צו קוקען אויף זיך ווי אויף באראן הירש'ס א קעסט־קינד. פון דער אנ־דער זייט איז די געלד־שטיצע געווען א שטענדיגע בייטש אין דעם אדמיניסטראטארס הענט. איז איהם א קאלאניסט נישט געפעלען געווארען, האט ער איהם אויפגעהערט צו צאהלען דאס חודש געלד. דערביי הא־בען זיך געפונען אזעלכע וועלכע האבען זיך אונטער־גע'חנפט, און אזעלכע, וועלכע האבען אונטערגע'־מסרט. עס האט געהאט א דעמאראליזירענדע ווירקונג אי אויף די קאלאניסטען, אי אויף דער אדמיני־סטראציע. מען איז אריינגעפאלען אין א צווייטען עקסטרעם. מען איז געווארען שוין צו שטרענג צו די קאלאניסטען, פון פילאנטראפיע איז מען איבערגע־גאנגען צו ביוראקראטיזם, און ביידע סיסטעמען הא־בען געפיהרט צו מחלוקות. צו אייביגע סכסוכים צווישען די קאלאניסטען און דער אדמיניסטראציע. ווי אויך צווישען די קאלאניסטען גופא. קיין געזונט איז דערפון נישט צוגעקומען נישט די איינציגע קא־לאניסטען, נישט דעם עצם פלאן פון דער יודישער קאלאניזאציע. עס איז נישט בעשאפען געווארען קיין אטמאספער פון צוטרוי, און פון פריינטליכער צוזא־מענארבייט צווישען די קאלאניסטען און זייערע בעלי טובות, און ווען די לעצטע זענען פלוצלונג געווארען שטרענג. הארט און, אנשטאט צו געבען שטיצע האבען זיי גלייך ווי די "קאסעטשע" (דער שניט פון תבו־אה) האט אנגעהויבען ברענגען הכנסה, גענומען מאה־נען דעם חוב פון יק"א און צונעהמען גאנצע צוואנ־ציג פראצענט פונם שניט. האבען א סך קאלאניסטען פערלוירען דעם גלויבען אין זייער צוקונפט. זיי האט זיך געדוכט, אז עס איז נישטא קיין האפנונג אויס־צוצאהלען דעם גאנצען חוב יק"א און ווערען די איינענטימער פון דער ערד, וואס זיי בעארבייטען. זיי האבען געהאלטען אז „יעדער סענט, וואס זיי קא־נען אויספיהרען נישט צו צאהלען איז פאר זיי א געפונענער". און זיי האבען אויף אלע אופנים גע־זוכט זיך אויסצודרעהען פון צאהלען. די אדמיניס־טראציע פון איהר זייט, האט אנגעווענדעט אלערליי מיטלען פון קאנטראל, דאס האט נאך מעהר פערבי־טערט א טייל פון די קאלאניסטען, און עס האט זיך אנגעהויבען א בעוועגונג צו פערלאזען די קאלאניע.

עס וואלט אבער געווען א טעות און אנ'עוולה ארויפצווארפען די גאנצע שולד אויף דער יק"א־אדמיניסטראציע, אין די עצם בעדינגונגען פון דער ארגענטינער אגריקולטור, ווי אויך אין דער פסיכא־לאגיע פון א סך יודישע קאלאניסטען איז פאראן עפעס אזוינס וואס האט געפיהרט און געמוזט פיהרען דערצו, אז נאר א טייל נישט אלע, זאלען בלייבען.

מען האט ביי דער ערשטער גינסטיגער געלעגענ־הייט אויפגעהערט צו ארבייטען — און אריינגעטון זיך אין האנדעל. דאס איז פארגעקומען דערהויפט אין די מלחמה יאהרען. די פרייזען אויף פיה האבען געהאלטען אין איין שטייגען. האט מען אויפגעהערט צו אקערען און צו זייהען. מען האט זיך אריינגע־לאזען אין האדעווען און דערהויפט אין קויפען און פערקויפען פיה. „דער לאזונג: „איינהאנדלען וואס מעהר סקאט" האט געהערשט, זאגט ש. י. הורוויץ, איבעראל, און די קאלאניע לוסיענוויל איז נישט גע־ווען קיין אויסנאהם". די קאלאניסטען זענען רייך גע־ווארען. אבער זיי האבען אויפגעהערט צו זיין קאלאניסטען, און נאך ערגער איז, וואס די רייכקייט האט אויך קיין ממשות נישט געהאט, באלד נאכן פע־ריאד פונם אייראפעאישען עלענד און אמעריקאנער שפע: באלד נאכן קריג, ווען מען איז געווען איבער־פולט מיט איינקויפען סקאט, האט אנגעהויבען קרא־כען דער מסחר, צוערשט האט מען ביליג נישט גע־וואלט פערקויפען, און שפעטער איז שוין נישט געווען ווער עס זאל קויפען"...

די קאלאניע האט זיך פערשולדיגט אויף א סומע פון 40.000 פעזאס. יעדער האט געליהען און האט זיך פער'משכנט. אפי נאר איינצוקויפען וואס מעהר פיה. די פיה איז געבליבען אויפן פעלד און עס איז נישט געווען מיט וואס צו צאהלען די חובות.

דאך איז די קאלאניע לוסיענוויל נישט רואינירט געווארען פון דעם האנדעל מיט פיה האט זיך אויסגע־לאזען א טייך. האט מען זיך צוריק גענומען צו דער „קאסעטשקע" (זייהען תבואה) גראד איז געווען א גע רעטעניש עטליכע יאהר נאכאנאנד, די פרייזען אויף ווייץ, אלפאלפא און אנדערע אגרא־פראדוקטען זע־נען געווען הויך איז מען ארויס פון די חובות און— אנגעהויבען מאכען נייע חובות. מען האט אנגע־הויבען איינצופיהרען טראקטארס, שנייד־ און בינד־מאשינען. מען האט געקויפט אויטאמאבילען, די רייכערע האבען זיך אויסגעקויפט פון יק"א. מען איז געווארען די בעלי בתים אויף דער איינענער ערד. האט מען זי נעקאנט פערמשכנען אין באנק און — שפעקולירען מיט תבואה, אזוי ווי מען האט פריהער שפעקולירט מיט פיה. און אזוי ווי פריהער איז געווען גוט נאר ביז עס איז געקומען דער קריזיס אינם פיה־האנדעל, אזוי האט איצט די פראספעריטי אנגעהאלטען נאר ביז די יאהרען 1929—1930, ווען עס האבען גענומען פאלען די פרייזען אויף תבואה...

אין אט דער אטמאספערע פון גוטע און שלעכטע געשעפטען זענען א סך גוטע קאלאניסטען געווארען שלעכטע אדער גוטע געשעפטסלייט און זיי האבען פערלאזען די ערד.

ענגלישע קוילען-ארבייטער דראהען מיט א שטרייק

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

אויף דעם קאנגרעס פון די בריטישע טרעד יוניאנס, וואס קומט פאר אין מארגעט, האט דער פרעזידענט פון די בערג-ארבייטער אין ענגלאנד דזשאנס, שארף אטאקירט די אייגענטימער פון די קוילען-גרובענס, דראהענדיג מיט א שטרייק אין פאל ווען עס וועלען ווייטער איגנארירט ווערען די פאדערונגען פון די ארבייטער.

דער אביסינישער קעניג דאנקט דעם פויבסט

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

פון אדיס-אבעבא טיילט מען מיט: דאס אויסען-מיניסטעריום האט איבערגעשיקט דער דעלעגאציע אין זשענעווע נייע אינסטרוקציעס. די אביסינישע דעלעגאציע דארף ווייטער פאדערען אנצווענדען די פראצעדור פון דער פעלקער-ליגע און נישט איינצוגעהען אויף קיין קאמפראמיס. אין אדיס-אבעבא הערשט אן אפטימיסטישע שטימונג. דער אביסינישער קייזער האט איבערגעשיקט דעם פויבסט א דאנק-דעפעשע פאר זיין ארויסטריט צום שוץ פון שלום.

מיניסטער אידען קאנפערירט מיט די דעלעגאטען

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

די ענגלישע צייטונגען מעלדען, אז דער ענגלישער דעלעגאט אין זשענעווע, מיניסטער אידען וועט היינט אפהאלטען בעראטונגען מיט א ריהע דעלעגאטען אין דער פעלקער-ליגע. צווישען אנדערע אויך מיט מיניסטער בעק. דאס געשפרעך צווישען אידען'ען מיט'ן מיניסטער בעק זאל פארקומען אין די נאכמיטאג-שעה'ן.

„נישט-ציוניסטען" וועלען בעקומען דריי ערטער אין דער עקזעקוטיווע

לוצערן, 5 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון דער נייער עקזעקוטיווע. עס איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען אנטייל פון נישט-ציוניסטען אין דער עקזעקוטיווע. ווארשיינליך וועלען זיי בעקומען דריי ערטער אין דער עקזעקוטיווע.

דער נאמען פון די „נישט-ציוניסטען" אין דער יודישער אגענץ זאל געענדערט ווערן

לוצערן, 5 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף דער סעסיע פון דער יודישער אגענץ זענען היינט פארגעקומען זיצונגען פון די פערשידענע קאמיסיעס ווי פאליטישע, ארגאניזאטארישע, קאלאניזאטארישע א. אז. וו.

צווישען אנדערען איז אויך בעטראכט געווארען צו ענדערן דעם נאמען פון „נישט-ציוניסטען" אויף א אנדערן נאמען.

לופט-ליניע ווארשע—מאלמע

שטאקהאלם, 5 (ספ. טעל.

נעכטען, ארום האלב 7 אין אווענד איז קיין מאלמע אנגעקומען דער ערשטער אעראפלאן פון דער פוילישער פליה-ליניע „לאט". דער אעראפלאן איז בעגריסט געווארען דורך דעם פארשטעהער פון אעראטראנספארט קאמפאניע [illegible].

ווער האט אייך געשיצט בעת די עקסצעסן אין באלוט?

אפשר דער נישט-יודישער קאנדידאט ? אפשר וועט ער פאר אייך זיך מוסר נפש זיין אין אנ'עת צרה חס ושלום ? געדענקט, לאזט אייך נישט פערפיהרען !

איהר מוזט אפגעבען בלויז אייך שטים, כדי דער יודישער מאנדאט פון

ה' לייב מינצבערג זאל זיין געזיכערט!

קוראטאריום פון העבר. אוניווערזיטעט האלט אפ די סעסיע אין לוצערן

לוצערן, 5 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז דא אנגעקומען דער קאנצלער פון העברעאישע אוניווערזיטעט אין ירושלים. ער וועט זיך בעטייליגן אין דער סעסיע פון קוראטאריום פון אוניווערזיטעט.

אייער יודישע הארץ וועט אייך הייסען שטימען בלויז פאר דעם יודישען קאנדידאט און נישט לאזען, אז דורך אייך זאל צוברעכען ווערען דער איינציגער לאדזער יודישער מאנדאט

איהר מאכט בלויז א פאסיקל אינם צווישען קעסטעלע פון דעם וואהל-צעטעל

און וועהלט אויס אלס סיים-דעפ. ה' לייב מינצבערג

אביסיניען געהט איין אויף אן ענגלישען מאנדאט

לאנדאן, 5 (ספ. טעל.)

דער אביסינישער געזאנדטער אין ענגלאנד, ד"ר מארטין האט ערקלערט אויף א מיטינג אויף וועלכען עס זענען אנוועזענד געווען דיפלאמאטען און פארשטעהער פון ענגלישע פאליטישע און מיליטערישע קרייזען, אז אביסיניען איז גרייט צו אנערקענען דעם ענגלישען מאנדאט.

אויף דער דאזיגער פערזאמלונג איז אנגענומען געווארען א בעשלוס, אז אביסיניע ווענדעט זיך צו ענגלאנד מיט א בקשה צו קומען איהר צו-הילף ביים אפהיטען איהר אונאפהענגיגקייט אין די טראקטאטען.

דער פאטאגראפישער אטעליער „POLONJA"

31 גדאנסקא 31

פיהרט אוים אלערט פאטאגראפיעס. צו פעסער, לעגיטימאציעס. מעטריקולעס ווי אויך צו די אובעזפיעטשאלניע לויט פארשריפטען, בעשטעטיגט דורך דער האנדווערקער-קאמער. אלעס צו זעהר ביליגע פרייזען.

אויפ'ן פערלאנג פון קליענט פערטיג איך אויס אין פערלויף פון עטליכע מינוט. אלעס שעהן און גוט רעטושירט. פאסטקארטען ווערען אויסגעפערטיגט לויט די נייעסטע זשורנאלען צו זעהר ביליגע פרייזען

בעמערקונג: צו יעדער איינציגער אויפנאהמע ווערט צוגעגעבען זעהר א וויכטיגער קופאן... איהר זאלט פאדערן דעם קופאן מיט אכטונג

„POLONJA"

אינהאבער: דיפל. פאטאגראף גוטערמאן

לאדז, גדאנסקא 31.

די פראנצויזישע פרעסע וועגען די זשענעווער בעראטונגען

פאריז, 5 (ספ. טעל.)

די היינטיגע פרעסע בעהאנדעלט זעהר איינגעהאלטען די דיסקוסיע אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פעלקער-ליגע-ראט. די צייטונגען אונטערשטרייכען אבער מיט צופרידענהייט, אז נישט קוקענדיג אויף דעם שארפען טאן פון דער רעדע פון איטאליענישען דעלעגאט איז נישט געקומען צו קיין שום אינצידענטען.

פרעמיער לאוואל'ס רעדע ווערט גינסטיג קאמענטירט.

„לע מאטען" שטעלט פעסט, אז די סיטואציע איז נעכטען אין אווענד אין זשענעווע געווען ערגער, ווי אין משך פון דער לעצטער וואך. אין איצטיגען מאמענט איז נישט פארהאן קיין דירעקטע געפאהר. אין משך פון דריי וואכען, אזוי פיל וועלען ווארשיינליך דויערן די בעראטונגען פון דער פעלקער-ליגע, וועט מען קענען געפינען א לעזונג פון איטאליעניש - אביסינישען קאנפליקט. זאל אבער קומען צו אנ'אויסברוך, וועט די פעלקער-ליגע קאנען ווידער צוזאמענגערופען ווערען. די צייטונגען מיינען, אז איטאליען וואלט, נאך די ערשטע ערפאלגען לייכטער אנגענומען די פארשלאגען פון דער פעלקער-ליגע. עס איז זעהר וויכטיג און גינסטיג, וואס דאס ווארט „סאנקציע" איז נישט געפאלען אויף דער נעכטיגער זיצונג.

„עקסצעלזיאר" איז צופרידען פון דעם ערשטען טאג פון די בעראטונגען אין דער פעלקער-ליגע.

זי מיינט, אז מען דארף נישט פערלירען די האפנונג, אז דער סכסוך איטאליען - אביסיניען זאל בעקומען א קאמפראמיס - לעזונג. אונטער די קוליסען ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען פארשטעהער פון מלוכות. די דאזיגע אונטערהאנדלונגען זענען א מין פארזעצונג פון דער פאריזער קאנפערענץ. די דאזיגע אונטערהאנדלונגען האבען דעם ציל צו בעוועגען ביידע צדדים אנצונעהמען די פראפאזיציע פון מיניסטער אידען.

„עקא דע פארי" ערקלערט, אז מען דארף נישט ארויסציהען קיין פריהצייטיגע פארשטעלונגען פון דעם נעכטיגען טאג פון די בעראטונגען. די צייטונג מיינט, אז עס ליגט נישט אין אינטערעס פון איטאליען, אז פראנקרייך און ענגלאנד זאלען קומען צו א הסכם אין ענין פון אנווענדען די זשענעווער פראצעדור.

„לע זשור" בעהאנדעלט דאס אנולירען די קאנצעסיע פון דעם אמעריקאנער קאנסארציום מיט ריקעט'ן און שטרייכט אונטער, אז די אביסינישע רעגירונג האט דערמיט געהאט א גרויסע מפלה.

Administracje domów przyjmuje

solidny wykwalifikowany administrator. Sumienna i oszczędna gospodarka zagwarantowana Na żądanie pierwszorzędne referencje. Uwaga: Przyjmuje domy w administracji od 50.— Zł. miesięcznie. Zgłoszenia do administracji pisma pod „Administrator".

א לאקאל

פון 2 צימער און קוך

אויף פיעטריקאווער גאס צווישען זאוואדזקא און שרודמיעסקא, פארטער ווערט פון זאפארט געזוכט. אפערטען אונטער „N. T." אין אדמינ פון דער צייטונג. מעקלערס נעווינשען.

קלעפסידרעס

צו זעהר ביליגע פרייזען [illegible]

„נייעם פאלקסבלאט"

[illegible]

הערן-שניידער-אטעליער

מ. גראשיצער

85 קילינסקיעגא 85

הויף, רעכטע אפיצינע, לעצטער איינגאנג, ערשטער שטאק, וואוינונג 19.

נעהמט אן אלערליי ארט בעשטעלונגען צו גאנץ מעסיגע פרייזען.

פאר ארבייטענדע געוויסע הנחות.

בעמ.: איך לערן צושניידען טעגליך פון 7—10 אווענד.

ווערקשטעל פון שירעמס און שפאציר-שטעקענס

ס. פייגענבוים

לאדז, נארוטאוויטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירעמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען

נעמט אן אלערליי רעפעראטורען פון שירעמס און שטעקענס.

אבציעהבילדער (אבצימארקען)

מיר פערטיגען אויך [illegible]

Podwójna Stopa · Lodziańka · Rena · Matowe · English Fashion · Luksusowe · Gwarantowane Maco Egipskie · Finest Quality · Zgierz · Łódź · Fabryka Wyr. Wełn. Tomaszów · Fabryka Sukna Bielsko

גאלד-סטעמפלען

מאנופאקטור, שטרימפף, לעדער, טריקאטאזשען און זיידע בראנזשע אין פארבען: גאלד, בלוי, ווייס, רויט א. א. וו.

גאלד-עטיקעטען · געפרעגטע פאר שאקאלאד, קראוואטען און פערפומעריע

גרויסער אויסוואהל פון פערטיגע אבצימארקען פאר שטרימפף און מאנופאקטור

WYTWÓRNIA ODBIJANEK · DRUKARNIA

I. M. STRYKOWSKI PIOTRKOWSKA 35 ŁÓDŹ

Fabryka Garbarska w Warszawie · Zakłady Garbarskie · Prof. Dr. Jaeger · Fabryka Wyr. Trykotowych Maco Egipskie

די 3 „קעניגע“ / פון מיילז ניו-יארקער „יודישער טיפען-גאלעריע“

פון א. ליטווין

— .1 —

דער „קעניג פון שיך בענדלעך“

אויף איהם קען מען זאגען : רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה, א סך יודען אין ארטשארד סטריט פערקויפען שיך בענדלעך, אבער „ער“ „בייט זיי אין פיסעס“, ערשטענס איז ער טאקע העכער פון זיי. טאקע פשוטו כמשמעו „משכמו ומעלה גבוה מכל העם“. קען מען אויף איהם זאגען ווי דער פסוק זאגט אויף שאולן, דעם ערשטען יודישען מלך.

און נישט בלויז הויך איז ער, נאר אויך ברייט מיט שטארקע ביינער און ברייטע פלייצעס און אנזיכטיג איז ער, איהר מוזט איהם אנקוקען, ווען איהר געהט פארביי זיין בידעל, צייטענווייז קלער איך : ווע זאט דער יוד (ער זעהט נאך אויס א יונגער מאן), וואלט געווען, א שטייגער, א פארמער, וויפיל אקער לאנד ר'וואלט דאס געקענט מיט זיינע ברייטע שטארקע ארעמס צואקערען, נאר געה פרעג ביי גאט קשיות: פאר וואס אזא גבור שטעהט נישט ביים אקער און שטעהט און פערקויפט שיך-בענדלעך.

נאר דאס איז נישט דער עיקר, דער עיקר מיט דאס ער צייכענט זיך אויס, ער קעניגט אין זיין שטימע. ער זינגט א גאנצען טאג, דער ניגון איז שווער אפצומאלען איהם. מחמת דעם וואס ער האלט אט דעם ניסח אין איין איבערחזרן ממש פון דער פריה ביז ביינאכט, איז ביי איהם פערטריקענט געווארען די כלי, וואס רעדט ארויס אט די ווערטער און עס קומט אויס ווי דער מאנאטאנער סקריפ פון א גראז שפרינגער אין פעלד אין די לעצטע סעפטעמבער-טעג, אבער אט דער סקריפ פון זיין איינציגער מאנאטאנער לידעל האט אין זיך א מאדנעם קלאנג : ער הערט זיך און ציהט צו זיך קונים ווי מיט א כישוף איהר קענט נישט געהן פארביי איהם און נישט אפשטעלען זיך. מען קען זאגען אז ער „קעניגט“ נישט בלויז מיט זיין גידול, מיט זיין וואוקס, נאר אויך מיט זיין שטימע.

אבער קיין נסים און קיין כישוף איז אין היינטיגע צייטען נישטא, עולם גלויבט נישט אין זיי זאגט מען, אז ער איז אין זיין פאך א פעהיגער ביזנעסמאן, א ספעציאליסט, און זיין ערפאלג האט ער צו פערדאנקען וואס ער האט דער ערשטער אויף ארטשארד סטריט איינגעפיהרט דעם ביליגסטען פרייז אויף שיך-בענדלעך

— .2 —

דער „קעניג“ פון זויערע אוגערקעס.

עס זענען פאראן אין נוי יארק א סך יודען, וואס פערקויפען זויערע אוגערקעס, אבער קיינער פון זיי, בין איך זיכער, מאכט נישט אזעלכע גוטע געשעפטען ווי ער.

איך ווייס נישט. צי איז אין זיין הצלחה שולדיג זיין בידעל, איינער פון די לעבעדיגסטע אין דער גאנצער מלוכה פון ארטשארד סטריט; צי דער געווירצטער טעם פון זיינע געפיקעלטע אוגערקעס; צי אפשר זיין פערזענליכקייט אליין. ווארים אזא אנגעזעהענע פערזאן ווי זיינע וועט איהר נישט געפינען אין גאנץ ארטשארד סטריט, געגען אים איז דער קעניג פון די שיך-בענדלעך — אנ'עופל. די הויך דארף ער זיין, לויט מיין השערה — גוטע זיבען פוס, אויב נישט מעהר, די ברייט (ווען ער נעהמט פאנאנדער ביידע הענט) אפשר נאך מעהר ווי די הויך, און זיין וואג וועט איהר נישט נעהמען מיט 500 פונט. ער זיצט און בעוועגט זיך נישט פון ארט. ער גיט בלויז בעפעהלען זיינע געהילפען — א פאר יונגלעך —מסתמא זיינע אייגענע, און א מיידל פון א יאהר 15—16, שטארק אין איהם געראטען, ער האלט זיך זעהר סאליד, וואזשנע ווי עס פאסט פאר א סוחר, וואס פיהרט גרויסע ביזנעס, אבער אנגעטון ווי עס פאדערט די ביזנעס פון זויערע אוגערקעס: קיין פרוי זעהט מען דא קיינמאל נישט. אפנים אז זי האט נענוג ארבייט ארום זייערען די אוגערקעס אין דער היים. ער איז א רויטער יוד. מיט רויטע האר, מיט רויטע זומער-שפרענקלעך אויפן פנים. אויף די הענט, אויף זיין קארק, אזא איז אויך זיין טאכטער, פונקט אין איהם געראטען.

מיט א פאר טעג צוריק געה איך דורך פארביי זיין בײדעל. דאס איז געווען אין אוונט. ער איז נישטא. ביי די אוגערקעס זיצט זיין רויטע טאכטער, נאך זעהר יונג אבער כמעט אזוי פעט און צוגאסן ווי דער טאטע. איהר מינע שמייכלענדיג, אבער ווירדיג און זעלבסטצופרידען ווי ביי א מיידעל וואס ווייסט, אז זי האט אין באנק א פיינעם געזיכערטען נדן, א ביסעל וויטער, זעה איך ווי עס שטעהט א נייער אויטא. אין איהר צולעגט מעשה רייכער אדער באנקיר — מיינט איהר ווער ? טאקע ער אליין — „דער קעניג“ פון די זויערע אוגערקעס.

דאס ווארט ער אויף דער טאכטער, זי וועט „צומאכען“ די ביזנעס, וועט ער מיט איהר פאהרען צוזאמען אהיים.

— .3 —

דער „קעניג“ פון געבראטענט ארבעס.

אין פערגלייך מיט די פריהערדיגע צוויי, איז אין איהם און אויף איהם גאר נישט צו בעמערקען „קעניגליכעס“, א דארער יודעל אין אנ'אלטען רעקעל, אלטע הויזען און נאך אנ'עלטערע היטעל אויפן קאפ ער האט נישט אין דער מלוכה פון ארטשארד סטריט קיין בעשטימטען בײדעל, ער האט בלויז אנ'אלטען וועגעלע און אויפן וועגעלע צוויי גרויסע רונדע עמאלירטע קעסלען, איינער א ווייסער, דער אנדערער א רויטער, אין דעם ווייסען איז ארבעס, אין דעם רויטען — באב. נאר איצט איז אין דעם רויטען אויך ארבעס ווייל פאר באב זאגט ער איז נאך דער סעזאן נישטא, באב וואקסט נישט אין אמעריקא. אדער עס איז נישטא דער סארט וואס ווערט געברויכט אויף פארען, דעמפען עס. באב ווערט קיין אמעריקא אימפארטירט פון אייראפעאישע מקומות. דער נאכפרעג אויף באב איז באמת, גרעסער ווי אויף ארבעס, די ליבע צו באב האט ארטשארד סטריט נאך פון דער אלטער היים. און ווען מען געהט צו צו זיין וועגעל איז די ערשטע פראגע: האט איהר באב? ער מוז, צום בעדויערן מעלדן, אז ניין. אין ביידע טעפ איז ארבעס. ער אליין איז בעסער צופרידען פון דעם מסחר מיט ארבעס ווי פון באב. ווייל מיט באב טרעפט אפט א סיבה : עס איז ווערעמדיג און ער וויל נישט פערקויפען קיין ווערעמדיגע סחורה, ער איז א סאלידער סוחר. פאר די ארבעס גאר[illegible]ט ער.

ער איז נישט דער איינציגער יוד וואס פערקויפט געבראטענע ארבעס אין ניו-יארק אבער ער איז, דוכט זיך, דער איינציגער אויף ארטשארד סטריט, ער האט ארטשארד סטריט אין מאנאפאל, און מיר איז א וואונדער פאריואס סיאווען זיך נישט אויף ארטשארד סטריט קיין קאנקורענטען מיט די געבראטענע ארבעס. ווייל מ'זאגט אז ער מאכט גוטע געשעפטען, ער געהט אריין מיט זיינע צוויי גרויסע טעפ פול מיט געבראטענע ארבעס — ייערט עס צוכאפט אין א פאר שעה. דער ארטשארד [illegible] עולם— מאנסביל און ווייבער, אפילו מיידלעך מיט געפודערטע ליפען, און, גאר בעזונדער די קליינע חברה, זעגען גרויסע נאשער פון זיין סחורה, מ'לעקט פון זיינע ארבעס די פינגער.

ער זעהט זיך טאקע אן, ווי א יודעל וואס ווייס נישט פון דאגת פרנסה, זומער און ווינטער — זיין מסחר געהט, איז אויף דער וועלט א קריזים — לויזט ער נאך מעהר, ווייל איהר עסט אפ פאר א פאר געבראטען ארבעס איז עס זעטיג און פערשפארט א מיטאג. געשמאק איז עס דאך אוודאי.

א פאר ווערטער וועגען די זונטאג'דיגע סיים-וואהלען

די נייע וואהל-ארדינאציע ענטשפרעכט לגמרי נישט די אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג, אבער ארויסגעהענדיג פון שטאנדפונקט פון מלוכה-אינטערעס און פון אייגענעם גוט-פערשטאנענעם אינטערעס דארף די יודישע בעפעלקערונג נעהמען ווי אמצאהלרייכסטען אנטייל אין די וואהלען צום סיים.

די נייע וואהל-ארדינאציע האט אבער די גרויסע מעלה וואס די קרייזען זענען צוויי-מאנדאטיגע, דאס הייסט, אז יעדער וועהלער קען גלייכצייטיג וועהלען אויף צוויי קאנדידאטען, אלס אויף די, וועלכע דארפען פערטיידיגען זייער נאציאנאל-פאליטישע און ווירטשאפטליכע אינטערעסען.

אין 15-טען וואהל-קרייז אין לאדז, וועלכער נעהמט ארום דעם 2. 3. און 5. קאמיסאריאט האט זיך פאר די יודישע וועהלער געשאפען די פערלייכטערונג, אז בנוגע איין קאנדידאט קען קיין שום ספק נישט זיין. דער איינציגער יודישער קאנדידאט איז פרעזעס מינצבערג, פאר וועלכען יעדער יודישער וועהלער יועט אין דער ערשטער רייהע אפגעבען זיין שטים. ס'האנדעלט זיך אבער וועגען דעם צווייטען קאנדידאט, וועלכען די וועהלער פון דעם דערמאהנטען קרייז וועט דארפען אפגעבען זיין שטים. דא קומען שוין אין בעטראכט קודם-כל די ברייטע ווירטשאפטליכע אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג און די ריין-אינדיווידועלע עקאנאמישע אינטערעסען וועלכער יעדער מענש מוז סוף-כל-סוף אפהיטען.

מיר געבען זיך אפ א חשבון דערפון, אז אין היינטיגען סיים וועלען אריין נאר א קליינע צאהל יודישע העפוטאטען, טאקע דעריבער איז דער יודישער וועהלער פעראינטערעסירט, אז פון די נישט-יודען זאלען אריין אין סיים אזעלכע, וועלכע וועלען קענען אפהיטען די אומאפהענגיגקייט ביים אנאליזירען און פרובען פערבעסערען די ווירטשאפטליכע לאגע פון די בירגער, פאר די יודיש ווירטשאפטליכע אינטערעסען איז פון אונגעהויערער וויכטיגקייט, אז די ווירטשאפטליכע אינטערעסען זאלען בעטראכט ווערען אהן פאראויס בעשטימטער בעפארבונג און טענדענץ, דער יודישער וועהלער קען אפגעבען זיין שטים אלס דעם צווייטען אין 15-טען קרייז נאר פאר אזא קאנדידאט, וועלכער האט אין זיין ביז-איצטיגער פינאנציעל-ווירטשאפטליכער טעטיגקייט בעוויזען, אז ער קען ריין-אביעקטיוו בעהאנדלען פראגען וואס בעריהרען די עקאנאמישע אינטערעסען, דערהויבענדיג זיך אבער איבער יעדער פאליטיק און סוביעקטיוויטעט.

מיט די עטליכע שורות האבען מיר פערלייכטערט דעם יודישען וועהלער פון 15-טען קרייז זיך צו אריענטירען פאר וועמען ער האט אפצוגעבען זיין צווייטע שטים, דאס וועט זיין פאר יוזעף פאגאנאווסקי.

296754

אין צעכאצינעק איז צו בעקומען מיטגליך דעם נייעם פאלקסבלאט ביי ש. סוכעצקי, זדראיאווא 10.

ביי מענשן, וואס ליידען אויפ'ן מאגען, קישקעס און שלעכטע שטאף-וועקסלונג דערוועקט א גלאז נאטירליך ביטערוואסער Franciszka Józefa אנ'עטת'ע פונקציאנירונג פון די פערדייאונגס-ארגאנען און לעבקט די דערן הרונגס-שטאפען צום בלוט-לויף. פ ענט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.

בשורת ספר חדש! יצא לאור ספר „אמרי ברוך“ פירוש נפלא על ספר הנפלא איוב, מאת הרב הגאון הצדיק רבי ברוך בנדיט ז"ל גליקסמאן מלאסק. להשיגו אצל המו"ל: פ. ז. גליקסמאן, לודז, זאוואדזקא 16a.

ספרים-געשעפט „מסורה“ וושכאדניא 34, פראנט-געשעפט, אויך איינגאנג דורכן טויער. איז צו בעקומען אלערארט שול-ביכער העברעאיש און יודיש מיט 25 פראצ. ביליגער ווי איבעראל מחזורים, אויך מיט פוילישער איבערזעצונג, סליחות, ש"ס חומשים, משניות, מדרשים, גמרות, סידורים, טליתים, גארטלען, קאפלען, ציצית, מזוזות, תפילין. פאר פראווינץ גרויסער ראבאט. געדענקט די אדרעס: וושכאדניא 34, אויך איינגאנג דורכן טויער.

א וואונש-קארטע צו ראש-השנה דארף זיין עסטעטיש! די שעהנע און הערציגע טראדיציע צו שיקען וואונש-קארטען צו ראש-השנה וועט אייביג בלייבען. די שעהנסטע און עסטעטישסטע וואונש-קארטע איז נאר מיט א פאטאגראפיע פון דעם וואס שיקט זי. פאר אייערע קרובים און פריינד אין לאנד און נאך מעהר אין אויסלאנד וועט א וואונש-קארטע מיט אייער פאטאגראפיע ברענגען פרייד און פערגעניגען. בעשטעלט קארטען מיט אייערע פאטאגראפיעס אין בעקאנטען קינסטלערישען אטעליער. „POLONJA“ Gdańska 31.

נאר פאר מענער! דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען. B. FAJWLEWICZ אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק

צענטראלער קליינהענדלער-פערבאנד פאמארסקא 15. מארגען שבת, דעם 7-טען ד. ח. 8 30 אוונד וועט דער פרעזעס פ. כארי פארלעזען א רעפעראט אויף דער טעמע: די שטעלונג פון די קליינהענדלער צו די וואהלען פון סיים.

ראטעוועט אייער געזונד קראנקע אויף דיפטורען (ברוך-קראנקהייטען) ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. - גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא) (פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף. (אין זגערוש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

צאהן-ארצט מ. רעזניק נארוטאוויטשא 2, טעל. 223-83 נעמט אי פון 12—2 און פון 4—7.

Dr. med. J. PIK נעמט יעצט אן זגערזשער 24 נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען נעמט אן פון 12—1 און פון 4—6.

Lekarz-Dentysta Pilecka - Russakowa Gdańska 64, tel. 245-56 POWRÓCIŁA przyjmuje od 4—8 wiecz.

DR. MED. N. Rozen צאהן-כירורג האט זיך איבערגעצויגען אויף אל. קאשטשושקי 17 טעל. 216-57.

Dr. L. Suchowczycki כירורג האט זיך איבערגעצויגען אויף Gdańska 11 טעל. 123-47. (רוג קאנסטאנטינער) נעהמט אן פון 4—6 נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינג קאפערניקא)
היילבט און פאלגענדע טעג

„ליבעס-טרוימען״

רעזשי: **Paul Stern** מוזיק: **Franciszek Szubert** אין דער הויפטראלע: **RYSZARD TAUBER** די ליריק אין
דער דייטשער שפראך. נעכסטער פראגראם: „דאס הארץ פון אנ׳אינדיאנערין״ אין די הויפטראלען: Sylvia Sidney
Gene Raymond פרייזען פון די פלעצער: 1 פל. 1,09 זל., 11 פל. 90 גר., 111 פל. 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.
אנהייב פון די סעאנסן 4 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג 2 בייטאג.

קינא-רעווי
AMOR
89 פיאטרקאווסקא 89, טעל. 248-05
צופאהר מיט די טראמוואיען 0 און 4
דאס בילינגסטע טעאטער אין לאדז

דאנערשטאג, פרייטאג, שבת און זונטאג ד. ה. דעם 5, 6, 7 און 8-טען סעפטעמבער איינשליסליך אויף דער ביהנע: גרויסע באמבע פון הומאר אין 14 בילדער א. נ.

ליליפוטן געזעגנען זיך מיט אייך

עס נעהמט אנטייל דער גאנצער אנסאמבל ליליפוטען מיט די ניי-אנגאזשירטע **Lu Wilczyńska** ליבלינג פון פובליקום, **Bogdan Szymkowski**
אויפ׳ן עקראן: בעקאנטער זינגער. „KARJOKA“ דער פילם איבערראשט די גאנצע וועלט. — אין דער הויפט-ראלע **Dolores Del Rio** פערגרעסערטער ארקעסטער
אנהייב שבת און זונטאג 2 בייטאג. פרייזען פון 54 גר. דאנערשטאג און פרייטאג 6 אווענט.

קינא-טעאטער
Palace
פיעטריקאווער 108

היינט און פאלגענדע טעג! רעוואלאציע אויפ׳ן געביט פון פילם-וועזן. דאס נייעסטע מייסטערווערק פראד. 1935/36 „Universal“

דער צוריקקעהר פון פראנקענשטיין

אין די הויפטראלען: **Boris Karloff** דער גענייאלער מייסטער פון דער מאסקע, אין די פרויען-ראלע: **Elsa Lanchester, Valerie Hobson**
פרעכטיגע טריקען! גלענצענדע טעכניק פון די אויפנאהמען! בעמערקונג: ווילענדיג געבען די מעגליכקייט אלעמען אהן אויסנאהם צו זעהען
דאס דאזיגע הערליכע בילד, האט די דירעקציע בעשלאסען צו דערהעכטן די זומער-פרייזען. אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

איינציגער קלאנג-קינא אין גארטען!
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג! דער קעניג פון די טענארען **Lauri Volpi** ווי אויך די רייצענדע **Liana Diety** אין דעם הערליכען פילם אין דער דייטשער שפראך

„דאס ליד פון דער זון״

רעזשי: **Max Neufeld** שפעטער „Csibi“
אנהייב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. אויפ׳ן I סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גר.
דער זאל איז געשיצט געגען אונגינסטיגע וועטער און קעלט.

קלאנג-קינא-טעאטער
Czary
2 ציגעל-גאס 2
אויף די ערשטע סעאנסן אלע פלעצער 54 גר.

היינט פרעזענטירען מיר א פרעכטיגע פרעמיערע!
1) וואונדערשעהנער נעזעגנווערטיגער פילם אויפ׳ן ערטישען באדען אונטער׳ן נאמען:

„פריינד און ליבהאבער״

לויט דער נאוועלע פון **M. Dekobra** א. נ. „Sfinks przemówił“
אין די הויפט-ראלען: **LILI DAMITA, ADOLF MENJOU**

2) גרויסער סענסאציאנעלער קרימינעלער פילם אונט. נאמען:

האלא, לאנדאן!

אין דער הויפט-ראלע: — **Jack Hulbert**

אויף די ערשטע סעאנסן זענען אלע פלעצער צו 54 גראשען.

וואו קויפט מען אמביליגסטען און די בעסטע **פעלצען** נאר ביי דער פירמע — —
A. FISZLEWICZ, Narutowicza 12 tel 134-66
ריזיגער אויסוואהל! — די פרייזען זענען ביי דער היינטיגער צייט ערמעסיגט.

כאלוועס-פאבריק **Z. ANGELEWICZA** 12 PIRAMOWICZA 12 tel. 125-53 (dz. Zdrawewicz
עמפפעהלט די בעקאנטע כאלוועס „RUMBA“ ווי אויך מיט איהר גוטסקייט „א: סארטן
צו בעקומען אין דער פאבריק אדער טעל. 115-53. צוגענגליכע פרייזען.

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פארהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11. טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. med.
ANTONI ZALEWSKI
Chirurgja i Ortopedja
przeprowadził się
na ul. GŁÓWNĄ 5, tel. 136-60.
przyjmuje od 4—6 ppoł.

LEKARZ DENTYSTA
St. GELBERG
צוריקגעקעהרט
זאוואדזקא 14. טעל. 108-33
נעמט אן פון 10—2 און פון 4—7 אווענט

Dr. M. LEWENFISZ
rentgenolog
POWRÓCIŁ
Prześwietlenia i zdjęcia rentgenowskie
Naświetlania rentgenem powierzchowne
i głębokie DJATERMJA.
Piotrkowska 181, tel. 222-50.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11 ביז 2 און פון 5 ביז 8³⁰.

Dr. med.
Albert Gotlib
צוריקגעקעהרט
אקושער-גינעקאלאג
פיעטריקאווער 26, טעל. 177-50
נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med.
IGNACY GRYNBERG
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציאליסט פאר הארץ-קראנקהייטען)
17 CEGIELNIANA 17
telefon 174-15.
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענר.

ציין-ארצט
E. GLIKSMAN - FREUNDLICHOWA
צוריקגעקעהרט
זאוואדזקא 16a, וואלטשאנסקא 2
טעל. 164-47.

Dr. med
Sadokierski
כירורג פאר ציין און יאסלעס
Piotrkowska 164
Tel. 114-20.
צוריקגעקעהרט

Bilans Zamknięcia

przedsiębiorstwa: B-cia LEWENBERG,
S-ka z Ograniczoną Odpowiedzialnością w Przedborzu.
sporządzony na dzień 30-go czerwca 1935 roku.

Wyszczególnienie r-ków	Salda Obrotów		Bilans Zamknięcia		Straty i Zyski	
	Dt	Ct.	Aktywa	Pasywa	Straty	Zyski
1. Rk Kasy	22.513.96		22.513 96			
2. „ Dłużników i Wierzycieli		66.918.71		66.918.71		
3. „ Kosztów Handlowych, Podatków i inn.	5.480.22				5.480.22	
4. „ Zakupu	146.180.21				146.180.21	
5. „ Sprzedaży		78 301.42				78.301.42
6. „ „Silniczki"	9.313.39		9.313.39			
7. „ Rudy-Malenieckiej	4.725.79		4.725.79			
8. „ „Czaryża"		3.186.44		3.186.44		
9. „ Weksli Obcych	4.766 67		4.766.67			
10. „ Akceptów		40.—		40:—		
11. „ Swiadczeń Społeczn.	1.200.95		1.200.95			
12. „ P. K. O.	3.335 96		3.335.96			
13. „ Papierów Wartościow.	400.—		400.—			
14. „ Weksli Protestowanych	2.403.52		2.403.52			
15. „ Podatku Dochodowego	3.248.08		3.248.08			
16. „ Sum Przechodnich	240.—		240.—			
17. „ „ do Wyjaśnienia	248.02		248.02			
18. „ Ruchomości i Nieruch.	900.—		900.—			
19. „ Towarów						
a/ remanent na 31.12.934	32.571.80				32.571.80	
b/ „ „ 30.6.935			108.633.28			108.633.28
20. „ Kapitału		89.082.—		89.082.—		
21. „ Zysku				2.702.47	2.702.47	
	237.528.57	237.528.57	161.929 62	161.929.62	186.934.70	186 934.70

m. Przedborz, dnia 30-go czerwca 1933 roku.

ZARZĄD

S. Siedlecki
księgowy

OGŁOSZENIE.

Zarząd Przedsiębiorstwa „B-cia Lewenberg, S-ka z Ograniczoną Odpowiedzialnością w przedborzu" ogłasza niniejszem, że na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia, objętej aktem notarjalnym, zeznanym przed notarjuszem Wacławem Mickiewiczem w Przedborzu w dniu 6-go czerwca b. r Nr. rep. 292 oraz na mocy postanowienia Sędziego Rejestrowego w Radomiu Nr. R. 5566 z dniem 1 go lipca b.r. rozpoczął się okres likwidacji spółki i tem samem likwidatorzy wzywają wierzycieli, aby zgodnie z postanowieniami Kodeksa Handlowemi (Dz. U. R. P. Nr 57/34) zgłosili pod skutkiem prawa swoje pretensje.

S. Siedlecki
protokulant

B-cia LEWENBERG w Przedborzu
spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Likwidatorzy:
L. Lewenberg
Sz. H. Lewenberg
D. Lewenberg

m. Przedborz, dnia 15-go lipca 1935 roku.

Dr.
Różaner
צוריקגעקעהרט

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען-טיילען
פון ווערקצייג
פירט אוים ביליג
J. REDER, Łódź
ליסטאפאד 11-13 טער-11

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז מיין סאדע-וואסער-פאבריק איז איבערגעטראגען געווארען
אויף פילסודסקיעגא 69
יעדע בעשטעלונג ווערט פינקטליך ערלעדיגט.
ספעצ. קליינע באלאנען וואסער מיט אייז אויך שבת
טעלעפאן 190-48. מיט אכטונג פרידוואלד

עלעקטרישע מאטארען נייע און גענוצטע
פערקויף און אויסטויש
רעפעראציאנס-ווערקשטעל
אויסבארגונג פון מאטארען
רעפעראטור און איבערוויקלונג פון זעמטל. עלעקטרישע מאטארען
אינסטאלאציעס פון קראפט און ליכט
שנעלע און סאלידע אויספיהרונג
Inż. S. LEBENHAFT, ŁÓDŹ
Wólczańska 35, tel. 205-59.

ד"ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען (טענער-שוואכע)
פיעטריקאווער 90,
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8–2 נ"מ און פון 6–9 אוו.

לאדזער יודישער לאקאטארען
און כובלאקאטארען-פעראיין
געפינט זיך
אויף פיעטריקאווער 31, וו. 22
טעל. 264-38
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך, פון 6 ביז 9 אווענט. ס'ווערען געשריבע. ביטעס ערטיילט עצות, אויסגעגלייכט סכסוכים און געפיהרט כל'עריי דירות און עקסמיסיע-פראצעסען.

Dr. med. M. Maślanka
choroby nerwowe i psychiczne
Sienkiewicza 31 tel. 147-72
POWROCIŁ.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9–11 און פון 6–8 אוונט

Dr. med.
IGNACY MARGOLIS
אויגען-קראנקהייטען
Piotrkowska 113, tel. 165-17
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 1 ביז 2 און פון 5 ביז 7.

די פיל טויזענטער מאסען קליענטען
בעוואונדערן אונזערע נידריגע פרייזען!
נוצט אויס די געלעגענהייט און איבערצייגט דיך פערזענליך וועגן דער גוטסקייט, גרויסען אויסוואהל און די אונגעהויער נידריגע פרייזען פון די ארטיקלען, וואס ווערען פערקויפט אין „קאנסום"
KONSUM
PRZY „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S.A.
ROKICIŃSKA 54. Dojazd Tramwajami 10 i 16

קויפט פון דער ערשטער קוועלען קינדער-וועגעלעך, מעטאל-בעטען, אויסגעבעטע און ספרענזשינע-מאטראצן „Patent" ווזשימאטשקעס אין פאבריקס-לאגער DOBROPOL פיעטריקאווער 73, אין הויף

DR.
J. Szreiber
כירורג
צוריקגעקעהרט
נארוטאוויטשא 9, טעל. 122-95.
נעהמט אן פון 1–2 און פון 6–8 אווענד.

METRO
פושעיאזר 2
אנהויב 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

„MŁODY LAS"
היינט און פאלגענדע טעג
מיטן אנטייל פון בעדייטענדע ארטיסטען פון די פוילישע ביהנעס.
אויסערן פראגראם: אקטואליטעטען פון PAT

ANTEK POLICMAJSTER
היינט און פאלג. טעג!
אין דער הויפטראלע ADOLF DYMSZA
אויסערן פראגראם: אינלענדישע און אויסלענדישע אקטואליטעטען.

קינא-טעאטער „Miraż" 11 ליסטאפאד 16 (קאנסטאנטינער)
אנהויב 4 נאכם.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

ADRIA
גלובנא 1
אנהויב 5 נאכם. אבער
שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג! קאנקורענצלאזער דאפעלטער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג!

— I. —
ערשטע פרעכטיגע קאמעדיע פון סעזאן!
„די דאמע פון מולען רוזש"
אין די הויפטראלען:
Constance Bennet, Franchot Tone i Iwan Lebedjew

— II. —
געפעהרליכער פלירט
אין די הויפטראלען: Myrna Loy i William Powell
קאמף וועגען דעם כבוד פון מאן און פאמיליע. ווער האט דערהרגעט?
אנהייב 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער: ערשטער סעאנס 50 גר. און 54 גר. אויף די איבריגע 54 גר. 85 גר. און 1,09 זל.

קלאנג-קינא-טעאטער
CORSO
לעגיאנוב 2/4
יעדער זאל ווערט זארגפעלטיג ווענטילירט און געקיהלט.

היינט
ערעפענונג פון סעזאן!
דער הערליכסטער פילם
„RUMBA"
אין די הויפט-ראלען: Carola Lombard, George Kraft
אין די שפאניערן MARGO
רעזשי: מאריאז גערינג — הערליכע קובאנישע ליבעס-טענץ.
הערליכע אויסשטאטונג.
אנהייב פון די סעאנסען 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג.

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

עס קענען זיך מעלדען קוואליפיצירטע ערמיל-שערען ביזהעריגס ארויסצונעהמען ארבייט. אפערטען אונטער „ה" אין אדמ. גלייכצייטיג זוך איך צו קויפען א ביי-מאשין אין גוטען צושטאנד.

א לערן-מיידעל צו וועש-נייהען ווערט געברויכט פון זאפארט. ערפאהרען 6-טער שערפיען 14 פרידמאן.
עס נויטיגט זיך א קוואליפיצירטע פערקויפערין אין א נאביאל-געשעפט שענקעוויטשא 39.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער ארבייטער אויף אזשור-מאשין, ווענדען זיך אל. קאשטשושקא 41 וו. 32 פון 10 ביז 12.

א שטריקער מיט 2 מאשינען 8-ער, אדער 9-ער קען זיך מעלדען אין סוויטער-פאבריק זאוואדזקא 5.

נויטיג א קראפט-רענדער-מאכער אויף פאלודניאווא 13 בארובאוויטש.

עס ווערט געזוכט א לערן-יונגעל פון ארענטליכע עלטערן צו מענער-קאפעלושען, לעגיאנוב 7-5 אין הויף.
ס'ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע עקספעדיענטקע אין דער שיך-בראנזשע. צו מעלדען זיך פון 9 ביז 11 און פון 7 ביז 8 אווענד, שיך-געשעפט „איטע" ציגעלגאס 1

א לערן-יונגעל צו מענער-בעשטעלט ווערט פון זאפארט געזוכט, באלד געצאהלט, פעטריקאווער 64, וו. 10.

אגענט, וואס איז בעקאנט אין פאבריקען און אין וועש און טריקאטאזש - פאבריקען, קען בעקומען א גוט פערדינסט. אפערטען אין אדמינ. אונטער Wysoka prowizia

נויטיג א מעדעל אין אנ'אוואצארניע. דערוויסען זיך קילינסקיעגא 51 אין גאלאנטעריע-געוועלב. 16705

לאקאלען

א זוניג מעבלירט צימער פאר 1 אדער 2 פערזאן, 1-טער שטאק, א בעזונדערער איינגאנג, מיט בעלייכטונג, זאפארט פרייזווירדיג צו פערמיטען, 11 ליסטאפאדא 42, וו. 8. 10309

צו פערדינגען 1 אדער 2 עלעגאנט-רעמאנטירטע זוניגע שטובען מיט קיך בענוצונג, ערשטער שטאק 11 ליסטאפאד 13 וו. 46 (עק זאכאדניא).

א שעהן זוניג צימער מיט בעקוועמליכקייטען איז איבערצוגעבען נאהענט פון דער נוי-שטאט צו דערוויסען זיך זגערסקא 3 גאלאנטעריע-געשעפט.

א בעקוועם ארט צו שלאפען מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר צוויי אנשטענדיגע פערזאן צו ערפאהרען פולסודסקיעגא 6 וו. 20.

איבערצוגעבען א גוט איינגעפיהרט קאלאניאל-געוועלב מיט א וואוינונג צו ערפאהרען וואלבארסקא 32 ביים מישלער.

צו פערדינגען א גרויסען לאקאל מיט 2 איינגאנג נארוטאוויטשא 7 פארטער מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף צו דאווענען די ימים-נוראים. זיך ווענדען פון 9—11 אווענד.

א צימער מיט רעכט צו בענוצען די קוך זאפארט געזוכט. אפערטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע „פאר צימער". 10338

צו פערדינגען 2 צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען און טעלעפאן, זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 3 פראנט וו. 6.

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פאר איינעם אדער צוויי בעסערע יונגעלייט, 11 ליסטאפאדא 24 וו. 3.

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פאר איין פערזאן ביי אנשטענדיגע מענשען נארוטאוויטשא 25 וו. 9.

אפצוגעבען אנ'ארט מיט א מאשין צו נייהען סוויטערס עווענטועל פאר א שניידערין, אויך צו שלאפען פאר צוויי פאננעס, נאוואמיעסקא 5, וו. 16. 10293

א פאבריקס-זאל גרויס 12,2+8, פארטער פון זאפארט צו פערמיטען, מלינארסקא 3.

אפצוגעבען א גרויס זוניג צימער מיט 2 פענסטער. ס'קען זיין אויף א פראצאווניע, עווענטועל פאר א יונגפארפאלק, נאוואמיעסקא 8, וו. 30. 10158

איבערצוגעבען א גרויסע שטוב אין צענטרום. עס קען זיין א פראצאווניע. אפערטען אין אדמינ. אונטער „J".

Do wynajęcia od zaraz 2 pokoje z kuchnią z wygodami. 1 sklep i 1 sklep z pokojem i kuchnią, Gdańska 5.

פערשידענעס

א גרויסען אויסוואהל פון שוימלען, ווי אויך מיט פאריזער שריינדען, איז צו בעקומען זשגאווסקא 114, ביי פוקס.

אנ'עלעקטרישען מאטאר, אנדערהאלבען פערד קראפט, ביליג צו פערקויפען, קאנסטאנטינער 47, וו. 10.

א גוטער קוואליפיצירטער צושניידער פון טריקאוועש, ווי אויך א גרויסער פאכמאן זוכט א פאסטען. אפערטען „צושניידער" אין אדמ. 10303

א געזיכערטע פרנסה קאן האבען דער, וואס וועט מיט מיר מאכען שותפות אנ'איינגעפיהרטע לאנגיעהריגע טריקא-וועש-פאבריק. אפערטען פאר „וועש". 10304

איך נעהם אן פילע שאטקעס, 7 גראשען פון טויזענד יערזעגא 20, וו. 22. 10302

וויכטיג פאר אפאשקע-סוחרים! איך נעהם אן אויסצופערטיגען אפאשקעס, די בעסטע אויספיהרונג צו ביליגע פרייזען. יעקיל וואלף, 11 ליסטאפאדא 3.

א מאשין ארוינצוציהען גומי „אוניאן" געלעגענהייטליך צו פערקויפען. גוטנער, זשעראמסקיעגא 68. 10307

בוכהאלטעריע און מאשין-שרייבען לערנען מיר אויס גרינדליך פאר 25 זל. בלויז מאשין שרייבען 6 זל. מיר ערטיילען אויך סטענאגראפיע, קארעספאנדענץ און האנדעלס-ארימעטיק אין לויפענדען חודש. 20 פראצענט ביליגער. קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע, 1-טער שטאק.

לעהרערס מיט 21 יאהר פראקטיק לערנען אויס שנעל און ביליג פויליש, בוכהאלטעריע, ענגליש, פראנצויזיש, סאציאלע- און נאטור-וויסענשאפטען. יאקובא 12, רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק. שיף. 10296

א פעהיגער מענש זוכט א פאסטען קען אויך געבען א גאראנטיע אויף א היפאטעק. אפערטען אין אדמינ. אונטער „היפאטעק". 10295

איך וויל מיטנעהמען א פרוילין קיין ארץ-ישראל. אפערטען אין אדמינ. סוב „2500". 10290

איך זוך א שותף צו א גוט איינגעפיהרטע פאבריק פון האלץ - ספארט בראנזשע מיט איינגעפיהרטע קונדשאפט, וואס עקזיסטירט שוין 40 יאהר. ער זאל האבען א קאפיטאל פון 10 ביז 15 טויזענד זל. אפערטען אונטער „האלץ-ספארט" אין אדמיניסטראציע.

אנ'ענערגישער אדמיניסטראטאר, בעזיצט די בעסטע רעקאמענדאציעס, ווי אויך געגען גאראנטיע, וויל אננעהמען צו זעהר נידריגע פרייזען איינציגע הייזער צו פערוואלטען, אדער צו פיהרען מעלדונגען. אפערטען אונטער „א" אין אדמיניסטראציע. 10471

צו פערפאכטען א שטרימפף-פאבריק פון אמעריקאנער מאשינען, ווי אויך רענדער מיט רינגעל-אפאראטען, זעהר ביליג, אין בעסטען צענטרום. אפערטען אונטער „ב" אין אדמיניסטראציע. 10250

א פאמיליע, וואס פאהרט אין קורצען קיין ארץ-ישראל קען מיטנעהמען א פרוילין. ערנסטע רעפלעקטאנטען קענען זיך ווענדען צו זילבערבערג, פעטריקאווער 56, פראנט, וו. 16, צווישען 6—7. 10373

ביליגער פערקויף פון מאדערן מעבעל אויף גינסטיגע בעדינגונגען. לאדז, 6-טער שערפיען 2 (עק פעטריק.)

א לעהרערין, א גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט אין דער פוילישער, יודישער און דייטשער שפראך ביליגע פרייזען. צו ערפאהרען בזשעזשינער 15 לאסמאן.

איך וויל מיטנעמען איין פערזאן קיין פאלעסטינא אלטמאן, פאלודניאווא 18 רעכטע אפיצינע פארטער.

צו פערקויפען אין גוטען צושטאנד א פאר פלאטען צו א שטריק-מאשין 8-ער 80 ברייט, פירמע דיאמענטווערק צו ערפאהרען קילינסקיעגא 21 וו. 17

אכטונג שטריקער! ס'ווערט געזוכט ארויסצוגעבען בעסערע ארבייט אויף 10-ער מאשינען, אפערטען אין דער אדמיניסטראציע אונטער „10-ער מאשינען".

איך זוך צו קויפען א דאמסקע ניי-מאשין אין גוטען צושטאנד. צו ערפאהרען פולנאצנא 21 וו. 37.

עס ווערט געזוכט א פלאץ געאייגנעט אויף קוילען אין צענטרום פון שטאט. צו ערפאהרען פעטריקאווער 192 וו. 4 א גאנצען טאג. 10332

אכטונג שוהלען און בתי-תפילות אויף ימים-נוראים! איך מאך בענק אויף אפגוץ און איך האב זיך איבערגעצויגען פון פילסודסקיעגא 47 אויף פולנאצנא 27. זעהר גוטעבעדינגונגען. קומט און איבערצייגט אייך, שמואל טרעפלער.

צו פערקויפען א פע-דע סוויטער-מאשין גראסער 140 ברייט פאל אויטאמאטיש אויך א פליסען קראפט-מאשינדעל רונד אויף 50 נאדעל ביי גראסמאן פולנאצנא 22 וו. 21

שוימלען מיט פאריזער שריינדען צו בעקומען ביי דער פריזיערקע ראזענבערג קאמיענא 5, צווייטער הויף צווייטער שטאק וו. 36.

פאקען-פאלטענס און זשרעבאק-פאלטענס ווי אויך סקונגס-קרעגען ביליג אויף בעשטעלונגען ביי
Najtańsze źródło wyrobów futrzanych
Brzezińska 25/27, tel. 257-36 (פראנט-געוועלב)

איך נעהם אן אויף לוין ארבייט אויף 10-ער סוויטער-מאשינען. וויינבערג, שוו. יאקובא 12.

OGŁOSZENIE. Angielskiego i hebrajskiego udziela rutynowany nauczyciel. Dzwonić w godzinach porannych i obiadowych tel. 146-68 lub zgłosić się Lipowa 43. 10292

Kwit Nr. 4539 wydany z przechowalni Północnego Dworca Autobusowego w Łodzi zagubiłem i takowy unieważniam. H. Waldman z Dąbia. 10310

Strickmaszyny 4-ki, zamki, regulowanie szynejzy, forniezery, prasy, malejzy do rundmaszyn poleca tanio St. Bochenek, Łódź, Piotrkowska 112, tel. 108-66. 10301

Zaginął kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej na Zł. 50.- na imię Abrama Sztajnsznajdera.

אנאנסען-פרייז [illegible] מילימעטער-שורה
מאר'ן טעקסט—18 גר. פריימאג און [illegible] 24 גר. און דער [illegible] שטעלטען
אין טעקסט—40 [illegible] 60—
אקען טעקסט—12 [illegible] 18—
[illegible] דער שטאדט 50 פראצ. [illegible] 100 [illegible] — 10 גר. [illegible]

[illegible] 20 גר. [illegible]
(אין דער [illegible]) [illegible]
קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-[illegible]
נור 1 זל. [illegible]
[illegible] — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש
מיט אפטראגען אין היים. אויף דער
פראווינץ — 5 זל. א חודש
אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

מאהלערן, וועלכע [illegible] נישט
פרינציפיעל דעם איינהאלט פון
דער אנאנס [illegible] נישט
צום איבערדריקען די אנאנס אדער
צוריקצושטעלן פאר דעם אנאנס

מאר'ן איינהאלט און [illegible]
[illegible] פון די אנאנסן איז דער
פערלאג [illegible]
[illegible]. די אדמינ. [illegible]
[illegible] און [illegible]

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

„מיר טארען דארט נישט פעהלען"

(אינטערוויאו מיט פרעזעס י. ל. מינצבערג)

— ווי זעהען אויס די יודישע שאנסען ביי די סיים-וואהלען בכלל?

— לויט מיין מיינונג איז אונזער לאגע ביי די סיים-וואהלען איצט אנ'אויסערגעוועהנליך שווערע. מיר האבען אויף 208 מאנדאטען בסך-הכל א מעג־ליכקייט דורכצופיהרען מאנדאטען אין עטליכע ער־טער. אבער די דריי־פיר מאנדאטען, וואס מיר וואל־טען שוין יא געקענט האבען זענען שטארק בעדראהט. אין ווארשע, למשל, איז די צושפליטערונג פון די כוחות אנ'אומגעהייערע. אין ווילנע וועט שווער זיין אנצוציהען א מאנדאט. אין לעמבערג איז אפשר בלויז דער מאנדאט א געזיכערטער און אין לאדז איז דא הונדערט־פראצענטיגע שאנסען פאר דעם יודישען מאנדאט. ליידער, פאסירט אין אונזער שטאט א פאקט, וואס איז נאך אין דער געשיכטע פון יודישע וואהלען בכלל נישט געהערט געווארען. א גרופע מענשען האבען זיך פערלעגט און ווילען פאר יעדען פרייז ארייןפיהרען אין סיים א נישט־יוד אנ־שטאט א יוד.

— ווי פערקוקט איהר אייך, הער פרעזעס, אויף דער קומענדיגער ארבייט אין סיים?

— איך האב שוין דאס נישט איינמאל געזאגט און חזר עס נאכאמאל איבער, אז פונקט ווי דאס גאנצע מלוכה־סיסטעם איז געענדערט געווארען די לעצטע צייט, וועט אויך מוזען פארקומען א גרינד־ליכער שנוי אין דער ארבייט פון די דעפוטאטען בכלל און פון די יודישע דעפוטאטען בפרט. קוים האט די נייע אָרדינאציע אלס הויפטציל זיך גע־שטעלט צו מאכען א סוף צו די פארטיי־השפעות אינם פארלאמענט, מוז ממילא דער קומענדיגער דע־פוטאט זיין נישט קיין פארטיי־דעפוטאט, נאר א פאר־שטעהער און פערטיידיגער פון די כלל ישראל אינ־טערעסען, דאס איז נאכמעהר די פליכט פונ'ם יודי־שען דעפוטאט אין איצטיגען מאמענט, ווען אונזער רעפרעזענטאנץ וועט, ליידער זיין אזא קליינע און קיינער וועט זיך נישט טארען פערגינען זיין א פאר־שטעהער פון זיין ענג וועלטעל נאר יעדער איינער וועט מוזען טראגען די אחריות פאר'ן גאנצען קאמ־פלעקס יודישע פראבלעמען אין לאנד.

— וועלכע פראגען האלט איהר פאר די וויכטיג־סטע אין איצטיגען מאמענט?

— עס קען גאר קיין צוויי מיינונגען נישט זיין, אז קודם כל מוזען מיר אגווענדען אלע אונזערע כוחות צו ראטעווען די יודישע ווירטשאפטליכע לאגע, וואס איז ממש א קאטאסטראפאלע און צו פערהיטען, אז די אלע גזירות, וואס העגגען איבער

די קעפ פונם יודישען סוחר און בעל־מלאכה זאלען נישט איינגעפיהרט ווערען אין לעבען און זאלען נישט האבען קיין שליטה אויף אונזערע אזוי אויך

האנדווערקער - עלעמענט. אין דעם פרט האב איך אפילו בדעה צו שאפען א ספעציעלע קערפערשאפט, וואס זאל דעם יודישען דעפוטאט כסדר אינפארמי־

פרעזעס י. ל. מינצבערג

שוין געגוג צובראכענע בּרייטע שיכטען. אלס לאדזער קאנדידאט האלט איך פאר נויטיג ספעציעל צו ווידמען אינטערעס און ארבייט דעם היגען האנדעלס און

רען וועגן די ווירטשאפטליכע פראגען פונם סוחר, האנדווערקער און קליינהענדלער, און וואס זאל איהם דינען מיט מאטעריאלען צו זיין פערטיידיגונגס־אר־

בייט סיי אין סיים, סיי אין די נעהעריגע אינסטאנ־צען פון דער צענטראלער מאכט.

— צי רעכענט איהר, אז א יודישער דעפוטאט וועט איצט האבען גענוג אנזעהן, אז ער זאל קענען עפעס אויספועל'ן?

— פונקט, פערקעהרט, איך האלט, אז דער פרעס־טיזש פון דעם דעפוטאט וועט איצט ביי דער מאכט זיין א העכערער. איהר געדענקט דאך ווי אזוי מען האט די לעצטע יאהרען געקוקט אויפ'ן סיים און אויף די דעפוטאטען. היינט איז דאך דער נאמען דע־פוטאט דער טיטש — א מענש, וואס האט געוואו־נען דעם צוטרוי פון די מאסען צו פערטיידיגען די רעכט פון דער בעפעלקערונג לויט דער נייער קאנסטיטוציע און וואס איז געוועהלט געווארען לויט דער נייער וואהל־אָרדינאציע. קוים זענען די דאזיגע נייע געזעצען געשאפען געווארען, כדי אויפ־צוהויבען דעם ניווא פון דער מלוכה און צו פער־שטארקען איהר ענטוויקלונג, איז דאך ממילא אזא דעפוטאט חשוב'ער ווי די פריהערדיגע פארלאמענ־טאריער.

נאכמעהר. ביז אהער האט מען געהאלטען אין איין אפ'פטר'ן אונז מיט תירוצים. ווען מען פלעגט נאר בעריהרען די יודען־פראגע האט מען אלעמאל געקענט הערען אנ'ענטפער: יא, ריכטיג, מען וואלט טאקע בעדארפט א טראכט געבען, אבער מיר זענען נאך נישט פערטיג מיט זיך אליין, מיר האלטען נאך אינמיטען דער איבערבוי־ארבייט פון דער מלוכה בכלל, קענען מיר זיך מיט קיין פרטים נישט פער־נעמען. איצט האבען זיך די אלע תירוצים געענדיגט. די קאנסטיטוציע האט אונז אויסגעשטעלט א וועק־סעל, וואס איז אגב אויך אין דער פריהערדיגער קאנ־סטיטוציע געווען כתוב וחתום, ליגט איצט דער חוב אויפ'ן היינטיגען רעזשים דאס וועקסעל צו צאהלען. די יודישע דעפוטאטען וועלען דעם דאזיגען חוב מוזען מאהנען אויף טריט און שריט, ווייל עס איז שוין די העכסטע צייט, אז אונזער לאגע זאל רעגו־לירט און פערבעסערט ווערען. אין אזא מאמענט טארען מיר דארט אין סיים נישט פעהלען.

— ווי אזוי שטעלט איהר אייך פאר דעם אופן פון מאהנען אונזערע רעכט?

— גאנץ פשוט. איך האב עס בעטאנט שוין עט־ליכע מאל, אז עס מוז קומען צו א פאליטישער פער־שטענדיגונג צווישען אלע יודישע דעפוטאטען. אויב עס איז נישט געקומען צו קיין צונויפגיסונג פון אלע יודישע כוחות אין לאנד פאר די וואהלען, ווי דאס איז צום גליק געשעהן אין לאדז, וועט מו־זען אונבעדינגט קומען דערצו נאך די וואהלען. דאס וועט נישט בלויז אונז שטארקען כלפי פנים, נאר שאפען די געהעריגע קראפט און דעם געהעריגען פרעסטיזש פאר די יודישע דעפוטאטען כלפי חוץ. איך קום נישט צו געהן מיט קיין הבטחות, נאר מיט יודישקייט אין הארץ און מיט אחריות אין מיין אר־בייט. עס האט אמאל זעהר ריכטיג בעמערקט א בעריהמטער מלוכה־מאן: ווער עס זאגט צו פאר די וואהלען גאלדענע בערג, דארף זיצען הינטער די קראטען. דאס זענען שווינדלער און דעמאגאגען.

איין צוזאג גיב איך יא: זיין געטריי דעם דא־זיגען פראגראם און שיצען מיט אלע כוחות די רעכט פונם פוילישען יודענטום אין אלע געביטען פון אונ־זער לעבען.

דאס לעבען אין ארץ-ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור

שטאט-ראט וואהלען אין תל אביב אין אנהויב נאוועמבער.

תל אביב, אויף דער לעצטער זיצונג פון דער תל־אביבער עיריה איז נאך א קורצע דיסקוסיע איינ־שטימיג בעשלאסען געווארען אויפצופאדערען די וואהל קאמיסיע אז זי זאל פערשנעלערען איהרע אר־בייטען כדי די וואהלען פון נייעם שטאט ראט פון תל אביב זאל פארקומען שוין אין די ערשטע טעג פון נאוועמבער ה. י.

אספאלט-וועג חיפה — באגדאד.

ירושלים. דער קארעספאנדענט פון „מוקאטעם" אין חיפה טיילט מיט אז עס איז בעשלאסען געווארען צו בויען אנ'אספאלט־וועג פון חיפה ביז באגדאד, וואס זאל פיהרען פאראלעל מיט די נאפט רעהרען פון מאסול. דאס אויספיהרען פון דער דאזיגער אר־בייט איז איבערגעגעבען געווארען אנ'ענגלישע גע־זעלשאפט, וואס זאל שוין איננוכען צוטרעטען צו דער ארבייט.

פערהאלטען זיבען יודען אויף דער א"י־גרעניץ

ירושלים. „פעלעסטיין" טיילט מיט אז די זשאנ־דארמעריע פון דזשעביל האט פערהאלטען 7 יודען, וועלכע האבען געוואלט איבערגעהען די ארץ ישראל גרעניץ אהן וויזעס.

יודישע זומער וואוינונגען אויפן לבנון.

ירושלים. דער קארעספאנדענט פון „פאלעסטיין" אין בירוט טיילט מיט,דאס א יודישע פרוי פון פוי־לען האט אין מארוידזש אויפן לבנון אפגעקויפט א שטח באדען פון 2000 קוואדראט מעטער כדי דארט אויפצושטעלען א בנין פאר זומער וואוינונגען. די דאזיגע פרוי זאל אויך האבען איינגעלאדען יודישע ארכיטעקטען און אינזשיניערען וואס זאלען פאר איהר אויספערטיגען דעם נויטיגען פלאן.

וואסער אין „נוה חיים".

חיפה, אין דער ארבייטער שכנה „נוה חיים" נעבען הדרה, איז פערענדיגט געווארען די ארבייט פון ענבערן דעם ברונעם, ביי 40 מעטער טיפקייט איז ענטדעקט געווארען א גרויסער וואסער קוואל, וואס ליפערט שוין איצט 150 —- 200 קוואדר. מעטער וואס־סער, איצט וועט מען צוטרעטען צו בויען די ערשטע 50 ארבייטער הייזער.

שטאלען און הינער-שטייגען פאר די נייע אנזידלונגען.

תל־אביב. די טעג איז אפגעשלאסען געווארען א אפמאך וועגען בויען שטאלען און היהנער שטייגען אין די נייע אנזידלונגען פון עמק חפר, כפר ויתקין, אביחיל, אלישוב און אין דעם ארגון פון הפועל המזרחי, אין די דערמאהנטע אנזידלונגען וועלען אויפגעשטעלט ווערען 171 שטאלען און היהנער שטייגען.

ארבייטער שטרייק אין דער גרויסער אראבישער טאבאק - פאבריק פון קערמאן.

חיפה, צוליב דער שלעכטער בעציהונג מצד דער פערוואלטונג פון דער גרויסער אראבישע טאבאק פא־בריק קערמאן צו די ארבייטער, האבען די לעצטע געוואָרפען די ארבייט און ערקלערט א שטרייק, עס שטרייקען אלע 500 ארבייטער פון דער פאבריק. די ארבייטער האבען אויך ארויסגעשטעלט בעסערע עקא־נאמישע בעדינגונגען.

דער יודישער בעאמטער אין תל כרם האט שוין אנגעהויבען אמטירען.

תל אביב. דער ניי־נאמינירטער יודישער קרייז־בעאמטער יצחק טשיזאק האט די טעג אנגעהויבען אמטירען אין תול כרם'ער רעגירונגס הויז. טשיזאק וועט האבען אין אויפזיכט אויף די יודישע קאלאניעס פון דעם קרייז.

ארכיטעקטור פון א"י אויפן אינטער־נאציאנאלען ארכיטעקטען קאנגרעס.

ירושלים. אויף דעם דריטען אינטערנאציאנאלען קאנגרעס פון ארכיטעקטען וואס וועט פארקומען דעם 1—17 ד. ה. אין פראג וועלען זיך אויך בעטייליגען 11 ארכיטעקטען פון א"י, א ראטנער, דאצענט פון העברעאישען טעכניקום אין חיפה, וועט אויפן קאנ־גרעס האלטען א רעפעראט וועגען „דער איצטיגער ענטוויקלונג פון דער נאציאנאלער ארכיטעקטור אין ארץ ישראל.

אראבישע אגיטאציע אין אינדיען.

ירושלים. דער מופטי ארגאן „אל דזשאמעא" טיילט מיט, אז די זשורנאליסטין פון אינדיען שא־טייא ביגאם, וועלכע ווייטלט איצט אין ארץ ישראל האט בדעה צו גרינדען אין באמביי א ביורא וואס וועט פיהרען א פראפאגאנדע לטובת די א"י־אראבער דער מופטי האט געמאכט אנ'אויפנאהמע לכבוד דער אינדישער זשורנאליסטין.

סירישער דיכטער אויף א בעזוך אין ארץ ישראל.

ירושלים. אין ארץ ישראל ווייטלט איצט אויף א לענגערען בעזוך דער בעקאנטער סירישער דיכטער אל־כוק, וועלכער איז אויך רעדאקציע סעקרעטאר פון דער סירישער צייטונג „אל דזשירא", דער דיכטער גע־הערט צו דער ריכטונג וואס בעמיהט זיך צו בע־פרייען די אראבישע פאעזיע פון די טראדיציאנעלע פארמען און מאדערניזירען די אראבישע ליטעראטור.

דאנק-בריף פון פרוי פילסודסקא צו א ראדומער יודישען שניידער

ראדום (יט"א) דער ראדומער ראבינאט האט ווי בעקאנט, זיינער צייט אנגענומען א בעשלוס, אז אין פערלויף פון 6־וואכיגען טרויער נאכן מארשאל פילסודסקי, זאלען אלע נייע געבוירענע יודישע קינ־דער אנגערופען ווערען מיטן נאמען „יוזעף". וועגן ערשטען ניי־געבוירענעם קינד (ביי א היגען שניי־דער־ארבייטער פריץ מוטשיק) איז דאן געמאלדען גע־ווארען דער פרוי פילסודסקא, פון וועלכער עס איז די טעג אנגעקומען א בריף דורך דער פערמיטלונג פון פערזענליכען סעקרעטאריאט פון מיניסטעריום פאר מיליטערישע ענינים מיט א דאנק פארן נאמען געבען דעם ערשטען זוהן א. נ. פון מארשאל פילסוד־סקי.

Casino

הייבט פרעמיערע!
אנהייב 4 נאכמיטאג

3 פרעכטיגסטע עקראן־שטערנס
Joan Grawford
Clark Gable
Robert Montgomery
פרעכטיגסטער דרייעק און אין יעדען ווינקעל א גרויסער שטערן

מענער
צום
אויסוואהל

פארק העלענאוו
טעלעפאן 209-36

זונטאג, דעם 8. סעפטעמבער, 830 אווענד
איינציגער קאנצערט פון דעם בעריהמטען אין גאנץ פוילען פון זייער אויפטריט אין ראדיא, קלאנג-פילמען און גראמאפאן-פליטען

Chór Juranda

אין א רעוועלאציאנס-פראגראם פון די נייעסטע שלאגער-לידער
„Black And White"
מיט דעם אנטייל פון די בעוואוסטע טענצער
איינגאנג אין גארטען פון 2 נאכמ. פון 5 קאנצערט פון סימפ. ארקעסטער. דיר. ס. פיעטרושקא
אין פאל פון רעגענוועטער וועט דער קאנצערט פארקומען אין זאל פילהארמאניע.
איינטריטס-בילעטען צו 1.09 זל. און צו 2.20 זל. פאר זיץ-פלעצער, אויך אולגאווע (אין פארפערקויף) צו 75 גראשען בעקומט מען אין דער טערקישער קאנדיטאריי (פיעטריקאווער 12), אויך אין קאסע פון העלענאוו.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

בירגערליכע און יודישע חוב

מוז ערפילען יעדער וואהל-בערעכטיגטער לאדזער יוד

די וואהלען צום סיים, וואָס קומען שוין פאַר דעם קומענדיגען זונטאָג, האָבען אויך אויף דער יודישער גאַס ארויסגערופען א געוויסען ווירוואַר, א בלבול־המוחות, ביי די ברייטע מאַסען יודישע וועהלער, וואָס זענען דעזאָריענטירט צוליב די פערשידענע מיינונגען, וואָס הערשען וועגען דעם ענין. געהען צו די וואהלען אָדער זיך אָפּהאַלטען פון שטימען. דאָס זענען די וויכטיגסטע פראגען וואָס שטעהען איצט אויפ'ן סדר היום פון דעם פשוטען יודישען וועהלער.

„אזוי ווי עס קריסטעלט זיך, אזוי יודעלט זיך", נאָך קיינמאָל איז דאָס דאָזיגע וואָרט נישט געווען אזוי ריכטיג אָנגעווענדעט, ווי ביים איצטיגען פאַל. צוליב דער באָיקאָט לאָזונג, וואָס עס האָבען פּראָקלאַמירט איניגע פּוילישע פּאָליטישע ריכטונגען, איז אויך ביי געוויסע יודישע פארטייען ענטשטאַנען דער געדאַנק, פון נישט געהען צו די וואהלען, און דער פשוטער וועהלער, וועלכער וויל זיך נישט אריינלאָזען אין הויכער פּאָליטיק, מוז דעריבער אַליין מיט זיין געזונדען פערשטאַנד ענטשיידען אין דער דאָזיגער וויכטיגער פראגע און אז די דאָזיגע פראגע איז וויכטיג, דאָס אונטערליגט נישט דעם מינדעסטען ספק, געהען צו די וואהלען איז נישט נאָר א בירגערליכער חוב, נאָר אויך א גרויסע פּאָליטישע פּריווילעגיע און עס שטעלט זיך די פראגע: פארוואָס איינענטליך זאָלען זיך די יודישע מאַסען אָפּזאָגען פון זייער בירגערליכען חוב און מוותר זיין אויף זייער פּאָליטישע רעכט. וואָס וועלען זיי מיט דעם דאָזיגען קרבן בעצוועקען? מיט באָיקאָטירען די וואהלען וועלען זיי גאַנץ זיכער גאָר נישט געווינען, דערפאַר אָבער קענען זיי דערפון א סך פערלירען. עס איז דאָך ממש א אומזין פאַר דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען אין איהר קאַמף פאַר איהרע פּאָליטישע און בירגערליכע רעכט אָנצוווענדען דיזעלבע מעטאָדען וואָס עס ווענדען אָן שטאַרקערע פּאָליטישע פּוילישע פארטייען אין זייער קאַמף פאַר דער מאַכט אין לאַנד. פערשידען זענען די צילען ביי די יודישע און נישט־יודישע פארטייען און דעריבער מוז אויך דער אופן פון קאַמף זיין אַנ'אַנדערער. פּראָקלאַמירענדיג דעם לאָזונג פון באָיקאָט פון די וואהלען צום סיים, שטרעבען די ענדעקעס און די סאָציאַליסטען דערמיט צו פּאַראַליזירען די טעטיגקייט פון דער דאָזיגער געזעצגעבערישער אינסטיטוציע. האָפענדיג אָפּצוהאַלטען גרויסע טיילען פון פּוילישען פאָלק פון אנטייל אין די וואהלען ווילען זיי דערמיט דיסקרעדיטירען דעם סיים און צווינגען אזוי אַרום די הערשענדע פארטיי צו געוויסע הנחות. די לאָזונג פון באָיקאָטירען די וואהלען צום סיים, איז ביי די ענדעקעס אנטשטאַנען צוליב דער נייער וואהל אָרדינאַציע. זיי האָבען נעהאָפט ביי נייע וואהלען צו בעקומען א מעהרהייט (לאָדזער שטאָט־ראַט וואהלען) און אזוי אַרום צו איבערנעהמען די מאַכט אין לאַנד. א דאַנק דער נייער וואהל אָרדינאַציע איז זיי די דאָזיגע האָפענונג צונישט געוואָרען. צי דאַרפען מיר יודען האָבען ידערפון עגמת נפש? אמת, די נייע וואהל־אָרדינאַציע האָט א סך פעהלערען. אָבער צי וואָלט א וואהל אָרדינאַציע צוגעשניטען דורך א ענדעקישע מעהרהייט געווען פאַר יודען גינסטיגער? און וואָס איינענטליך פערלירען מיר, יודען, ביי דער נייער וואהל אָרדינאַציע, וואָס מיר האָבען ביי דער פריהערדיגער יאָ געהאַט? צי ביי דער אַלטער אָדער ביי דער נייער וואהל־אָרדינאַציע, דער גורל אונזערער איז דערזעלבער — א נישטיגע מינדערהייט אין סיים, וואָס האָט נישט נאָר קיין שום השפעה אויפ'ן גאַנג פון די מלוכה־ענינים, נאָר אפילו נישט קיין איינפלוס אויף דער געשטאַלטונג פון דער אייגענער פּאָליטישער און רעכטליכער לאַגע אין לאַנד. ביי דער אַלטער וואהל אָרדינאַציע האָבען יודען געהאַט 9 דעפּוטאַטען אין סיים, ביי דער נייער איז פאַראַן א מעגליכקייט — ביי א שטאַרקער בעטייליגונג פון דער יודישער בעפעלקערונג אין די וואהלען — אדורכצופיהרען 6 דעפּוטאַטען. דערביי דאַרף מען אָבער נישט פערגעסען אז צאָהלענמעסיג איז דער נייער סיים רעדוצירט געוואָרען אויף איבער א העלפט, ד.ה. אנשטאָט 444 דעפּוטאַטען וועלען איצט נאָר זיין 200, די יודען קענען אַלזאָ נאָך פערהעלטניסמעסיג ארויס מיט חסר, אין פערגלייך מיט אַנדערע פּוילישע פארטייען. די נייע וואהל אָרדינאַציע האָט אונז נישט געקענט טון קיין רעה ווייל די פריהערדיגע האָט אונז נישט געטון קיין טובה. מיר זענען ביי ביידע גלייך בע'עוולהט. האָבען מיר דעריבער נישט קיין בעזונדערען גרונד זיך אָפּצוזאָגען פון אונזערע נישטיגע פערטרעטערשאַפט אין סיים. להיפוך, מיר מוזען זעהען מיט אַלע מעגליכקייטען אדורכצופיהרען די אַלע יודישע מאַנדאַטען וואו דאָס איז נאָר מעגליך. א שטאַרקע בעטייליגונג אין די וואהלען דעם קומענדיגען זונטאָג, איז נישט נאָר א חוב נאָר פשוט א לעבענס נויטווענדיגקייט פאַר די יודישע מאַסען אין פוילען. דאָס יודישע פאָלק קען נישט און טאָר נישט בלייבען אָהן א פערטרעטערשאַפט אין קומענדיגען סיים. עס מוז דאָרט געהערט ווערען די יודישע שטימע. מיר האָבען זיך קיינעם נישט צו פערלאָזען און קיין שום נישט־יוד וועט אונז דאָרט אין סיים אין דעם פאַל נישט פערטרעטען. און זאָל אפילו אונזערע פערטרעטערשאַפט אין סיים זיין קליין און שוואַך, און וועט זי אויך נישט קענען א סך אויפטון, וועט זי אָבער יעדענפאַלס נישט אויפטון ווייניגער ווי די יודישע פערטרעטערשאַפטען אין אַלע ביז־איצטיגע סיימען, און נעמליך, זי וועט פאָדערען און מאָהנען אונזערע רעכט, וועט פּראָטעסטירען נעגען די עוולות וואָס ווערען קעגען אונז בעגאַנגען. זי וועט וועקען דאָס געוויסען ביי דעם בעסערען טייל פון די פּוילישע פאָלקס פערטרעטער און דערמיט אַליין איז שוין בערעכטיגט איהר עקזיסטענץ. מיר טאָרען און קענען נישט דערלאָזען א סיים אָהן א יודישע רעפּרעזענטאַנץ. שוין די אָנוועזנהייט אַליין פון א יודישע פערטרעטערשאַפט אין סיים האָט א גרויסע בעדייטונג דערמיט, וואָס זי זאָגט עדות וועגען אונזער עקזיסטענץ, אז מיר לעבען און אפילו שטומערהייט פאָדערען מיר אונזערע רעכט.

און דעריבער טאָרען מיר זיך נישט אָפּהאַלטען פון שטימען. דעריבער מוזען מיר געהען מאַסענווייז צו די וואהלען און אדורכפיהרען יודישע מאַנדאַטען איבעראַל ווי דאָס איז נאָר מעגליך.

און נישט נאָר אין די וואהל־קרייזען, וואו עס זענען פאַראַן יודישע מאַנדאַטען מוזען מיר געהען שטימען, אויך אין די אַנדערע נישט יודישע קרייזען מוזען מיר געהען צו די וואהלען, די נייע וואהל אָרדינאַציע, ביי אַלע איהרע חסרונות, האָט זי אָבער אויך א מעלה. די יודישע בעפעלקערונג אין גאַנצען לאַנד האָט אויך די מעגליכקייט צו זאָגען א ענטשיידענד וואָרט ביי דעם וואהל פון געוויסע נישט־יודישע קאַנדידאַטען, די וואהלען זענען נישט קיין פּראָפּאָרציאָנעלע, יעדע שטימע צעהלט זיך און קען דעצידירען לטובת דעם אָדער יענעם קאַנדידאַט. און אפילו אין געגענדען וואו יודען בילדען א גאַנץ קליינע מינדערהייט קענען זיי מיט זייערע פאַר שטימען מכריע זיין. אין הסכם מיטן פּרינציפּ אז פון צוויי שלעכטס קלייבט מען אויס דאָס קלענערע בייז, קענען יודען האָבען די מעגליכקייט מיט זייערע שטימען אדורכצוּוואַרפען א מעהר קעמפערישען שונא ישראל, און דאָס האָט אויך שוין א גרויסע בעדייטונג. עס קען למשל א דאַנק דעם בלייבען אינדערהיים א קאַנדידאט וואָס וואָלט די סיים טריבונע בענוצט אויף צו פיהרען א אַנטי־יודישע העצע. געהענדיג אַלזאָ איבעראַל צו די וואהלען קענען די יודען האָבען די מעגליכקייט, זאָל זיין אפילו אין א גאַנץ קליינער מאָס, מיט זייערע שטימען אָפּצוּטעמפּען די אַנטי־יודישע שאַרפקייטען, אָפּברעכען די שפּיצען און מילדערען די אַנטי־יודישע שטימונגען פון דעם קומענדיגען סיים.

און דעריבער דאַרף די לאָזונג דעם קומענדיגען זונטאָג בעת די וואהלען צום סיים, זיין נישט קיין באָיקאָט, און אבסטינענץ, נאָר א צאָהלרייכע און מאַסענהאַפטע בעטייליגונג פון דער יודישער בעפעלקערונג.

לאָדז איז איינע פון די געצעהלטע שטעט וועלכע האָט אויף דער ליסטע א יודישען קאַנדידאַט, דאָס איז דער פּרעזעס פון דער יודישער קהלה, מינצבערג, ארויסגעהענדיג פון די הנחות, וועלכע מיר האָבען פריהער דערמאָהנט, קומען מיר צו דער איבערצייגונג אז יעדער יוד וואָס וועט געהען וועהלען (און געהען צו די וואהלען דאַרף מען) — וועט אָפּגעבען זיין שטים פאַר דעם יודישען קאַנדידאַט.

מיקאָן קיינמאָל נישט פאָראויסזעהען, וואָס פאַרא רעזולטאַט־וואהלען קאָנען געבען. דעריבער קען מען זיך נישט שפּילען אין קיין שום אויסרעכנונגען און נישט מאַנעווירען מיט קיין ציפערען. איינס איז פאַר אונז קלאָר, דער יודישער מאַנדאַט אין לאָדז מוז געזיכערט ווערען און דאָס קען געשעהען אויף דעם אופן, ווען די יודישע וועהלער וועלען שטימען נאָר פאַר דעם יודישען קאַנדידאַט. אין אַנדער פאַל, קען זיין גרויסע איבעראַשונגען, וועלכע וואָלטען געקענט ברענגען דערצו אז אפילו לאָדז זאָל נישט האָבען קיין יודישען דעפּוטאַט.

דער פּרייסישער גייסט בעהערשט די וועלט

גאַנץ אייראָפּא — איין גרויסער קריגס־לאַגער

די קריגס בעוואָפנונגען אין אַלע לענדער האָבען אין דער לעצטער צייט אָנגענומען אַזעלכע פאָרמען, אַז זיי פערענדערען אינגאַנצען דאָס אויסזעהען פון עקאָנאָמישען בילד פון אייראָפּא. אין דער „א. ק. צ." מאַכט א בעקאַנטער עקאָנאָמיקער אַזאַ חשבון פון איצטיגען ווירטשאַפטליכען לעבען:

אין דער צייט פון אַלגעמיינע קריגס צוגרייטונג אין אייראָפּע טרעטען די פּרינציפּען פון דער ווירטשאַפט אָפּ אין א זייט פאַר די מאָבּיליזאציע פעלער, פינאַנסיסטען און אינדוסטריעלער גיבען איבער די מאַכט די מיליטערישע אינטענדאַנטען, די פרידליכע ווירטשאַפט פערוואַנדעלט זיך לאַנגזאַם אין א קריגס ווירטשאַפט.

די דאָזיגע עוואָלוציע ווערט נאָטירט שוין נישט פון היינט, שוין זייט יאהרען דערמאָהנט די אייראָפּעאישע ווירטשאַפט מעהר א קריגס ווירטשאַפט ווי אַ שלום ווירטשאַפט. די דאָזיגע עוואָלוציע איז דורך דעם איטאַליעניש־אַביסינישען קאָנפליקט שטאַרק צוגעאיילט געוואָרען און איצט נאָכמעהר דורך דעם ענגליש־איטאַליענישען.

אין צענטער פון אייראָפּע געפינען זיך שוין פון לאַנג צוויי גרויסע קריגס לאַגערען: איטאַליען און דייטשלאַנד. די דאָזיגע ביידע מלוכות ווערען רעגירט גענוי לויט די פּרינציפּען פון קריגס סאָציאַליזם אָנווענדענדיג די שאַרפסטע, עקסטרעמסטע פּרינציפּען פון קריגס ווירטשאַפט.

מיר זעהען דאָרט שוין איצט א רויהע דעוויזען ווירטשאַפט, אַ צענטראַלע פאַר רויה־שטאָפען, מאַקסימאַל פּרייזען, אָפיציעלע לויהנען, מאָנאָפּאָל פון אויסלענדישען האַנדעל, אָפיציעלע דעווידענדען און הכנסות, צווייטענס קאַרטעלען און אינדוסטריע צענטראַלען, צוואַנגס פערקויפס פון תבואה צו אָפיציעלע פּרייזען, אַ נייע לאָקאַליזאציע פון די אינדוסטריען און פּראָדוקציע פון ערואַצען, און ענדליך די קאָנפיסקאַציע פון אויסלענדישע ווערטפּאַפּירען, און אַלץ, וואָס מען קען נאָר מאַכען צו געלד אין אויסלאַנד.

דאָס וואָס עס איז אין די צענטראַל מלוכות געשעהען אין אַ געוויסער צייט נאָך דעם מלחמה אויסברוך אַלס רעזולטאַט פון אַ מיליטערישער קאַטאַסטראָפע — איז אין איטאַליען און אין דייטשלאַנד שוין איצט געשעהען אין דער צייט פון קריגס צוגרייטונגען. די ווירטשאַפט פון די דאָזיגע ביידע לענדער איז שוין פולשטענדיג צוגעגרייט אָנצוהויבען די קריגס־טעטיגקייט.

עס אונטערליגט נישט קיין ספק, אַז א מלוכה מיט אַ עטאַטיסטישער סטרוקטור האָט אין מאָבּיליזאציע היבזיכט א פאָרצוג איבער'ן געגנער, ווייל זי האָט איהר ווירטשאַפט שוין אין די ראַהמען פון דער אינטענדאַנטור שוין איינגעשפּאַנט אין קריגס וואָגען. דעמזעלבען פאָרצוג האָט א מלוכה געבויט אויף זעלבסטאויסקום. דעריבער פערשפּרייט זיך איצט איבער אייראָפּע א אַרגיע פון עטאַטיזם און זעלבסטאויסקום מיט אַ פערדאָפּעלטער קראַפט. דאָס איז איינס פון די וויכטיגסטע און דויערהאַפטסטע עפעקטען פון די איצטיגע מלחמה צוגרייטונגען.

די דאָזיגע צוגרייטונגען וואָס נעהמען אַרום די גאַנצע וועלט גיבען צו דער וועלט ווירטשאַפט א נייע פיזיאָנאָמיע. די מלוכות מאַכען פיבערהאַפט גרויסע זאַפּאַסען פון רויה־שטאָפען. די לאַגע אויפ'ן רויה־שטאָף מאַרק האָט זיך שטאַרק געענדערט. מען דערטרינקט שוין נישט קיין תבואה אין ים, מען פערברענט נישט קיין קאַווע, מען פערניכטעט נישט קיין באַוועל, מען דערהרגעט נישט די חזירים, די זאַפּאַסען זענען שוין נישט גרויס און ווערען קלענער פון חודש צו חודש. דער וואוקס פון דער נאָכפראַגע איז גרעסער ווי דער וואוקס פון דער פּראָדוקציע. די פּרייזען פון רויה־שטאָפען שטייגען, די מעטאַלען האָבען א שטאַרקע טענדענץ. אַ רייהע אינדוסטריען האָבען אַ אויסערגעוועהנליכע קאָניונקטור. קודם כל די אייזען הוטעס, מעטאַלורגישע און כעמישע אינדוסטריע ד. ה. אינדוסטריע וואָס דינען דירעקט דער מלחמה. עס האָט אויפגעלעבט דער ים פערקעהר אין אייראָפּע, וואָס האָט לעצטענס אַדורכגעלעבט א קריזיס, אַלטע שיפען וואָס האָבען שוין געזאָלט געהען אויף שמעלץ, ווערען היינט ווידער בענוצט, די פראַכטען שטייגען. דער קריזיס פון איבער פּראָדוקציע איז אין אַ סך לענדער פערשוואונדען און אַנשטאָט דעם ענטשטעהט לאַנגזאַם די סכנה פון מיליטערישער איבערקאָנסומציע. אין מלחמה צייטען קאָנסומירט מען אַ סך מעהר ווי מען פּראָדוצירט. קאָנסומציע און פערניכטונג איבערשטייגען די פּראָדוקציע מעגליכקייטען. דער פּעריאָד פון קריגס־צוגרייטונג ווערט כאַראַקטעריזירט דורך דערזעלבער טענדענץ. קיין שום פּראָדוקציע קען נישט גענוג ליפערן קריגס מאַטעריאַל, און וואָס געהערט היינט נישט צו קריגס מאַטעריאַל ווען די גאַנצע געזעלשאַפט איז א אַרמעע און דאָס גאַנצע לאַנד אַ קריגס ליניע?

די פּראָדוקציע פון די דריי מלוכות, וואָס זענען איינגעשטעלט אויף קריג ד. ה. וואָס פיהרען קריג אָדער גרייטען זיך צום קריג, יאַפּאַן, איטאַליען און דייטשלאַנד איז אין קריזיס געשטיגען מעהר ווי אין אַלע אַנדערע לענדער. זייט 1932 האָט דייטשלאַנד פערגרעסערט איהר פּראָדוקציע אויף 80 פּראָצענט, איטאַליען אויף 60 פּראָצענט. יאַפּאַן האָט איהר פּראָדוקציע אין קריזיס פערדאָפּעלט.

אין די דאָזיגע לענדער שטייגען די פּרייזען, סחורה ווערט געזוכט, בעשטעלונגען קומען פון אַלע זייטען, די אינדוסטריע קען אין אַ סך צווייגען נישט נאָכיאָגען די פּראָדוקציע. אין די דאָזיגע לענדער איז די אויפלעבונג אַ רעזולטאַט פון די בעוואָפנונגען.

די קריגס צוגרייטונגען גיבען אויך די פינאַנציעלע פּראָבלעמען צו אַ בעזונדערען כאַראַקטער. מען טראַכט גאָרנישט מעהר וועגען פינאַנסיעלער גלייכגעוויכט. ווער טראַכט יועגען גלייכגעוויכט פון ביודזשעט ווען עס האַנדעלט זיך, וועגען מלוכה פערטיידיגונג אָדער אגרעסיע, וואָס איז נויטיג פאַר דער „נאַציאָנאַלער עקספּאַנסיע" מען דאַרף ווי אַממייסטען אויסגעבען בכדי צו מאָבּיליזירען אַלע כוחות, מען האָפט דאָך, אַז דער נצחון וועט דעקען אַלע הוצאות.

אויב די קריגס צוגרייטונגען וועלען אָנהאַלטען נאָך אַ לענגערע צייט וועט די פּאָליטיק פון פינאַנסיעלער גלייכגעוויכט פערשווינדען פון אייראָפּע און אויף איהר אָרט וועט קומען די מיליטערישע גלייכגעוויכט. זי איז שוין היינט וויכטיגער ווי פינאַנסיעלע גלייכגעוויכט.

די אייראָפּעאישע ווירטשאַפט ווערט פערוואַנדעלט אין העכסטער מאָס פון „אונווירטשאַפט" און ווערט פולשטענדיג רייף צו אַלע פּלאַנמעסיגע עקספּערימענטען. אויב די אָנהענגער פון פּלאַנמעסיגקייט האָבען וועגען דעם געחלומט, דאַרף מען צוגעבען, אַז זייערע חלומות פערווירקליכען זיך שוין איצט.

די וועלט איז רייף געוואָרען צו דער אָנווענדונג פון „פּרייסישען" סאָציאַליזם, ווייל דער פּרייסישער גייסט בעהערשט די וועלט.

„ליבע יודען, מאַכט אייך נישט קיין זאָרגען.

אין אָקטאָבער גריסען מיר מיט גוט מאָרגען!"

אַנ'אויסלענדער, וואָס האָט לאַנגע יאָהרען געלעבט אין דייטשלאַנד און איז איצט ווידער דאָרט געווען, שילדערט פאָלגענדע אינטערעסאַנטע פּרטים פון זיינע בערלינער איינדרוקען:

בערלין האָט זיך אין לעצטען האַלב יאָהר פולשטענדיג געענדערט. עס מאַכט דעם איינדרוק, אז עס געפינט זיך ערב אַנ'אַנאַרכיע, טראָער שטעהט נעגען טראָער. געגען נאַצי־טראָער ענטשטעהט טעגליך א געגען־טראָער פון אַנ'אומבעקאַנטען שונא, וואָס קעמפט מיט צוויי אויסערגעוועהנליך ווירקזאַמע מיטלען מיט דעם וויץ און מיט ידיעות.

פאַר דעם אָבסערוואַטאָר איז ממש מערקווירדיג, וואָס פאַר א פאָרמען די קלאַנגען אין דייטשלאַנד נעהמען אָן, אזוי אז מען קען פשוט שוין נישט אונטערשיידען, וואָס עס איז פאַלש און וואָס איז אמת. אָבער מען גלויבט אין אַלע ידיעות, וואָס זענען נישט אָפיציעל.

דורך דער גאַנצער שטאָט געהט אַנ'אונהיימליך וואָרט: „סאַבאָטאַזש!" איינער רוימט עס אין דעם צווייטען אויפען אויער, ווי נאָר א טראַמוואַי שפּרינגט ארוים פון די שינעס אָדער עס פּלאַצט א וואַסער־רעהר — קיין אומגליקס־פאַלען זענען מעהר נישט פערהאַן, עס איז דאָ נאָר סאַבאָטאַזש!

וועגען דער קאַטאַסטראָפע אין דער אונטערגרונד באַהן, האָט זיך ביי די בערלינער פערשפּרייט פאָלגענדע ווערסיע: 50 מעטער זענען איינגעפאַלען, 2000 מענשען ארבייטען בייטאָג און ביינאַכט אויסצוגראָבען די טויטע. דערביי טראַכט מען גאָרנישט, אז אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע וואָלטען גאָרנישט געקענט זיך געפינען ביי אַרבייט 2000 מאַן. אָבער הינטער דעם אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע ליגען גערינגס גאַרטנער דערצעהלט מען זיך אויפ'ן אויער, אז נישט נאָר די אונטערגרונד־באַהן איז איינגעפאַלען, נאָר אויך די לאַבירינטען אונטער די גאַרטנער.

בילדער פון היינטיגען בערלין

א רושטאָוואַניע ביים בוי פון בנין פון פליה־מיניסטער זאָל האָבען איינגעפאַלען. עס איז אָפיציעל אָפּגעלייקענט געוואָרען — און טאַקע דערפאַר ווערט עס געהאַלטען פאַר אמת. מען דערצעהלט זיך וועגען דעם פאָלגענדע געשיכטע: אין א געוויסען טאָג איז אויפ'ן בנין, וואָס ווערט געבויט, געווען אויפגעשריבען מיט גרויסע בוכשטאַבען: „רויט פראָנט לעבט נאָך!" 20 אַרבייטער זענען תיכּף אָפּגעזאָגט געוואָרען פון דער אַרבייט. אַלס ענטפער דערויף איז איינגעפאַלען די עהרען־האַלע אין בנין. די אַרבייטער זענען שווער בעשטראָפט געוואָרען. 500 מאַן זענען אָפּגעזאָגט געוואָרען פון דער אַרבייט. די איבעריגע האָט מען פערקלענערט דעם לויהן פון 90 פעניג א שעה אויף 50 פעניג.

און וואָס פאַר א קלאַנגען עס קורסירען אַלץ וועגען היטלערס אָפּעראַציע! לויט דער ווערסיע זאָל די אָפּעראַציע זיין א רעזולטאַט פון אַנ'אַטענטאַט פון שליכערס א קרובה, וואָס האָט געשאָסען אויף היטלערן און איהם געטראָפען אין האַלז. זי איז תיכּף דערשאָסען געוואָרען און היטלערן האָט מען איצט געמאַכט אַנ'אָפּעראַציע.

און די קלאַנגען וועגען גערינגען. „וואָס איז מיט איהם געשעהען? מען הערט דאָך גאָרנישט פון איהם? וואָס, ער איז אין דענעמאַרק? נו יאָ, די צווייטע (גערינגס פרוי), האָט שוין פון לאַנג איהר האַלזבאַנד אין אויסלאַנד און געלד אויך! די „געבעלשע" (געבעלס פרוי) שיקט אַוועק דעוויזען קיין אויסלאַנד ביי די 700 טויזענט מאַרק, וואָס איהר מאַן פערדינט א יאָהר. היטלער בויט זיך איצט א הויז אין דער שווייץ, ער ווייסט שוין פאַרוואָס".

די דאָזיגע אַלע מעשיות דערצעהלען אריער, בלאָנדע אריער, וואָס גלויבען פעלזענפעסט אין דעם, וואָס זיי דערצעהלען און אויב מען פרעגט זיי, צי זיי גלויבען ווירקליך אין דעם, ענטפערען זיי: „איך ווייס עס, איך האָב עס פון א זיכערע קוועלע, און עס איז אמת, ווייל די צייטונג שרייבט נישט וועגען דעם!"

דער אויסלענדער דערצעהלט ווייטער, אז ער האָט געטראָפען א גרופּען־פיהרער פון .ס.א. זיינעם אַנ'אַלטען בעקאַנטען מיט וועלכען ער האָט געהאַט פאָלגענדען געשפּרעך: „וואָס איז, איהר טראָגט דאָך נישט קיין אָפּצייכען? — „איך האָב מיר די זאַך אַנדערש פאָרגעשטעלט, איך בין ארויסגעוואָרפען גע־

(ווייטער זעה 15. זייט)

דער טריק...

(וועגן דער ענגליש-אמעריקאנישער קאנצעסיע אין אביסיניען)

פון ישעיה אוגער

ס'איז ליכט געזאגט: א קאנצעסיע. דאס איז א וועלט־געשעהעניש, וואס קאן האבען א אויסער־געוועהנליכע ווירקונג אויף די קומענדיגע געשטאלטונג פון די פאליטישע פערהעלטנישען אין אייראפע: קיין שום אמוניציע־ליפערונגען פאר אביסיניען אדער אפילו מיליטערישע הילף מצד א וועלכער עס איז אייראפעאישער מלוכה, קיין שום נאטירליכע שטערונגען ווי די אביסינישע רעגענס און בערג וואלטען נישט אימשטאנד געווען צו שאפען אזא געוואלטיגע און כמעט אומבעזיגבארע מניעה פאר דעם בעפארשטעהענדיגען איטאליענישען מלחמה־מארש געגען דער „שווארצער מלוכה" ווי גראדע אט די „ענגליש־אמעריקאנישע קאנצעסיע".

דען פון דעם מאמענט אן, ווען דער נעגוס (קעניג) האט אונטערגעשריבען די קאנצעסיע, וועלכע זיכערט דעם ענגליש־אמעריקאנישען קאנצערן אלע רעכט צו עקספלאאטירען די נאטור־אוצרות פון אביסיניען, די נאפט־קוואלען, מינעראלען א.אז.וו. — פון דעם אויגענבליק אן פערלירט די מלחמה פאר איטאליען יעדען זין און צוועק. עס בלייבט איהר שוין נישט וואס צו דעראבערען אין אביסיניען, וואס צו פראפיטירען ביי דעם קריג. אויף א ווירטשאפטליכע עקספאנסיע, האט זי שוין נישט וואס צו רעכענען; די עקאנאמישע פאזיציעס, וועלכע האבען געזאלט דעראבערט ווערען אין אביסיניען און וועלכע זענען געווען דער איינציגער ציל און סטימול פון צוגעגרייטען קריג, די דאזיגע פאזיציעס זענען שוין איצט ענדגילטיג און אויף א לאנג — אויף גאנצע 75 יאהר — „בעזעצט" דורך אנדערע אויף אנ'אופן וואס וואלט געפאסט מעהר פאר אנ'אפמאך אין נארמאלע רוהיגע צייטען, נישט אין איצטיגען מאמענט, ווען איבער אביסיניען הענגט די סכנה פון א קריג מיט א „ציוויליזירטער" אייראפעאישער מאכט, וועלכע איז א סך א סך שטארקער פון איהר, האט א פארטרעפליכע ארטילעריע, א סך טאנקס, אויסגעצייכנטע לופט־פליהערס, גאז־באמבעס און אנדערע אזעלכע „שאנסען" צו געווינען דעם קריג.

אבער די הערען קאנצעסיאנערען פון ענגלאנד און אמעריקא האבען זיך גאר נישט וויסענדיג געמאכט, האבען פערהערט אדער זיך געמאכט נישט הערענדיג, אז אויף דער איטאליעניש־אביסינישער גרעניץ קנאלען שוין די ביקסען, אז איטאליען ברענט פאר צארן און אויפרעגונג און פאר אומגעדולד צו פראקלאמירען ענדליך אביסיניען פאר א איטאליענישע קאלאניע, האבען זיך רוהיג אפגעשלאסען דאס געשעפט מיטן אביסינישען נעגוס, האבען עס בעקרעפטיגט מיט זייערע אונטערשריפטען, כדת וכדין, און אזוי ארום דערוויל פערריגעלט די טיר קיין אביסיניען פארן איטאליענישען קריגס־אימפעט און עראבערונגס־דראנג.

דאס איז געווען א מייסטער־שטיקעל מצד ענגלאנד, א דיפלאמאטישער טריק, וואס האט צו זיך נישט קיין אנאלאגיע אין דער פאליטישער געשיכטע פון די לעצטע צוויי־דריי הונדערט יאהר. מיר בעטאנען: עס איז געווען ענגלאנדס א מייסטערשטיק. דען הגם אין דעם קאנצערן, וואס האט בעקומען די קאנצעסיע, איז אויך אמעריקע בעטייליגט דורך איינע פון איהרע רייכסטע געזעלשאפטען, ווי צ.ב. די מעכטיגע סטאנדארד אויל קאמפ. א. אנד., שטעקט אבער קענטיג, „ענגלאנדס קאפ" אין דער גאנצער זאך, פון ענגלאנד אנגעדרעהט, וואס איז פון אנהויב אן נישט געווען קיין ספק און וואס איז איצט כמעט ווי זיכער. אמעריקא איז, משמעות, צוגעשטאנען נישט בלויז צוליב די גרויסע פראפיטען, וואס מ'קען דערווארטען אין דער צוקונפט פון דעם עסק, נאר צוליב געפיהל פון קרובה'שאפט: זי וויל איינשפארען דעם „אנגלא־זאקסישען ברודער" ענגלאנד די עווענטועלע צרות און דאגות אין אפריקא אין פאל ווען עס זאל ווירקליך אויסברעכען די איטאליעניש אביסינישע מלחמה. שליסליך איז אויך די עפענטליכע מיינונג אין אמעריקא געווען געגען איטאליענס אגרעסיווע פאליטיק און איהר געפלאנטען אנפאל אויף אביסיניען.

פאר מוסאליני, זיינע נושאי כלים און זיינע פאשיסטישע אנהענגער איז די קאנצעסיע געווען א קלאפ פון זיין ליבען נאמען. ווי א דונער האט איינגעשלאגען אין איטאליען די ידיעה וועגען דער ענגליש־אמעריקאנער „טראנזאקציע" מיטן נעגוס, אויף אזא „שטום און רוקען" האבען די איטאליענישע הורראַ־פאטריאטען, די „קומענדיגע זיגער" זיך נישט גערעכנט, זיי האבען זיך אפילו אין חלום נישט געקענט פארשטעלען, אז עס איז מעגליך אזא „פריידליכע אינטערווענץ" לטובת אביסיניען אהן שום סאנקציעס און אהן הארמאטען, זיי האבען געהאט א געלעגענהייט זיך צו איבערצייגען אז די ענגלישע דיפלאמאטיע איז שטארקער, קלוגער און געשיקטער פון זייער מוסאליני, וועלכער האט איצט פערלוירען דעם באדען אונטער די פיס, ער האט אויך מיטאמאל פערלוירען דאס לשון, מ'הערט שוין עפעס נישט די „שטארקע" דרשות, די העזה'דיגע דראהונגען, די בעריהמטע דאס קלינגען מיט דער שווערד, דאס קלאפען מיט דער פויסט — דאס האט איבער נאכט אויפגעהערט.

עס איז נישט אויסגעשלאסען אז מוסאליני וועט צוליב זיין פערזענליכען כבוד און צוליב דעם פרעסטיזש פון איטאליען נישט קענען און נישט וועלען זיך צוריקציהען פון קריג. אבער צי וועלען זיך טאקע די איטאליענער לאזען פיהרען צו דער שחיטה־באנק סתם אזוי זיך „צוליב אמביציע", אהן שום בעשטימטען ציל, אהן שום אויסזיכט אויף א וועלכען עס איז ממשותדיגען געווינס פארן איטאליענישען פאלק? — און צי פיהלט ער זיך שוין באמת אזוי שטארק, אז ער וועט קיין מורא נישט האבען צו פערוויקלען זיך אין א קאנפליקט מיטן אלמעכטיגען „בריטישען לייב"? —

דען אין דעם פאל וועט ער דאך שוין נישט האבען צו טון מיט אביסיניען, נאר מיט ענגלאנד און אמעריקא.

* * *

דער איטאליעניש־אביסינישער קאנפליקט האט פון ערשטען מאמענט אן אויפגערודערט די גאנצע ציוויליזירטע וועלט. נישט די רעגירונגען מיינען מיר נאטירליך. נאר די פעלקער. מיר זענען זיכער, אז ווען מען ארדענט איין אין איטאליען א פלעביסציט, וואלט די מאיאריטעט פון ענגלישען פאלק זיך ארויסגעזאגט געגען קריג, נאטירליך ביי אנדערע פערהעלטנישען ווי היינט, ווען דאס פאלק קרעכצט אונטערן דרוק פון פאשיזם, פון א אומברחמנותדיגער דיקטאטור און טאר קיין אייגענע מיינונג נישט האבען.

די וועלט פערשטעהט נישט, פאר וואס צוויי מיטגלידער פון פעלקער־בונד, ווי איטאליען און אביסיניען, קענען אנדערש נישט אויסגלייכען זייער סכסוך ווי דווקא נאר „דורכן ארגומענט פון געוועהר". וואס פאר א בעדייטונג האבען דאן דער פעלקער בונד און די אלע פאקטען וואס זענען געשלאסען געווארען צווישען זיינע מיטגלידער מיטן צוועק צו פערהיטען פון בעוואפענטע קאנפליקטען? — און דאן זעהט מען עפעס נישט איין די וויכטיגקייט פון דער סיבה, וואס צווינגט איטאליען ארויסצוטרעטען געגען אביסיניען מיט געוועהר אין דער האנד. אז אין אביסיניען איז די שקלאפעריי ענטוויקעלט און אז אויפן „ציוויליזירטען" איטאליען ליגט דעריבער א „הייליגער חוב" צו אונטערווארפען אונטער איהר הערשאפט דאס „פינסטערע, אפגעשטאנענע" לאנד און אזוי ארום אויסצוראטען דעם בארבארישען מענשען האנדעל, — דאס איז נאטירליך נישט קיין מאטיוו אויף צו פערפיהרען א קריג, עס זענען פאראן קריסטליכע „ציוויליזירטע" פעלקער, וועלכע טאלערירען שקלאפעריי אין זייערע קאלאניעס; עס זענען אויך פאראן אנדערע „בארבארישע" לענדער און געביטען אין אפריקא, וואו די שקלאפעריי בליהט — און פונדעסטוועגען וועט קיינעם נישט איינפאלען צו דערקלערען זיי א מלחמה דערפאר. ס'איז קלאר אז דער גאנצער „שקלאפעריי"־ארגומענט איז נישט מעהר ווי א צבועת'דיגער אויסרייד, בכדי צו שיטען שטויב אין די אויגען, ווי מ'האט שוין פון פערשידענע זייטען אנגעוויזען דערויף.

אויך דעם צווייטער מכלומרשט וויכטיגען מאטיוו: אז דעם איטאליענישען פאלק פעהלט אויס אין איטאליען גענוג פלאץ אויף צו עטעמען און זיך פריי צו בעוועגען; עס פעהלט איהם אלזא לופט, אדער ווי די דייטשען זאגען: „לעבענס־רוים" — אויך דאס איז א פוסטער אויסרייד סתם אין דער וועלט אריין, א שקר גמור, אויף וואס עס האבען שוין אנגעוויזען לעצטענס איטאליענישע און נישט־איטאליענישע סטאטיסטיקער, דערביי איז כדאי צו בעמערקען: אז אין דעמזעלביגען איטאליען, וואו עס פעהלט מכלומרשט „לעבענס־רוים" פאר דער בעפעלקערונג, ווערט איצט געפיהרט א עקעלהאפטע פראפאגאנדע — און דאס געהערט צום „פאשיסטישען דערציהונגס סיסטעם" — וואס האט זיך געשטעלט דעם ציל „אויפצוקלערען" די ברייטע מאסען וועגען דער נויטווענדיגקייט — זיך צו פערמעהרען, ד.ה. אלזא צו פערגרעסערען די בעפעלקערונג פון איטאליען, בכדי צו שאפען א פאלקס ארמעע, וואס זאל ווערען דער שרעק פון גאנץ אייראפע, דאס אייגענטליך איז מוסאליניס גרעסטער אידעאל, און אט די „פערמעהרונג"־פראפאגאנדא, וואס האט נאטירליך א אויסער געוועהנליכע דעמאראליזירענדיגע ווירקונג ספעציעל אויף דער יוגענד, ווערט געפיהרט אויף א ציניש אופן נישט נאר צווישען דערוואקסענע, נאר אויך צווישען דער פאשיסטישער יוגענד, דער „באלילא". עס פעהלט אלזא נישט די איטאליענער קיין „לעבענס־רוים", אויב דער פאשיזם האט זיך צווישען אנדערען געשטעלט פאר א ציל: צו פערגרעסערען די בעפעלקערונג...

נישט דאס אלזא זענען די מאטיווען, וואס טרייבען איטאליען אין א קריג מיט אביסיניען, נאר גאר פשוט: דעם פאשיסטישען איטאליען ווילט זיך ווערען א אימפעריע, א קאלאניאל מאכט אין אפריקא, וואו זי האט שוין גרויסע קאלאניעס. צוליב ריין אימפעריאליסטישע צילען שטעהט זי גרייט אנצוהויבען די מלחמה אין אפריקא, קריג־פיהרען — דאס ליגט אין וועזען, אין דער נאטור פון פאשיזם, וועלכער מוז זוכען עקספאנסיע, עראבערונגען און נאך אזעלכע אויפטוען, וואס זאלען „עמאציאנירען" די מאסען, ווארום א נישט פערלירט ער זיין אנזעהען און שלימליך זיין זכות הקיום.

א חוץ דעם האט איטאליען נאך אנ'אנדער ציל: זי וויל ווערען א נאהענטער שכן ענגלאנדס אין אפריקא, וואס איז גאר נישט אזוי אנגענעהם פאר ענגלאנד, איטאליען האפט דאדורך זיך צו בעפרייען פון ענגלישען „דרוק" אין אייראפא, וואו ענגלאנד בעהערשט דעם מיטעללענדישען ים און האט אזוי ארום איטאליען „אין דער האנד".

ענגלאנד האט אין אפריקא צו פערטיידיגען זעהר וויכטיגע קאלאניעס און לעבענס־אינטערעסען, קודם כל דעם סודאן, אויבער־עגיפטען און דעם סועץ קאנאל. דאס זענען אויסערגעוועהנליך וויכטיגע פאזיציעס פון דער בריטישער אימפעריע פון סטראטעגישען און ווירטשאפטליך־פאליטישען שטאנדפונקט בעטראכט.

מ'האט דעריבער פון אנהויב אן געקענט פאראויסזעהען אז דער איטאליעניש־אביסינישער קאנפליקט וועט נישט קענען לאקאליזירט ווערען און וועט מוזען דערפיהרען צו אנ'אלגעמיין אייראפעאישער מלחמה. ענגלאנד האט געפרובט „בערוהיגען" איטאליען און האט צוזאמען מיט פראנקרייך איהר פארגעלעגט זעהר גינסטיגע ווירטשאפטליכע בעדינגונגען אין אביסיניען אויב זי וועט אפשטעלען די קריגס הכנות און וועט זעהען אדורכקומען מיט אביסיניען בשלום, דאס האט נישט געהאלפען — מוסאליני האט געהאלטען אין איין שרייען: נידער מיט אביסינען, אפגעמעקט זאל ווערען דאס לאנד פון דער געאגראפישער קארטע.

דער פעלקער בונד האט אפגעלעגט די דעציזיע אין דער פראגע אויף א חודש צייט ביזן 4טען סעפטעמבער, איירערנעכטען האט זיך ווידער אנגעהויבען די בעראטונג. דערווייל אבער, אויף דעם חודש, האט מען בעשטימט א „קאנפערענץ פון דריי" — פון די דריי מלוכות ענגלאנד, פראנקרייך און איטאליען — וועלכע האט זיך געזאלט בעמיהען אויסצוגעפונען אנ'אויסוועג פון דער קאמפליצירטער סיטואציע, די אונטערהאנדלונגען, ווי מ'ווייסט, זענען געווען א פיאסקא, א דורכפאל, ענגלאנד און פראנקרייך האבען ווידער פארגעלעגט איטאליען זעהר גוטע בעדינגונגען, ווען זי נעהמט זיי אן, וואלט זי איצט פאקטיש געהאט א ווירטשאפטליכען קאנטראל איבער אביסיניען און א גרויסען טייל פון די קאנצעסיעס, וואס זענען איצט איבערגעגאנגען צו דעם ענגליש־אמעריקאנישען קאנצערן.

מוסאליני האט אבער נישט געוואלט הערען פון די אלע פראפאזיציעס. דערווייל האבען זיך פערשארפט די בעציהונגען צווישען ענגלאנד און איטאליען. ענגלאנד איז נאטירליך א נוגע בדבר און וויל נישט וויסען פון קיין קריג מיט אביסיניען, מ'האט גענומען רעדען וועגען א ענגליש־איטאליענישען קריג, זאגאר וועגען אנ'אלגעמיין אייראפעאישער מלחמה, עס האבען זיך בעוויזען ידיעות, אז ענגלאנד האט בדעה אנצונעהמען סאנקציעס געגען איטאליען, צו פערמאכען דעם סועץ־קאנאל פאר איטאליענישע שיפען, און ידיעות, אז ארום דער מיטעללענדישער אינזעל מאלטא וואס ענגלאנד האט גענומען בעפעסטיגען אין איילעניש, האבען זיך בעוויזען איטאליענישע אונטערוואסער שיפלעך, מיט איין ווארט — א אייראפעאישע מלחמה.

מוסאליני זעהענדיג, אז ער איז צו ווייט פערקראכען, האט אויפגעהערט צו האלטען בראנד־רעדעס און געענדערט דעם טאן, ער האט אפגעגעבען

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

א שלום-קאנגרעס אין ירושלים

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

ווען אונזער וועלטעל פיהרט זיך על פי שכל הישר וואלט דער „גוטער אלטער דזשארדזש לאנסבורי", ווי מען רופט איהם אין ענגלאנד, נישט געווען דער פיהרער פון דער אפיציעלער ארבייטער פארטיי אין פארלאמענט, נאר דער קאפ פון דער קריסטליכער קירכע, דער פיהרער פון די גרויסע גלויביגע מאסען.

נאר אזוי ווי אין אונזער צייט — ווי אין אלע צייטען, — פאסירט אזוי אז דער רוב בישאפען און קארדינאלען זענען פאליטיקער און שטאטס־לייט, איז דער באמת גלויביגער דזשארדזש לאנסבורי א פיהרער פון א גרויסער פאליטישער (און אין א געוויסער מאס רעוואלוציאנערער) פארטיי.

אזוי איז עס שוין...

איך בין נישט צופיל בע'הבנ'ט אין עקלעזיאסטישע ענינים — אונזערע און אלגעמיינע — נאר אפט דאכט זיך מיר אז דזשארדזש לאנסבורי איז אפשר דער איינציגער צווישען די היינטיגע שטאטס־לייט, פאליטיקער און רעליגיעזע פיהרער, וואס פערדינט באמת צו טראגען די טיארע, דעם אפד פון א כהן גדול, פון א באמת גלויביגען קריסט.

אויב עמיצער פון היינטיגע פאליטיקער, שטאטס־לייט און קירכע פרעלאטען פערדינט כשר א וויטראזש אין א שטילער און קיהלער קירכע איז עס דאכט זיך, נישט קיין אנדערער נאר דער באמת גלויביגער און אידעאליסט דזשארדזש לאנסבורי.

ווען ס'זאל זיין אין ענגלאנד א פאפולערע אפשטימונג ווער ס'איז אצינד דער בעסטער און אויפריכטיגסטער קריסט, וואלט דוכט מיר דזשארדזש לאנסבורי געדארפט קריגען די גרעסטע מעהרהייט פון שטימען.

עס זענען נאך דא א פאר אמת גלויביגע קריסטען אין דער היינטיגער קריסטליכער וועלט, און דזשארדזש לאנסבורי איז איינער פון די זעלטענע [illegible] יחידים.

דזשארדזש לאנסבורי גלויבט נאך אין דעם אידעאליזם פון דער דרשה (דאס אנערקענען אויך א סך טויזענדער קריסטליכע און נישט־קריסטליכע גייסטליכע); ער, דזשארדזש לאנסבורי, גלויבט אויך אין דער פראקטישקייט און נוצליכקייט, אין דער רעאל פאליטיק פון דעם גרויסען עטישען מייסטערווערק.

דזשארדזש לאנסבורי איז, ווייזט אויס, איינער פון די זעלטענע אידעאליסטען וואס מען זאגט אויף זיי: „זיי, די נאראנים, מיינען עס טאקע".

טויזענדער און טויזענדער גייסטליכע און רעליגיע־פארשטעהער לויבען אויך ביזן זיבעטען הימעל זייערע עטישע לעהרער און זייערע דינען זיי, אבער דזשארדזש לאנסבורי וויל טאקע לעבען מיט זיי, זיי אריינפיהרען אין לעבען... אט דער מענש דזשארדזש לאנסבורי גלויבט טאקע, ווייזט אויס, אויף אנ'אמת, אז אלע מענשען זענען גלייך, און אז מען דארף ליב האבען און פערגעבען איינער דעם אנדערען, און אז גאט'ס ערד און איהרע גיטער זענען בעשאפען געווארען פאר אלע מענשען אהן אונטערשיד פון קאליר און גלויבען, און קען און דארף שפייזען אלע מענשען גלייך.

דזשארדזש לאנסבורי איז פון די איינצעלנע קריסטען וואס גלויבען טאקע אינם קריסטענטום.

און דזשארדזש לאנסבורי איז פערבליבען א גוטער קריסט, כאטש עס איז אויף איהם געפאלען דער גורל צו ווערען דער פיהרער פון דער ענגלישער ארבייטער פארטיי, פון א פארטיי מיט א מעהר ווייניגער בעשטימטער פראגראם און וועלט אנשויאונג.

ער איז געבליבען א גוטער קריסט, כאטש ער איז א אפיציעלער סאציאליסט, און אויך דאס איז נישט קיין וואונדער: דזשארדזש לאנסבורי איז דאך געקומען צום סאציאליזם צוליב און דורך זיין קריסטענטום. פאר איהם איז קריסטענטום — סאציאליזם; און סאציאליזם — דאס קריסטענטום אין פראקטיק...

איז דזשארדזש לאנסבורי, קען מען זאגען, איצט דאס קריסטליכע געוויסען פון ענגלאנד און פונם ענגלישען סאציאליזם.

רוהט איצט נישט דזשארדזש לאנסבורי: דער איטאליעניש־אביסינישער קריזיס און דער ענגליש־איטאליענישער קאנפליקט קענען אונטערצינדען, אומברענגען און חרוב מאכען אונזער גאנצע ציוויליזאציע.

וואס זשע טוט מען? דזשארדזש לאנסבורי קען נישט רוהען און קען נישט שווייגען אין אזא קריטישער צייט.

איז דער אויפריכטיגער קריסט דזשארדזש לאנסבורי איצט ארויס מיט א נייעם פלאן — מיט א לעצט מיטעל — ווי אזוי צו ראטעווען די מענשהייט און אונזער גאנצע ציוויליזאציע פון א נייער וועלט־מלחמה, וועלכע קען ווירקליך ווערען די ל ע צ ט ע וועלט מלחמה.

איז דזשארדזש לאנסבורי איצט ארויס מיט א פלאמענדיגען אויפרוף אין די „טיימס" (און מען זאגט אז ער האט אויך דעם אויפרוף געשיקט צום פויבסט און צו אלע פארשטעהער און קעפ פון אלע אנדערע קירכעס):

מען זאל גלייך פערורופען א שלום קאנגרעס אין ירושלים פון די פארשטעהער פון אלע קירכעס און רעליגיעס; און אינם נאמען פון דעם אידעאלסטען און אידעאלסטען וואס איז דא אין יעדער רעליגיע זאל מען רופען אלע פעלקער פון דער וועלט צו שלום און ברידערליכקייט.

און דזשארדזש לאנסבורי רופט אויך די גרויסע מאדערנע אימפעריעס ווי ענגלאנד, רוסלאנד און אמעריקע, וועלכע האבען אזוי פיל איבעריגע טעריטאריעס און קאלאניעס, אז זיי זאלען זיך צוטיילען מיט די פעלקער וואס זוכען און שטרעבען צו נייע מארקען און פערארזאכען דורך דעם מלחמות, וואס קענען מאכען א סוף צו אלע פעלקער.

דאס איז דער תמצית פון דעם נאבעלען און אמת קריסטליכען אויפרוף לאנסבורים.

וועט מען זיין אויפרוף הערען? וועט מען אצינד צונויפרופען אזא שלום קאנגרעס אין ירושלים? ווער גלויבט אין דעם?

מיר קענען זיך לייכט פארשטעלען וואס די בישאפס און פרעלאטען איבער דער גאנצער וועלט האבען געטראכט ווען זיי האבען איבערגעלייענט לאנסבורים אויפרוף:

„ווי נישט שטאטסמענעריש, ווי נאאיוו קריסטליך... מיינט ער עס טאקע אויך א אמת אט דער לאנסבורי, אט דער ענגלישער סאציאליסט?"

ס'איז מעהר ווי א ספק צי די מעכטיגע פארשטעהער פון דער קירכע וועלען בקרוב בימינו צוזאמענרופען אזא שלום קאנגרעס אין ירושלים...

דערפאר אבער וועלען די בישאפס פון א פאר יאהרהונדערט ארום (אויב זיי וועלען נאך נישט ווערען קיין אפענע פאגאנער) אפשר קאנאניזירען און מאכען פאר א קדוש אונזער גוטען אלטען דזשארדזש לאנסבורי... ווי זיי האבען איצט קאנאניזירט סיר טאמאס מיר אנ'ענגלישען אוטאפישען קאמוניסט, וואס האט געלעבט מיט א פאר יאהרהונדערטער צוריק.

און אפשר וועלען זיי אויך דעם כבוד לאנסבורין נישט אנטון:

ער איז צו ווייניג אקאדעמיש. צו פשוט; א פאלקס מענש.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

יודען ווערען ארויסגעשטויסען פון זייערע פאזיציעס אלס שענקער

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

נאך מעהר לאזט זיך מערקען דער ארויסשטויס פון יודען דורך קריסטליכע סוחרים ביי דער משקאות שענקעריי אין די צייטען פון פאר פויליגס פונאנדערגעהם, האבען מיט דער משקאות - אויסשענקעריי, סיי אין לאדז, סיי אין דער אומגעגנד, זיך בעשעפטיגט נאר יודען, הן אלס שענקערס, ארענדארען און הן אלס קרעטשמערס. ביז יאהר 1825 איז די צאהל פון יודישע שענקערס, פערהעלטניסמעסיג, געווען א גענוג בעדייטענדע. דאס רעכט דאגעגען פון טרייבען בראנפען, אדער ביער, איז געוועזן פערבינדען מיט דעם בעזיץ פון א אייגען הויז אין דער שטאט. קויפענדיג אלזא א הויז פון א לאדזער בירגער, האט דער יוד געהאט דאס פראפינאציע - רעכט, וואס עס האט, בכלל נישט אנגעטראפען אויף א ווידערשטאנד מצד די קריסטליכע בירגער. נאר אין איין פאל האבען די לאדזער אקטען פערנאטירט א געוואלטיגען ווידערשטאנד פון די קריסטליכע בירגער געגען דעם אויספיהר פון דער פראפינאציע-רעכט און משקאות-שענקעריי דורך א יוד, דהיינו: ווען קאפעל בערמאן האט, אין 1810 אפגעקויפט א בעדייטענדיג אומבעוועגליכקייט אין לאדז, צוזאמען מיט א ברויעריי, זענען די קריסטליכע בירגער בעפאלען זיין הויז און האבען איהם צוגענומען דעם בראנפען. דער שטאט בירגערמייסטער האט ביי זיי צוריק דעם בראנפען צוגענומען, אבער דעמאלט „האבען זיך אויפגעקליבען עטליכע און צוואנציג צעבונטעוועטע (בירגער) און האבען צוריקגענומען דעם בראנפען. נישט אכטענדיג אויף דעם פערבאט פון פרעפעקט”. די סיבות פון דער שטורמישער אפאזיציע, ווי אויך דער סוף פון איהר, האבען מיר אין די אקטען נישט אויסגעפינען.

אינם געביט פון משקאות - אויסשענקעריי, איז צום פריהסטען אריינגעטרעטען די קאנקורענץ צווישען דער קריסטליכער און יודישער בירגערשאפט, אויפן שטח פון לאדז צוליב דעם וואס די רעגירונגען פון ווארשאווער פירשטענטום און שפעטער פון קעניגרייך פוילען, האבען קאנסעקווענט געשטרעבט ארויסצושטופען די יודען פון דער שענקעריי. ווערט די צאהל פון יודישע שענקערס אין לאדז וואסאמאל איינגעשרומפענער און עס וואקסט דאגעגען די צאהל פון קריסטליכע שענקער. אין 1819 איז נאך, צווישען 15 משקאות - שענקער אין לאדז, געווען 11 יודען, אין נאהענטסטען יאהר בעקומט א שענקער-קאנצעסיע דער קריסט יאן אדראמאווסקי, וועלכער שטרעבט בפרט מיט אלע כוחות ארויסצושטופען די אונבעקוועמע פאר איהם קאנקורענטען, דהיינו, די צוויי יודישע שענקערס פון אויסלענדישע משקאות, פנחס זאזענבערג און לוי העבער, אלס פועל יוצא פון זיינע השתדלותן, האט די מאזאווער, וואיעוואדישע קאמיסיע, אין איהר רעסקריפט פון 5 אפריל, 1821, פערבאטען ראזענבערגן און העבערן, אויף ווייטער אויסצושענקען די אויסלענדישע משקאות, פערופענדיג זיך אויפן דעקרעט פון זאקסישען קעניג פון 1812, וועלכער האט גע'אסרט די שענקעריי צו יודען, ווי אויך אויף דעם אומשטאנד, אז דאס פיהרען דורך יודען אויסשענקערייען פון אויסלענדישע משקאות „וואלט געווען א שטער פאר די קריסטען וואס פערנעהמען זיך אויך מיט דעמזעלבען מסחר”. ווען העבער האט, אין 1823 דורך דער פערמיטלונג פון די נידעריגערע אינסטאנצען, ווידער אריינגעטראגען א בקשה אין דער מאזאווער, וואיעוואדישער קאמיסיע, אויף צו בעקומען א ווייטערדיגע שענקער-קאנצעסיע, האט די וואיעוואדישע קאמיסיע, נישט בלויז איהם אפגעזאגט, נאר האט אויך געמאכט א פארוואורף סיי דעם לאדזער בירגערמייסטער, סיי דעם קאמיסאר פון לענשטיצער קרייז, דערפאר וואס זיי האבען די בקשה בכלל אנגענומען, ביי אזא קאנסעקווענטער פאליטיק פון דער רעגירונג, איז שוין ממילא נישט קיין חידוש, וואס די צאהל פון יודישע שענקערס האט זיך כסדר פערקלענערט, אין 1825, זענען אין לאדז געווען 8 יודישע שענקערס, און 1830 — נאר 3, אין 1838 זענען אין לאדז געווען 62 משקאות שענקער, דערונטער נאר 3 יודען (יעקב וואלף זאנענבערג, מענדעל ארבאך און לוי נייהויז) און אין 1862, איז אויף 67 שענקערס, געווען נאר 2 יודען עפטער דאגעגען, האבען זיך אין יודישע הענד געפינען די הורט לאגערס פון די משקאות. די הורט-לאגערס האבען על פי רוב נעהאלטען די ארענדארען פון די קאנסומציע - הכנסות און עטליכע, ווי למשל, יצחק פייגין, האבען אין לאדז געהאט, אפילו צו צוויי געשעפטען, אויך שמואל זאלצמאן האט געהאט א גרויס הורט געשעפט פון משקאות, וואו דער גרעסטער טייל לאדזער שענקערס האבען איינגעקויפט סחורה.

צו די בעשעפטיגונגען וואס האבען אין דער ערשטער רייה נעטראגען א האנדעלס כאראקטער, דארף מען אויך צורעכענען די א״ג „אינדוסטרי פון בעווירטונגס- שענקעריי” און די קאמוניקאציע און טראנספארט.

אויסער די יודישע קרעמער און שענקער, וועגען וועלכע מיר האבען שוין פריהער גערעדט, געפינען מיר אין לאדז א געוויסע צאהל יודען, בעלי-בתים פון איינפאהר-הייזער און רעסטאראציעס, אין די פריהערדיגע קאפיטלען האבען מיר ציפריש ארומגערעדט דעם אנטייל פון יודען צווישען רעסטאראטארען, טראקטיר - בעזיצער און קאוויארניע - אייגענטימער, נעהענטערע ידיעות, האבען מיר נאר, וועגען עטליכע יודישע אונטערנעהמונגען פון דעם געביט. אזוי, למשל, האלטען, אין די 40ער און אין די 50ער יאהרען איינפאהר הייזער אין לאדז: משה בארנשטיין, מאיר האניגשטאק (וועלכער האט געהאט זיין איינפאהר-הויז אין דעם בעקאנטען „פאראדיז” אויף פיעטריקאווער גאס), מיכאל גאטשאל (אויפן מארק פון דער אלט-שטאט) און משה גאטשאל. אויסער דאס געמוסיערטע, איינשטאקיגע איינפאהר - הויז פון גאטשאל'ן, זענען די אלע, איבריגע יודישע איינפאהר-הייזער געווען זעהר בעשיידען. די אמטליכע סטאטיסטיק פון 1854, וועלכע רעכענט אויס 7 אויסגעצייכנטע איינפאהר-הייזער אין לאדז, דערמאנט נישט צווישען זיי, קיין איין יודישעס, די סטאטיסטיק פון 1860 רעכענט שוין אויס 8 אויסגעצייכנטע איינפאהר הייזער, צווישן וועלכע עס פיגורירט אויך דאס איינפאהר הויז פון דערמאהנטען משה גאטשאל. אין 1858 האט שמואל זאלצמאן, געהאט בדעה איינצוארדנען אין זיין הויז אויף דער שרעדניע גאס (פאל. נום. 337) א האטעל ווארשאווסקי, אבער עס איז נישט בעוואוסט צי ער האט זיין פלאן פערווירקליכט.

אויף וויפיל דער אנטייל פון יודען אין דער „בעווירטשאפטונגס - אינדוסטריע איז געווען זעהר א בעשיידענער, אויף אזוי פיל בעדייטענדיג איז געווען זייער ראל אין דער קאמוניקאציע און טראנספארט. די פוילישע יודען האבען מיט דעם בערוף זיך בעשעפטיגט שוין זייט גאנץ לאנג, נאך פאר די צייטען פון דער פרייער רעפובליק, און לאדז איז געווען א גענוג בעדייטענדיגער סכום סיי פון יודישער בעלי-עגלות און טרעגערס. סיי פון קאמוניקאציע און טראנספארט - אונטערנעהמער, אין 1850 האבען זיך פערנומען מיט קאמוניקאציע און טראנספארט אונטערנעהמונגען 17 מאן, דערונטער 9 יודען און 8 קריסטען, כאראקטעריסטיש איז, וואס די פערזאנען- קאמוניקאציע האט זיך געפינען, כמעט אין קריסטליכע הענט, דאגעגען דער סחורה-טראנספארט, האט זיך געפינען כמעט אין יודישע הענט; פון 9 טראנספארט אונטערנעהמונגען האבען 8 געהערט צו יודען און 1 צו א קריסט, און פון 8 קאמוניקאציע- אונטערנעהמונגען, האבען 7 געהערט צו קריסטען און 1 צו א יוד (חיים וואלף בזשעזשינסקי). די גרעסטע צאהל פערד (צו 4) האבען פערמאגט אברהם בערנער און אליה ליטעווסקי, זייערע וועגען האבען טעגליך קורסירט, מיטנעהמענדיג ביז 60 צענטנער פראכט אויף א שטח פון 200 וויארסט. צו די גרעסערע אונטערנעהמונגען האט אויך געהערט ישראל מיליך, וועלכער האט פערמאגט 3 פערד, און האט טעגליך געפיהרט 45 צענטנער אויף א מהלך פון 100 וויארסט; די אלע אנדערע אונטערנעהמער, יודישע און קריסטליכע, האבען פערמאגט נאר צו צוויי פערד.

פערשריבן דעם מאראנטעק אויף א פרעמדן נאמען!..

אדער: מיין עצה דעם קעניג פון אביסיניען

פון י. אבערזשאנעק

איהר זעהט רבותי, ווי שווארץ איך בין? איהר מיינט, אז איך קום איצט פון ווישניאווע אדער פון קאלומנע? אויב איהר מיינט אזוי האט איהר א טעות. איהר ווייסט פון וואנען איך קום? פון אביסיניען קום איך!

ווי קום איך קיין אביסיניען? וואס פאר א געשעפטען האב איך מיט די שווארצע מענשען? אויב איהר זענט טשעקאווע וועל איך אייך דערצעהלען:

ליינענדיג אין דער פרעסע אז די אביסיניער שטאמען פון שלמה המלך און אז זייער עלטער-באבע איז געווען די מלכה שבא, האב איך בעשלאסען, מיך אראפצוכאפען קיין אביסיניען א קוק טון, וואס עס הערט זיך דארט ביי אונזערע שווארצע ברידער. און אגב, האב איך געוואלט א קוק-טון ווי ס'זעהט אויס דער יודישער מלך. וואס ס'הערט זיך עפעס אין דער שווארצער מלוכה, ווי ס'געהען דארט די געשעפטען, אפשר לאזט זיך עפעס מאכען, אפשר וועט מען קענען פערדינען א פאר זלאטים. אפשר קאן מען נאך דארט כאפען א גמלת חסד'ל.

נאך מעהר האט מיך געצויגען קיין אביסיניען, ווען כ'האב מיך דערוואוסט אז מוסאליני האט גרויסע אויגען אויף שלמה המלך'ס אייניקלעך. האט מיך שטארק פערדראסען די מעשה און האב בעשלאסען צו פאהרען קיין אביסיניען.

האב איך אנגעטון די שבתדיגע קאפאטע, פערקעמט די בארד אויסגעפוצט די שטיוועל, איינגעפאקט דעם טלית און תפילין. גענומען די וואליזקע און געזאגט צו מיין ווייב:

— זיי געזונט יענטעלע.

— וואוהין פאהרסטו? — האט מיך געפרעגט מיין יודענע.

— ווייט, אויף א ווייטער נסיעה.

— קיין נער?

— אך, ווי פאלסטו אוים?

— קיין ווארשע?

— נאך ווייטער.

— וואו ווייטער? נאך ווייטער פון ווארשע?

— קיין אביסיניען פאהר איך!

— וואו געפינט זיך די שטאט? — האט מיין יודענע געפרעגט.

— דאס איז נישט קיין שטאט, דאס איז א מדינה.

— וואו געפינט זיך די מדינה?

— צו די שווארצע מענשען פאהר איך — האב איך געענטפערט.

— וואס? ביזט משוגע צי חסר דעה? צו די שווארצע מענשען פאהרסטו? צו די ווילדע, וואס עסען מענשען? זיי וועלען דאך'דיך איינשלונגען ווי א ראל-מאפס?

האב איך מיך אויסגעלאכט און געענטפערט:

— זיי נישט קיין יודענע. דו ווייסט ווער זיי זענען, די אביסיניער? זיי זענען דאך שלמה המלך'ס אייניקלעך. זייער עלטער-באבע איז דאך געווען די מלכה שבא.

— זאל זיין אזוי ווי דו זאגסט, האט זי געזאגט, אבער צו וואס דארף מען דיך דארט? האסט נישט קיין בעסערע געשעפטען, נאר צו פאהרען צו די שווארצע?

— כ'מוז זיי ראטעווען, זיי געפונען זיך אין א עת צרה. מ'געהט זיי בעראבעווען, נו האב איך פאר דעם שווארצען קייסער אנ'עצה ווי אזוי זיך ארויסצודרעהען פון דעם עסק.

— איך פערשטעה דיך נישט, האט מיין יודענע ווייטער געזאגט, פאר דיר האסטו שוין אויסגעזארגט וואס דו געהסט זארגען פאר די שווארצע מענשען?

האב איך דאך געזעהען אז זי פערשטעהט נישט וועגען וואס ס'האנדעלט זיך, האב איך א קוש געטון די מזוזה, זיך געזעגענט מיט פרוי און קינדער און געפאהרען קיין אביסיניען.

בין איך געפאהרען און געפאהרען, האב מיר פארגעשטעלט ווי אזוי איך וועל רעדען מיטן שווארצען קייסער, וואס איז שלמה המלך'ס אייניקעל, ווי ער וועט זיך פרעהען מיט מיין עצה.

פלוצים ווי איך זיץ און טראכט, הער איך ווי דער קאנדוקטאר שרייט אויס:

— „סטאציא אדיס אבעבע”!

דערהערט אז איך בין שוין אין אביסיניען, האב איך א כאפ-געטון דעם טלית-זאק און די וואליזקע און מיך געלאזט אין שטאט אריין.

אראפגעהענדיג פון דער באהן האב איך מיך באלד איבערצייגט אז איך געפין מיך אין א יודישער מדינה, די מאנסליט זענען שווארץ, מסתמא זענען זיי געווען אויף דער פליאזשע, די ווייבער געהען ארום נאקעט און באָרוועס. פונקט ווי אונזערע לאדזער ווייבלעך אויף א באל „נא צעל דאבראטשיני”. זיי רעדען מיט די הענד — יודלעך מיטן קנאק!

בין איך געגאנגען איבער די גאסען פון אדיס - אבעבא און געטראכט: ווי קומט מען אריין צום קייסער? עפעס א קלייניגקייט א קייסער? א קייסער איז דאך קיין מענש נישט! פערטיפט אין מיינע מחשבות בין איך צוגעקומען צום קייזערליכען פאלאץ. דא איז מיר ליכטיג געווארען פאר די אויגען. ווייסט איהר וואס כ'האב געזעהען? כ'האב געזעהען די קייזער־ליכע וואך. צוויי זעלנער אין לאנגע קאפאטעס מיט לאנגע שווארצע בערד ווי אלעקסאנדערער חסידים, להבדיל. זעהענדיג די זעלנער מיט ביקסען בין איך גלייך צוגעגאנגען ווי צו אנשי שלומנו, און זיי אריינגערוקט א ברייטען שלום עליכם. און אין עטליכע מינוט שפעטער בין איך שוין געווען ביים קייסער אליין.

— ווער ביזטו? האט מיך דער קייסער געפרעגט.

האב איך מיך פערנייגט און געענטפערט:

— אדוני ניגוס, איך בין דיינער א נאהענטער קרוב פון לאדז.

— ווער ביזטו? האט מיך דער קייסער געפרעגט.

— איך בין אברהם אבינוס אנ'אייניקעל און דו, אדוני קעניג, ביזט שלמה המלך'ס אנ'אייניקעל. מיר זענען בײדע גאר נאהענטע קרובים. איך בין אויף צרות און דו ביזט אויך אויף צרות. איז אזוי ווי מיר זענען אי קרובים אי אחים לצרה. בין איך מיך געקומען מיט דיר אביסעל אדורכשמועסען.

האט זיך דער קייסער שטארק דערפרעהט ער האט מיר דערלאנגט א שמעק-טאבאק, ער האט גענאסען און איך האב איהם צוגעווינשען: לאנג לעבען זאלסטו גרויסער קעניג היילי סעלאסי. און מיר האבען גענומען שמועסען.

— וואס הערט זיך עפעס ביי דיר? האט מיך דער קעניג געפרעגט.

— אזוי! און ביי דיר וואס הערט זיך? — האב איך געפרעגט.

— ביי מיר איז נישט פויגעלדיג, ס'איז ביטער. האט דער קעניג געזיפצט.

— וואס זיפצסט דו קעניג? אין דער קעניג-בראנזשע הערשט אויך א קריזיס? — אזוי האב איך געפרעגט דעם הערשער פון אביסיניען.

האט דער קעניג זיך צוגערוקט נעהענטער צו מיר האט מיך גענומען פאר די לאצען און גענומען דערצעהלען וואס איהם קוועטשט.

— זאלסט וויסען זיין, קרוב מיינער, אז מ'וויל מיר צוגעהמען מיין גאנצען מאיאנטעק, ב'גראנדע וויל מען פערכאפען מיין מדינה, דער איטאליענער, מוסאליני, האט זיך אנגעזעצט אויף מיר. גיב אנ'עצה, קרוב. וואס טוט מען?

האב איך אויסגעהערט די רייד פון קעניג און געזאגט:

— אדוני קעניג, איך האב פאר דיר א גוטע עצה.

— דהיינו? האט דער קעניג געפרעגט.

— הער מיך אוים:

— איך בין א לאדזער, ביי אונז אין לאדז פיהרט זיך אזוי, א פאבריקאנט דרעהט א רעדעל, בויט פאבריקען, קויפט מאשינען, קויפט רויה שטאפען, ארבייט אוים סחורה, שטעלט אוים וועקסלען. נעמט וועקסלען. מאכט טראנזאקציעס, שליסט אפמאכען, פארט אין אייגענע סאמאכאדען, קעהרט וועלטען ס'זענען דא ביי אונז אין לאדז פערשידענע קעניגין: וואל-קעניג, בייגוועל-קעניג, שטרייכגארן-קעניג און אנדערע „קעניגען”.

פיהרען זיך די לאדזער קעניגען אזוי: אזוי לאנג ווי דער הלוך ילך'ט, אזוי לאנג ווי ס'געהט אלץ כשורה איז גוט, טאמער דרעהט זיך אבער איבער ס' רעדעל, די וועקסלען קומען צוריק מיט „פלאכטעס”. דער קאמארניק נעהמט קלעבען שיר המעלות'לעך. דער סעקוועסטראטאר הייבט אן צו „דזשיען דאברין' טא” וואס טוט דעמאלט דער פאבריקאנט? א קליינינקייט: ער שרייבט איבער ס'געשעפט אויף א פרעמדען נאמען און דערנאך קאן מען איהם רעדען צום דאשעק.)

דערהערט די מעשה האבען ביים ניגוס גענומען פינקלען די אויגען. האט מיך ווידער מכבד געווען מיט א שמעק טאבאק. איך האב גענאסען און דער קעניג האט מיר צוגעוואונשען: „לאנג לעבען זאלסטו”. און דערביי האט ער א פרעהליכער געזאגט:

— ליבער קרוב מיינער, דו האסט מיך געראטעוועט. איך פערשטעה וואס דו מיינסט, דו מיינסט, אז איך זאל מיין „קרעמעל” מיין מדינה, הייסט עס, איבערשרייבען אויף א פרעמדען נאמען?

— אט, אט, דאס מיין איך טאקע. פערשרייבען דאס „קרעמעל” אויף א פרעמדען נאמען און זאל מוסאליני דיך רעדען צום דאשעק.

— יא, דו ביזט גערעכט! — האט מיר דער קעניג א קלאפ געטון אויף דער פלייצע. דו ביזט א געניאלער מענש, א חכם ביזטו. איך געה שוין פערשרייבען מיין מדינה אויף א פרעמדען נאמען און באסטא!..

ווי איהר זעהט, רבותי, האט ער טאקע געפאלגט מיין עצה: דער קעניג האט פערשריבען א העלפט פון דער אביסינישער מלוכה אויף ענגלאנד און איצט וועט איהם מוסאליני קענען רעדען צום דאשעק.

אטא דאס שטיקעל ארבייט, האט מוסאליני מיר צו פערדאנקען. נאר איך האב אפגעראטעוועט אביסיניען, שלמה המלך'ס אייניקעל. און אויב ס'וועט אויסגעמיטען ווערען א מלחמה, וועט מען עס האבען מיר, א לאדזער יוד צו פערדאנקען..

בעלעטריסטיק און וויסענשאפט

פון נ. מ. סידא

— 1. —

די קולטור געשיכטע האלט, אז די מענשען שאפען פריהער דיכטונג און בעלעטריסטיק — און ערשט דערנאך ענטוויקלען זיך די פילאזאפיעס, טעאריעס, לעהרען פון פסיכאלאגיע, און וויסענשאפט.

אבער אין אמתען, איז אפילו דאס בענוצען די אונענטוויקעלטע שפראך, אויף וועלכער די פרימיטיווע דיכטונג, איז געשאפען געווארען, — שוין אליין געווען א פארם פון פרימיטיווער וויסענשאפט; ווייל די שפראך אליין איז א געוויסע — (כאטש אויבערפלעכליכע) אויספארשונג און ערקלערונג פון דעם געגענשטאנד, וועלכען מען רופט אן מיט א נאמען.

די קולטור היסטאריקער, וואס מיינען אז די בעלעטריסטיק איז אנ'אויסדרוק פון געפיהל, און האט דערפאר עקזיסטירט פאר דער וויסענשאפט, וועלכע איז לויט זייער מיינונג אנ'אויסדרוק פון דעם געדאנק (די גרעניצען פון געפיהל און געדאנק זענען אין אנ'אמת נישט אזוי שארף פונאנדערגעטיילט, מעהרסטענטיילס טרעפען זיי זיך צונויף, האבען גרונדפאלש פערשטאנען דעם פראצעס, ווייל נישט נאר האט זיך דאס געפיהל ענטוויקעלט נאך דעם געדאנק, נאר דאס געפיהל איז א דירעקטער רעזולטאט פון דעם געדאנק.).

דער איבערגאנג פון דעם חיה'שען צושטאנד — צו דער מדרגה פון א מענש, איז בעשטאנען אין דער ענטוויקלונג פון דעם אינסטינקט צו דעם געדאנק, וועלכער איז אליין א קאמפלעקס פון יענע ערפאהרונגען, וואס די אינסטינקטען האבען דורכגעמאכט, אין דעם קאמף פאר עקזיסטענץ, — און ערשט דער געדאנק האט קולטיווירט און צוגעגעבען א נייע פארם דעם אינסטינקט, וועלכער האט אזוי ארום בעקומען די אייגענשאפט פון „געפיהל".

דאס געפיהל וואס איז גאנץ פערשידען פון דעם חיה'שען אינסטינקט, איז א פארם פון די פריהערדיגע אינסטינקטען, וועלכע זענען דורך די נייע אומשטענדען צוגעפאסט געווארען צו די פאזיציעס, וואס דער מענש האט מיט זיין געדאנק דערגרייכט, פונקט אזוי קומט די בעלעטריסטיק, נישט נאר, נאך דער וויסענשאפט, נאר זי קומט אויך פון דער וויסענשאפט, און איז א צופאסונג צו יעדער נייער פאזע פון דער וויסענשאפט און פון די ניי־געשאפענע לעבענס־בעדינגונגען.

די ערשטע פרימיטיווע „כלים", (דער ערשטער שטעקען, דער שטיין א.אז.וו.) וועלכע דער אורמענש האט בענוצט זענען געווען דאס איינציגע מיטעל, דורך וועלכען ער האט געוואונען די נויטווענדיגע פאזיציעס אינם קאמף פאר דער עקזיסטענץ, און דאס מיטעל פון זיין שטופענווייזער דערנעהנטערען זיך צו דער מדרגה פון קולטור וויסען און אנדערע דערגרייכונגען, ביז צו אונזער צייט, איז אין תוך א פארטזעצונג פון דעם זעלבען קאמף.

אט די פערשידענע פרימיטיווע „כלים" (דער ערשטער אויסדרוק פונ'ם געדאנק) זענען געווען דער פערמיטלער צווישען דעם מענשען און דער נאטור. און זיי האבען געהאלפען דעם ווילדען צוצופאסען די רויהע נאטור־קרעפטען צו זיך, און האבען פערלייכטערט זיין צופאסען זיך צו דער נאטור, אזוי ארום, האט ער געוואונען די מעגליכקייטען זיך צו וועהרען געגען דער נאטור, זי בעהערשען און אויסנוצען. אבער פונקט ווי אין דעם קאמף צווישען מענשען איז די זעלבסט־טרענירונג, ווי אויך דאס אנפאלען אויף דעם שונא, באזירט אויף דעם אויספארשען דעם געגנערס פאזיציעס און כוחות. מיט דער הילף פון געאגראפישען וויסען, סטראטעגיע און טאקטיק, און אויך אין דעם דערקענען די אייגענע כוחות דורך מיליטערישע רעוויזיעס, מאטעריעלע באלאנסען און אזוי ווייטער — פונקט אזוי מוז דעם מענשענס קאמף פאר עקזיסטענץ זיין באזירט אויף וויסענשאפטען, וואס פארשען אויס די נאטור), און אויך איינזייטיג אויף וויסענשאפטען, וואס פארשען אויס דעם מענשען אליין, כדי דער קאמף זאל זיין זיגרייך, כדי די אונבעהאלפענע ראנגלענישען זאלען פערוואנדעלט ווערען אין א סיסטעמאטישען קאמף, און דער „קנעכט פון דער נאטור" זאל ווערען א שטאלצער זיגער, און א בעוואוסטזיניגער פערוואלטער.

דאס דערקענען און אויספארשען א געגענשטאנד ביז צום העכסטען פונקט מוז אונפערמיידליך פיהרען צום בענוצען און פערווענדען אט דעם געגענשטאנד צוליב אונזערע צוועקען.

דאס דערקענען און אויספארשען א געוויסען וויסענשאפטליכען צווייג ביז צו דער העכסטער שטופע מוז פונקט אזוי אונפערמיידליך פיהרען אט די וויסענשאפט, טעכניש, צו פערווערטהען אזוי, אז זי זאל אונז קענען דינען צו בעפרידיגען אונזערע בעדערפענישען.

די טעכנישע פערווערטונג פון די נאטור וויסענשאפטען („נאטור־וויסענשאפט" אינם ברייטסטען זין פונם ווארט, נעהמט אלעס ארום, מיר שליסען אבער דא אמיינסטען אויס די אנטראפאלאגיע, כדי צו קענען דורכפיהרען א פאראלעל צווישען איהר און אלע אנדערע טיילען פון וויסענשאפט), — בעשטעהט פון דעם בויען מאשינען, אויסגעפינען כעמישע שטאפען און אנדערע טעכנישע מיטלען, וועלכע דינען צוצופאסען די נאטור צו אונז, אז זי זאל אונז ברענגען נוצען, אין די טעכנישע פערווערטונגען פון די אנטראפאלאגישע וויסענשאפטען בעשטעהט אין דער דיכטונג, און אין דער בעלעטריסטיק.

זיי זענען א טעכניש מיטעל צוצופאסען די פארם פון דער מענשליכער געזעלשאפט, צו די עקזיסטירענדע נאטור־בעדינגונגען, און זיי פאסען צו דעם אינדיווידואום צו דער געגעבענער געזעלשאפט, ווייל נאר אויף אזא אופן קען פארקומען דער ריכטיגער פראצעס פון אונזער אויסנוצען די נאטור.

יעדע נייע ענטדעקטע „כלי" אדער געצייג, וואס האט אליץ מעהר צוגעפאסט די נאטור צום מענשען, האט געפאדערט אויך א נייע צופאסונג פון דעם מענשען צו דער געשאפענער לאגע; דאס הייסט, אז יעדע נייע וויסענשאפטליכע דערגרייכונג און איהרע טעכנישע מיטלען, רופען ארויס נייע פארמען פון געזעלשאפטליכען צוזאמענלעבען — מאכען א נייעם שפאן אין דער אנטראפאלאגישער וויסענשאפט אין דער פסיכאלאגיע, פילאזאפיע, און טעאריע וועגען מענשליכען לעבען, — איינזייטיג דערמיט, בייט זיך אויך דער אינהאלט פון די לידער, ערצעהלונגען און אנדערע קונסט־שאפונגען, וועלכע זענען דירעקט בעאיינפלוסט פון דער פילאזאפיע און טעאריע,— און אונדירעקט פון דער וויסענשאפט.

אין איהרע ערשטע אונקלארע, און נעבעלהאפטע פארמען, איז די וויסענשאפט בעשטאנען אין לעגענדעס, דאגמעס, און רעליגיעס; אין דעם רעליגיעזען דינסט פון דעם ווילדען, האט געשטעקט א פלאן צוצופאסען, און אויסנוצען פאר זיינע אייגענע צוועקען) יענע קרעפטען, וועלכע ער האט פערגעטערט.

די פרימיטיווע וויסענשאפט, טעאריעס, און פילאזאפיעס פונקט, ווי די פרימיטיווע בעלעטריסטיק, זענען דערפאר דורכגעוועבט מיט רעליגיעזע מאטיוען, אבער דער קאלאריט פון די רעליגיעזע מאטיוען, איז אפהענגיג פון די בעדינגונגען פון דער פראדוקציע, אזוי זעהען מיר ווי די אמאליגע פאסטוכער־פעלקער האבען געזונגען, און געבעטען צו גאט וועגען זייערע טשערעדעס, נישט ווייל זיי האבען בעוואונדערט די שעהנקייט פון די שאף, אדער זייער הייליגקייט, נאר ווייל די שאף זענען דער אויסדרוק פון זייער פראדוקציע, און די שטופע פון זייער פרימיטיווער וויסענשאפט און טעכניק אין דעם קאמף פאר עקזיסטענץ.

פונקט ווי דאס פאשען די שאף איז דער אויסדרוק פון דעם דערווארבענעם וויסען פון די פאסטוכער, אזוי זענען די לידער און ערצעהלונגען וועגען די שאף דער אויסדרוק פון דעם צוגעוואוינען און צופאסען זיך צו זיי. וואס איז באזירט אויף עקספערימענטען, פעסטשטעלונגען און קאנסעקווענצען פון אט דעם שטייגער לעבען, דאס הייסט — אויף דער פילאזאפיע פון די פאסטוכער.

די בעלעטריסטיק פון די ערד־ארבייטער איז באזירט אויף דער פויערישער פילאזאפיע, די פאלקס־שאפונגען ווערען תמיד געבויט אויף א פאלקס פילאזאפיע, וועלכע ענטשפרעכט די וויסענשאפטליכע ענטוויקלונג און טעכניק, ביי וועלכע דאס פאלק לעבט.

אפילו די מעהר ראפינירטע שאפונגען אין דער פערפיינערטער פארם פון בעזינגען, בעוואונדערען, בעמאלען פערשידענע ערשיינונגען, איז אויך אנ'אויסדרוק פון א לאנג יאהריגען בעאבאכטען אט די ערשיינונגען; דאס הייסט זיי שטודירען, און פאסען זיך צו צו זיי; מיט אנדערע ווערטער, ס'איז אויך א געוויסע טעכניק אין דעם קאמף פאר דער עקזיסטענץ, און באזירט אויף וויסענשאפט.

אויב אט דער שאפונג־פארם טיילט זיך אבער אפ אלס א בעזונדערער טייל און פערלירט דעם קאנטאקט מיט די ווייטערדיגע פארמען אין דעם קאמף, פאר עקזיסטענץ, הויבט זי אן צו דעגענערירען, און זיך איבערחזרן, ווי דאס איז דער פאל אין א טייל פון אונזער היינטיגער דיכטונג, וואס דרעהט זיך א גאנצע צייט אויף איין ארט, ווי א שטומפיגער שטיפט אויף אנ'אפגעריבענער גראמאפאן פליטע, און די פראפאגאנ נעהמען נאך אליץ אן דאס „קריצען"— פאר טרעלען פון א „געטליכער קאלאראטור".

„דער אמת דערהיצט זיך..."

(עפיזאדע פון תלמוד) ■ פון מיכל זיסקינד

רבי סימון איז אן אמורא ירושלמי; מיט דעם גריכישען נאמען „סימון" ווערט ער דערמאהנט אין תלמוד ירושלמי און מדרשים.

אין ש"ס בבלי' ווערט ער דאס רוב אנגערופען מיט זיין ריכטיגען יודישען נאמען: „רבי שמעון בן פזי".

רבי סימון האט זיך געצעהלט צווישען די פערמעגליכע פון זיין צייט, ער האט זיך בעשעפטיגט מיט אגריקולטור, זיינע גיטער און פעלדער האט ער געהאט אין „הר־המלך" און געוואוינט האט ער אין „טבריה" זיך געחברט מיט רבי יוחנן.

זייענדיג א געניטער „אגראנאם" האט ער שטודירט באטאניק, און פערשטאנען די נאטור פון אלע פערשידענע געוויקסען און צמחים, ווען ער האט גערעדט, — אלס דרשן — וועגען דעם קאמף פון לעבען, האט ער בעטאנט: דאס אלס וואס לעבט, און שטרעבט אויך אדורך מאכען דעם שווערען פראצעס פון עקזיסטענץ, אפילו צמחים, און גרעזעלעך — האט ער געזאגט — קעמפען, ליידען פאר זייער גענוס פון די ערד... אין לך כל עשב ועשב שאין לו „מזל ברקיע" שמכה אותו ואומר לו גדל!

ס'איז נישטא קיין גרעזעל אויף דער וועלט — זאגט רבי סימון — וואס זאל נישט זיין אונטער געווארפען אונטער זיין „הימלישען מזל" וואס שלאגט און פייניגט דאס גרעזעל שרייענדיג: וואקס גרעזעל! וואקס גרעזעל! וועלק נישט, טראג איבער דיינע ערדישע יסורים, גיב דיך נישט אונטער! (זעה מדרש רבה, פרהש י.)

אויסער זיין ידיעה אין „באטאניק" האט רבי סימון גענומען א גרויסען אנטייל אין די ענטוויקלונג פון פלפול און הלכה, אויך האט ער בעלאנגט צו די חכמים וועלכע האבען געשטרעבט צו ענטוויקלען און פערשפרייטען די העברעאישע שפראך.

ער איז געווען געגען דעם „יונגען דור" פון זיין צייט וועלכער האט זיך געשמייכעלט צו די גריכישע שפראך, געגלעט איהר ליטעראטור, און פערנאכלעסיגט אונזער לשון הקודש, די העברעאישע אוצרות.

מיט שפאט און סארקאזם האט ער אויסגעשריען: „השמעת מימך אומר: גיני — גיניא, אנתרפי — אנתרופיא".

וואס זייט איהר עפעס אזוי „נתפעל" פון די גריכישע מליצות?! האט איהר שוין געהערט דאס מ'זאל פון דעם גריכישען ווארט: „גוני" וואס מיינט „ווייב" זאל מען קענען צושטעלען א „אלף" „גוניא" אום עס זאל בעדייטען: „מאן"? אבער פון דעם ווארט: „אנתרופי" וואס מיינט געשלעכט — זאל מען קענען צושטעלען סוף א „אלף" אנתרופיא" און ס'זאל בעדייטען: „פרוי" עס זאל בעדייטען ווייבליכעס געשלעכט?

אין די העברעאישע שפראך איז עס יא מעגליך, אט דא איז א ווארט: „איש" וואס מיינט „מאן" לייגט מען צו צום „איש" א הי, מאכט עס „אשה" און עס בעדייט „פרוי"...

די העברעאישע שפראך איז א פאעטישע און א עלאסטישע... זי איז א לשון נופל על לשון" א ווארט פלעכט זיך איין אין צווייטען, און עפעס פרישעס ווערט געשאפען... (זעה בראשית רבה פרשה י"ט)

זייענדיג א ליבהאבער פון די העברעאישע שפראך האט ער זיך שטארק אינטערעסירט נאכצופארשען און פעסטצושטעלען די אמתע מחברים פון דעם הייליגען „תנ"ך".

מיט רעכט קען מען זאגען דאס רבי סימון איז געוועזען פון די ערשטע קלאסישע ביבעל קריטיקער..."

ער איז געוועזען פון אונזערע קדמונים וועלכע האבען אויסגעפינען דאס אין „ספר ישעיה" איז אריינגעמישט געווארען נביאות פון אנדערע נביאים.. זעהר מוטיג זאגט ער:

„שני דברים נתנבא „בארי" ולא היה בהם כדי ספר, ונטפלו בישעיה, צוויי זאכען — זאגט רבי סימון — האט „בארי" נביאות געזאגט, און אזוי ווי זיי זענען נישט גענוג מ'זאל מאכען דערפון א בעזונדער ספר האט מען עס אריינגעשטעלט אין „ספר ישעיה"... (זעה ויקרא רבה פרשה ט"ו).

זייענדיג א „מליץ" פאר א ריינע העברעאישע שפראך, און א אפען־הארציגער „ביבעל־קריטיקער" האט ער זיך געגריבעלט אין די יודישע היסטאריע און זיך שטארק אינטערעסירט דאס יודען זאלען לערנען זייער פאליטיק פון זייער אייגענע פערגאנגענהייט...

מיט זיין גאנצען כוח האט ער געוואלט דאס יודען זאלען ענטוויקלען זייערע „אייגענע כוחות..." און זיך נישט מעהר פערלאזען אויף פאליטישע פריינד...

ווען רבי סימון רעדט וועגען די ישמעלים דערצעהלט ער א היסטארישען עפיזאד וואס די אלטע אראבער האט אפגעטון יודען:

„ווען נבוכדנצר האט די יודען געטריבען אין גלות — דערצעהלט רבי סימון — האט ער זיי אויסגעדרעהט זייערע הענט, צוגעבונדען צום רוקען, און די פיס האט ער געשלאסען מיט אייזערנע קייטען...

אפגעריסען, אפגעשליסען, נאקעט ווי פעלד־בהמות האט ער זיי געטריבען דורך פעלדער, וועלדער און ווילדע מדבריות....

אויפן וועג האבען די יודען מיט טרעהרען געבעטען די „הגמונים" נבוכדנצר'ס סאלדאטען דאס זיי זאלען האבען רחמנות און זיי פיהרען דורך דעם בעזעצטען לאנד פון די ישמאעלים זייערע פריינד.... מ'האט זיי צוליב געטון...

די יודען זענען געווען אויסגעהונגערט, אויסגעמאטערט פערחלשט.. — — —

די ישמעאלים האבען זיי „מקבל פנים" געווען מיט א כעמיש פערזאלצען ברויט..

ווען דאס כעמישע זאלץ האט געווירקט... האבען די ישמעאלים דערלאנגט צו די יודען לעדערנע לונגלען...

מיט א פיבער שנעלקייט האבען די יודען אפגעביסען די קעפלעך פון די לונגלען ... — — —

ווי די פליגען זענען די יודען געפאלען טויט...

די „לונגלען" זענען געוועזען אנגעפילט מיט „לופט" נישט מיט וואסער...

ס'כעמישע זאלץ האט זיי אויסגעברענט די געדערים,.. און די לופט פון די „לונגלען" האט זיי אויפגעריסען...

דער פועל יוצא פון פאליטישע פריינד — איז רבי סימון מרמז — דאס צוערשט זענען זיי „מקבל פנים" מיט פערזאלצען ברויט...

ס'מאכט א גוטען אפעטיט... אבער דער „קנוח־סעודה" איז לופט, פולע לונגלען לופט... (זעה ר"ה, מדרש תהלים, און ילקוט שמעוני).

ער איז געוועזען א גרויסער „בעל מידות" אנעהרליכער מענש, א ירא שמים איז ביי איהם געשטאנען העכער ווי א בר־אורין, א דענקער און קענער. ער האט בעוואונדערט אנדערע „מעלות" נאר דאן ווען א מענש האט פאר אלעם ערשטען פערמאגט יודישע מצות־ תרומיות, ערהאבענע יודישע זיטען... (זעה שבת ל"א).

זיין דרך אין צדקה איז געוועזען „צדקה לשם צדקה"...

צדקה — זאגט רבי סימון — איז נישט קיין „אינוועסטמענט" אום דערביי צו מאכען א פערדינסטעל... — — —

אויף דעם בעקאנטען פסוק: יד ליד לא ינקה רע" זאגט רבי סימון: כאדם שאמר הא סקא, והא סלעא, והאם אתה — קום כול... „יד" געבען מיט איין האנד; „ליד" און באלד אפגעהאלטען די צווייטע האנד דאך דער „רבונו של עולם" זאל באלד אריינרוקען דעם „דיווידענט".. איז פונקט גלייך ווי א מענש זאגט צום בעשעפער: דא האסטו, רבונו של עולם, דעם גילדען, דעם זאק, אויך דאס מעסטעל, און מעסט מיר א פולען זאק... אזא מענש — זאגט רבי סימון — איז בבחינת „רע" איז נישט קיין בעל צדקה, נאר א נידעריגער פערדארבענער כאראקטער... (זעה ירושלמי סנהדרין, י'), דער מענש מוז טון גרטעס לשם גוטעס.. דער „לשם שמים מוז זיין לשם שמים" — זיין גאנצעס לעבען האט ער נאר געזוכט איינצופלאנצען די בעסטע מדות טובות צווישען יודען, ער האט־געזוכט, נאר געזוכט דעם אמת...

זעהר אינטערעסאנט איז זיין „מעשה בראשית" עפיזאד: ווען גאט האט געהאט בדעה צו בעשאפען דעם מענש, — זאגט רבי סימון —איז אין הימעל געווארען א רעש.. מלאכים האבען געציטערט, זיך געסודעט און געמורמעלט, כתות זענען געלאפען צו כתות און חבורות צו חבורות... „חסד ואמת נפגשו, צדק ושלום נשקו" (תהלים פ"ה), „חסד און אמת" האבען פעררופען פערזאמלונגען, און „צדק ושלום" האבען געמאכט דעמאנסטראציעס...

אלע פארטייען האבען זיך פעראייניגט, אלע האבען זיך פערזאמעלט, אין „גבול הרקיע"...

אויפן סדר היום איז געשטאנען: „זאל מען דערלאזען דעם קדוש וברוך הוא צו בעשאפען א מענשען ?"

דאס ווארט בעקומט דער אויסגעצייכענטער מליץ חסד :

— דער מענש — זאגט חסד — איז א נוצליכע בריאות, ער וועט די וועלט פערשענערען, זיין ציל אין לעבען איז „גמילת חסד" יעדער „מענש בעשעפעניש" שטרעבט נאר גומל חסד צו זיין מיט זיין צווייטען „מיט־מענשען" ס'זאל „ער" בעשאפען ווערען !

— ס'איז א ליגען! — האקט איבער דער „אמת" דעם חסד'ס רייד. דער מענש — שרייבט אמת — איז נישט עהרליך. ער טוט נאר לפנים... דער ציל איז שקר..

וויפיל בלוט פערגיסט איינער דעם צווייטען ביז א מענש קריגט א גמילת חסד ?

דער „מענש" וועט נאר מחלל זיין, פערשוועכען „מעשי בראשית" גאט'ס וועלט.

ניין, ער טאר נישט בעשאפען ווערען! — דער מענש מוז בעשאפען ווערען — שרייט „צדק" — מיט זיינע צדקה אנשטאלטען פערוואנדעלט ער יעדען „יחיד" צו ווערען א „דבר" צו א וואוהל־טעטיגען כלל !

יעדער „אבר" ווערט א נוצליך גליד צו דעם אלמענשליכען קערפער... דעריבער בעשאפען זאל ווערען אדם, דער מענש !

— ניין, ניין ! — שרייט ברעכענדיג זיינע הענט דער איינגעבוירענער מלאך השלום — אלע צדקה אנשטאלטען מאכען מחלוקות צווישען זיך.. זיי פערזייען קנאה, און ס'וואקסט א שטעכעדיגע שנאה... מ'טרעט דעם ארימאן מיט די פיס... און צווישען זיך איז איינער מבזה דעם צווייטען, ביז קלעפ און בלוט.. אזעלכע בריאים קענען נאך די ליכטיגע זון אויסלעשען מיט זייער אונריינעם „הבל"...

ניין, כ'וועל נישט דערלאזען, גאט זאל אזא אום

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

א געטרייע פריינדין

(ערצעהלונג) ● נאכ׳ן פראַנצויזישן ● פון נ. פערלמאַן

ער האָט זי געהאַלטען אין זיינע אָרעמס, א צאַרטע, א ראָזיגע, האָט זי זיך געדריקט צו איהם, ווי אַן איבערגעשראָקען קינד, וואָס זוכט דער מאַמעס שוץ, זי האָט געהאַלטען די אויגען האַלב־פערמאַכט, ווי זי וואָלט זיך נאָך געשעהמט פאַר דעם וואָס האָט אזוי אומגעריכט געטראָפען.

— זעהסט, — האָט ער איהר גערוימט אויפ׳ן אויער — זעהסט שוין לינא, אז מיר זענען בעשאַפען געוואָרען איינס פאַרן אנדערען ? פאַרוואָס האָסטו אזוי לאַנג זיך אָפּגעזאָגט צו ווערען מיינע?

א לאַנגע צייט האָט ער געזוכט איהר נאָהענטקייט, — איהר ליבע, אויב מעגליך. זי האָט זיך געוועהרט, אָבער שוואַך, זיין צודרינגליכקייט האָט זי ביסלעכווייז געפאַנגען און בעזיגט.

מיטן אייגענעם ווילען וואָלט זי איהם, וואָלטערן, נישט אויסגעקליבען, ער איז געווען דער געזעצליכער מאַן פון איהר בעסטער חברטע עמא, די צוויי — וואָלטער און עמא — האָבען טאַקע נישט געלעבט אזוי גוט צווישען זיך, — לינא האָט דאָס געוואוסט, זי וואָלט אָבער נישט וועלען מאַכען נאָך ערגער די שלעכטע בעציהונגען צווישען מאַן און ווייב.

און ווען אפילו וואָלטער וואָלט געווען פריי, וואָלט זי איהם דען אויסגעקליבען ? זי האָט אליין נישט געקאָנט ענטפערען אויף דער פראַגע, זי איז געווען גאָר גלייכגילטיג צו איהם, האָט איהם קוים בעמערקט, ביז יענעם טאָג ווען ער האָט גענומען רעדען צו איהר פון „דער גרויסער ליבע, וואָס האָט אָנגעשלאָגען ביי איהם אין הארצען״. אָט מיט די ווערטער וואָס האָבען געקלונגען ווי פון א בוך אַרויסגענומען האָט ער איהר ערקלערט צום ערשטען מאָל זיין ליבע. דאָס איז געווען דער אָנהויב.

זי האָט טאַקע געזאָגט „ניין״. האָט איהם געגעבען ווייניג האָפנונג — „איך קאָן זיך גאַרנישט פאָרשטעלען, אז איך זאָל פערראַטען מיין גוטע חברטע עמא!״ — אָבער וואָלטער האָט זיך נישט פערלוירען ער האָט ווייטער געזוכט צו טרעפען זיך מיט איהר אונטער פיר אויגען, איז געקומען אָפטער צו איהר אהיים, און ער האָט אַלץ נישט אויפגעהערט צו רעדען צו איהר פון דעם וואָס זי האָט שוין אזוי גוט געוואוסט, ער איז געווען אַן׳איינגעשפּאַרטער, א צודרינגליכער ליבהאָבער, — און ער האָט געוואונען.

איצט, ווען לינא האָט איהם שוין געהאַט נאָכגעגעבען אַלץ, וואָס ער פערלאַנגט פון איהר, האָט זי געפיהלט צו איהם א לייבליכע צוגעבונדענקייט, ציטערנדיג אין זיינע אָרעמס האָט זי זיך אויך געפיהלט קליין אַנטקעגען איהם און זיך צוגעזאָגט צו זיין איהם שטענדיג אונטערטעניג, נאָכגעביג, זיינע.

זיין הארץ האָט זיך געברייטערט פון פרייד, פון מענערישען שטאָלץ, וואָס ער האָט געקענט בעלעבען די „סטאַטוע״ ווי ער פלעגט זי רופען, אויפוועקען די פרוי אין איהר.

— פאַרוואָס האָסטו זיך געלאָזט אזוי פיל בעטען? — האָט ער געפרעגט — פאַרוואָס ?

— דו ווייסט אליין פאַרוואָס, עס האָט מיר אויסגעזעהען אזוי שרעקליך צו פערראַטען מיין גוטע חברטע, עמא.

— פערראַטען ? דו רופסט עס פערראַטען״? מיין פרוי.. זי איז אזוי ווייניג מיין פרוי״!

ער האָט זי פעסטער איינגעשלאָסען אין זיינע אָרעמס, האָט אַרויפגעלעגט דעם קאָפּ אויף איהר ראָזיגען בלויזען אַקסעל, און אַרויסגעזאָגט מיט א זיפץ:

— מיין פרוי....

און ווי איינער, וואָס שטיקט זיך מיט א סוד וועלכען ער קאָן מעהר נישט האַלטען פאַר זיך, נאָר ער איז נישט זיכער אין זיין צוהערער, האָט ער שטיל צוגעגעבען:

— זאָג מיר, מיין טייערע, האָט נישט אמאָל עמא זיך פערטרויט פאַר דיר !

לינא האָט נישט געענטפערט, זי האָט געמאַכט אַן׳אומבעהולפענע בעוועגונג, האָט זיך אָפּגערוקט פון איהם,, גלייך ווי זיין נאָהענטקייט וואָלט איהר מיט אמאָל געוואָרען שווער, און אָנגעשטעלט אויף איהם א שאַרפען, דורכדרינגענדען בליק, „צי האָט נישט עמא אמאָל זיך פערטרויט פאַר איהר״? „וואָס איז דאָס געווען פאַר א פראַגע? וואָס האָט ער געוואָלט אויסגעפינען ביי איהר? ווי א בליץ איז א געדאַנק דורכגעלאָפען ביי איהר אין קאָפּ, זי האָט אַלץ פערשטאַנען. ער האָט זי נישט געוואָלט צוליב איהר אליין. ער האָט זי גאַרנישט ליב געהאַט, עס איז אַלץ געווען אַן׳אָנשטעל, ער האָט אזוי לאַנג זיך ערנידריגט פאַר איהר, אויסגעבעטעלט איהר ליבע, איהר יונגען קערפּער, ווייל ער האָט זי געוואָלט אויסנוצען אַנטקעגען זיין פרוי. פאַרוואָס האָט ער דען גאָר פריהער זיך קיינמאָל נישט אומגעקוקט אויף איהר, די אַלע יאָהרען וואָס ער האָט זי געקענט ? ער האָט געוואָלט ביי איהר אויסנאַרען עמא׳ס סוד, — און נאָר דאָס אליין האָט איהם געטריבען צו איהר, צו זיין פרויס נאָהענטסטער חברטע, לינא האָט אין דעם מעהר נישט געצווייפעלט.

וואָס איז געווען עמא׳ס סוד? א געליבטער! וואָלטער האָט דאָס געפיהלט, ער איז געווען זיכער אין דעם, אָבער בעווייזען האָט ער עס נישט געקאָנט. ווער איז ער עס געווען, איהר געליבטער ? וואָלטערס פערדאַכט איז שוין געפאַלען אויף יעדען איינציגען פון זיינע פריינד, אָבער יעדען מאָל האָט ער זיך איבערצייגט, אז זיין פערדאַכט האָט נישט געהאַט קיין גרונד, ווער איז ער אָבער פאָרט געווען, עמא׳ס געליבטער ? לינא האָט איהם געקענט, ער איז געווען א קעלנער, איינער וואָס וואָלטער האָט איהם אפילו קיינמאָל נישט געטראָפען, לינא האָט אפילו געוואוסט, אז איצט, ווען וואָלטער איז געווען ביי איהר, האָט עמא פערבראַכט מיט איהר געליבטען, עמא וואָלט אַלץ אוועקגעוואָרפען צוליב איהם. ווען ער, דער געליבטער וואָלט אליין אויך נישט געווען פערהייראַט מיט א קרענקליכער פרוי, וועלכע ער האָט נישט געקענט פערלאָזען.

לינא האָט א שאָקעל געטון מיטן קאָפּ און א ציה געטון לייכט מיט די אַקסעל, נישט אַרויסזאָגענדיג קיין וואָרט.

„ניין, ניין טייערער, איך וועל זיך מעהר נישט לאָזען נעהמען פון דיר!״ — האָט זי געטראַכט פאַר זיך מיט פערדרוס.

אין דעמזעלבען מאָמענט האָבען וואָלטערס ליפּען זיך גענומען שארען צערטליך איבער איהר נאַקעטען אָרעם, אַרויף צום האַלז, ביז זיי האָבען זיך פערהאַלטען לענגער אויף איהרע דינע, צאַרטע, וואַרימע ליפּען, א זיסע וואַרימקייט האָט דורכגענומען איהר יונג לייב נאָך איידער זי האָט געקאָנט א טראַכט טון צו וועהרען זיך אַנטקעגען דעם צאַרטען אָנגריף, איז זי געווען פערליבט אין איהם ? וועט זי גאָר קענען ליב האָבען אָט דעם מענשען? פאַרוואָס, אין דער דער אמתען זאָל זי גאָר צווייפלען אין איהם ? פאַרוואָס זאָל זי איהם בעשולדיגען, אז ער איז געקומען צו איהר מיט פאַלשקייט אין האַרצען, מיט הינטערגעדאַנקען ? ניין, ניין, א מענש וואָס איז פאַלש קען נישט אזוי זיך פערגעסען מיט א פרוי, וואָס ער האָט נישט ליב, קאָן נישט פיהרען דאָס פאַלשע שפּיל מיט אזוי פיל ברען, ווי וואָלטער האָט עס איהר היינט אַרויסגעוויזען.

— איך האָב דיך ליב .. עס איז שוין אזוי לאַנג ווי איך טראַכט פון דיר .... ווען איך וואָלט נאָר געווען פריי..... — האָט ער אַרויסגעזאָגט מיט א נידעריגער שטימע, — עס איז גאָר נישטאָ קיין גרעסערע פרייד פאַר מיר ווי פאַרצושלאָגען דיר מיין נאָמען......

אזוינע רייד זענען פאַר לינאַן א אמתער נסיון, איהר מזל איז איצט געווען אין איהרע אייגענע הענט. א יונגע אלמנה, אָהן צופיל מיטלען ווי זי איז געווען, וואָלט זי געקאָנט ווערען ווען זי וואָלט נאָר געוואָלט וואָלטערס געזעצליכע פרוי, און וואָלט עס טאַקע נישט געווען א וואונדערליכע זאַך פאַר איהר? וואָלטער איז געווען יונג, פערמעגליך, מיט א גרויסער צוקונפט, פון א ערפאָלגרייכען אדוואָקאַט. איהר נייער געליבטער, וואָס זי פיהלט איצט מיט אזוי פיל דאַנקבאַרקייט זיינע אָרעמס אַרום איהר נאָכגעביגען קערפּער, שלאָגט איהר אליין פאָר צו טיילען מיט איהם זיין לעבען, צו ווערען זיין פרוי, און זי וואָלט דאָך איהם געקאָנט אזוי שנעל פריי מאַכען פון עמאַן.. זי וואָלט נאָר בעדאַרפט אָנרופען דעם נאָמען פון עמא׳ס געליבטען..

וואָלטער האָט דערוויל גערעדט ווייטער:

— איך בין זיכער, אז מיין פרוי נאַרט מיך שוין א לאַנגע צייט אפשר. איך האָב זי מעהר נישט ליב. מיר וואָלטען זיך געקאָנט שיידען. איך האָב אָבער קיינמאָל נישט געקאָנט זי כאַפּען ביי דער האַנט. פונדעסטוועגען צווייפעל איך אין איהר, איך צווייפעל אין אַלץ, האָסטו בעמערקט, אז מיין טעכטערל איז נישט געראָטען אין דער מוטער ? פון וועמען האָט זי עס געקראָגען איהרע בלאָנדע האָר. איהרע העלבלויע אויגען ? עס איז שרעקליך ווען מען האָט א קינד און מען איז אפילו נישט זיכער צי עס איז דיין קינד !

דאָ האָט לינא זיך שוין מעהר נישט געקווענקעלט זי האָט געוואוסט אז אין דער דעליקאַטער פראַגע פון נאַרען א מאַן מוזען פרויען זיין סאָלידאַריש, זי האָט זיך צוגעדריקט ענגער צו וואָלטערן און גענומען ריידען:

— וואָס פעלט דיר גאָר איין, וואָלטער ? דיין טעכטערל איז אפשר טאַקע נישט אזוי שטאַרק געראָטען אין דיר, זי האָט אָבער איינגאַנצען דעם אָנבליק פון דיין שוועסטער, דער קאָליר פון די אויגען איז טאַקע נישט דיינער, אָבער עפּעס איז פאַראַן אין איהר בליק, וואָס איז ענליך צו דיינעם... א מענש קאָן דאָס אוודאי אליין נישט זעהן, אָבער א זייטיגען וואַרפט זיך עס גלייך אין די אויגען... איך האָב א סך מאָל געטראַכט פון דער ענליכקייט ווען איך בין געווען ביי אייך, כאָטש עס איז מיר קיינמאָל נישט איינגעפאַלען צו רעדען מיט דיר דערפון...

ווי זי האָט דאָס אָפּגעזאָגט האָט זי געזעהען ווי וואָלטערס פּנים האָט גלייך אויפגעלויכטען מיט טיפער צופרידענקייט, און ווען ער האָט איהר בעלוינט פאַר איהר לינגען מיט א לאַנגען קוש, האָט זי געטראַכט אז עמא ווייסט גאַרנישט וואָס פאַר א געטרייע, איבערגעגעבענע חברטע זי האָט אין איהר, אין לינאַ׳ן... זי האָט נישט געקאָנט, האָט נישט געטאָרט פערראַטען דעם צוטרוי, וואָס עמא האָט צו איהר... און אפילו ער, וואָלטער, וואָלט איהר אויך קיינמאָל נישט מוחל געווען, ווען זי וואָלט איהם געוואָלט דערצעהלען דעם אמת...

סבות, פאָלגען און הייל־מעטאָדען

די פערזענליכע פערהיטונג פון געשלעכטס־קראַנקייטן

דאָס דאָזיגע קאַפּיטעל איז אפשר דאָס וויכטיגסטע אין פּרט פון פּראַקטישע נוצען, וואָס אונזער בוך קען ברענגען די לייענער. איבער דעם טאַקע וועל איך זיך בעמיהען צו געבען אין דאָזיגען אַרטיקעל נישט סתם א רשימה פון פערהיטונגס מיטלען, וואָס ווערען רעקלאַמירט דורך זייערע ערפינדער, אָדער דורך די פּראַאינטערעסירטע פירמעס, כ׳וועל זיך בעמיהען צוצוהעלפען דעם לייענער אַרויסצוקריגען פון דאָזיגען כאָאָס און אָנווייזען אויף דעם וואָס קען באמת זיין נוצליך און ווירקזאַם פאַר די פּראַאינטערעסירטע.

עס זענען גאַרנישט אזוי ווייט פון אונז די צייטען ווען דער איינציגער באַגאַזש מיט וועלכען א יונגער מענש האָט אַרויסמאַרשירט אויף דער ברייטער וועלט אין די אומבעקאַנטע וועגען פון געשלעכטס לעבען איז בעשטאַנען אין די קינדער־מעשה׳לעך וועגען באָטשאַן וואָס ברענגט אין זיין שנאָבעל דאָס נייגעבוירענע קינד, און מיט דער גוטער עצה אז ער זאָל זיין א בראַווער יונגערמאַן דאָס איז געווען אַלץ קלאָר, אז מיט אזא באַגאַזש קען מען ווייט נישט פאָרפאָהרען, דאָס האָט זיך טאַקע גאַנץ אָפט אַרויסגעוויזען, נאָר דאָס רויהע און האַרטע לעבען פון די וועגערישע קראַנקהייטען, נישט זעלטען מיט זעהר שווערע פאָלגען, האָט ערשט געעפענט די אויגען די דאָזיגע אונערפאַהרענע. אין יענע צייטען וואָלט ווער געוואַגט צו רעדען אָפען מיט די יוגענדליכע מכּוח די וועגערישע קראַנקהייט? אוודאי וואָלט מען נישט געטאָרט ריזיקירען און אויסרעכענען די פערהיטונגס מיטלען געגען וועגערישע קראַנקהייטען. צום גליק געהערען שוין די דאָזיגע צייטען צו דער פערגאַנגענהייט. מיר קענען איצט זיך ערלויבען צו רעדען אָפען וועגען די זאַכען. נישט מורא האָבענדיג אז מ׳וועט אונז בעשולדיגען אז מיר עפענען די אויגען די אונוויסענדע און אונשולדיגע און ווייזען זיי א וועג און מעגליכקייטען ווי אזוי צו קענען געניסען פון די פּרוכטען פון דער ליבע. נישט נאָר וואָס מיר האָבען א רעכט צו רעדען אָפען מיט די יוגענטליכע מכּוח די וועגער־פליכט, מחמת מיר טוען עס נישט, כדי צו וועקען די אונערפאַהרענע צום געשלעכטס־לעבען, ווייל מיר נעהמען די מענשען אזוי ווי זיי זענען באמת, נישט ערגער און נישט בעסער: און די דאָזיגע מענשען,

(מעדיצינישע שמועסען וועגען סיפיליס)

פון ד״ר ה. רושאַנער

נישט אכטענדיג אויף אלע עצות וועגען צוריקגעהאַלטענקייט און זעלבסט־בעהערשונג שטויסען זיך אָן אויף געפאַהרען פון וועגערישע קראַנקהייטען, עס איז דעריבער אונזער חוב צו בעזייטיגען די דאָזיגע געפאַהרען.

וואָס זשע זענען עס די מיטלען וואָס קענען שיצען אונזער יוגענט פון אַן׳עווענטועלער אַנשטעקונג פון א וועגערישער קראַנקהייט ?

קודם כל: צוריקגעהאַלטענקייט, נאַטירליך איז דאָס נישט קיין אוניווערסאַל מיטעל, עס איז אָבער נוצליך צו וויסען פאַר די דאָזיגע, וואָס מיינען אז דאָס צוריקהאַלטען זיך איז פערבונדען מיט א גרויסער סכּנה: אָט דערפאַר איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אז מצד די אָנגעזעהענסטע דאָקטוירים איז פעסט געשטעלט געוואָרען אז ביז א געוויסער עלטער, בערך ביז 25 יאָהר ברענגט נישט צוריקגעהאַלטענקייט קיין שום שאָדען און איז אין קיין שום פּרט נישט שעדליך. יעדער יונגערמאַן קען אַלזאָ אָהן מורא אויסמיידען ביזן 25סטען לעבענסיאָהר און צייטענווייז נאָך לענגער געשלעכטליכע בעציהונגען, דערביי דאַרף ער זיך האַלטען אין אַן׳ענטשפּרעכענדער דיעט. טרייבען ספּאָרט, לייענען אַנטשפּרעכענדע ליטעראַטור, א.ד.גל. כדי נישט אַרויסצורופען קיין געשלעכטליכע רייצונגען. די דאָזיגע מיטלען קענען צוהעלפען יעדען איינעם גליקליך צוצושווימען צום צוגעזאָגטען לאַנד פון פאַמיליען לעבען.

וואָסערע פערהיטונגס מיטלען האָבען מיר אָבער פאַר די פּראַאינטערעסירטע פּערזאָנען בעתן געשלעכטליכען אַקט ? איך וויל שוין אין פאָראויס בעמערקען אז אַן׳אַבסאָלוט הונדערט פּראָצענטיג זיכער מיטעל איז נישט פאַראַן. ווען מ׳האָט א בעציהונג מיט אַן׳אומבעקאַנטער אָדער פערדעכטיגע פּערזאָן, מעג מען אפילו בענוצען די בעסטע מיטלען, קען מען דאָך נישט האָבען די פולשטענדיגסטע אַבסאָלוטע זיכערהייט אז מ׳איז גאַראַנטירט פון אַן׳אַנשטעקונג. אויב כ׳שטרייך אונטער אז עס איז נישטאָ די אַבסאָלוטע זיכערקייט, ווייל איך דערמיט נישט זאָגען אז די פערהיטונגס מיטלען זענען ווייניג ווירקזאַם. פערקעהרט, מ׳דאַרף צו זיין ספּעציעל געשטראָפט פון גורל, זיין לא־יצלח׳דיג, אז די מיטלען זאָלען פערפיהרען, ענטטוישען.

דאָס אַממעהרסטען בענוצטע פערהיטונגס מיטעל איז דער אַזויגערופענער פּרעזערוואַטיוו. כ׳וויל פעסטשטעלען אז פון אַלע מיטלען, איז דאָס דאָס זיכערסטע מיטעל, אָבער אונטער געוויסע בעדינגונגען, די דאָזיגע בעדינגונגען זענען אזוי וויכטיג, אז דאָס נישט נעמען זיי אין אַכט, קען גורם זיין, אז דאָס דאָזיגע גלענצענדע מיטעל זאָל נאָר האָבען א אילוזאָרישע ווירקונג. וואָס זענען עס די בעדינגונגען?

א יונגער מענש אין דערוואַרטונג פון א גינסטיגער געלעגענהייט פערזעהט זיך בעצייטענס מיט א פּרעזערוואַטיוו, וועלכען ער פערשטעקט ערגעץ אין א וועסטעל־קעשענע, אויב די געלעגענהייט לאָזט אויף זיך לאַנג וואַרטען. דאַן ווערט דער פּרעזערוואַטיוו אויסגעריבען און ער פּלאַצט בעת דער עווענטועלער בעציהונג. דערמיט פּלאַצט אויך די האָפנונג צו זיין געשיצט פון אַן׳עווענטועלער אַנשטעקונג. עס איז אַלזאָ נויטיג צו קויפען דאָס פערהיטונגס־מיטעל נאָר דאַן ווען מ׳האָט עס בדעה באַלד צו בענוצען. מ׳דאַרף אויך וויסען וואו און וואָס צו קויפען: דאָרט וואו מ׳פערקויפט דאָס אַרטיקעל, קומען כסדר נייע טראַנספּאָרטען און במילא איז מען נישט אויסגעשטעלט די געפאַהר צו קויפען פערלעגענע סחורה. אַמבעסטען איז צו פאָדערן די דאַטע אויפ׳ן פּרעזיגעלטען שאַכטעלע. מ׳דאַרף געדענקען צו קויפען נאָר פון א גוטער מאַרקע. ווען מ׳נעהמט דאָס אַלץ אין אַכט, זענען די פאַלען, אז אזא פּרעזערוואַטיוו זאָל פערפיהרען, גאָר, גאָר זעלטען. אויב אין בעצוג צום טריפּער איז א פּרעזערוואַטיוו תמיד, אָדער כמעט תמיד ווירקזאַם, איז אָבער די דאָזיגע זיכערקייט נישט פאַראַן אין בעצוג צום סיפיליס. דאָס וועט ווערען פערשטענדליך ווען מיר וועלען נעהמען אין אַכט, אז די לאָקאַליזאַציע פון די סיפיליטישע געשווירען קען פאָרקומען, ווי בעוואוסט, אויף די פערשידענסטע טיילען פון קערפּער, און דאָס בעריהרען די דאָזיגע קראַנקע ערטער, וועלכע זענען נישט בעדעקט מיטן פּרעזערוואַטיוו,. קען אַנשטעקען די צווייטע פּערזאָן מיט דער קראַנקהייט, דאָס דאָזיגע מיטעל ווערט נישט אזוי אָפט בענוצט צוליב דעם וואָס עס פערקלענערט דעם גענוס ביים געשלעכטליכען אַקט, ביי געוויסע מענשען דערגרעהט עס אזוי ווייט אז זיי קענען עס בכלל נישט בענוצען, אין אַזעלכע פאַלען בענוצט מען די אזוי גערופענע מעטשניקאָווס זאַלב, וואָס בעשטייט פון קאַלאָמעל, לאַנאָלין און וואַזעלין, די דאָזיגע זאַלב וואָס ווערט אַנגעריבען אויף דער אויבערפלאַך פון דער הויט איז אומשטאַנד אומצוברענגען די ספּיראָכעטען אויב זיי געפינען זיך דאָרט. עס איז אָבער כלל נישט זיכער, צי די דאָזיגע זאַלב קען אומברענגען די סיפיליס מיקראָבען, אויב זיי דרינגען גלייך אַריין אין דער טיף פון דער הויט. צוליב דעם טאַקע איז געוואונשען אז מ׳זאָל איינרייבען די זאַלב נישט נאָך, נאָר פאַר דער בעציהונג, מחמת אין אזא פאַל האָט די זאַלב א דעזינפעקצירענדע ווירקונג. און זי דינט אויך אַלס מעכאַנישער שוץ, דורך וועלכער עס איז די מיקראָבען בעדייטענד שווערער זיך אַדורכצוקריגען.

א חוץ די קאַלימעל זאַלב, איז אויך א גוט פערהיטונגס מיטעל סובלימאַט זאַלב. דאָס לעצטע ווערט שטאַרק פּראַטעזשירט דורך דר. נייסער.

די דאָזיגע זאַלבען, אויב מ׳רייבט זיי איין נאָכן אַקט האָבען נאָר דאַן א ווירקונג, ווען די איינרייבונג קומט תיכף נאָך דער בעציהונג (נישט שפּעטער ווי 15—20 מינוט נאָכן אַקט). פאַר דער איינרייבונג איז געווינשען אָפּצוואַשען דאָס אָרט גרינטליך מיט וואַסער און זייף.

נאָך איין פּראַקטישע עצה: א חוץ די דאָזיגע אויסגערעכענטע פערהיטונגס־מיטלען איז דער בעסטער פערבינדעטער אין קאַמף געגען דער אַנשטעקונג פון וועגערישע קראַנקהייטען, די היגיענע, דאָס לייגען דעם גרעסטען אַכט אויף דער אַבסאָלוטער ריינקייט נישט נאָר אין בעצוג צו זיך נאָר אויך צו פאָדערען דאָס אייגענע פון פּאַרטנער, מ׳דאַרף זיך אָפּהאַלטען פון נאָהענטע בעציהונגען מיט א פּערזאָן וואָס וועקט נישט ביי אונז קיין איבעריגען צוטרוי אין געביט פון ריינקייט.

פּיניעלע מזיק

גיט נישט קיין לשון

— פּיניעלע מזיק גיט היינטיגע וואָך נישט קיין לשון, אויף אונזער אָנפראַגע, וואָס איז געשעהען, האָט פּיניעלע געענטפערט:

— כעב ענק פּאַטאַטשן, עס עץ אַלייגט זעהּ פשעקינירן, אַז איעהּ בין גיראַכט.

דעים פּראַטיג אָב איעך גיגאַט כיישיק צי געיבן אין טאַטנס טאַטן אַראַן די קוב־דידאַטן צין טיים ציניזאַמעט מיט די אַלע וואָעס פענטין זעהּ מיט די קוב־דידאַטן. אָב איעהּ מיעך, אָבער איבערגעלייגט, ס'איז גלאַכער צי האַלטן ס'פּעי, מאַנע קילעגן פין שמולן געסל זוגן אָכעט אַזוי:

— פּיניעלע זאַ ניש ,קאַ פּראַיער אין האַלט ס'פּעי.

ני, בין איעהּ גיראַכט?

זאַץ מיער מויכל, וואָעס איעהּ געב האַנט ניש קא לושן, מעירטשים דעם צווייטן פּראַטיג עמער זעהּ זעיען אין פריידן.

דער געניאַלער זכרון

פון דער מוהמע גנענדעל

די מוהמע גנענדעל האָט אַ געניאַלען זכרון, פרייטאָג געהט זי אויפּ'ן מאַרק איינקויפען אויף שבת פאַר דער גאַנצער משפּחה, און געדענקט געבוי, וואָס איינער האָט ביי איהר בעשטעלט.

פרעגט מען זי: מוהמע גנענדעל, ווי אַזוי געדענקט די מוהמע דאָס אַלץ אויפּ'ן קאָפּ?

— ס'איז גאָרנישט אַזוי שווער, הערט ווי אַזוי:

אַ מאַנדעל אייער פאַר'ן פעטער מאיר. אַ קעזעל פאַר דער שכנ'טע מיט'ן געפּודערטען נעזעל. סאַלאַטען פאַר'ן טאַטען, אַנ'אָסילקע פּוטער פאַר דער מוטער, אַ קווייטירל צוואָריך פאַר'ן פעטער טרה, אַ היהנדעל פאַר מיין זיהנדעל. אַ קילאָ באַריגעס פאַר אונזער פּרנס, פרישע בייגעל פאַר דער געלער פייגעל. אַ טעפּעל פאַר דער מוהמע העגדעל. פאַר מיר אַ צוויי חלות — דאָס איז אַלעס.

שוין איינמאל אַ קוקער!

מעדלעך צווישעז זיך

— כ'זאָג איהן, גוטשע, האָט מיין קאַלעזשאַנקע רוזשע געכאַפּט אַ חתן. שטעלען זי זיך פאָר, מיר געהען אַלע, איך, רוזשע און דער חתן, האַלט ער רוזשען פעסט געאַרעמט און אויף איר קוקט ער.

— טאַקע? אַזאַ פטאַשעק איז ער??

— עי, אַזאַ שיקעלדיגער איז ער!

גראף קאַלי.

אלול־מעל־אדיען

חודש אלול איז געקומען,
בלאָזען ווינטעלעך שוין קיהלע,
עמ'ץ לופטערט שוין אַ מחזור,
ערגיץ זוכט מען א בעל־תפלה...

עמ'ץ געהט אויף קבר אָבות,
זוכען, וועקען דאָרט רחמנות,
אויך אפילו משומדים,
היטלער'ס עלענדע קרבנות...

און דער יודישער בית עולם,
אויפגעלעבט האָט גאָר נישקשה
אין דער „אל מלא רחמים“־בראַנזשע
איז אַצינד אַ גרויסע האָסע...

און דער אַלטער „מעבור יבוק“
ווערט שטאַרק געפאָדערט ווידער,
מעהר ווי סעגאַלאָוויטש־בענדער
מעהר ווי איציק מאַנגערס לידער...

ברעטער פאַלען פון די בוימער,
פויגעל פלאַטערען אין נעסט,
ווי א לאָדזער פאַבריקאַנט'ל
ביים דערהאַלטען א פּראָטעסט...

ווייבער קומען פון די דאַטשעס
אָפּגעברענט און געל און גרין.
אלעס ציטערט, אַלעס פלאַטערט,
פאַרן גרויסען יום הדין...

ס'געהט א יום הדין, רבותי,
און עס פלאַטערט דער געדאַנק,
צי מלחמה, אָדער שלום,
צי דער אַקער, צי דער טאַנק?...

ניין, מען שפּירט אַצינד קיין פולוועך
און קיין גיפטיג־גאַזען־קראַפט
עפּעס האָט גענומען שמעקען
אויף דער גאַנצער וועלט מיט נאַפט.

און אפילו איך, גראף קאַלי,
האָב דאָך לאַנג שוין אַנערקענט:
דאָרט וואו נאַפט איז נאָר פאַרהאַנען
דאָרטען עפּוש'ט און עס ברענט...

— וו —

כאָטש ביי אונז אין לאָדז, רבותי,
איז נישטאָ פון נאַפט די קוואַלען
דאָך עס „שמעקט“ אויך גאַנץ נישקשה
פון די קומענדיגע וואַהלען...

נאָר פאַר וועמען זאָל איך שטימען,
ווייס איך טאַקע נישט אַליין
אלע זענען גרויס און מעכטיג,
אלע זענען גוט און שעהן

וואָרי'ל איז דעם וואָס ווערט א פּאָסאָל
דאָ אין פּוילען איצטער זיין:
מיר נאָר וועלען האָבען ראָסעל
אָבער ער, וועט האָבען ווייַן...

אויף דער באַהן

סוחרטע מיט פּאָמעראַנצען (צו אַ יודענע):

— נעמט א פּאָמעראַנץ איהר וועט דערפאַר לעבען 120 יאָהר.

יונגערמאַן (וואָס זיצט דערנעבען): מ'־דאַרף נישט.

פּאָמעראַנצען סוחרטע (צום יונגערמאַן): — וואָס אַרט איהן, אַז די פרוי וועט קויפען ביי מיר אַ פּאָמעראַנץ?!

יונגערמאַן: די פּאָמעראַנץ אַרט מיך נישט, נאָר די 120 יאָהר אַרען מיך — די פרוי איז מיין שוויגער.

איהר מוזט זיין אַ סוחר, זאָגט איין יוד צום צווייטען.

— פון וואַנען דרינגט איהר דאָס?

— ווייל היינטיגע סוחרים קאָנען שוין אויף די פיס נישט שטיין, און איהר שטייט טאַקע נישט אויף אייערע פיס נאָר אויף מיינע.

טייערע איירעמלעך

— כ'זאָג אייך האָב איך געפּאַקט אַנ'איירעמעל — אַ גאָלד, ער פערלאַנגט גאָרנישט דעם נדן.

— דיין איידעם איז גאָלד, און מיין איידעם איז אַ בריליאַנט, אַ חוץ דעם, וואָס ער פערלאַנגט נישט דעם נדן, האָט ער מיר אַפילו מיין טאָכטער אויך צוריקגעגעבען.

אויף דער פייפער־בקע

— דע, פייפּקע, אַז דו האָסט געוויגען אויף דער לאָטעריע, וועסטו באַטטירען פון פאַך?

— שמאָנדאַק איינער, איצט וועל איך ערשט מאַכען איין מאַסמאַטן נאָכ'ן אַנטערען, וואָרום איך וועל דאָך מיר קענען ערלויבען צו נעהמען אַ גוטען אַדוואָקאַט!

א דאנק

אַלע די, וואָס האָבען מיטגעווירקט צום טויט פון מיין

שוויגער

ווי: דער חשוב'ן דאָקטאָר זאַשטשיקאָווסקי, וואָס האָט די אַסטמע־ליידענדע געהיילט אויף אַטירעטיס. דעם ה' דאָקטאָר לעוועטיווע, וואָס האָט בעת דער קאָנסיליום געכראָפּעט און מיט דער נאָי צוברואָכען אַנ'עלעקטרישע לאָמפּ. דעם אַפּטייק־בעזיצער, וואָס האָט אַנשטאָט וואַ... קראָפּלעס געגעבען יאָדינע. די טשלאָנקעס פון „חסד של אמת“, וואָס האָבען זי אָפּגעהויבען, און נישט געלאָזט זי זאָל חרטה טענה'ען — זיי אַלע דריק איך אויס אַ האַרציגען דאַנק.

דער ט... טרויעריגער איידעם.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●
צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●
ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט“ נומער 209
פרייטאג, דעם 6 סעפּטעמבער 1935

אזויפיל וואסער!..

דאס איז נישט איז טרוסקאוויעץ ביי דער „נאַפטושא“, נאָר אויף א וואה ל־מיטינג.

פאליטיק פון וואך

האלטען מיר הייסט עס אין דער פאליטיק זיי נאפט. אביסיניען האט גענומען און בעגאסען מיט נאפט די גאנצע פאליטיק, איז טאקע מעגליך, אז עס זאל זיך צופלאקערן א מלחמה'לע צוליב'ן דאזיגען ביסעלע נאפט.

אייגענטליך האט דאך מוסאליני אויך געוואר פען זיין אייגעל אויפ'ן אביסינישען נאפט, האט דאך דער ריח פון אביסינישען נאפט אזוי שטארק גערייצט זיינע נאזלעכער, אז ער איז ארויס מיט זיין מלחמה-ערקלערונג געגען אביסיניען.

עס איז א פאליטיק, וואס שמעקט מיט נאפט און אזוי ווי נאפט איז ברען-מאטעריאל, ברענט עס טאקע אין דער פאליטיק.

עס ברענט איטאליען, עס ברענט ענגלאנד און עס ברענט די גאנצע פעלקער-ליגע מיט אמע-ריקע ארייגעבראקט.

אלץ ברענט צוליב'ן נאפט, איז דאך די קשיה, אויב שוין יא נאפט, טא פאר וואס פלאקערט נאך נישט די מלחמה? איז דער תירוץ: ענגלאנד ענגלאנד וויל נאך נישט. פאר וואס וויל ענגלאנד נישט? — גיי ווייס פאר וואס ענגלאנד וויל יא און פאר וואס זי וויל נישט. נישטא נאך דערוויל אזא חכם וואס זאל זיך קאנען ארייגפלאנטערן אין ענגלאנדס דיפלאמאטישע פלאנטערנישען.

מיר קונדס-דיפלאמאטען נעמען זיך דאס נישט אונטער בפרט נאך, ווען דער גאנצער עניין שמעקט איצט מיט נאפט.

געשלאסען האט זי דאך

דער „קונדס“-פאליטיקער זאגט אזוי:
אנשטאט צו שליסען דעם סועץ-קאנאל, האט ענגלאנד געשלאסען א טראנזאקציע מיט אבי-סיניען.

ווענען גלויבט מען?

יודען רעדען וועגען מלחמה

אויף א באנק אין סטאשיץ-פארק זיצען עט-ליכע יודען און שמועסען, און וועגען וואס שמו-עסען היינט יודען? וועגען אביסיניען, פרעגט איינער:

— ווער מיט ווענען וויל אייגענטליך מלחמה האלטען?

— איטאליען מיט אביסיניען — האט א צווייטער געענטפערט.

— יאך פערשטיי נישט די גאנצע מעשה, זאגט א דריטער: איין ציימונג שרייבט, אז ס'וועט זיין א מלחמה מיט איטאליען א צווייטע שרייבט, אז ס'וועט זיין א מלחמה מיט מוסאליניען, א דריטע ווידער, אז ס'מאכט זיך א רוימישע מלחמה טא וועלכע צייטונג זאל מען גלויבען?

—=—

פון אביסינישען פראנט

ווי מ'שמועסט, איז ביי דעם ערשטען צו-זאמענשטויס מיט די אביסינער, די איטאליע-נישע זעלבער געווארען שווארץ פאר די אויגען.

* * *

אין א געשפרעך מיט מוסאלינען, האט ער ערקלערט, אז די „קאנפערענץ פון דריי“ איז נישט איבערגעריסען געווארען, זי איז נאר אפ-געלעגט געווארען אויף א דריי חדשים צייט, אין דריי חדשים ארום, רעכענט מוסאליני די קאנ פערענץ צו רופען קיין אדיס-אבעבא, וואוהין די איטאליענישע רעגירונג פערבעט די פארטרע-טער פון די אייראפעאישע מלוכות.

פייטעל: דו ווייסט, טרייטעל, דער געלער יאנקעל מוז שוין ווידער זיצען אין תפיסה.

טרייטעל: פון וואנען דריינגסט דו דאס?

פייטעל: איך בין היינט געווען ביי איהם, האב איך געפרעגט די פרוי, ווען איהר מאן וועט אהיים קומען, האט זי געקוקט, נישט אויפ'ן זיי-גער — נאר אויפ'ן קאלענדאר.

פון אינטערנאציאנאלען שאך-טורניר אין לאדז

אונטערגעהערטע געשפרעכען

— מיין מיינונג איז, אז מ'דארף ענדערען דעם נאמען פון שאך-אלימפיאדע אויף „שאך-מכביאדע“.

— דא איז דאס איינציגע ארט, וואו יודען „שלאגען זיך“.

אין שפיטאל

פראפעסאר (צום אסיסטענט): דער קאלעגע וועט וויסען וואס צו טון מיט'ן קראנקען נאך מיין אפעראציע?

אסיסטענט: יא, הער פראפעסאר, אפצושי-קען אין פראזעקטאריום.

קאפריזנער.

א ליבער גאסט

פון

כ. קאוונער

אריבער 25 יאהר האבען מיר איהם נישט געזעהען, אונזער אמאליגען סובלאקאטאר.

און מיר האבען טאקע געבענקט נאך איהם. פון אלע מיינע סובען איז ער, סעמעק געווען דער בעסטער, דער שטילסטער און דער אינטע-ליגענטסטער.

און אזוי ווי ער האט כמעט קיינמאל נישט געארבייט האט ער געקוקט אויף מיין ווייבעל און געלייענט ציימונגען און ביכער.

ער האט אריינגעשלונגען אין זיך גאנצע ביבי-ליאטעקען.

די אנדערע צוויי סובען, שלמה און חיים, האבען גארנישט געלייענט; זייער ארבייט איז געווען: צו היטען סעמעקן ער זאל נישט בלייבען אליין אין הויז מיט מיין ווייבעל. (מיין ווייבעל איז געווען אין יענער צייט ארום 20 יאהר אלט און נישט קיין מיאוסע). האט איין סוב געהיט דעם צווייטען, דער צווייטער —0 דעם דריטען און איך, דער בעל הבית, האב זיי אלע דריי געהיט.

דערוויל איז קיינער פון אונז נישט ארויס פון הויז און קיינער האט נישט געארבייט און מיין ווייבעל איז צווישען אונז פיער שיער נישט אויסגעגאנגען פאר הונגער.

איינער האט געשיקט דעם אנדערען ארביי-טען און קיינער איז נישט געגאנגען

ווי געזאגט, איז סעמעק געווען דער פיינסטער דער שטילסטער און דער בעלעזענסטער פון אלע מיינע סוב'ן. ער האט אזוי פיל געלעזען, אז ער אליין האט זיך שוין באלד געהאלטען איז אויפ-לעזען...

ביז'ן היינטיגען טאג איז מיר שווער צו פער-שטעהן ווי אזוי מיר האבען איבערגעלעבט יענע צייט; פארוואס מיר זענען נישט אויסגעגאנגען פאר הונגער.

עס איז נאך היינט פאר מיר א גרויסע רע-טעניש, א טיפער סוד.

איז אט דער סעמעק דער בעסטער סוב מיי-נער, — איינמאל משוגע געווארען און זיך פער-ליבט אין א פיין מיידעל, אויך אן „אינטעליגענטע, א טאטענ'ס א קינד. בעקי האט זי געהייסען.

זיין פילאזאפיע איז געווען: „אויב שטארבען פאר הונגער, זאלען מיר שטארבען צוזאמען; עס וועט זיין פרעהליכער „גרינגער“.

און שפעטער, ווען ער האט בעקומען ארבייט און געמאכט זיינע 20 זל. א וואך, האט ער חתונה געהאט אין א מזל'דיגער שעה.

א שטיק צייט האבען מיר נישט געהערט פון איהם, ווי אין ים אריין.

אין עטליכע יאהר ארום געפינען מיר אויס, אז סעמעק איז געווארען א געשעפטסמאן, ער האלט ערגעץ א געשעפט פון ציגארען, צייטונגען, ביכער, און נאך א סך ארטיקלען.

אבער געזעהען האבען מיר זיך נישט.

זענען אריבער אט אזוי גאנצע 25 יאהר. און אט ערשט, מיט עטליכע וואכען צוריק, איז ער געקומען מיך זעהן, מיך מיט מיין ווייבעל.

איך און מיין ווייבעל האבען זיך זעהר דער-פרעהט מיט איהם און ער האט זיך זעהר דערפרעהט מיט אונז. מיר האבען זיך דערמאנט אן די אמא-ליגע יאהרען, מיט 25 יאהר צוריק, דערמאנט יענע צייטען און יענע מענשען און יענע סובלא-קאטארען.

אונטער דער צייט זענען מיר געווארען גרא און אלט. איך האב שוין פינף אייניקלעך און ער, סעמעק האט דריי גרויסע, געראטענע טעכטער.

צוויי האבען שטעלעס און די יונגסטע זוכט ערשט א שטעלע; מען דארף האבען פראטעקציע.

געקומען איז ער צו אונז בלויז אויף עטליכע שעה, אבער מיר האבען איהם פערהאלטען אויף דריי טעג.

דאס איז געווען זיין ערשטער וויזיט זייט ער איז פערהייראט.

די דריי טעג איז ביי אונז געווען אן אמת'ער יום טוב און ביי איהם איז דאס אויך געווען א יום טוב.

א יום טוב אין מיטען דער וואך, אין אזא צייט ווען דער יום טוב אנטלויפט פונ'ם מענשען.

אויפ'ן [illegible]טען טאג האבען מיר זיך הארציג צוקושט און זיך געזעגענט און ער איז אוועק.

עס האט זיך אפגעשטעלט אין אונזערע הער-צער א נאגענדיגע בענקשאפט.

עס האט זיך אונז אויסגעדאכט, אז ער האט מיטגענומען מיט זיך 25 יאהר פון אונזער לע-בען, א טייל פון אונזערע חלומות, שטיקער פון אונ זער הארץ, פונקען פון אונזער נשמה.

צוויי וואכען נאך זיין אוועקפאהרען איז אונז אנגעקומען פון איהם א פעקעל מיט דער פאסט, אין גאנצען בעלייגט מיט מארקען. עס האט זיך אונז אויסגעדאכט, אז ער האט ערגיץ אפגעקויפט א פאסט... מיין ווייבעל האט מיר געוואלט איינ-שמועסען, אז דאס איז א פאק מיט גוטע זאכען; אבער איך האב געלאכט פון איהר: „איך בין זיכער, אז ס'איז עפעס דא אין פעקעל גאר וואזשנע זאכען.

און איך האב געטראפען.

אין פעקעל האט זיך געפונען פון כל טוב פון יעדען ארטיקעל וואס ער האט אין זיין גע-שעפט, האט ער אין פעקעל אריינגעלעגט עפעס.

פאר יעדען איינעם אין דער פאמיליע איז געווען א מתנה.

אט איז דאס צעטעל פון די אלע זאכען וואס איך האב פערצייכענט:

שרייב-פאפיר מיט קאנווערטען.
א פלעשעל אייל פאר די האר.
א גאנצע קאן ליפען-פאמאדע.
זעקס פעקלעך מיט ראזיר-מעסערלעך, די
כעסטע, די פיינסטע, די שארפסטע.
זייף פאר'ן געזיכט.
צוויי פעקלעך גוטע טשאקאלאד.
דריי מעשענע טעלערלעך צו אש.
אן אלבום פאר בילדער.
א פען-מעסערל מיט דריי קלינגלעך און נאך
זאכען.

אז מיר האבען בעטראכט די אלע מתנות, האבען זיך פון אונזערע הערצער ארויסגעכאפט די זעלבע צוויי ווערטער:

„א ליבער גאסט“.

ווי מיר וואלטען זיך צונויפגערעדט.

אבער נישט אלע געסט זענען ליב; נישט אלע געסט מאכען זיך בעליבט.

הלואי האבען מיר אזעלכע געסט כאטש דריי א וואך, מיט אזעלכע מתנות, וואלטען מיר מיט דער צייט געעפענט א ווארען-הויז אדער א גאנצע האלע.

יא, דאס איז געווען א ליבער גאסט!

דער וואהל-יאריד אין לאדז

— זאג מיר, מיט וועלכען וואהל-בלאק סימפא-טיזירן אמשטארקסטען אונזערע פרויען?

— מיט'ן יודישען בלאק.

— יא, אבער נאך מעהר סימפאטיעס האבען זיי פאר א בלאק שאקאלאדע.

ווענען וועט זי וועהלען?

ערשטע יודענע: זאגען זי מיר, גילדענע, זי וועלען וועהלען?

צווייטע: איך וועל איהן זאגען: מיט 20 יאהר צוריק האב איך אויסגעוועהלט איינעם, האב איך נאך ביז איצט פון איהם צרות, טא וואס וועט נאך זיין, אז איך וועל אויסוועהלען צוויי הונ-דערט שטיק!..

דער „קונדס“ רופט

דער „קונדס“, דער איינציגער אונפארטייאי-שער ארגאן אויף דער יודישער גאס, רופט אלע לעזער און סימפאטיקער:

— געהט צו די וואהלען!

— שטימען קענט איהר פאר דעם און יענעם...

— טאמער ווילט איהר נישט שטימען פאר דעם און יענעם, קאנט איהר שטימען פאר יענעם און דעם.

געדענקט, אז לויט דער נייער וואהל-ארדי-נאציע, האט איהר רעכט צו וועהלען צוויי פון פינף, איין זאך דארפט איהר געדענקען: ביים אויסוועהלען 2 פון 5, זאלט איהר נישט געהען פון הינטען ארויף, נאר אזוי ווי ס'געהט די פארמלחמהדיגע נגידים: פון אויבען-אראפ.

לויט דער נייער וואהל-ארדינאציע, האבען אפילו טויב-שטימע אויך „שטים-רעכט“

מעדלעך, נישט קוקענדיג דערויף, וואס איהר זענט אלע „נאשטשע“, האט איהר אלע זיכער וואהל-רעכט, און מעגט דרייסט געהען צו די וואהלען.

קורץ: דעם קומענדיגען זונטאג, דארפט איהר ערפיהלען אייער בירגערליכען חוב (אנדערע חובות קאנט איהר אוועקשטעלען). געהט צו די וואהלען (אויב איהר האט א חודש-ביכעל, קאנט איהר פאהרען מיט'ן טראמוואי) גיט אפ (נישט קיין גמילת-חסד) אייערע שטימען.

מיר האבען געסקינטשעט.

דער קונדס.

א שאד די טרחה!..

סיים-קאנדידאט (צו א יוד): וואס מאכט איהר אין געזונד? וואס מאכט אייער פרוי? ווי געהט עס אייך אין פרנסה? אייער טאכטער האט שוין חתונה געהאט? האט איהר א בע-קוועמע דירה?

יוד: צו וואס פרעגט איהר דאס? איך וואוין דאך אין אנ'אנדערען וואהל-קרייז!..

די פרויען-פראגע אין נייעם סיים

ווי דער „קונדס“ דערוויסט זיך, וועט איינע פון די פרויען-דעפוטאטקעס אריינטראגען אין נייעם סיים א גאנצע רייהע געזעץ-פראיעקטען לטובת די פרויען. צווישען אנדערען וועט איין געזעץ-פראיעקט האבען דעם צוועק צו לינדערען די „חתנים-לאזיגקייט“. לויט'ן דאזיגען פראיעקט זאל מען:

1) איינארדענען אין דער גאנצער פוילישער רעפובליק א פראפאגאנדע-וואך לטובת דער אידעע פון חתונה-האבען, אונטערן נאמען: „די חתונה-וואך“ (כדי צו בעשיצען די פרויען פון שלעכטע מענער, זאל מען אויך פראקלאמירען א „שעלט-וואך“).

2) ארויפלעגען א שווערען פאדאטעק אויף אלע בחורים „אנטי-חתונה'ניקעס“;

3) פערמאכען פאר די בחורים אלע דאנסינגס, טאנץ-לאקאלען און סאלאנען און זיי „פערבארי-קאדירען“ אזוי, אז זיי זאלען „פלאצען“, נישט אויסהאלטען און מוזען געהען אונטער דער חופה.

4) צונעהמען פון די בחורים אלע „ארענטליכע“ ווייבלעך און בעשטראפען מיט אייביגע תפיסה יעדע פרוי, וואס מ'וועט כאפען מיט א בחור.

5) ארויסגעבען די שטרענגסטע געזעצען פאר פאדערען ליכווע-פרייזען פא[?] נעהמען א כלה.

6) אנהויבען א ברייט-פערצווייגטע פראפא-גאנדע צווישען דער מענער-יוגענד און אלע נישט פערהייראטע, וואס טראגען זיך ארום מיט'ן געדאנק צו נעהמען זיך דאס לעבען, אז אויב זיי האבען בדעה זיך צו נעהמען דאס לעבען דורך פער'סמען דערטרינקען זיך, דערשיקען, ארא[פ]ווארפען זיך פון [?]5-טען שטאק, בעגעהן כאריקירי, אדער זיך הענגען — זאלען זיי בעסער אויספיהרען דעם זעלבסטמארד-אקט דורך חתונה האבען.

השבת אבדה.

וצהענדיג פון ב. ב. קלוב, האב איך פער-לוירען מיין איינציגע

האפענונג צו ווערען א פאסאל בישראל

יודען, דריקט מיר אויס מיטגעפיהל.

ד"ר קרוטשעק.

פאליטיק אויפן שפיץ מעסער

אמעריקא-סאוויעטען

צוליב מעשה „קאמינטארען“
האט די פריינדשאפט גענומען איינדארען,
נאר אונז, פאליטיקער, דארף דאס נישט ארען,
ווייל כאטש ס'איז צווישען זיי דורך געלאפען א
שווארצע קאץ,
דאך האלט עס נאך נישט חלילה ביים פלאץ.

איטאליען-אביסיניען

ביי זיי געהט עס פשוט אויף מעסער,
דער קאנפליקט ווערט וואס ווייטער גרעסער
און צו לעשען די שרפה פעהלען לעשער,
כאטש שריי חי וקים,
מ'ברויכט רחמים מן השמים,

ענגלאנד

פאר איהר' זיין שטארק נישט געווינשען,
אז מוסאלינע זאל אין אביסיניע ווייזען זיינע קונצען,
און זאל דארט מלך בכיפה ווערען,
דאס קאן ענגלאנדס פרעסטיזש פיל שטערען,
נאר צי זי וועט זיך שטעלען אויף דער שווארצער זייט,
דאס וועט אונז בעווייזען די צייט. א. איטקין.

דער פאסטוך און די הינט

פא בעל פון סאקראטעס

אום דעם „נאדזאר“ אויף די שעפסען צו פערבע סערען,
האט דער פאסטוך גענומען די צאהל הינט פארגרעסערען,
פלוצלונג, האט דער פאסטוך דערזעהען,
אז ס'האלט נישט גוט,
ווייל, כאטש פון די הונגעריגע וועלף זענען די שעפסען שוין בעהיט,
אבער בייזע הינט האבען אויך נישט קיין געוויסען,
צו שטילען זייער הונגער, האבען זיי אפאר שעפסען צוריסען,
און באלד האט דער פאסטוך די בייזע הינט פער-טריבען,
און די שעפסעלעך זענען טאקע גאנץ געבליבען.

הנמשל

עס איז גאנץ לייכט צו פערשטיין,
אז אום בעהיט צו זיין פון די הינטישע ציין
האט מען די ענדעקעס געמוזט פערטרייבען,
ווען נישט, וואלט פון די שעפסען איינע אויך נישט בלייבען.

—=—

„עמיגראַנטען־קאַפּע" אין ווין
וואו אנטלאָפענע דייטשע יודען האַלטען זיך אויף

ווי אַזוי מ׳העלפט זיי דאָרט. — וואָס זיי דערצעהלען וועגען דייטשלאַנד. — זייערע מיינונגען וועגען דער צוקונפט. — אַ דייטש מיידעל. וועלכע איז אנטלאָפען צוזאַמען מיט א יודישען יונגערמאַן

(ספּעצ. קאָרעספּאָנדענץ)

דער פלאַץ וואו די היטלער קרבנות קומען זיך צוזאַמען אין וויענער יודישען קווארטאל „לעאָפּאָלד שטאַט" רופט זיך „עמיגראַנטען קאַפּע". עס איז האַלב קליינע קאַפּע און האַלב בּיליגע קיך. די עמיגראַנטען בעקומען פון דער היגער קהלה אלס ערשטע הילף שפּייז־צעטלעך, לויט וועלכע מען קאָן דאָ אָפּעסען. אויף וויפיל עס איז נאָר מעגליך גיט די היגע קהלה די עמיגראַנטען נאָך אנדערע הילף, ווי קליינע געלד־סומען באַהן־בילעטען, פאַר רייזעס און אנדערע שטעט. מעדיצינישע הילף, פאַר קראַנקע, א.א.וו. פיל קען די היגע קהלה די אומגליקליכע ברידער נישט העלפען, ווייל די קהלה איז אָרעם און זי מוז געבען הילף היגע 65 טויזענט פּעראָרימטע און רואינירטע יודען, וועלכע געפינען זיך איצט זעלבסט ביים ברעג פון אָפּגרונט.

בעטראַכט איהר די דאָזיגע היטלער קרבנות, וועלכע קומען זיך צוזאַמען אין „עמיגראַנטען קאַפּע" זעהט איהר אויפן ערשטען בליק אַז דאָס איז אַנ׳אַנדערער קלאַס יודען און מענשען און א גאַנץ נייער מין פּאָגראָם פליכטלינגע, זיי שלעפּען זיך נישט מיט קיין זעקלעך און טלומקעס, און בעבעכעס, ווי מיר האָבען דאָס געזעהען אין די פינסטערע פּאָגראָם־צייטען פון נאָך דער וועלט מלחמה. די היטלער קרבנות מאַכען נישט אזא פינסטערען און שווערען איינדרוק ווי יענע, זיי זענען „עמיגראַנטען" מיט טשעמאָדאַנעס. זיי זענען ריינליך ארומגעשוירען. געוואַשען און די קליידונג איז ווען אפילו אָרעם, אָפּגעריסען, אָבער דאָך ריין, אויסגעבּאַרשט, מיט ווייסע קאָלנערס און פיינע שניפּסען, די שיך אויסגעגלאַנצט און מאַנכע האָבען נאָך אפילו א זילבערנעם זייגער מיט א קייטעל. די פרויען טראָגען היטען, מען זעהט אַז די דאָזיגע מענשען האָבען געהאַט אמאָל בעסערע צייטען, און אַז זיי זענען געוועהנט צו א בעסערען לעבען, זיי מאַכען אין אַלגעמיין דעם איינדרוק פון „יורדים", פעראָרימטע, געבּראָכענע, אראָפּגעקומענע דייטשע יודען פון מיטעלקלאַס, וועלכע האָבען פערלאָרען זייערע לעבענס־עקזיסטענצען און זענען געבליבען ווי אויפן וואַסער. צו דעם דאָזיגען טיפּ דייטשע יודען איז מען שוין דאָ צוגעוואוינט. נאָר קוקט איהר זיך צו נעהענטער דערזעהט איהר אין זייערע אויגען עפּעס אנדערש נאָך ווי בלויז אָרעמקייט און געבּראָכענקייט. עפּעס שווערס און פינסטערס בעהאַלט זיך אין זייערע אויגען. דאָס איז דער גלות־בליק, די אויסגעשטאַנענע פּאָגראָם שרעק. די דורכגעלעבטע רדיפות און ערנידערונגען, זיי רעדען צווישען זיך שטיל און טרויעריג. וועגען זייערע עמיגראַנטען ענינים. פון וואַנען מען קומט, וואוהין מען האָט בדעה ווייטער צו „רייזען", וואו עס איז פאַראַן א אויסזיכט צו פערבלייבען און וואו נישט, זיי דערצעהלען זיך, וואָס זיי האָבען אין דער „היימאַט", אין היטלערס גהינום געמוזט צוריקלאָזען, איינער א געשעפט, א צווייטער א שטעלע, א דריטער א ווערקשטאַט, א פערטער א אנדער פּרנסה, וואָס זיי וועלען טון וואו און ווי אַזוי זיי וועלען זיך ווידער איינאָרדנען, דאָס ווייסען זיי נישט, זיי לויפען זיך אָפּ די פיס פון איין קאָמיטעט צו דעם צווייטען אָהן רעזולטאַט.

— זעהען זי, מיין הער, — מאַכט צו מיר אַנ׳עלטערער הער מיט א ווייסען קאָפּ האָר און טיפּישען אויסזעהען פון א דייטשען פּראָפעסאָר — זעהן זי, דאָ האָבען זי איין בעוויז — און ער ווייזט מיר אין א צייטונג א מעלדונג, אַז אין יאָהר 1930 זענען אין דייטשלאַנד פערקויפט געוואָרען 75 טויזענד בּיבלען. וועהרענד פון יאָהר 1934 מעלדעט די סטאַטיסטיק פון דער בּיבעל געזעלשאַפט, אַז אין דייטשלאַנד זענען פערקויפט געוואָרען צו קריסטען 153 טויזענט בּיבּלען, אַלזאָ, מעהר ווי דאָס דאָפּעלטע פון 1830, כאָטש היטלער ראַטעט אוים די בּיבעל פון דייטשען קולטור לעבען, וואָס האָט דאָס צו בעדייטען ? איז דאָס נישט א בעוויז, אַז דאָס דייטשע פאָלק איז נעגען דער היטלער באַרבּאַריי, און געגען דעם ווילדען ראַסען האַס ? מאַכט ער צו מיר מיט לויכטענדיגע אויגען.

דער עלטערער מאַן איז געווען א לעהרער פון מאַטעמאַטיק אין א בערלינער גימנאַזיע. די נאַצים האָבען איהם פערטריבען פון זיין שטעלע און אוועקגענומען זיין פּענסיע, כאָטש זיין איינציגער זוהן איז אלס דייטשער סאָלדאַט אין קריג געפאַלען אויפן שלאַכטפעלד, און אָפּגעגעבען זיין לעבען פאַרן דייטשען „פאַטערלאַנד". בּיי די לעצטע פּאָגראָמען אין בערלין האָבען איהם די נאַצים אין מיטען גאַס צושלאָגען מיט שטעקענס. זיין פרוי האָט פון שרעק געקראָגען א האַרץ־שלאַפקייט, האָט ער איבערגעלאָזט זיין היים, זיין וואוינונג, זיינע בּיכער, א ווערטפולע בּיבּליאָטעק און ער איז אנטלאָפען פון דער „היימאַט". ער איז געפאָהרען מיט זיין פרוי אין דער שווייץ. און פון דאָרט זענען זיי געקומען אין ווין, אָהן א גראָשען געלד.

דער הער פּראָפעסאָר זעהט, אַז איך בין קנאַפּ בעגייסטערט פון זיין ארגומענט מיט די בּיבלען, זיכער, זאָגט איך, שטעלען נעוויסע רעליגיעזע קרייזען אין דייטשלאַנד, הויפּטזעכליך קאַטוילישע, דער נעצצענדינערישער נאַצי־באַרבּאַריי א געוויסען ווידערשטאַנד אָבער זיי האָבען קיין מאַכט נישט, און זייער ווידערשטאַנד איז פון קנאַפּער בעדייטונג.

דער פּראָפעסאָר איז נישט איינשטימיג מיט מיר, עס מישט זיך אריין אין אונזער געשפּרעך דער הער מייער, א געשעפטסמאַן פון המן שטרייכערס שטאָט נירענבערג. דער הער מייער האָט דאָרט אין שטרייכערס גיהנום, צוריקגעלאָזען א הויז און א לעדער־געשעפט. איז קוים אנטלאָפען פון דאָרט מיטען נאַקעטען לעבען, ער, זיין פרוי און צוויי טעכטער.

דער הער מייער באַהויפּטעט, אַז די מאַיאָריטעט פון דייטשען פאָלק זענען אבסאָלוט נעגנער פון היטלערס יודען־רדיפות, און פון המן שטרייכערס פּאָגראָמען, דאָס האָבען איהם פערזיכערט פיל דייטשען, זיינע שכנים, בעקאַנטע און קונדען, די מאַיאָריטעט פון פאָלק איז פאַר גערעכטיגקייט און נעגען דער נאַצי־באַרבּאַריי, ער איז אין דעם פעסט איבערצייגט..

„אין נאָרטהיים איז געשטאָרבען דער יודישער באַנקיר יאָזעף מילער, א גרויסע צאָהל דייטשען)קריסטען) זענען נאָכגעגאַנגען דער יודישער לויה. כאָטש דאָס איז פערבאָטען, זיי זענען געווען פריינט און בעקאַנטע פון דעם פערשטאָרבענעם יודישען באַנקיר, און שטרייכערס פּאָגראָם צייטונג דער „שטירמער", האָט דאַן געדרוקט א פאָטאָגראַפיש בילד וועלכעס האָט פאַרגעשטעלט ווי די קריסטליכע דייטשען, אין שוואַרצע טרויער קליידער מיט צילינדערס געהען נאָך דער יודישער לויה. עס זענען געווען צווישען די דייטשען וועלכע זענען נאָכגעגאַנגען דער לויה, א סענאַטאָר, צוויי איינענטימער פון טאַבּאַק־געשעפטען, איין אָבער־לעהרער פון א שול זעקס איינענטימער פון הורט געשעפטען, 10 פויערען און פאַרמערס, א צאָהל פון זיי זענען גענומען געוואָרען דאַן אין קאָנצענטראַציע לאַגער, פאַר אָט דעם חטא".

„דער געוועזענער שטאָט ראַט פון מאַנהיים, גערג פּראָבּעוס, איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער נאַצי פּאַרטיי ווייל מען האָט זיך דערוואוסט אַז ער איז אין געהיים א יודען פריינט".

„אָסקאַר שרעמס, דער גלח פון דער עוואַנגעלישער קירכע, אין דער שטאָט פירטה, איז געווען אין געהיים א פריינט פונם פאָרשטעהער פון דער דאָרטיגער סינאַגאָגע (שוהל) וויכנער, דער דאָרטיגער דעקאַן (העבּרעער גלח־טיטול) דר. ווינטער, האָט פון דעם געוואוסט און דאָס געדולדעט. דער גלח פלעגט אפילו אין שוהל שפּילען אויפן אָרגעל".

ווייטער:

„דער עוואַנגעלישער גלח רופערט פון גלייסדאָרף קויפט כשר פלייש בּיי דעם יודישען קצב סאַנדאָר".

„דאָס קאַטוילישע געמיינדע הויז אין קרעפעלד, פערדינגט זייטע קלוב־לאָקאַלען צום דאָרטיגען יודישען פעראיין „שומרי שבּת".

דער אריער, דייטש און נאַצי ווערנער בעקער, פון האַמבּורג, האָט געהאַט אין געהיים א יודישע כלה מיטען נאָמען לילי בּלאָך. ער האָט בדעה געהאַט זיך מגייר צו זיין און צו הייראַטען זיין יודישע כלה, מען האָט איהם בעצייטענס געכאַפּט און אַרעסטירט".

„דער מאַגיסטראַט פּראַנקפורט האָט בעשטעלט א גרויסע צאָהל שיך פאַר נאַצי יתומים פון א שטאָטיש יתומים הויז אין דעם יודישען שיך־געשעפט פון היינריך ספּייער".

און נאָך און נאָך אזעלכע נייעסען וועלכע זענען ארויסגענומען געוואָרען פון די נאַצי צייטונגען פון היטלערס דייטשלאַנד.

די דאָזיגע נייעס און עהנליכע ווערען אין די נאַצי־צייטונגען און הויפּטזעכליך אין המן שטרייכערס פּאָגראָם צייטונג „שטירמער", געדרוקט אויף צו פערדאַמען די דייטשען, וועלכע האָבען צו טון מיט יודען אָבער דער דאָזיגער געמיינער צוועק איז נישט וויכטיג — בעהויפּטעט דער פּראָפעסאָר עמיגראַנט, וויכטיג איז, זאָגט ער, דער פאַקט, וואָס עס געפינען זיך דייטשען, וועלכע שטעלען אין קאָן זייער עקזיסטענץ און זייער פרייהייט, און זענען נישט אנטיסעמיטיש זענען נישט פערגיפטעט פון היטלערס ראַסען־האַס און האַנדלען און האָבען געזעלשאַפטליך צו טון מיט יודען, דאָס איז א בעוויז זאָגט ער, אַז היטלער האָט נישט בעוויזען צו פערגיפטען דאָס גאַנצע דייטשע פאָלק מיט ראַסען האַס און יודען פיינדשאַפט. און דאַרום איז פאַראַן, גלויבט ער, א האָפענונג, אַז דאָס דייטשע פאָלק וועט זיך פריהער אָדער שפּעטער אויסטשוכען פונם היטלער טשאַד און זיך אָפּטרייסלען פון דער נאַצי־באַרבּאַריי ווי פון א קלעפּיגער קרענק.

נו, עס איז שווער א פערצווייפעלטען צו נישט־מאַכען זיין לעצטע האָפענונג, אפילו דאַן, ווען די דאָזיגע האָפענונג איז א פאַלשע, אָבער די דאָזיגע האָפענונגען זענען כאַראַקטעריסטיש פאַר דער שטימונג פון די היטלער קרבנות.

אָבער נישט אַלע עמיגראַנטען זענען אַזוי אָפּטימיסטיש ווי דער הער מייער און דער הער פּראָפעסאָר. פאַראַן דאָ פילע וועלכע האָבען א גאַנץ אַנדערע מיינונג וועגען דער „היימאַט", און וועלכע זענען זעהר פעסימיסטיש וועגען דער צוקונפט פון די דייטשע יודען אין דער נאַצי מלוכה.

אָט איז דער הער אינזשעניער מ.—ג., וועלכער בעהויפּטעט אַז די איינצעלנע פאַלען פון דייטשען, וועלכע זענען בעפריינדעט מיט יודען און זענען נישט פערגיפטעט פונם ראַסען האַס, האָבען קיין שום בעדייטונג, ער גלויבט אַז היטלער וועט לאַנגזאַם אויסראָטען די פערמעגנס פון די דייטשע יודען און די רואינירטע דאַן ביז אויף איינעם אויסראָטען. ווי היטלער האָט דאָס פּראָקלאַמירט אין זיין „תורה", זיין בּוך „מיין קאַמף", די טראַגעדיע פון די דייטשע יודען, זאָגט ער ווייטער, אונטערשיידעט זיך פונם גירוש שפּאַניען. מיט וועלכען מען פערגלייכט זי, דערמיט, וואָס ביים גירוש שפּאַניען האָבען די יודען דעמאָלט געהאַט א געלעגענהייט סיי צו רעטען זייערע לעבענס און סיי צו רעטען זייערע פערמעגנס. אין שפּאַניען האָבען דעמאָלט די יודען געהאַט די געלעגענהייט בלומרשט זיך צו שמדען, לפנים אנצונעהמען דעם קריסטליכען גלויבען, און אין געהיים ווייטער צו פערבלייען יודען (אנוסים) ביז עס האָט זיך זיי געמאַכט א געלעגענהייט אויסצוואַנדערען, מיטצונעהמען זייערע פערמעגנס און אין אַנ׳אַנדער לאַנד צוריק צו ווערען יודען. דאָס האָבען טאַקע מאַסען שפּאַנישע יודען געטון. אויך האָבען ביים גירוש גופא מאַסען יודען אויסגעוואַנדערט פון שפּאַניען און זיך בעזעצט אין אנדערע לענדער, יעצט קען דער שמד, לפנים אָדער נישט לפנים, אין דייטשלאַנד נישט נוצען און אין מאַסען אויסצוואַנדערען איז נישטאָ וואו. ווייל די טויערען פון די לענדער זענען פאַר יודען פערשלאָסען. די דייטשע יודען געפינען זיך דאַרום ווי געכאַפּטע אין פּאַסטקע, אָדער ווי פערשפּאַרט אין א תפיסה, בּלויז די ענערגישע דורכפיהרונג פונם באָיקאָט און שטאַרקע פּראָטעסטען פון די יודען אין אנדערע לענדער, הויפּטזעכליך אין אַמעריקאַ, געגען דער היטלער באַרבּאַריי, קען בּרענגען א מאָראַלישע הילף די אומגליקליכע יודען אין היטלערס גהינום. אַזוי לאַנג ווי זיי פיהרען נאָך א געמוטשעטען לעבען. די מאָראַלישע הילף בעשטעהט אין דעם, זאָגט ער ווייטער, וואָס די היטלער קרבּנות זעהען, אַז זיי זענען נישט פערלאָזען, אַז זייערע בּרידער, די יודען פון אַנדערע לענדער, נעהמען זיך אָן זייערע ליידען, די דאָזיגע מאָראַלישע הילף איז זעהר וויכטיג, ווייל עס גיט די אומגליקליכע מוט אריבּערצוטראָגען זייער טרויעריגען שיקזאַל. עס איז א שטראַהל־ליכט אין דער פינסטערניש פונם היטלער גהינום.

דער אינזשעניער הער מ.—ג. איז אַנטלאָפען זעקס מאָנאַטען אין קאָנצענטראַציע לאַגער צוליב זיין קריסטליכער כלה פרוילין גרעטע ק. אַזוי שנעל ווי ער איז ארוים פריי איז איהם געראָטען צו אנטלויפען פון נאַצי דייטשלאַנד, דאַן איז אויך זיין קריסטליכע כלה פון דאָרט אוועק און יעצט זענען זיי צוזאַמען. זיי וועלען זיך בעזעצען אין פּרעסבּורג, טשעכאָסלאָוואַקיע. וואו זיי וועלען אין קורצען חתונה האָבען... דאָס פרוילין גרעטע ק. איז פון פּראָפעסיע א מוזיקערין, איז זעהר א שעהנע בּלאָנדינקע, אַנ׳עכטע דייטשע שעהנהייט, יעצט טראָגט זי אויפן האַלז א קייטעל מיט א גרויסען „ציון שטערן", דאָס איז א מגן דוד מיט דאָס וואָרט „ציון" אין מיטען.

אין דער לעצטער צייט איז אין היטלערס דייטשלאַנד איינגעפיהרט, אַז ווען די נאַצי באַרבּאַרען „כאַפּען" אָט אַזאַ נעמישטע פּאָרפאָלק, דאָס הייסט, א יוד מיט א קריסטין, אָדער אומגעקעהרט, טוט מען זיי אָן שילדען אויפן האַלז און מען פיהרט זיי דורך די גאַסען.

די אויפשריפטען מיט גראַמען אויף די שילדען לויטען בּיי א יודישען יונגענמאַן:

„איך בּין יודע שווין אימער, איך נעהמע אַרישע מערכען אין צימער".

ביים קריסטליכען מיידעל לויטעט די אויפשריפט:

„איך בין אַרישעס מערכען שווין, איך לאָס מיך אימער מיט יודען איין".

און דאַן פערשפּאַרט מען זיי בּיידען אין א קאָנצענטראַציע לאַגער.

צי מען האָט דעם יודישען אינזשעניער מ.—ג. און זיין קריסטליכע כלה אויך געפיהרט אין בערלין, ווען מען האָט זיי געכאַפּט, דורך די גאַסען מיט אָט אַזעלכע שילדען, איז נישט בעוואוסט, ווייל זיי מידען אוים א געשפּרעך וועגען דעם. זיי ווילען זיך נישט דערמאָהנען די אויסגעשטאַנענע בזיונות און ליידען אין היטלערס גהינום. זיי זענען גליקליך אָפּצואָטעמען אין דער פרייהייט.

מאַסקוף.

ליבע יודן, מאַכט אייך נישט קיין זאָרגען

(ענדע פון 6־טע זייט)

וואָרען" — „ווי אַזוי?" — „מיט 4 וואָכען צוריק איז צו מיר געקומען איינער פון מיין גרופּע און האָט געבּראַכט 30 לעדערנע קורטקעס, וואָס ער האָט בעקומען א מתּנה פאַר דער גרופּע פון א יוד. די זאַך איז מיר פאָרגעקומען פערדעכטיג און איך בּין אוועק צום יוד: איהר האָט געגעבען א מתּנה איינעם פון מיינע מענשען 30 לעדערנע קורטקעס, איז עס אמת? — „יאָ, יאָ!" — „איך פערשטעה דאָס נישט, נאָר קוקענדיג אויף זיין שעהן פּנים?" — „יאָ, יאָ!" — „אָדער אפשר האָט ער אייך אביסעל געקיצעלט מיט זיין רעוואָלוועמ?" — „יאָ, יאָ!" — און דער סוף איז געווען, אַז נישט מיין ס. א. מאַן איז ארויסגעוואָרפען געוואָרען, נאָר איך, צוליב דעם.... פערקעהר מיט יודען".

די גרעסטע אויפלאַגע צו וועלכער א שריפט אין דייטשלאַנד האָט דערגרייכט, איז די רעדע פון ד"ר שאַכט, וואָס ער האָט געהאַלטען אין קעניגסבּערג. נאָך דעם ווי די צענזור האָט זי שטאַרק פערקירצט האָט שאַכט זי געלאָזט אָפּדרוקען אינגאַנצען אָריגינאַל און יעדער קען זי בעקומען אין אַלע בּאַנקען, האַנדעלס־קאַמערען. ווי א הייליגקייט ציהט זי דער גליקליכער בעזיצער ארוים פון די טאַש און ווייזט זי זיין שכן, וואָס האָט נישט קיין וויכטיגערע זאַך ווי באַלד זיך אויך צו פערשאַפען אַזאַ עקזעמפּלאַר.

דער אויטאָר דערצעהלט, אַז אין א געוויסען טאָג איז נעבען שעכט־הויז געווען אויפגעשריבען מיט ריזיגע בּוכשטאַבען:

„ליבע יודען, מאַכט אייך נישט קיין זאָרגען.
אין אָקטאָבער גריסען מיר, מיט גוט מאָרגען!"

דעמזעלבען טאָג נאָכמיטאָג, האָט שוין גאַנץ בערלין געקענט דעם דאָזיגען שפּרוך.

אין א סך פאַלען זענען די פּלאַקאַטען : „די יודען זענען אונזער אומגליק", אויסגעבעסערט געוואָרען, אַזוי אַז דער נייער שפּרוך איז איצט: „די ווייסע יודען" זענען אונזער אומגליק".

דער טריק...

(ענדע פון ד־טע זייט)

א פייערליכע דערקלערונג, אַז עס וועלען אָפּגעהיט ווערען די בריטישע אינטערעסען אין אביסיניען אויפן שטרענגסטען אופן.

דאָס האָט אויסגענוצט ענגלאַנד און איז ארוים מיטן „סוד". דער ענגליש־אַמעריקאַנישער קאָנצערן וואָס האָט בעקומען די קאָנצעסיע, האָט פּובּליקירט דעם אָפּמאַך. ענגלאַנד האָט אוועקגעשטעלט איטאַליען קורץ פאַר דער פעלקער בּונד־סעסיע פאַר א נעשעהענעם פאַקט — און איטאַליען קען גאָר נישט טון דאַגעגען.

אין דער פּרעסע האָבען זיך בעוויזען ידיעות, אַז די ענגלישע און די אַמעריקאַנער רעגירונג האָבען אָפּיציעל ערקלערט, אַז זיי האָבען גאָר נישט צו טון מיט דער קאָנצעסיע, דאָס איז נאַטירליך אויך נאָר א דיפּלאָמאַטישער מאַנעוור. דען עס איז אבסאָלוט אונמעגליך, אַז אַזעלכע מעכטיגע קאָנצערנס ווי דער סטאַנדאַרד אויל קאָמפּ. דער אנגלאָ־דאָש און דער אַנגלאָ־פּערשיאַן זאָלען בעקומען א קאָנצעסיע אין אביסיניען און די בריטישע רעגירונג זאָל דערפון גאָר נישט וויסען. אויך דער נעגוס פון אביסיניען וואָלט קיינמאָל נישט געשלאָסען קיין אָפּמאַך מיט די דאָזיגע געזעלשאַפטען, ווען ער זאָל נישט וויסען אַז הינטער זיי שטעהט די בריטישע אימפּעריע און די אַמעריקאַנער רעגירונג און דאָס, וואָס ער האָט איצט א אַנלעהן, אויף וועמען זיך אָנצושפּאַרען, איז פאַר איהם דאָס וויכטיגסטע אין איצטיגען מאָמענט.

קורץ, די קאָנצעסיע איז געווען א מייסטערשטיק פון ענגלישער דיפּלאָמאַטיע און א קלאַפּ פאַר איטאַליען, ווי מען זאָל נישט קוקען אויף דעם דאָזיגען „טריק", איין זאַך איז זיכער: אַז אין דער קולטור־וועלט האָט די קאָנצעסיע ארויסגערופען א אויסערגעוועהנליכע סאַטיספאַקציע. —

דען די דאָזיגע וועלט קוקט אויף איטאַליענס קריג געגען אביסיניען ווי אויף א פּשוטען רויבּ־אָנפאַל.

„דער אמת דערהיצט זיך..."

(ענדע פון 9־טע זייט)

ווידדינגע בּריאה ווי דער מענש בעשאַפען! דער מענש טאָר די שיין פון נאַטור וועלט נישט זעהען!

— נערעכט, נערעכט — שרייט אוים דער אמת — מיין חבר „שלום" ווייס גאַנץ גוט ווען א מענש טוט א גמילת חסד צו א צווייטען פערלאַנגט ער דאָס דער „נצרך" זאָל איהם מיט זיין נשמה בעצאָהלען... און ווען א מענש נעהמט צדקה שטאַרבּט ער באַלד פאַר זיין פריינדס אויגען לעבּעדיגערהייט..

אַלע ווייסען דאָס ער איז א לעבעדיגער „מת"... גאָט פון הימעל, דערשטיק דעם מענש, זאָל ער נישט בעשאַפען ווערען !

— — — — — — — — —

פּלוצים עפענט זיך דער „תהום"... דער אמת ווערט אין מיטען רעדען אנטשוויגען...

די ערד האָט איהם איבּגאַנצען איינגעשלונגען...

— — — — — — — — —

במשך די צייט פון טומעל און כאַאָס ווערט דער מענש בעשאַפען, און דער אמת ליגט אַלץ נאָך טיף אין דער אדמה... (זעה בּראשית רבּה פּ־שה ח.)

רבּי סימון האָט נעזוכט דעם אמת בּיי מענשען, ליידער האָט ער איהם נישט געפונען, ער איז מעמו מען צום בעשלוס דאָס ווען דער מענש איז בעשאַפען געוואָרען איז דער אמת נישט געווען אנוועזענד... דאָך האָט רבּי סימון נישט פערלוירען די האָפנונג, ער האָט שטאַרק נעגלויבּט דאָס עס וועט נאָך קומען א צייט און דעם גרויסען נביא׳ס ווערטער וועלען עקזיסטירען בּיי די איבּערגעבּליבּענע מענשען.. „לא יקרא עוד לנבל נדיב, ולכילי לא יאמר שוע" (ישעיה ל"ב) א צייט וועט קומען — זאָגט רבּי שמעון בּן פזי (סימון) — דאָס מ׳וועט מעהר נישט חנפענען דעם „נבל" מ׳וועט איהם שפּייען אין פּנים, און דעם „כילי" דעם נידעריגען נפש וועט מען נישט רופען „עסקן" פּרנס, און שוע... (זעה סוטה מ"א).

„גאָט וועט דעם „אמת" צוריק אויפהויבען.... ווי עס שטעהט: „אמת מארץ תצמח" דער „אמת" וועט מיט דער צייט ארויסשפּראָצען און בליהען.... (מדרש רבּה בּראשית פּרשה ח.)

דער ערשטער ציוניסטישער קאָנגרעס אין באַזעל

(זכרונות)

פון ראובן בריינין

דעם 26־טען אויגוסט 1897 איז נחום סאָקאָלאָוו געקומען קיין בערלין, וואו איך האָב דאַן געלעבט מיט מיין פאַמיליע, און דעמזעלבען טאָג זענען מיר ביידע אָפּגעפאָהרען קיין באַזעל.

אויפ׳ן וועג האָט מיר סאָקאָלאָוו, וועלכער איז נאָך דאַן געשטאַנען אָן אַ זייט פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, דערקלערט, אַז ער גלויבט נישט אין דער נוצליכקייט פון די רעזולוטאַטען, וואָס דער קאָנגרעס קאָן ברענגען דעם רוסישען יודענטום. סאָקאָלאָוו האָט זיך ביי מיר דערקונדיגט וועגען דער פערזענליכקייט פון הערצל׳ען און וועגען זיינע נאָהענטע מיטאַרבייטער. ווען איך האָב איהם דערצעהלט וועגען מיינע פערזענליכע בעגעגענישען מיט הערצל׳ען און דערביי געשילדערט דעם זעהר ערנסטען איינדרוק, וואָס ער האָט אויף מיר געמאַכט, האָט סאָקאָלאָוו אויסגעדריקט זיין מיינונג, אין אַ זעהר פאָרזיכטיגען טאָן, וועגען דעם „הערצל־בום" אויף דער יודישער גאַס. אמת, פערזענליך האָט ער נאָך קיינמאָל נישט בעגעגענט הערצל׳ען, דאָך, ווי ווייט ער קאָן אורטיילען דעם נייעם „יודישען משיח", ליוט זיינע פעליעטאָנען אין דער „נייער פרייער פרעסע", קאָן מען נישט דערוואַרטען קיין ישועות פון דעם פאָרשטעהענדיגען קאָנגרעס. נאָר אַזוי ווי אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות — פאָהרט ער טאַקע קיין באַזעל, כדי צו זעהען מיט זיינע אויגען און הערען מיט זיינע אויערען, וואָס דאָרט וועט פאָרקומען, און כדי זיך איבערצוצייגען, אויב די אַלע נייע פראַזען וועגען דער מדינה יהודית האָבען ערגעץ וועלכע ממשות.

די גאַנצע נאַכט פון אונזער רייזע קיין באַזעל האָבען מיר נישט אויפגעהערט, נישט אויף אַ מינוט, צו דעבאַטירען וועגען אַלע מעגליכע צייט־פראַגען און זייער שייכות צו די יודישע פּראָבלעמען. סאָקאָלאָוו האָט מיר דאַן פערזיכערט, אַז ער פאָהרט קיין באַזעל אָהן יעדען פאָראורטייל, און זאָל ער זיך נאָר איבערצייגען, אַז הערצל איז די פערזענליכקייט, וואָס קאָן איבערשמעלצען די קליינליכע חבת־ציון בעוועגונג אין אַ גרויסער וועלט־בעוועגונג און מיט דער הילף פון געקרוינטע קעפּ אויפבויען ארץ־ישראל אַלס אַ יודישע היים, איז ער, סאָקאָלאָוו, גרייט צו אָנערקענען עפענטליך, בפני כל עם ועדה, דעם פּאַלעסטינישען ציוניזם און צושטעלען זיך אין זיינע רייהען ווי אַ געוועהנליכער סאָלדאַט.

אויף מיין פראַגע: וואָס איז איבערהויפּט זיין פּאָליטישער אַני־מאַמין און צי גלויבט ער ווירקליך, אַז נאָר מיט דער הילף פון געקרוינטע קעפּ קאָנען מיר אויפלעבען דאָס יודישע פאָלק, האָט מיר סאָקאָלאָוו געגעבען זעהר אַ כאַראַקטעריסטישע תשובה: „ווען איך קום קיין אויסלאַנד און פאַל אַריין אין אַ געזעלשאַפט, וואו עס ווערען גאַנץ פריי בעהאַנדעלט אַלע מאָדערנע פּאָליטישע פראַגען פון פערשידענע שטאַנדפּונקטען, דאַן זיץ איך און שווייג מיט אַ באַאייזען שמייכעל אויף די ליפּען. אין דעם דאָזיגען צושטאַנד בין איך געגליכען צו אַן אומשולדיגער בתולה וועלכע פאַלט אַריין אין אַ געזעלשאַפט פון פערהייראַטע דאַמען, וועלכע בעהאַנדלען אין איהר געגענוואַרט גאַנץ פריי סעקסועלע פראַגען. די אומשולדיגע בתולה פערשטעהט אַלץ וואָס מען רעדט און וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך. זי דאַרף אָבער נישט אַרויסווייזען, אַז זי פערשטעהט וועגען וואָס עס רעדט זיך, כדי מען זאָל זי חלילה נישט חושד זיין, אַז זי ווייסט די דאָזיגע זאַכען פון דער פּראַקטיק. איהר באַאייזער שמייכעל העלפט איהר אַרויס אין איהר פיינליכער סיטואַציע."

דעם 27־טען אויגוסט אינדערפריה זענען מיר אָנגעקומען קיין באַזעל. מיר האָבען זיך אָפּגעשטעלט אין דעם האָטעל „דריי קעניגע" (נאָכדעם ווי ד"ר הערצל האָט דאָרט לאָזשירט, האָבען די ציוניסטען דעמזעלבען האָטעל גערופען „פיר קעניגע"), וואו איך האָב גענומען אַ צימער מיט אַ פענסטער צום רהיין. אין עס־צימער, ביים פריהשטיק, האָב איך זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט פּראָפעסאָר מאַנדעלשטאַם, מיט מיין יוגענד־פריינד, ד"ר דוד נוימאַרק, מיט׳ן אַרכיטעקט אָסקאַר מאַרמאָרעק און מיט׳ן דאָקטאָר לעאָן שאַליט פון ווין, וועמען ד"ר הערצל האָט געשיקט קיין באַזעל איינצואָרדענען דאָרט די ציוניסטישע ביוראָ.

בעת׳ן פריהשטיק איז אַריינגעקומען אין עס־צימער אַ הויך־געוויקסיגער מאַן מיט אַ בלאָנדער באָרד. ער איז צוגעטראָטען צו פּראָפעסאָר מאַנדעלשטאַם, וועלכער האָט מיט מיר געהאַלטען אינ־מיטען אַ געשפּרעך. דער מאַן האָט געבעטען דעם פּראָפעסאָר איהם פאָרצושטעלען פאַר מיר. דאָס איז געווען דוד וואָלפסאָן פון קעלן, מיט וועמען איך האָב שוין פריהער געהאַט קאָרעספּאָנדירט, אָבער צום ערשטען מאָל האָב איך איהם דאָ בעגעגענט פערזענליך.

דוד וואָלפזאָהן איז דאַן געשטאַנען אויפ׳ן העכסטען פּונקט פון זיין פיזישען געזונט און פון זיין גייסטיג מאָראַלישער ענערגיע. וואָלפסאָן האָט גלייך געוואונען מיין סימפּאַטיע. נאָך אַ שמועס מיט איהם, וואָס האָט געדויערט אַ האַלבע שעה צייט, האָב איך מיך געפיהלט שטאַרק צוגעבונדען צו איהם.

איך האָב דאַן אויך געהאַט פערשידענע געשפּרעכען מיט די אָנגעטראָפענע אַלטע פריינד און איך בין אינפאָרמירט געוואָרען וועגען דער שטימונג, וואָס הערשט ביי די פערשידענע גרופּען דעלעגאַטען צום קאָנגרעס.

אַרויסקומענדיג אויף דער גאַס, האָב איך געטראָפען גאַנצע מחנות יודישע סטודענטען. צווישען זיי האָבען זיך געפונען פיל בעקאַנטע פון פריהער, וועלכע זענען זיך צוזאַמענגעפאָהרען פון גענף, ציריך, בערן, פרייבורג און היידעלבערג, וואו זיי האָבען שטודירט. די מעהרסטע פון זיי האָבען געוואַנדערט איבער די גאַסען גרופּענווייז. זייערע פּנימ׳ער האָבען עדות געזאָגט, אַז זיי הונגערען, זענען נישט אויסגעשלאָפען און זענען נישט געוואַשען. די קליידער אויף זיי זענען געווען צעקנייטשט. די דאָזיגע גרופּען האָבען איבער די גאַסען דעבאַטירט אויפ׳ן קול וועגען די פערשידענע פּראָבלעמען אין ציוניזם.

אין דעם ביר־גאָרטען פון האָטעל „צום שטאָרך" האָב איך געפונען די מייסטע אָנגעקומענע דעלעגאַטען פון רוסלאַנד אין פּוילען, וואו זיי האָבען אָפּגעהאַלטען קאָנפערענצען מיט דער בעטייליגונג פון די מזרח־אייראָפּעאישע סטודענטען, וועלכע זענען אָנגעקומען קיין באַזעל די ערשטע. די פיהרער און די ראשי־המדברים פון די דאָזיגע קאָנפערענצען זענען געווען וולאַדימיר טיאָמקין, מנחם אוסישקין. ד"ר כהן בערנשטיין און לעאָ מאָצקין.

די ראשי המדברים ביי די סטודענטישע קאָנפערענצע זענען געווען י. בוכמיל פון מאָנפּעליע, וואו ער האָט שטודירט אַגריקולטור, און וועלכער האָט בעריינט די הויפּט־שטעט [illegible] המושב אַלס היציגער אַגיטאַטאָר פאַר׳ן ציוניסטישען קאָנגרעס. און י. פּאַפּיערני פון ביאַליסטאָק, וועלכער האָט שטודירט מעדיצין אין פּאַריז.

אין דעם אָוונט פון 27־טען אויגוסט האָב איך זיך געטראָפען אינ׳ם האָטעל „דריי קעניגע" מיט ד"ר הערצל, ער האָט זיך פאַר מיר בעקלאָגט אויף זיין מידקייט, ווארים ער האָט געהאַט זעהר פיל זאַכען צו ערלעדיגען, איידער ער איז אוועקגעפאָהרען פון ווין קיין באַזעל. די חובבי ציון, אַנשטאַט צו פערלייכטערן איהם די שווערע אויפגאַבען, וואָס זענען [illegible] מיט די פאָרבערייטונגען צום קאָנגרעס, האָבען זיי איהם נאָך געלייגט שטיינער אין וועג.

און ווירקליך האָט הערצל גענומען אויף זיך די שווערע משא פון קאָנטראָלירען און קאָרעגירען די אומצעהליגע קליינינקייטען, פון וועלכע עס איז אָפּהענגיג דער גרויסער דערפאָלג פון אַזאַ נייער און געוואַגטער אונטערנעהמונג, ווי דער ציוניסטישער וועלט־קאָנגרעס. דערביי האָט ער שטענדיג געהאַט פאַר זיינע אויגען די הויפּט־ליניע פון זיין ריזיגער אַרבייט לטובת די גרויסע יודישע מאַסען.

פון מיר האָט ד"ר הערצל נישט בעהאַלטען זיין מידקייט און די שוועריגקייטען און די אומאָנגענעהמליכקייטען וואָס ער [illegible] אויסצושטעהן אין רעדאַקציע פון דער „נייער פרייער פרעסע". אָבער אין זיין פערקעהר מיט זייטיגע מענשען און גאַנץ בעזונדערס מיט געגנער האָט ד"ר הערצל איינגעשפּאַנט זיין איינזערנעם ווילען און זיין אויסערארדענטליכע גייסטיגע ענערגיע, כדי ביצוקומען און בעזיגען אין זיך יעדען סימן פון מידקייט און צו דערשיינען אויסערליך גאַנץ רוהיג און גלייכגילטיג.

מאָרגען שבת, פ׳ תצא 4 * זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון „בנות־קיבוץ" נאַרוטאָוויטשאַ 41

א וואהל־ פערזאַמלונג

מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען חשובע אגודה־פיהרער.

בנות־חבורות און סימפּאַטיקערינען קומט מאַסענווייז!

וואַסער איז די וויכטיגסטע רפואה

וואָס די נאַטור האָט געגעבען דעם מענשען צו פערהיטען זיך פון קראַנקהייטען

דער קעניג. וואָס האָט נישט געקאָנט פערהיטען זיין בן־יחיד פון טיפוס. — פאַרוואָס מ׳דאַרף זיך וואַשען צום עסען. — די הויט און דער מאַגען דאַרפען זיין ריין פון מיקראָבען

פון ד"ר ו. ברוידע

מען דערציילט וועגען אַן אַלטען קעניג, וואָס אין דער צייט פון אַ טיפוס־עפּידעמיע, ווען זיינע אונטערטאַנען און שקלאַפען זענען געפאַלען אַזוי ווי פליגען, האָט ער אויף דעם ראָט פון זיינע דאָקטוירים אויפגעבויט פאַר זיין בן־יחיד אַ פּאַלאַץ, וואָס איז געווען ווייט אָפּגעזונדערט פון אַלע מענשען, און קיינער האָט אַהין נישט געטאָרט אַריינקומען. אויף אַזאַ אופן האָט ער געהאָפט צו פערהיטען זיין זוהן, אַז ער זאָל נישט אָנגעשטעקט ווערען פון דער עפּידעמיע, וואָס האָט געבושעוועט אין זיין לאַנד.

אָבער אַפילו אַ קרוין־פּרינץ מוז עסען, און דאָס עסען מוז צוגעגרייט ווערען פון מענשליכע הענט. האָט פּאַסירט, אַז דעם קעניגס פערטרויענסטווערטער שקלאַף, וואָס האָט געטראָגען עסען צו דעם קרוין־פּרינץ אין זיין ווייטען פּאַלאַץ, איז געווען אָנגעגריפען פון די מיקראָבען פון טיפוס, און ער האָט אָנגעשטעקט דעם קרוין־פּרינץ. איין שעהנעם טאָג, ווען דער קעניג איז געקומען בעזוכען זיין איינציגען זוהן אין זיין ווייטען פּאַלאַץ, האָט ער איהם געפונען ליגענדיג אויף דער ערד ציטערענדיג פון פיבער, קיין דאָקטוירים האָבען איהם שוין מעהר נישט געהאָלפען. דעם קעניגס זוהן איז געשטאָרבען פון טיפוס, אַזוי ווי אַן איינפאַכער שקלאַף.

צי די געשיכטע איז אמת, אָדער עס איז בלויז אַ לעגענדע, נעהמען מיר זיך נישט אונטער צו זאָגען, אָבער אויב אַפילו דאָס איז אַ לעגענדע, איז זי וויסענשאַפטליך אמת. עס זענען דאָ אַ סך קראַנקהייטען, וועלכע מען קאָן בלויז פערציהען אויף אַ געוויסער צייט, אָבער מען קאָן זיי נישט איננאַנצען פערמיידען. דאָס זענען די קראַנקהייטען פון עלטער. דער קערפּער ווערט אָפּגענוצט דורך פיל יאָהרען פון זיין טעטיגקייט. שטיין און אייזען ווערט אויך אָפּגענוצט. עס איז נאָך דערוויל נישט געפונען געוואָרען קיין פיזישע מאַטעריע, וואָס די צייט זאָל נישט האָבען קיין ווירקונג אויף איהר. עס איז נאָר אַ פראַגע פון דער צאָהל יאָהרען. אַ מענש ווערט אָפּגענוצט אין צעהנדליגער יאָהרען: אייזען — אין הונדערטער יאָהרען, שטיינער און פעלזען קאָנען צייטען זייער לעבען אין טויזענטער און צעהנדליגער טויזענטער יאָהרען ביז וואַנען זיי ווערען אָפּגעריבען און אָפּגעשוואַכט פון עלטער.

אָבער עס זענען דאָ אַ סך קראַנקהייטען פון וועלכע יעדער מענש קאָן זיך אויסהיטען, און אויב דער מענש פאַלט אַ קרבן פון זיי, איז דאָס מעהר זיין אייגענע שולד ווי די שולד פון דער נאַטור, וועלכע האָט איהם געגעבען אַלערליי מיטלען ווי אַזוי צו פערהיטען זיך פון זיי.

די ערשטע גרויסע רפואה, וואָס די נאַטור האָט געגעבען דעם מענשען נעגען פערשידענע קראַנקהייטען, איז ריינליכקייט. דער מענש, וואָס האַלט זיך ריין אינערליך און אויסערליך איז ווייניגער אונטערוואָרפען פערשידענע אָנשטעקענדע קראַנקהייטען, ווי דער מענש, וואָס געהט אַרום שמוציג און אָפּגעלאָזען. די מעהרסטע קראַנקהייטען נעהמען זיך פון קומען אין בעריהרונג מיט געוויסע מיקראָבען, וועלכע ענטהאַלטען אין זיך די קערנער פון אַ קראַנקהייט און שטעקען אָן מיט איהר יעדען מענשען, אין וועלכען זיי כאַפּען זיך אַריין.

די מיקראָבען זענען אַזוי קליין, אַז מען קאָן זיי מיט דעם נאַקעטען אויג נישט זעהן. אַפילו דער מענש, וועלכער טראָגט אין זיך מיקראָבען פון אַזאַ מין קראַנקהייט, קאָן דערפון נישט וויסען די ערשטע עטליכע טעג ביז וואַנען עס ווייזען זיך ביי איהם סמנים פון פיבער, קאָפּ ווייטאָג און אַנדערע סימפּטאָמען, וועלכע בעגלייטען געוועהנליך יעדער קראַנקהייט.

אין היינטיגע טעג איז דעריבער זעהר וויכטיג צו זיין פאָרזיכטיג וועגען ריינליכקייט. וואַשען די הענט פאַרן עסען איז נישט בלויז אַ מצוה, נאָר עס איז אויך אַ גוטער מיטעל נעגען אָנשטעקענדיגע קראַנקהייטען. ווארים די האַנט, וואָס ריהרט אָן פערשידענע זאַכען טראָגט אויף זיך שטענדיג געוויסע מיקראָבען, און די מיקראָבען זענען די „טרעגער" פון פיל קראַנקהייטען. נאַטירליך זענען נישט אַלע מיקראָבען שעדליכע, דער מענשליכער קערפּער טראָגט אין זיך גופא פיל נוצליכע מיקראָבען. וועלכע טויטען אוועק די שלעכטע מיקראָבען, וועלכע כאַפּען זיך אין איהם אַריין.

עס איז אָבער בעסער נישט צו פערלאָזען זיך בכּסדר אויף די גוטע מיקראָבען, אַז זיי וועלען פיהרען די מלחמה פאַר אונזער געזונט.

יעדער מענש דאַרף האָבען אין זינען, אַז אָנריהרענדיג שפּייז מיט נישט געוואַשענע הענט, טראָגט ער אַריבער געפעהרליכע מיקראָבען פון זיינע הענט אויף די־שפּייז און ווען ער עסט די דאָזיגע שפּייז, שלינגט ער אַרונטער צוזאַמען מיט די שפּייז אויך אַ היפּשע צאָהל געפעהרליכע מיקראָבען.

דער בעסטער מיטעל נעגען דעם איז צו וואַשען די הענט פאַר יעדען עסען. אין די הייסע טעג, ווען שוויס מאַכט נאָך קלעפּיגער די הויט, איז געוויס וויכטיג אַזאַ זאַך. עלטערען דאַרפען זעהן, אַז אויך זייערע קינדער זאָלען נאָכפאָלגען דעם ביישפּיל פון וואַשען די הענט פאַרן עסען. עס איז אַ גוטע געוואוינהייט און דער בעסטער שוץ נעגען קראַנקהייט.

אָבער נישט נאָר בלויז די הענט, נאָר די ריינקייט פון גאַנצען קערפּער איז וויכטיג פאַרן געזונט.

באָדען זיך יעדען טאָג איז אַ פערגעניגען. וואָס יעדער אָרימאַן קאָן זיך פערגינען. די פּיליגסטע זאַך אין דעם אָרימאַנס היים, איז וואַסער, אַפילו דאָרט וואו עס איז נישטאָ קיין וואַנע קאָן זיך אויך יעדער דערלויבען דעם פערגעניגען פון אַרומוואַשען דעם גאַנצען קערפּער מיט וואַסער, און אויך לערנען די קינדער צו טון דאָס זעלבע יעדען טאָג. אַ ריינע הויט איז דער בעסטער שוץ נעגען קראַנקהייט. בעזונדערס ווען מען שניידט זיך אַמאָל איין אַ פינגער אָדער די הויט עפענט זיך פון אַ קראַץ אָדער אַ פּריש־טשיק, דעמאָלט איז אַ שטענדיגע געפאַהר פון פערגיפטונג, אויב די הויט ווערט נישט געהאַלטען גענוג ריין.

צו האַלטען זיך אינערליך ריין, איז פּונקט אַזוי וויכטיג ווי אויסערליך.

אונזער פערדייאונגס - אַפּאַראַט אַרבייט אויס נישט נאָר נאַהרונג פאַר אונזער גוף און שפּייז פאַר אונזער בלוט, נאָר ער לאָזט אויך איבער אין אונזערע געדערים אַ געוויסען אָפּפאַל, וואָס קאָן זיך פערוואַנדלען אין אַ פערגיפטונג, ווען מען לאָזט איהם צו לאַנג ליגען אין מאָגען.

טרינקען אַ סך וואַסער, עסען פרוכט, און טרינקען פרוכט זאַפטען זענען די בעסטע מיטלען צו מאַכען אַרבייטען דעם מאָגען רעגעלמעסיג.

דער מאָגען איז אונטערוואָרפען פערשידענע נע־וואוינהייטען און פערשידענע געזעצען פון היגיענע. האַלטען ריין דעם מאָגען איז נישט ווייניגער וויכטיג אין די הייסע זומער טעג ווי האַלטען ריין די הענט און די הויט, וואַסער איז די בעסטע זאַך, וואָס די נאַטור האָט געפינען אַלס מיטעל פאַר די אַלע זאַכען.

נוצט אויס אַ סך וואַסער אינערליך און אויסערליך. דאָס וועט פיל העלפען צו פערהיטען אייער געזונט.

Dr. med. H. LUBICZ

פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראַנקה.

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 114-32

עמפּפאַנגס־שעה׳ן 8–10, 12–2 און 5–8 אָוונד

זונטאָג פון 9–11 בייטאָג און יום־טוב פון 9–1.

פאַר דאַמען — אַ בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

יודען וועהלער! לאָזט אייך נישט נאַרען און שטימט נישט פאַר דעם נישט־יודישען קאַנדידאַט. שטימט בלויז פאַר אייער יודישען קאַנדידאַט

ה׳ [illegible] לייב מינצבערג

מאַכט אַ פּאַסיקעל אינם צווייטען קעסטעלע פון דעם וואַהל־צעטעל און מעהר גאָרנישט. מאַמער טוט איהר אַנדערש, איז דער יודישער מאַנדאַט פערלוירען!

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט.

זונטאָג פון 9–1 פאַרמיטאָג.

פאַר אומבעמיטעלטע—לעמשניצע־פּרייזען

אויספליגען קיין פּאַלעסטינע פון 630.— זל. אַן

אָרגאַניזירט

„אַרביס" פּיעטריקאָווער 18, טעל. 249-33

אויך הנחה־פּעסער קיין טשעכאָ־סלאָוואַקיי און יוגאָסלאַוויען.

אויך קיין עסטרייך.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 6 ח אלול תרצה

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 4.55
זון-אונטערגאנג 6.13
ליכט צינדען: 601

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1917

מארגען ד. 7 סעפטעמבער דארפען זיך שטעלען די וועלכע זענען געבוירען געווארען אין יאהר 1917, וואוינען אין 2-טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען נעמען אויף די אותיות

פון Ch ביז Z

און פון 8. קאמיסאריאט

פון H ביז M

צוגאנג-פאבאר-קאמיסיע

דעם 16 ד. ח. אמטירט אין לאקאל אויף פיעטריקאווער 165, פון 8 א זייגער אינדערפריה א צוגאנג-פאבאר-קאמיסיע פאר דער לאדזש—שטאט 1.

דער וואיעוואדע

האט פערענדיגט די היי-יאהריגע לוס-טראציע פון לאדזער וואיעוואדזטווע

אלס דער לעצטער עטאפ פון די גמינע-לוס-טראציעס, וואס דער וואיעוואדע, ה' האוקע-באוואק האט אדורכגעפיהרט איז געווען דער ראדאמסקער פאוויאט, וועלכען דער וואיעוואדע האט לוסטרירט דעם 31. אויגוסט און דעם 2. סעפטעמבער ה. י.

דערמיט זענען פערענדיגט געווארען די היי-יאהריגע לוסטראציעס אין דער לאדזער וואיע-וואודזטווע.

די איינשרייבונגען אויף דער „וואלנא ווסזעכניצא“

(א) עס זענען שוין אנגעהויבען געווארען די איינשרייבונגען אויף דעם ווינטערדיגען סעמעסטער פונ'ם אקאדעמישען יאהר 1935|36 אויף דער „וואלנע ווסעכניצא“, וועלכע וועט דויערן ביז'ן 15. אקטאבער ה. י.

אין דער „ווסעכניצע“ וועלען טעטיג זיין אפ-טיילונגען פון פאליטישע און געזעלשאפטליכע וויסענשאפטען, הומאניטארישע, מעטאדיש-נאטור וויסענשאפטליכע און פעדאגאגישע.

די וואס ווילען אנגענומען ווערען אלס סטו-דענטען, דארפען בעלייגען א רייפקייט-שיין, א מעט ריקע, מיליטער-דאקומענטען און 3 פאטאגראפיעס.

ביי דער „ווסעכניצע“ וועט אויך געפיהרט ווע רען א 2-יאהריגע אפטיילונג פאר האנדעלס-וויסענ-שאפט.

קאנדידאטען אויף צוהערער פון דער האנדעלס אפטיילונג דארפען בעלייגען א לעבענס-בעשריי בונג, א מעטריקע, 2 פאטאגראפיעס, א שיין פון ענדיגען אנ'אלגעמיינע מיטעל-שולע, אדער א פרא פעסיאנעלע.

פאליטישער פראצעס

(א) נעכטען איז אין היגען קרייז-געריכט פאר-געקומען א פראצעס פון 5 בעשולדיגטע אין פיהרען א קאמוניסטישע טעטיגקייט.

עס זענען פערמשפט געווארען.

די 21-יאהריגע גאלדע גארטשיקאוו — אויף 2 יאהר; דער 21-יאהריגער ליפע אסטער און די 20-יאהריגע חוה פרייבערג — צו אנדערטהאלבען יאהר; דער 19-יאהריגער ירמיה ראט — אויף דריטהאלבען יאהר, און די 19-יאהריגע פייגע קעניגסבערג — אויף 8 חדשים טורמע.

ווי אזוי דארף מען שטימען ביי די וואהלען צום סיים?

די יודישע וועהלער וועלען בעשטימט אין גאנ-צען לאנד, געהען מאסענווייז צו די וואהלען, כדי דארט וואו ס'זענען פאראן מעגליכקייטען דורכצו-פיהרען א יודישען דעפוטאט, זאל דאס, חלילה, צו-ליב דער יודישער אבסטינענץ, אדער צוליב דער יו-דישער שטימען צעשפליטערונג, נישט פערנאכלע-סיגט ווערען און יודען זאלען, אזוי ארום, ממש בידים ארייפיהרען אין סיים אנ'אנטיסעמיט, אנשטאט א יוד; און דארט וואו קיין יודישער קאנדידאט איז נישטא און עס קעמפען בלויז צווישען זיך עטליכע קריסטליכע קאנדידאטען — זאל מיט דער הילף פון די יודישע שטימען דורכגעפיהרט ווערען יענער קריסט ליכער קאנדידאט וואס איז פאר דער יודישער בע-פעלקערונג מעהר געוואונשען, און, דאגעגען, דורכ-ווארפען יעדען אנטיסעמיט, אויב דאס איז נאר מעג-ליך ווען אלע יודען וועלען געהען צו די אורנעס.

כדי אבער אויסצומיידען פערשידענע טעותים ביים אפגעבען דאס שטים-צעטעל, ווילען מיר דא בע-קענען דעם ברייטען יודישען עולם מיט דער וואהל-פראצעדור פון דער נייער וואהל ארדינאציע, און זא-לען אונזערע לעזער גוט זיך איינחזרן יעדען פרט, וואס מיר ברענגען דא ווייטער, כדי זייערע שטימען זאלען נישט געהען לאיבוד, אדער צוליב זייער טעות זאלען זיי, — נאטירליך, נישט בעוואוסטזיניג — ארייגפיהרען אין סיים א צורר ישראל.

אלזא, כסדר :

פערטרויאונגס מענער פון די קאנדי-דאטען.

די גאנצע צייט פון דער אפשטימונג ד.ה. פון דעם אנהויבען שטימען ביז'ן פעסטשטעלען די רעזולטא-טען פון דער אפשטימונג, דארפען אין דעם וואהל-לאקאל זיין אנוועזענד : דער פארזיצער פון דער וואהל קאמיסיע, אדער זיין פערטרעטער, ווי אויך, לכל-הפחות, צוויי מיטגלידער פון דער קאמיסיע, אדער זייערע פערטרעטער, א חוץ דעם קאנען אויך זיין אנ וועזענד אין זאל די פערטרויאונגס מענער פון די קאנ דידאטען — צו 1 פערטרויאונגס מאן אויף א קאנדי-דאט, יעדער פערטרויאונגס מאן מוז וויזען א שריפט ליכע בעפולמעכטיגונג פון דעם בעטרעפענדען קאנ-דידאט, אז ער האט דאס רעכט צו קאנטראלירען די געזעצליכקייט פון דער אפשטימונג, ווי אויך צו קוועסטיאנירען — אויב ער בעמערקט א נישט-געזעצ ליכקייט, אין אזא פאל האט ער דאס רעכט צוצוגע בען זיינע בעמערקונגען צום פראטאקאל פון די וואה לען, אדער צונויפצושטעלען א שריפטליכען פרא-טעסט.

די וועהלער.

יעדער וועהלער מוז קומען, פערזענליך אין דעם וואהל לאקאל אפגעבען זיין שטים, און קאן דאס טון נאר אין איין וואהל-קרייז, ד.ה. אין דעם, וואו זיין נא מען פיגורירט אין די וועהלער רשימות. אנ'אויס-נאם ווערט געמאכט פאר די מיטגלידער פון די וואהל קאמיסיעס, אדער פאר די וואס האלטען וואך, וועל כע קאנען אפגעבען זייערע שטימען דארט וואו זיי אמטירען. די דאזיגע פערזאנען דארף מען אבער איינ-שרייבען אין דער וועהלער רשימה וואו זיי ווילען אפגעבען זייער שטימע, פארן אנהויבען די אפשטי מונג ד.ה. גאנץ פריה דעם 8טען אויגוסט.

בלינדע, פאראליזירטע און נאך אזעלכע שווער-קראנקע קאנען אויסגעלייזט ווערען דורך זייערע פער-טרויאונגס מענער, אבער זיי מוזען געבראכט ווערען פערזענליך אין דעם וואהל-ביורא, דאגעגען ווערט נישט פארגעזעהען קיין שום פרעמדע הילף פאר אנ' אלפאבעטען. ד.ה. פאר די, וואס קאנען נישט לייע-נען און שרייבען.

צוליב דעם ליגט א חוב אויף יעדען יוד, וואס האט אזעלכע בעקאנטע אנ'אלפאבעטען, אז זיי זאלען זיי פריהער גוט איינ'חזרן ביי וועלכען נאמען פון דעם שטים-צעטעל זיי דארפען שטע-לען דאס פאסיקעל

און דאס איז אבסאלוט נישט שווער דורכצופיה רען, ווייל איבעראל כמעט אויף אלע גאסען, אדער אין אלע אנדערע עפענטליכע ערטער זענען פונאנ-דערגעקלעפט אפישען וואו ס'זענען אויסגעשרעבענט די נעמען פון די בעטרעפענדע קאנדידאטען לויט א ריי'הע.

דערביי מוזען מיר נאכאמאל אויפמערקזאם מא-כען אז אויב דאס פאסיקעל וועט נישט געשטעלט ווע-רען אויפן געהעריגען ארט אדער אויב דער וועהלער וועט בכלל נישט מאכען קיין פאסיקעל, נאר ארייג-ווארפען דאס שטים-צעטעל ווי עס שטעהט און געהט דאן ווערט אנערקענט אז דער וועהלער האט גע-שטימט פאר די ערשטע צוויי קאנדידאטען. וואס גע-פינען זיך אויפן צעטעל.

אזוי ארום קאן אויסקומען אז יודען אליין זאלען דורכפיהרען אין סיים א שונא ישראל אנשטאט אנ' אייגענעם יודישען קאנדידאט.

דער עיקר איז אין דער אפשטימונג דאס אוועק-שטעלען דאס פאסיקעל אין דעם שטים-צעטעל אויפן געהעריגען ארט, ד.ה. ביים נאמען פון יענעם קאנדי-דאט, פאר וועלכען דער יודישער וועהלער וויל אפגע-בען זיין שטימע.

ווי אזוי דארף מען שטעלען דאס פאסיקעל?

די וואהלען צום סיים, ווי בעקאנט, קומט פאר דעם קומענדיגען זונטאג, דעם 8טען ד.ח., שטים-רעכט האט יעדער וועהלער (מענער און פרויען), וועלכער האט געענדיגט 24 יאהר, אין געגענזאץ צו די פרי-הערדיגע סיים וואהלען, וועט מען היינטיגעס מאל קאנען שטימען נאר מיטן צעטעל, וועלכען מען וועט בעקומען אין דער וואהל קאמיסיע, פערזעהען מיט א שטעמפעל פון דער קאמיסיע, צוזאמען מיט א קאנ ווערט, וואס וועט אויך האבען אויף זיך א שטעמ-פעל פון דער קאמיסיע.

ביי יעדען נאמען פון די קאנדידאטען אין א זייט רעכטס, וועט זיין אזא לענגליך קעסטעלע [ ] וואו דער וועהלער וועט דארפען ארייגשטעלען א פא-סיקעל

———

נאטירליך ביי דעם נאמען פון דעם קאנדידאט, פאר וועלכען ער וויל אפגעבען זיין שטימע, די דאזיגע פאסיקלעך ביי די נעמען פון די קאנדידאטען וועלען דערנאך געצעהלט ווערען און די צוויי קאנדידאטען פון דעם שטים צעטעל, וואס וועלען האבען די גרעס-טע צאהל פאסיקלעך — זיי וועלען זיין די אויסגע-וועהלטע דעפוטאטען. אויב אבער א שטים צעטעל וועט אריינגעווארפען ווערען אהן פאסיקלעך —וועט דאס, ווי געזאגט, בעטראכט ווערען אז דער בע-טרעפענדער וועהלער האט געשטימט פאר די ערשטע צוויי פונם צעטעל.

דערביי מוז מען געדענקען, אז דאס פאסיקעל דארף אזוי אונטערגעשריבען ווערען אז עס זאל נישט זיין קיין ספק דאס ער איז נוגע נאר דעם, נישט קיין אנדערען קאנדידאט. ד.ה.: פשוט, אין סא-מע מיטען פון קעסטעלע, ביי דעם נאמען פון דעם בע טרעפענדען קאנדידאט.

ווי אזוי געהען צו די וואהלען?

דער וועהלער וואס געהט צו צום טיש וואו עס ווערען אפגעגעבען די שטימען, רופט־אן זיין נאמען, פאמיליען נאמען און אדרעס. דער פראטאקאל פיהר-רער קאנטראלירט נאך, צי דער וועהלער פיגורירט אין די וועהלער-רשימות, דאן דערלאנגט איהם דער פארזיצער א שטים-צעטעל און א קאנווערט (ביידע פער זעהען מיט אנ'אפיציעלען שטעמפעל פון דער קאמי-סיע, קיין שום אנדערע שטים-צעטלען און קאנווער-טען וואס וועלען גענעבען ווערען דעם וועהלער אין דעם וואהל לאקאל נישט דורכן פארזיצער אדער זיין פערטרעטער זענען נישט גילטיג). מיט דעם דאזיגען שטים-צעטעל און קאנווערט געהט-אוועק דער וועהלער אונטער אזא פאראוואן און דארט שטעלט ער אריין דאס פאסיקעל (מעהר ווי 2 נישט, ווייל מעהר ווי אויף 2 קאנדידאטען קאן מען נישט שטימען און אויב עס זענען פאראן מעהר ווי 2 פאסיקלעך — ווערט די שטימע אונגילטיג). ביי די נעמען פון די 2 קאנדידאטען, פאר וועלכע ער שטימט. דאס אויסגע פיהלטע שטים צעטעל לעגט ער אריין אין קאנווערט און נישט צוקלעבענדיג איהם געהט ער ווידער צו צום טיש, וואו עס זיצט דער פארזיצער און גיט אי-בער דעם קאנווערט דעם פארזיצער אין די הענד א-ריין. דער פארזיצער ווארפט גלייך אריין דעם קאנ-ווערט מיטן שטים צעטעל אין דער אורנע אריין אין דער געגענווארט פון דעם וועהלער, גלייכצייטיג ווערט דורך צוויי מיטגלידער פון דער קאמיסיע געמאכט א צייכען אין די וועהלער רשימות אז דער און דער וועהלער האט שוין אפגעגעבען זיין שטימע.

וועלכע דאקומענטען דארף דער וועה-לער האבען ביי זיך?

דער פארזיצער, ווי אויך די מיטגלידער פון דער קאמיסיע האבען דאס רעכט צו פאדערען ביי יעדען וועהלער א בעשטעטיגונג פון זיין פערזאן, ד.ה. אז ער איז דאס טאקע דער וועהלער, פאר וועמען ער גיט זיך אן. דעריבער איז געוואונשען אז יעדער וועהלער זאל מיטברענגען מיט זיך א פאספארט, אדער א מילי טער-ביכעל, אדער א לעגיטימאציע פון דער „אובעד-פיעטשאלניע“, א צייגניש אויף מענען טראגען גע-וועהר און נאך אזעלכע עהנליכע דאקומענטען, פער-זעהען מיט א פאטאגראפיע און בעשטעטיגען די פער-זאן, דעם וועהלער, וואס האט נישט קיין איינעם פון די דערמאהנטע דאקומענטען קאן זיך פעררופען אויף דער בעשטעטיגונג פון צוויי בעגלויבטע פערזאנען, וואס זענען בעקאנט דער קאמיסיע, אין אזא פאל איז אפהענגיג פון דער קאמיסיע דער בעשלוס, צי דאס עדות זאגען פון די צוויי בעגלויבטע פערזאנען זאל גענומען ווערען אין בעטראכט.

אין די ווייטערדיגע פארשריפטען פון דער וואהל פראצעדור ווערט אויספיהרליך גערעדט וועגען פא-לען פון מוזען איבערייסען די אפשטימונג צוליב א העכערער קראפט (א שרפה, א פערפלייצונג, א.ד. גל.) ווי אויך וועגען די פארזיכטיגקייטס פעראָרד-נונגען, וואס דער פארזיצער האט דאס רעכט ארויס צוגעבען מיטן צוועק צו היטען די רוהיגקייט פון דער אפשטימונג און זיכערען די וועהלער אנ'אונגעשטער-טען צוטריט צום וואהל-לאקאל.

נאהענט פון וואהל לאקאל, אויפן שטח פון 100 מעטער און א פשיטא שוין אינווייניג אין לאקאל — איז נישט ערלויבט צו פיהרען קיין שום אגיטאציעס. ווי רעדעס, פערשפרייטען פלוג בלעטלעך, א.אז.וו.; ס'איז אויך נישט ערלויבט אריינצוגעהן אין דעם וואהל-לאקאל פערזאנען, וואס נעהמען נישט קיין אנ-טייל אין דעם וואהל אקט.

דער וואהל לאקאל ווערט געשלאסען פונקט 9 אין אוונט, אבער אויך דאן קאנען נאך אפגעבען זייערע שטימען די וואס זענען געקומען אין לאקאל פאר 9 א זייגער.

יודען-וועהלער! לאזט אייך נישט איינרעדען, אז מען מוז שטימען פאר צוויי קאנדידאטען!

איהר מעגט שטימען בלויז פאר איינעם.

אלס יודען ליגט אויף אייך דער הייליגער חוב צו שטימען בלויז פאר איינעם. פאר אייער איינציגען פארשטעהער. דעם איינציגען יוד. קאנדידאט

ה' לייב מינצבערג.

ב"ה

קאמוניקאט פון הנהלה הראשית פון צעירי אגודת ישראל אין פוילען

אין שייכות מיט די בעפארשטעהענדע סיים-וואהלען, איז אויף א זיצונג פון אונזער אויבער שטער לייטונג, בנוגע אונזער שטעלונג צו די איצטיגע סיים-וואהלען, אנגענומען געווארען פאל-גענדער בעשלוס.

בעמענדיג אין אכט, אז אונזער פאליטישע ליניע איז אידענטיש, און אין הארמאנישען איינ-קלאנג אלס צעירי-אגודיסטען מיט דער פאליטי-טישער שיטה און טאקטיק פון דער אגודת-ישראל וועלכע איז דיקטירט פונ'ם ריינעם דעת-הורה פון די גדולי הדור, רופען מיר אלע אונזערע חברים און פריינד אין גאנצען לאנד אנטייל צו נעמען אין די סיים-וואהלען. און אין די ערטער, וואו ס'זענען פערהאן יודישע קאנדידאטען צו וועהלען נאר די, וועלכע האבען אונז נישט פערראטען און אפגע-נארט.

בעזונדערס רופען מיר אונזערע צאהלרייכע חברים און פריינד אין לאדז זיך צו ווארפען מיט'ן יוגענדליכען ברען און אייפער אין דער וואהל-אגיטאציע לטובת אונזער איינציגען קאנדידאט, דעם לאנג-יעהריגען פערדינסטפולען דעפוטאט און אגודה - פיהרער ר' לייב מינצבערג, וועלכער האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין מסירת-נפשדיגער אר-בייט פאר'ן כלל ישראל און בעזונדער פאר די לע-בענס-אינטערעסען פונ'ם ארגאניזירטען רעליגיעזען יודענטום, וועלכער האט בעוויזען, אז זייענדיג א געטרייער און ווירדיגער פארשטעהער פון אגודת-ישראל, איז ער גלייכצייטיג א אפפערוויליגער און איבערגעגעבענער שליח פונ'ם גאנצען יודישען צבור פערטיידיגענדיג ווירדיג, מוטיג און אונערשראקען די יודישע אינטערעסען און דעם יודישען כבוד.

דעריבער חברים, אלע ווי איין מאן, זאלט איר זיך שטעלען צו דער ארבייט מיט לייב און זעעל פאר'ן נצחון פון אונזער חשוב'ן פיהרער און פער-טיידיגען אונזער לעצטע פאזיציע אויפ'ן פאליטיש-געזעלשאפטליכען פראנט און ראטעווען דעם כבוד און אנזעהען פון אגודת-ישראל.

בשם הנה"ר צעירי אגודת ישראל בפולין
נשיא : הרב צבי הירשהארן
אבדק"ק יאווארזנא.

דער צענטראלער פעראיין פון סוחרים און אינדוסטריעלער פון לאדזער וואיעוואדזטווע (פיעטריק. 10) — בעשלאסען צו געהן צו די וואהלען

דעם 4 סעפטעמבער איז אין לאקאל פון צענטראלען פעראיין פון סוחרים און אינדוסטריע-לער פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע (פעטרי-קאווער 10) פארגעקומען א פערזאמלונג געווידמעט דעם ענין וואהלען צום סיים.

די פיל פערזאמעלטע מיטגלידער פונ'ם פער-איין, ווי אויך הערבעטענע געסט, האבען איינשטי-מיג בעשלאסען צו נעהמען אנ'אקטיווען אנטייל אין דער וואהל-אקציע, און זיך שטעלען אלע, זונ-טאג, דעם 8 ד. ח. צו די וואהל-אורנעס.

יודען וועהלער!

עס איז געשעהן א נבלה, וואס איהר גלייבט איז נישטא אין דער געשיכטע פון וואהל-קאמפען.

עפיס עטליכע נעדונגענע מענשען רייסען זיך אריין מיט אלע כחות און פרובען ווירקען מיט כלערליי מיטלען אויפ'ן יודישען וועהלער, אז ער זאל שטימען אויך פאר דעם נישט-יודישען קאנדידאט י. טראווקאווסקי.

אויב אפילו די קלענסטע צאהל שטימען זאל גע-געבען ווערען אויף דעם דאזיגען קאנדידאט, איז דער מאנדאט פונ'ם איינציגען יודישען פארשטעהער ה' לייב מינצבערג פערלוירען.

מיר רופען דעריבער די יודיש'ע וועהלער נישט צו לאזען זיך פער-פיהרען דורך די אומפעראנטווארטליכע און אונבערופענע פערזאנען, וואס ווילען אויסנארן שטימען און צוברעכן דעם יודישן מאנדאט און בשום אופן נישט צו שטימען פאר דעם דאזיגען הערן. נאר אפצוגעבען זיי ער שטים בלויז פאר דעם יודישען קאנדידאט

ה' לייב מינצבערג

פעראייניגטער יודישער וואהל-קאמיטעט

לאדז, דעם 5 סעפטעמבער 1935 י.

די פיהרער פון רעליגיעזן יודענטום אין פוילען פאַר פרעזעס מינצבערג'ס קאַנדידאַטור

אין די רעליגיעזע קרייזן פון דער היגער יודי־שער בעפעלקערונג האָט אַרויסגערופן גרויס אויפ־זעהן דער פאַקט, אַז ביי די איצטיגע סיים־וואַהלען האָבען זיך אַלע רביים פעראייניגט אַרום דער קאַנ־דידאַטור פון פרעזעס מינצבערג און פאָדערן קאַטעגאָריש פון זייערע חסידים צו שטימען און אַגיטירען פאַר איהם. מיט רעכט ווערט אָנגעוויזען, אַז דאָס איז דאָס ערשטע מאָל דער פאַל ביי וואַהלען אין אונזער שטאָט.

צוליב'ן גרויסען אינטערעס, וואָס די דאָזיגע בריף האָבען ביי דער רעליגיעזער בעפעלקערונג אַרויסגערופען, געבען מיר דאָ איבער זייער אינהאַלט:

בריף פון גערער רבי שליט"א

בעזהיי"ת יום אי שופטים צייה
אל כבוד אנ"ש היקרים ה' עליכם יחי' בעיר לאָדז.

באתי בזה לבקש אתכם שבעת הבחירות הלסיים תצביעו כלכם על האיש היקר באנשים מ' לייביל מינצבערג שי' — אתם וב"ב ובניכם ובנותיכם גם להשתדל אצל אחרים שלא מאנ"ש שיעשו כן. והנני נותן לכם תודה מראש.

ידידכם הדו"ש וטובכם
אברהם מרדכי אלטר

בריף פון אלעקסאנדרער רבי שליט"א

בעזהיי"ת יום די שופטים תרצייה
כבוד אנ"ש היקרים ד' עליהם יחי'

הנני בבקשתי שבעת הבחירות להסיים תלכו כלכם לצבוע בכלל ובלאָדז בפרט על ר' לייבל מינצבערג נ"י ציר הסיים עד כה. ומה גם תשתדלו בין מכיריכם בזה. וד' יעננו להושע בש"ע לטובה ולברכה

ידידכם הדו"ש המצפה לישועת ישראל
יצחק מנחם מענדל
בהרב הקדוש זצלה"ה זי"ע

בריף פון סאכאטשעווער רבי שליט"א

ב"ה יום א' לס' שופטים תרצ"ה לפ"ק יחיו.

כאשר קרבו ימי הבחירות להסיים והנני יודע נחיצות הדבר שילכו מרבית אחב"י לצבוע על הסיים, הנני לבקשכם בכלל ותושבי עיר לאָדז בפרט שתואילו ללכת אתם וביתכם ומכיריכם לצבוע על הסיים ובלאָדז לצבוע על ר' לייבל מינצבערג ציר הסיים עד כח שישאר גם להלה. וד' ירחם על עמו ויתן בלב השרים ויועצים עלינו לטובה כתקוות אוהבכם הדו"ש ומבקשכם בדבר הנ"ל. המצפה לישועה.

דוד בהרהגה"ק זוצקלל"ה
מסאָכאטשעוו

בריף פון ראדאמסקער רבי שליט"א

ב"ה

כבוד אנ"ש היקרים והחביבים ד' עליהם יחיו

כאשר הבחירות להסיים ולהסינאט הולכות ומתקרבות וידוע אזהרת לדרוש בשלום המלכות לטובת המדינה כדכתוב ודרשו בשלום העיר וגו' כי בשלמה לכם שלום.

ובכן מוטל חוב גדול עלינו לבחור באנשים אשר טובת המדינה וחיזוק הממשלה נוגע ללבכם. לזאת להעירכם שתואילו נא ללכת כולכם להבחירות ביום המיועד ולהצביע על הרשימה של ציר הסיים הר' לייבל מינצבערג נ"י אשר היא לטובת אחב"י ולטובת המדינה.

וד' יעזרנו בהרמת קרן ישראל ובכוח"ט ושנה טובה ומבורכת בכ"ע לטובה

דברי המצפה לישועת השי"ת
שלמה חנוך ראבינוויטש

בריף פון סטריקאָווער רבי שליט"א

ב"ה יום א' תצא אָטוואָצק.

לכבוד אחב"י ואנ"ש האהובים ויהקרים שיחי' כאשר ימי הבחירות ממשמשים ובאים הנני בזה לבקשכם מאוד שתלכו כולכם להבחירות ובפרטיות בעיר לאָדז אבקש שתהיו כולכם כאיש אחד ובלב אחד ליתן קולכם על ר' ליביל מינצבערג בלי שום יוצא מהכלל. וד' הטוב ישפות שלום לכל עמו ונזכה לעלות לציון ברנה ולכוח"ט. א"ס.

אלימלך מנחם מענדיל
בהרבהקדוש זצללה"ה זי"ע

בריף פון סקיערניעוויצער רבי שליט"א

ב"ה ג' לס' לו משפט הבכורה תרצ"ה לפ"ק
טשארניצקא־גורא יצ"ו

השוכן שחקים יכתב לחיים טובים ומתוקים, בספרן של צדיקים את אוהבי היקרים, יראי ד' וחושבי שמו אשר בעיר לאדז המה, ד' עליהם יחיו.

הן יקרב יום משפט בחירות צירים לסיים, הוא יום א' תבא הבעל"ט, בכן הנני בבקשה אשר כאו"א מכם מי שיש לו דין בחירה איש לא נעדר יצביע לבחור את איש המציון מר ליבל נ"י מינצבערג ממחניכם. וכן איש את רעהו יעזורו ויאמר לאחיו חזק וכן יעשו) כי לו משפט הבחירה ודין קדימה לכל אדם. וחפץ ד' בידכם יצליח בזה ובכל אשר תפנו.

א"ד אוהבכם המבקשכם ודור"ש וטובתכם כה"י.

ישראל יצחק בהרה"ק זצלהה"ה
זי"ע מסקערניעוויץ

בריף פון ראספשער רבי שריט"א

ב"ה יום ה' תצא גרצ"ה פה לאדז

כבוד אחב"י ואנ"ש היקרים ד' עליהם יחי' בפה כאשר ימי הבחירות להסיים ממשמשים ובאים וידוע לכל גודל נחיצות הדבר שילכו מרבית אחב"י לצבוע על הסיים אי לזאת נפשי בשאלתי ועמי בבקש־תי מתושבי עירנו לאדז שתלכו כולכם כאיש אחד בלב אחד לצבוע על הדורש טוב לעמו ר' לייביל מינצ־בערג שיחי' ציר הסיים לחלאה שיעבור על משמרת התורה והמצות והוא יצליח בכל אשר יפנה לטובת עם ישרון כאות נפשינו ההולכים בתורת ד'.

ידידכם המצפה להרמת קרן ישראל ונושע כולנו בכתיבה וחתימה טובה

הק' שלמה בהרה"ק זצלה"ה
מראספשי

בריף פון פאַרשעוויצער רבי שריט"א

ב'ה לאָדז, יום ה' לס' תצא למלחמה על אויביך
תרצ"ה לפ"ק

לכבוד אנ"ש הי"ו

באתי בזה לבקש מאנ"ש שיחי' שיראו בכל מאמצי כחם שהמה וכב"ב שיחי' יבחרו ביום הבחירות להסיים אשר יהי' אי"ה ביום א' תבא על מנהיגנו הפוליטי העסקן האמתי ר' לייביל מינצבערג שיחי'

כ"ד המכורכם בכוח"ט המצפה לישועת ישראל בב"א

הק' אלטר הארוויטש

קול קורא פון טאמאשאווער רבי שליט"א

לאנ"ש היקרים בפה לאדז המסתופפים בצל כ"ק אדמו"ר מרן שליט"א מטאָמאָשאָוו

אויף דער פערזאמלונג, וואָס עס איז פאָרגעקו־מען ביום ה' פ' תצא ביי אנשי שלומינו שי' איז אָנגענומען געוואָרען אַ החלטה בפקודת כ"ק אדמו"ר שליט"א, אַז אַלע זאָלען געהן צו די סיים־וואהלען אי"ה ביום א' פ' תבוא דעם 8־טען וושעזשען און צו שטימען פאַר דעם איינציגען יודישען פאסענדען קאַנדידאַט ר' לייביל מינצבערג נ"י, פרעזעס פון דער לאָדזער יודישער קהלה.

וכל השומע יונעם ותבוא עליו ברכת טוב.

הנבאים דביה"מ דכ"ק אדמו"ר מרן שליט"א מטאָמאָשאָוו כעת בלאדז
פאָלודניאָווא 28

דאָס יודישע לאָדז האָט בעשלאָסען

אָדורכצופיהרן פרעזעס מינצבערג אלס סיים־דעפוטאַט

בעריכטען, קאָמוניקאַטען און ידיעות פון פעראייניגטען יודישען וואַהל־קאָמיטעט

צ"ק שומרי ומזהירי שבת
אין לאָדז, לעגיאָנוב 10

פאָדערט אויף אַלע יודען שו"ש, וואָס געהערען צום 15־טען קרייז זיי זאָלען זונטאָג, דעם 8 סעפטעמ־בער מיטהעלפען צום כבוד ישראל און גיין מיט זיי־ערע פאַמיליעס צו די וואַהל־אורנעס און אָפּגעבען זייערע שטימען פאַר דעם איינציגען יודישען קאַנדי־דאַט, קהלה־פרעזעס און ג. סיים־דעפוטאַט ר' לייב מינצבערג.

ס'ליגט אויך אַ חוב אויף יעדען יוד מיטצו־העלפען אין דער אַגיטאַציע זונטאָג, ער זאָל זעהן, אַז אויך זיין חבר זאָל גיין צו די וואַהלען און שטי־מען פאַר'ן איינציגען יודישען קאַנדידאַט ר' לייב מינצבערג.

צענטראַל־קאָמיטעט פון שומרי ומזהירי שבת יושב ראש יוסף אלפס.

אויפפאָדערונג

ס'ווערען אויפגעפאָדערט אַלע אונזערע חברים מיט זייערע פאַמיליעס צו גיין זונטאָג דעם 8־טען סעפטעמבער צו די וואַהלען צום סיים און אָפּגעבען זייערע שטימען נאָר פאַר דעם איינציגען יודישען קאַנדידאַט ה'

לייב מינצבערג

גלייכצייטיג מאַכען מיר בעקאַנט אונזערע חברים, צו קומען מאָסענוויז אין אונזער שוהל שבת פ' תצא צום דאַווענען, וואו ס'וועט געהאַלטען ווערען אַ רעפעראַט און מ'וועט יעדען אויפקלערען ווי ער זאָל זיך נוהג זיין ביים אָפּגעבען זיין שטימע.

לאָדזער יודישער שעכטער הורטאָווני־קעס און קעלבער שעכטער - פעראיין
פאַדזשעטשנאַ 10

די פערוואַלטונג.

כראַניק

מיטוואָך, דעם 4־טען סעפטעמבער איז אויף אַ וואַל־מיטינג, וואָס איז פאָרגעקומען ביים לאָדזער יודישען שעכטער־הורטאָווניקעס און קעלבער־שעכ־טער־פעראיין פאַדזשעטשנאַ 10, איינשטימיג אָנ־גענומען געוואָרען אַ בעשלוס אויפצופאָדערן אַלע מיט־גלידער ווי אויך די מתפללים פון דער שוהל זיי זאָלען אַלע ווי איינער זונטאָג דעם 8 סעפטעמבער גיין צו די וואַהלען אין 15 קרייז און וועהלען דעם איינציגען יודישען קאַנדידאַט ה' לייב מינצבערג.

קאָמוניקאַט

פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער - פער־באַנד אין פוילען, עקספּאָזיטור אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 20.

אויף דער זיצונג פון ראַט פון דער עקספּאָ־זיטור, וועלכע איז פאָרגעקומען מיטוואָך, דעם 28 אויגוסט ה. י. איז בנוגע די וואַהלען צום סיים, וועלכע קומען פאָר דעם 8 סעפטעמבער ה.י. אָנגע־נומען געוואָרען פאָלגענדער בעשלוס:

אַלע האַנדווערקער, אַנגעשלאָסענע אין דער עקספּאָזיטור ווערען גערופען אַנטייל צו נעמען אין די וואַהלען און בנוגע דער אָפּשטימונג האָבען זיי פרייע העגד.

דער דאָזיגער בעשלוס ווערט געמאָלדען אַלע אין איהר אָנגעשלאָסענע פעראיינען און צעכען.

פאַר'ן ראַט פון דער עקספּאָזיטור צענטראַלער יוד. האַנדווערקער־פער־באַנד אין פוילען, עקספּאָז. אין לאָדז.

קאָמוניקאַט

פון צענטראַלען קליינהענדלער־פערבאַנד, פאָמאָרסקאַ 15.

דאָס פרעזידיום פון פערבאַנד רופט אַלע מיט־גלידער מאַסענווייז אַנטייל־צו־נעמען, זונטאָג, דעם 8 סעפטעמבער ה.י. אין די סיים־וואַהלען. וואָס שייך דער אָפּשטימונג, ווערט געגעבען די מיטגלידער פרייע העגד.

פאַר'ן פרעזידיום. פרעזעס פ. כאַרי.

קאָמוניקאַט

פון צענטראַלען ראָד־פּערקעהר־פעראייז
פּילסודסקיעגאָ 43

דער צענטראַלער ראָד־פּערקעהר־פעראיין פּיל־סודסקיעגאָ 43 פאָדערט אויף אַלע מיטגלידער און בעדינגט אַנטייל צו נעמען אין די וואַהלען צום סיים וועלכע קומען פאָר זונטאָג, דעם 8 סעפטעמבער ה.י., וואָס אנבעלאַנגט דער אָפּשטימונג גיבען מיר די מיטגלידער פרייע העגד.

פרעזעס: א. גראָסמאַן, וו. פרעזעס: יאַקיש גליצענשטיין, מעללער, וו. גרויסמאַן, ס. טערנער.

— אויף דער גרויסער פערזאַמלונג וואָס איז פאָרגעקומען אין קליינהענדלער־פעראיין שרודמיעסקאַ 20 אונטערן פאָרזיץ פון וו.פ. ה' גאַטליב געווידמעט די איצטיגע סיים־וואַהלען איז נאָך דעם רעפעראַט פון פרעזעס גאָטליב וועגען דער וואַהל־אָרדינאַציע, און נאָך די רעדעס פון ה' פינ־קעלשטיין, ווילהעלם ברוינער און ראָזענצווייג, איינ־שטימיג אָנגענומען געוואָרען די פאָלגענדע רעזאָ־לוציע:

כאָטש די איצטיגע וואַהל־אָרדינאַציע טוט נישט בעפרידיגען די יודישע בעפעלקערונג, אָפּ־געבענדיג זיך אָבער אַ דין וחשבון וועגען די פּליכ־טען אַלס בירגער און קליינהענדלער, און נעמענ־דיג אין אַכט. אַז די אַגודה אין וואַרשאָ שטיצט דעם פרעזעס פון אונזער צענטראַלע אין וואַרשאָ, אַד־וואָקאַט זונדעלעוויטש —

צו אַגיטירען און שטימען זונטאָג דעם 8־טען וושעזשען אין 15טען וואַהל־קרייז בלויז פאַר דעם איינציגען יודי־שען קאַנדידאַט לייב מינצבערג

גלייכצייטיג צוליב די פערדינסטען פון מ. וואַ־דאָווסקי פאַר די יודישע קליינהענדלער, צו שטימען אין 16־טען קרייז פאַר ה' מ. וואַדאָווסקי.

קאָמוניקאַט

מיר פאָדערן אויף אַלע אונזערע מיטגלידער, אַז היינטיגען זונטאָג זאָלען זיי ערפילען זייער ביר־גערליכען חוב און מאַסענווייז געהן צו די וואַהלען.

אין 15־טען וואַהל־קרייז מוזט איהר שטימען פאַר'ן פרעזעס פון דער יודי־שער קהלה און ג. סיים־דעפוטאַט ל. מינצבערג, דעם איינציגען יודישען קאַנדידאַט אין אונזער שטאָט.

און אין 16־טען קרייז פאַר אדוו. ביליק און פרעזעס מאַריאַן וואַדאָווסקי.

קיין איינציגע שטים טאָר נישט געהן לאיבוד!

די פערוואַלטונג
פון פערבאַנד פון סוחרים מיט רויה־שטאָפען און טעקסטיל - האַלב־פאַבריקאַטען אין לאָדז
לעגיאָנאָב גאס 16

פרעזעס: **ב. טאָכטערמאַן**
סעקרעטאַר: **ס. פּאָוואָדאָווסקי**

צו אַלע אונזערע חברים און פריינד ציי־טונגס - פערשפּרייטער פעראיין
פאָמאָרסקאַ 15

אויף דער לעצטער פערוואַלטונגס - זיצונג איז אָנגענומען געוואָרען אַ בעשלוס איינשטימיג: אויפ־צופאָדערן אַלע אונזערע מיטגלידער, אַז דעם קו־מענדיגען זונטאָג, דעם 8־טען וושעזשיען צו געהן צו די וואַהלען (די וואָס געהערען צום 15־טען אָב־וואָוד) און **שטימען נאָר פאַר דעם איינ־ציגען יודישען קאַנדידאַט ר' לייב מינצ־בערג נ"י.**

דעריבער פאָדערן מיר אויך אויף נישט צו פער־געסען, נאָר אונבעדינגט דעם זונטאָג דעם 8־טען וושעזשיען געהן צו די וואַהלען און אָפּגעבען אייע־רע שטימען נאָר פאַרן **פרעזעס מינצבערג!**

מיט דרך ארץ
די פערוואַלטונג
פרעזעס: **שמואל זיסמאַן**
וויצע־פרעזעס: **פנחס זאָנענבערג**

ווער וויל פערטיידיגען אונזערע רעליגיעזע, געזעלשאַפטליכע, פּאָליטישע און קולטורעלע וועלט?

אפשר דער נישט־יודישער אַפּטייקער פון בזשעזינער גאַס? שמ'ויסט אָפּ פון זיך די געצאָהלטע אַגיטאַטאָרען און וואַהל־מאַכערס! זייט פעראַנטוואָרטליך דאָס יודישע לעבען.

שטימט בלויז פאַר איין קאַנדידאַט לייב מינצבערג!
פאַר דעם ג. סיים־דעפוטאַט ה'

פאַר דער קאַנדידאַטור פון יוזעף טראַוקאָווסקי

יודישע וועהלער פון 15-טען וואהל-קרייז

נעדענקט. אז די צאָהל יודישע מאַנדאַטען זענען זעהר בעגרעניצט. דעריבער ליגט אַ חוב אויף יעדען יוד, צו שטימען אויף אזעלכע נישט-יודישע קאַנדידאַטען, וועלכע גיבען די פעסטע גאַראַנטיע פון ליבעראַלער און אנשטענדיגער בעציהונג צו יודען.

אַזאַ קאַנדידאַט איז:

יוזעף טראַוקאָווסקי

דעריבער שטיצען איהם די יודישע וועהלער פון 15-טען וואהל-קרייז.

בירגער-קאָמיטעט פאַר'ן 15-טען וואהל-קרייז

פאָרזיצער: א. לאַנדוי.

15 וואהל-קרייז

יודען וועהלער פון 15-טען וואהל-קרייז ווי אזוי דאַרף מען שטימען צום סיים

די וואַהלען צום סיים קומען פאַר זונטאַג, דעם 8-טען סעפטעמבער. שטים-רעכט האָט יעדער וועהלער (מענער און פרויען), וועלכער האָט געענדיגט 24 יאָהר, אין געגענזאַץ צו די פריהערדיגע וואַהלען, קען מען איצט שטימען נאָר מיט'ן צעטעל, וועלכען מען בעקומט אין דער וואהל-קאָמיסיע (קאָמיסיאַ אָבוואָדאָווא) און דאָס אויף פאָלגענדיגען אופן:

דער וואַהל-צעטעל אין 15-טען וואהל-ראַיאָן, וואו עס קאַנדידירט דער פרעזעס יוזעף טראַווקאָווסקי זעהט אויס אזוי:

1. Algajer
2. Mincberg
3. Trawkowski
4. Pogonowski
5. Fiedler

און דער וועהלער, וועלכער שטימט פאַר יוזעף טראַווקאָווסקי, מאַכט א שטריך אין דעם 3-טען קעסטעלע, וועלכעס געפינט זיך לעבן זיין פאַמיליע און דאָ וועט דער צעטעל אויסזעהען:

1. Algajer
2. Mincberg
3. Trawkowski
4. Pogonowski
5. Fiedler

יודען אַגיטירט און שטימט פאַר יוזעף טראַווקאָווסקי.

די יעניגע, וואָס קענען נישט לייענען, דאַרפען מאַכען אַ שטריך אין דעם 3-טען קעסטעלע.

פאָרזיצער: א. לאַנדוי.

א שמועס מיט יוזעף טראַוואָקאָווסקי

— ווי איז אייער מיינונג ה' פרעזעס וועגען דעם, ווי אַזוי יודען דאַרפען זיך בעציהען צו דער נייער וואַהל-אָרדינאַציע?

— איך האַלט, אַז אויב מען זאָל זיך פערקוקען אויף דער נייער וואהל-אָרדינאַציע פון נאַציאָנאַל-יודישען שטאַנדפונקט, בעפרידיגט זי נישט אין גאַנצען די יודישע אינטערעסען שוין צוליב דעם, וואָס זייער רעפּרעזענטאַנץ איז צו נישטיג צו דער צאָהל פון דער יודישער בעפעלקערונג. פון דער צווייטער זייט אָבער דאַרף די בעציהונג פון די יודען, נישט אויסשליסענדיג די שטרעבונגען צו פערבעסערע די עולה, זיין אַ פּאָזיטיווע, ווייל די נייע אָרדינאַציע פיהרט צום אויסראַטען די צולאַזענע פּאַרטייאישקייט, צו העצערייען און קאַמף, וועלכע זענען שוין פאַר יודען נישט איינמאָל געוועזען שעדליך. דעריבער, זאָגט ה' טראַווקאָווסקי, דאַרפען די יודען אינגאַנצען אויסנוצען זייער רעכט כדי נישט צו פערלירען די קליינע פאַרשטעהער שאַפט, וועלכע זיי דאַרפען האָבען אין סיים צוליב דעם האַלט איך, אַז יעדער בעוואוסטזיניגער יוד, האָבענדיג צו דיספּאָזיציע 2 שטימען, ווען נישט וועלען אויסנוצען נאָר איינע, און אויף דעם אופן פערקלענערען זייער רעכט צו וועהלען אויסער דעם יוד, וועלכער קאַנדידירט, נאָר אויף איין קאַנדידאַט, צו וועלכען ער האָט צוטרוי.

— צי זענט איהר שוין לאַנג, ה' פרעזעס, אין קאָנטאַקט מיט דער יודישער געזעלשאַפט?

— איך קען אייך נאָר אַזוי פיל זאָגען, אַז זייט 10 יאָר בין איך פרעזעס פון סוחרים-דעטאַליסטען-פעראיין, וועלכער איז דער ערשטער פעראיין וועלכער אָרגאַניזירט סוחרים אָהן אונטערשיד פון גלויבען. און טאַקע דער דאָזיגער פעראיין האָט מיר אָנגעטאָן דעם כבוד און מיך אויסגעוועהלט אַלס עהרען-פּרעזעס.

— צי וועט דאָס סוחר'טום לויט אייער מיינונג, אַנטיילנעהמען מאַסענווייז אין די וואַהלען?

— איך האַלט, אַז אויב דאָס סוחר'שום וועט זיך ריכטען מיט'ן געזונדען ווירטשאַפטליכען אינסטינקט, וועט נישט פעהלען קיין איין סוחר ביי דער אורנע. דער קומענדיגער סיים וועט האָבען אַ גרויסע ווירטשאַפטליכע בעדייטונג און דעריבער קענען די סוחרים, וועלכע זענען אַזוי שטאַרק בעלאַסטעט מיט שטייערן און סאָציאַלע אָפּצאָהלונגען, זיך נישט אָפּזאָגען פון פערטיידיגען פון זייערע אינטערעסען. גאַנץ בעזונדערס דערפאַר, אַז מיר שטעהען פאַר פיל רעפאָרמען, וועלכע זענען נוגע דעם האַנדעל און דער מלאכה.

ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט וויל איך בעמערקען, אַז איך האַלט, דאָס קיין שום בילדונגס-צענז וועט נישט געזונד מאַכען דעם האַנדעל. נאָר אַ קלוגע געזעצגעבונג, וועלכע רעכענט זיך מיט די בעדערפענישען פון האַנדעל, וועט זיין אַן'ענטשפּרעכענדע לעזונג פון די ווירטשאַפטליכע פּראָבלעמען.

— ווי אַזוי שטעלט איהר זיך פאָר ה' פרעזעס אייער אַרבייט אַלס סיים-דעפוטאַט איז דער צוקונפט?

— איך וויל נישט אָפּגעבען קיין שום דעקלאַראַציעס און הבטחות, איך בעט אייך נאָר, אַז איהר זאָלט איבערגעבען אייערע לעזער, אַז מיינע איבערציינונגען וועל איך נישט ענדערען, און אַזוי ווי מיין בעציהונג צו יודען איז געוועזען ביז איצט, אַזוי וועט זי אויך ווייטער בלייבען. אויב די לאַנדעסער בעפעלקערונג וועט מיר שענקען איהר צוטרוי, וועלען אַלע גערעכטע פּאָסטולאַטען, אונאָפּהענגיג פון וועלכער זייט זיי שטאַמען, געפינען אין מיר שטענדיג אַ הייסען פערטיידיגער.

822111

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia SAFES

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.

WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

פריהצייטיג געלאַנדעט אַן'אַעראָפּלאַן

(א) אין דאָרף ליפּאָווטשיצע, ראַדאָמסקער קרייז האָט נעכטען אויסגעלאַנדעט דער פּוילישער אַעראָפּלאַן „טאַרון“, וועלכער איז אָנגעפיהרט געוואָרען דורך דעם בעקאַנטען פּוילישען לופט-פליהער קאַפּיטאַן הינקאַ.

מיט דעם אַעראָפּלאַן זענען געפאָהרען 5 זשורנאַליסטען פון וואַרשע, און אַזוי ווי ער איז געוועזען איבערגעלאָדענט האָט ער זיך געמוזט פריהצייטיג אַראָפּלאָזען.

די לאַנדונג איז פאָרגעקומען בשלום.

די זשורנאַליסטען זענען מיט דער באַהן אָפּגעפאָהרען קיין וואַרשע, און דער אַעראָפּלאַן איז אָפּגעפיהרט געוואָרען מיט א פראַכט-צוג.

גנבות

(א) ביי שמואל גראַביצקי'ן פון דער וואוינונג (פּילכודסקיעגאַ 51) האָבען גנבים אַרויסגעגנבעט פאַר 580 זלאָטעס לעדערוואַרג.

ביי יצחק קאַנען (פּאָלודניאָווא 28) האָבען גנבים אַרויסגעגנב'עט פערשידענע מלבושים פאַר 500 זלאָטעס.

Dr. Wołkowyski

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02

נעמהט אָן אין הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען. מענער-שוואַכע

פון 8–11 בייטאָג און פון 4–9 אָווענד

ר. איזראַעל

משומדים

ראָמאַן. שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען

110)

— קיינער האָט נישט בדעה מיט אייך צו קעמפען, האָט אידאַ געזאָגט, איהר געהט אונז נאָך ווי א שטן און דאָס איז זעהר נישט אַנגענעהם.

— מיט מיין אויסזעהען, ווילט איהר זאָגען, איז אייך נישט אַנגענעהם. דאָס גלויב איך אייך, אָבער איך קען דאָך נישט אַנדערש מאַכען מיין פּנים און מיין קערפּער, איך וועל שוין בלייבען מיטן דאָזיגען פּנים און איהר דאַרפט זיך צוגעוואוינען צו דעם געדאַנק...

— ס'האַנדעלט זיך נישט בלויז וועגען אייער אויסערליכען אויסזעהן, ס'האַנדעלט זיך גיכער וועגען די ענינים וועגען וועלכע איהר קומט צו אונז.

— איהר ווייסט דאָך נישט וועגען וואָס איך בין געקומען?

—דאָס האָב איך דאָך אייך געפרעגט.

— איך בין געקומען צו אייך אהער, בעזונדערס צו סאַבאַן, אז איהר זאָלט מיר נישט קאַליע מאַכען ווען איך קען פערדינען אביסעל געלד.

— וואָס פאַרא שייכות האָבען מיר מיט אייערע פּריוואַטע געשעפטען?

— צו דעם געשעפט האָט איהר יאָ א שייכות.

סאַבאַ און אידאַ האָבען געוואַרט ביז דער קריפּעל וועט זיי זאָגען צוליב וואָס ער איז דאָ אַהערגעקומען, זיין אַנוועזענהייט דאָ אין צימער איז געווען שטאַרק פּיינליך און די צוויי פרויען האָבען נאָר געוואַרט אויף דער רגע ווען דער קריפּעל וועט פערלאָזען זייער וואוינונג.

— אין דעם היינטיגען געשעפט קענט איהר מיר קאַליע מאַכען און איך בין דאָ אהערגעקומען כדי דאָס זאָל אויסגעמיטען ווערען, האָט דער קריפּעל געזאָגט, איך האָב צו פערדינען א סומע געלד ביי מאַריאַן בזשוסקאַ. איהר קענט דאָך איהם סאַבאַ און איהר ווייסט געוויס אז מאַריאַן געפינט זיך דאָ אין לאָנדאָן.

— יאָ איך ווייס, האָט סאַבאַ געזאָגט.

— אלזאָ, ביי איהם וועל איך איצט פערדינען געלד ער וועט געוויס דאָ אהערקומען און פרעגן אָדער וועלען ביי אייך זיך דערוויסען וואו ס'געפינט זיך פעלאַ און צי זי געפינט זיך בכלל דאָ אין לאָנדאָן. וועל איך אייך בעטען דערווייל, אז איהר זאָלט נישט פּרובען אָפּצולייקענען אז פעלאַ איז נישטאָ אין לאָנדאָן...

— מאַריאַן איז ערשט מיט עטליכע מינוט צוריק דאָ געוועזען, האָט סאַבאַ אין איהר גאַנצער אויפריכטיגקייט געזאָגט,

דער הויקער איז אויפגעשפּרונגען. ער איז צוגעלאָפען נעהענטער צו סאַבאַן אויף אזאַ אופן. אז סאַבאַ האָט געפיהלט דעם הייסען אָטעם פון זיין עקעלהאַפטען מויל אויף איהר פּנים.

— און וואָס? וועגען וואָס האָט ער אייך געפרעגט?

— ער איז געקומען אין זיינע פּריוואַטע ענינים, האָט סאַבאַ געזאָגט. נישט וויסענדיג צי זי זאָל זאָגען דעם אמת אָדער נישט.

— האָט ער וועגען מיר גאָרנישט גערעדט מיט אייך, סאַבאַ? און וועגען פעלאַן האָט ער אויך נישט גערעדט?

— ניין וועגען אייך האָט ער גאָרנישט גערעדט.

דער קריפּעל האָט א הירזשע געגעבען פאַר צופרידענהייט ער האָט זיך צושמייכעלט מיט זיין בריטען מויל און ס'האָבען זיך אַרויסגעוויזען זיינע פערפוילטע ציין.

— און איך האָב געמיינט, אז ס'איז אַלץ פערלוירען, כ'האָב געמיינט אז איהר האָט שוין מיט איהם גערעדט וועגען נארישקייטען וועלכע וואָלטען געקענט מיך קאָסטען פיל געלד, איצט קען איך דאָך רוהיג מיט אייך רעדען. איהר סאַבאַ האָט געמיינט אז איך בין דאָ אהערגעקומען אייך כאָטש אויפעסען אָדער פערקויפען, איצט האָט איהר זיך איבערצייגט אז ס'איז נאָר א נאַרישקייט. איצט קען איך אוועקגעהען, אָבער איך וואָרען אז אויב מאַריאַן וועט דאָ אהערקומען און וועט זיך ביי אייך נאָכפרעגען אויף פעלאַן, זאָלט איהר אָדער אינגאַנצען שווייגען אָדער אָפּען זאָגען אז פעלאַ געפינט זיך דאָ אין לאָנדאָן.

— אָבער דאָס איז דאָך א ליגען, פעלאַ געפינט זיך דאָך נישט דאָ.

— אז איך זאָג אז זי איז דאָ זאָל זיין, אז זי איז דאָ. דער עיקר אז זי וועט צו אייך נישט קומען, פאַרוואָס זאָלט איהר מיך נישט פערשטעהען. איך בין געבליבען שטעהען אזוי ווי איהר זעהט מיך דאָ. איך קען פּגרן אין גאַס פאַר הונגער און קיינער וועט זיך נישט אומקוקען אויף מיר. דאָס וואָס איך וועל אליין פאַר מיר נישט טון, וועט קיינער פאַר מיר נישט טון. איך קען אפילו נישט אויסשטרעקען די האַנד אין גאַס, ווייל צוליב גרויס רחמנות אָנקוקענדיג מיך, וועט יעדער אַנטלויפען און מיך לאָזען אָהן שילינג. איך קען נישט ווערען קיין גנב, קיין מערדער, ווייל מיין אויסזעהען פאַלט יעדען אין די אויגען אריין און מ'וועט מיך באַלד דערקענען. אלזאָ פון וואַנען זאָל איך לעבען? אזוי לאַנג ווי איך האָב געדינט דעם דאָזיגען טייוועלס-ווייב וועלכע האָט זיך אָנגערופען פעלאַ, האָב איך געהאַט א שטיק ברויט צום עסען, אָבער געלעבט האָב איך ווי א הונד. אָבער ס'איז נאָך ערגער ווען זי איז נישטאָ. איך האָב דאָס שטיק ברויט אויך נישט. איצט האָט זיך מיר געמאַכט די געלעגענהייט אז איך קען ביי מאַריאַנען פערדינען געלד, בעט איך אייך, אז איהר זאָלט מיר נישט קאַליע מאַכען. איהר דאַרפט פערשטעהען אז דאָס איז מיין איינציגע האָפנונג און ווען מיין ביטע צו אייך וועט נישט העלפען און איהר וועט ביי מיר צונעהמען די דאָזיגע איינציגע האָפנונג וועל איך מעהר נישט בעטען נאָר ווערען ווילד ווי א משוגענער הונד, איך וועל דאמאָלט סיי-ווי-סיי נישט האָבען צו פערלירען.

אלע האָבען געשוויגען. סאַבאַ האָט אָנגעקוקט אידאַ און אידאַ האָט אָנגעקוקט סאַבאַן אָבער קיינער פון זיי האָט נישט געענטפערט.

— נו, וואָס שווייגט איהר? פאַר וואָס רעדט איהר נישט? פאַרוואָס רופט איהר זיך נישט אָן? איהר קענט זיך נישט רעצידירען אָט די טובה צו טון. א טובה וועלכע וועט אייך גאָרנישט קאָסטען?

סאַבאַ איז געוועזען פיל ענערגישער ווי אידאַ און זי האָט זיך רעצידירט.

— אונז געהען נישט אָן אייערע געשעפטען, איהר קענט זיך טון וואָס איהר ווילט, מיר וועלען נישט זאָגען מאַריאַנען אז ער זאָל אייך געבען געלד און מיר ווילען נישט זאָגען אז ער זאָל אייך נישט געבען קיין געלד. מיר וועלען איהם אויך נישט ענטפערען אויף דער פראַגע צי פעלאַ איז דאָ אין לאָנדאָן אָדער נישט, הגם מיר ווייסען אז זי איז נישטאָ.

— און מעהר האָב איך נישט געוואָלט, איך פערלאָז באַלד די וואוינונג אייערע און איך וועל זיך נישט ווייזען פריהער ווי איך וועל ווידער האָבען עפּעס א גאָר נויטיגען ענין צו ערלעדיגען, דערמיט נאָך נישט געזאָגט געוואָרען אז איהר וועט זיך קענען אוועקגנבענען פון מיין אָבסערוואַציע, דאָס נישט איך וועל אייך האָבען אויפן אויג די גאַנצע צייט.

אָהן א גוטען טאָג צו זאָגען, האָט דער הויקער פערלאָזען דאָס צימער אזוי שנעל ווי ער איז אהערגעקומען.

(פאָרטזעצונג קומט).

שוין אין די נאָהעגטסטע טעג קומט פאר די ערעפנונג
פון לאַנג-ערוואַרטעטע דורך דעם ג' פּובליקום, פון גרעסטע אין לאָדז
באַר
פון די פּעראייניגטע
יודישע פליישער
אויף 48 פּיעטריקאָווער 48
דאָס וועט זיין דער איינציגער לאָקאַל לויט די נייעסטע פאָדערונגען פון דער היגיענע.
די פּרייזען זענען צוגעפּאַסט צו די איצטיגע קריזיס-צייטען.

היינט און מאָרגען
איבונגען קאָנטרא גאַז-און לופט-אַנגריפען
מודעה פון דער שטאָטישער סטאַראָסטווע

די שטאָטישע סטאַראָסטווע איז מודיע די איינוואוינער פון לאָדז, אַז דעם 6 און 7 סעפטעמבער 1935 (ד. ה. היינט- פרייטאָג און שבת) און דעם 9 און 10 סעפטעמבער (ד. ה. איבער אַכטאָג מאָנטאַג און דינסטאַג) וועלען פאָרקומען אין לאָדז איבונגען געגען גאַז-און-לופט-אַנ-גריפען.

1. דער ציל פון די איבונגען

1) קאָנטראָלע פון דעם, ווי אַזוי עס פונקציאָנירען די אָבסערוואַציע- און מעלדונגס-פּאָסטענס, וואָס סיגנאַליזירען אַ לופט-אַנגריף.

2) קאָנטראָלע פונ'ם אַלאַרם - סיסטעם אין פאַל פון אַ לופט-אַנגריף.

3) קאָנטראָלע פון דער אַקציע פון אויסלעשען דאָס ליכט, אַלס אַ פּרינציפּיעלער פּאַסיווער שוץ - מיטעל געגען אַ לופט - אַנגריף.

4) אויסשולונג און דיסציפּלין פון דער גאַס-בעוועגונג, סיי בייטאָג, סיי ביינאַכט און דאָס קאָנטראָלירען די מדרגה פון בעוואוסטזיניגקייט און צוגרייטונג מצד דער בעפעלקערונג אין דער היבזיכט פון שוץ געגען גאַז- און לופט-אַטאַקעס.

בכדי צו פערזיכערען פאַר די איבונגען דעם געהעריגען פערלויף, און אום צו דערגרייכען דעם פולען רעזולטאַט, פאָדערט אויף די שטאָטישע סטאַראָסטווע די בעפעלקערונג אין לאָדז, געוואוינט צו בעקענען זיך מיט פאָלגענדע פעראָרדענונגען און אנווייזען, און דערנאָך געוואוינט זיך צוצופּאַסען צו זיי.

2. פערלויף פון די איבונגען

1) די שוץ-גרייטקייט געגען דעם לופט- און גאַז-אַנגריף וועט געדויערען פון דעם 6 סעפטעמבער ה. י. ביז'ן 10 סעפטעמבער ה. י. מיט אַ הפסקה אין דעם טאָג פון 8 סעפטעמבער ביז'ן בין השמשות דעם 9 סעפטעמבער ה. י.

2) דער לופט-אַלאַרם וועט אָנגעגעבען ווערען צו דער בעפעלקערונג דורך אַנ'אונאויפהערליכען פייפען פון די פאַבריק- און באַהן-סירענעס, וואָס וועט דויערען 3 מינוט.

מיט דעם מאָמענט דאַרף מען:

א) אָפּשטעלען יעדער מין בעוועגונג, נישט געקוקט אויף דער צייט, צי בייטאָג, צי ביינאַכט,

ב) אויסלעשען אַלע ליכטער (חוץ די ווייטער אָנגעגעבענע אויסנאַהמס - פאַלען).

אָנהויבענדיג פון 6 סעפטעמבער ביז'ן 10 סעפטעמבער איינשליסליך, איז פערוועהרט צו בעניצען די פאַבריק- און באַהן-סירענען צו אַנדערע צוועקען, חוץ מודיע-זיין, אָדער אָפּרופען דעם לופט-אַנגריף.

3. די בעוועגונג אין דער שטאָט

א) די בעוועגונג אויף די מלוכה-באַהנען וועט נאָרמאַל פאָרקומען.

ב) דער פּריוואַטער ראַד-פערקעהר אין שטאָט ווערט, מיט'ן מאָמענט פונ'ם אַלאַרם, אָפּגעשטעלט. אַלע פוהרען און וואָגענס אויף דער גאַס מוזען זיך אָפּשטעלען אויף דער רעכטער זייט פון גאַס.

ג) פוסגייער, וועלכע וועלען דורכ'ן אַלאַרם געטראָפען ווערען אין גאַס, דאַרפען אַריינגייען אין די נאָהענטסטע טויערען און דאָרטען בלייבען ביז דער אַלאַרם וועט אָפּגערופען ווערען.

אַלע איינוואוינער פון דער שטאָט דאַרפען אין דער צייט פון די איבונגען אַזוי רעגולירען דעם פּראָגראַם פון זייער בעשעפטיגונג, אַז אָוועגד-צייט זאָלען זיי, אָהן ספּעציעלער נויטווענדיגקייט, נישט אַרויס אין גאַס.

ד) אַלע לאָקאָמאָציע - מיטלען, וואָס געהערען צו דער לייטונג פון די איבונגען, צו דער מלוכה פּאָליציי, צו די פייערלעשער, צו דער סאַניטאַרער פּאָגאָטאָוויע, וועלכע וועלען פונקציאָנירען אין דער שטאָט בעת די איבונגען, מוזען די גלעזלעך פון די לאָמפּען זיין פערדעקט מיט בלוי.

ה) מעדיצינישע הילף, דאָקטוירים, וואָס פאָהרען צו חולאים, האָבען דאָס רעכט צו פאָהרען, אָבער ביי בלוי-בעלויכטענע וואָגענס. די דאָזיגע דאָקטוירים דאַרפען האָבען ביי זיך לעגיטימאַציעס, וואָס שטעלען פעסט דאָס פערנעהמען זיך מיט מעדיצינישער פּראַקטיק.

ו) די ערד - אַרבייטען, אויף די מיטען-גאַסען דאַרף מען געהעריג פערזיכערען, ביינאַכט שטעלען לעם זיי אַ וואַך, און בעלייכטען מיט טונקעל-בלויע לעמפּלעך, בכדי אויסצומיידען עווענטועלע אומגליקס - פאַלען.

4. דאָס אויסלעשען ס'ליכט

א) אין דער גאַנצער צייט, וואָס עס וועלען דויערען די איבונגען:

1) די ליכט - רעקלאַמעס אין די גאַסען און אין שויפענסטער טאָר מען בשום אופן נישט אָנצינדען,

2) די ווינדעס דאַרף מען אַרונטערלאָזען,

ב) חוץ מזה וועט דאָס אויסלעשען די איבעריגע ליכטער, און קודם-כל די עלעקטרישע בעלייכטונג אויף די גאַסען און אין די לאָקאַלען פאָרקומען תיכף נאָכ'ן אָנגעבען דעם אַלאַרם - סיגנאַל דורכ'ן אויסשליסען דעם עלעקטרישען שטראָם פון דער נעץ, ווי אויך, אויסלעשען די ליכטער אין די פאַבריקען און אין די פּריוואַטע עלעקטראָווניעס וואָס געפינען זיך אויפ'ן שטח פון לאָדז. דאָס גאַז-ליכט וועט אויסגעלאָשען ווערען נאָר אין די גאַסען.

די בעפעלקערונג ווערט גלייכצייטיג געוואָרענט, אַז אין עקסטרא - פאַלען קאָן דאָס אויסלעשען פון דעם עלעקטרישען און גאַז-ליכט אין די גאַסען געשעהן אָהן אַ פריהערדיגער וואָרענונג דורך אַנ'אַלאַרם - סיגנאַל.

אין אַלע לאָקאַלען דאַרפען די גאַז-בעלייכטונג אויסלעשען די לאָקאַטאָרען אַליין. דאָס זעלבע איז נוגע די עלעקטרישע בעלייכטונג, אויב זי איז צוליב אַ וואָסער נישט איז סיבה, נישט אויסגעלאָשען געוואָרען אווטאָמאַטיש.

די הויזוועכטער וועלען מוזען:

א) אויסלעשען אַלע ליכט-פונקטען, וואָס האָבען אַנ'אַנדער ליכט - קוואַל און געפינען זיך אויף זייערע הויפען.

ב) בעת'ן אַלאַרם זענען זיי מחויב צו געפינען זיך פאַר די טויערען.

עס ווערט דערלויבט צו בענוצען זיך מיט ליכט אין יענע לאָקאַלען, וואו דאָס ליכט איז אונבעדינגט נויטיג — דאָס הייסט, אַז מען מעג זיך דאָרט בענוצען מיט ליכט,, מיט נאָפט- און ספּירט-לאָמפּען, און דאָס נאָר איבעוועניג אין די לאָקאַלען, מיט'ן תנאי, אַז עס וועלען פולשטענדיג פערשטעלט ווערען אַלע דרויסענדיגע עפענונגען מיט דער הילף פון דיקען טונקעלען שטאָף, אָדער גראָבען פּאַפּיר, אַזוי אַז אין דרויסען זאָל מען דאָס ליכט נישט זעהן. אָהן געדיכטע פאַרהאַנגען טאָר מען בשום אופן נישט אָנצינדען דאָס ליכט אין די לאָקאַלען אַפילו אויף אַ קורצע צייט.

די אָריענטאַציע - לאָמטערנדלעך מיט די נומערן פון די הייזער דאַרפען פערזאָרגט זיין מיט טונקעל-בלויע שייבלעך, און אנשטאָט די „זשאַרובקעס" דאַרף מען אין זיי אַריינשטעלען נאָפט - לעמפּלעך, אָדער ליכט.

3. דאָס אָפּרופען פון אַלאַרם

מיט'ן מאָמענט ווען די סכנה וועט אַדורך, וועט אָנגעגעבען ווערען אַ פערענדיגונגס - סיגנאַל פון'ם „לופט - אַלאַרם", דורך אַנ'אָפּגעריסענעם פייפען פון די פאַבריק- און באַהן - סירענעס, וועלכער וועט געדויערען 3 מינוט, און ביינאַכט — דורכ'ן אָנצינדען די גאַס-לאַמטערנעס.

4. שלוס פון די איבונגען

דער ערשטער עטאַפּ פון די איבונגען וועט זיך פערענדיגען מיט-נאַכט דעם 7 אויפ'ן 8 סעפּטעמבער ה. י., דער צווייטער עטאַפּ וועט דויערען ביז'ן 10 סעפּטעמבער ה. י. די פולשטענדיגע פערענדיגונג פון די איבונגען וועט געמאָלדען ווערען דער בעפעלקערונג מיט דער הילף פון איין גאַנצען און 3 אָפּגעריסענע פייפען פון די פאַבריקען און באַהן-סירענען.

פון דעם מאָמענט אָן וועלען די אַלע אויבען-אָנגעגעבענע מניעות פערלירען זייער גילטיגקייט.

דאָס עובר זיין אויף די אויבען-אָנגעגעבענע פעראָרדענונגען וועט בעשטראָפט ווערען מיט דער האַרבסטער שטרענגקייט פון געזעץ.

לאָדז, ד. 2 סעפטעמבער 1935.

אומפּאַרטייאישע יודישע פאָלקס-פעראייניגונג
„אחדות ישראל" לאָדז, זגערזשער 10.
מאָרגען שבת, 4 בייטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל אויף לימאַנאָווסקיעגאָ 26
א גרויסער וואַהל-מיטינג
מיט רעדעס וועלען אויפטרעטען: דער פּרעזעס פון אונזער פעראייניגונג מ. רייבענבאַך, פּרעזעס פון ראַד-פערקעהר, שלמה ראָזנער און ה' אינפעלד - פּרעזעס פון גמילות-חסד צנדלער.
אַלע אונזערע חברים, סימפּאַטיקער און פריינד ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך.
אַלע פאַר פּרעזעס מינצבערג!

פיאַנטקאָווסקי'ס פּראָצעס

(א) נעכטען אין דעם 4-טען טאָג פון פּראָצעס געגען היפּאָליט פּיאַנטקאָווסקי, וועלכער ווערט געמשפט פאַר מיסברויכען ביים אָרגאַניזירען אויספּלוגען פון רעזערוויסטען פערבאַנד — זענען פאַרהערט געוואָרען אַ רייה עדות.

אין דער ערשטער רייה איז פערהערט געוואָרען דער עדות דענישטשאַ (קרייז סעקרעטאַר פון דער רעזערוויסטען משפחה).

דער צווייטער עדות זשאַנדאַרמעריע-פּאָרוטשניק ניפּאָווסקי האָט אויפגעקלערט, אַז דעם 5. יאַנואַר, בעת ער האָט אַדורכגעפיהרט אַ קאָנטראָלע אַנ'אויספּלוג, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען דורך פּיאַנטקאָווסקי'ן, האָט ער פעסטגעשטעלט, אַז כמעט קיין איינער און קיין איינע פון די פאָהרענדע האָט נישט געהערט — נישט צום רעזערוויסטען-פערבאַנד און נישט צו דער רעזערוויסטען-משפחה.

עס זענען אויך פערהערט געוואָרען די מאַשיניסטקע פון רעזערוויסטען-פערבאַנד, פּרל. פּעוועלץ און דער רעזערוו-מאַיאָר סאַנקאָלסקי.

דערנאָך זענען די גריכטס-פערהאַנדלונגען אָפּגעלייגט געוואָרען.

געדענקט איהר די אַנפאַל אויף יוד. ראָסטמענער אין שטאַטראַט?
ווען האָט מען פערוואונדעט און ווען האָט מען געדראָהט מיט אַ רעוואָלווער פאַר'ן פערטיידיגען אייך?
דעם בייעם „אוהב ישראל" ה' טראַוקאָווסקי,
צי דעם מוטיגען און דרייסטען יוד. טוער ה' לייב מינצבערג?
געדענקט, שטימט בלויז פאַר דעם יוד!!!
אלס אייער סיים-דעפּוטאַט ה' לייב מינצבערג!
וועהלט איהר בלויז

לוצערן און זוסמאַנעק

דער קאָנגרעס איז שוין צו ענדע
ווייל ער האָט נישט מעהר צו טון
נאָר ביים קירזשנער ל. זוסמאַנעק
הויבט זיך ערשט די אַרבייט אָן.

ביי זיין וואַרשטאַט שטעהט זוסמאַנעק
און זיין פּנים גלאַנצט און גליהט
און זיין זוהן דער דיפּלאָמירטער
גיט דערביי דעם רעכטען שניט...

פּאָקען, קאַראַקול און קרעטען
ווערען צעטרייבערט אַלערליי
און עס וואַקסט אַ דאַמען - פוטער
אָבער טאַקע איינס און צוויי

נאָר אַ פעלצעל פון זוסמאַנעק
טוט דאָך שיינען, לייכטען, בליצען
טראָגט אַ מיידעל זיינס אַ פעלצעל
וועט זי זיכער נישט פערזיצען

פּעטריקאָווער 19, אין הויף.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג ד. 6-טען סעפּטעמבער

6.34 — גימנאַסטיק. 6.50 — פּליטען. 7.55 — אינפאָרמאַציעס. 8 — אודיציע פאַר שולען. 11.57 — צייט-סיגנאַל. 12.03 -- ידיעות. 12.25 — אודיציע פאַר שולען. 12.40 — קאַמעראַל-קאָנצערט. 1.25 — פאַר פרויען. 1.30 — פון אַרבייטס-מאַרק. 1.35 — מוזיק. 3.12 — בערזע. 3.25 — עקספּאָרט. 3.30 — „וואָס עלטער איז בעסער" — אודיציע. 4 — אודיציע פאַר קראַנקע. 4.15 — קאָנצערט. 4.45 — „סעפּטעמבער אויפ'ן הימעל און אויף דער ערד" — שמועס פאַר עלטערע קינדער. 5 — „די אויסשטעלונג אין בריסעל" — רעפּאָרטאַזש. 5.15 — אַ מינוט פּאָעזיע. 5.20 — קאָנצערט. 5.50 — ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער. 6 — קאָנצערט. 6.30 — שמועס מיט די לאָדזער ראַדיאָ-הערער. 6.40 — פון אַלעם אַביסעלע. 6.45 — פּליטען. 7.20 — רעקלאַמע - קאָנצערט. 7.35 — ספּאָרט. 7.50 — מאָנאָלאָג. 8 — קאָנצערט. 9 — ידיעות. 9.15 — סימפ. קאָנצערט. 10.30 — קאָנצערט. 11 — ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11.05 — קאָנצערט.

שבת, ד. 7-טען סעפּטעמבער

6.36 — גימנאַסטיק. 6.50 — פּליטען. 7.55 — אינפאָרמאַציעס. 8 — אודיציע פאַר שולען. 11.57 — צייט-סיגנאַל. 12.03 — ידיעות. 12.15 — קאָנצערט. 1.25 — פאַר פרויען. 1.30 — פּליטען. 2.25 — בערזע. 2.30 — פּליטען. 3 — רעציטאַציע. 3.15 — בערזע. 3.25 — אונזער ים-האַנדעל. 3.30 — קאָנצערט. 4 — לעקציע פראַנצויזיש. 4.15 — פּליטען. 4.45 — „גאַנץ פּוילען זינגט". 5 — גאָטעסדינסט. 5.50 — „אונזערע שטעט און שטעטלעך". 6 — הערשפּיל. 6.30 — שמועסען. 6.45 — פּליטען. 7.20 — רעקלאַמע-קאָנצערט. 7.35 — ספּאָרט. 7.50 — אַקטועלע שמועסען. 8 — מוזיק. 8.45 — ידיעות. 9 — אודיציע פאַר פּאָלאַקען אין אויסלאַנד. 9.30 — „די פרעהליכע סירענע". 10 — קאָנצערט. 11 — ידיעות, קאָמוניקאַטען, 10.05 — „גרינע באַלאַנדלעך". 11.30 — פּליטען.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי – – – –		91.25
3 פּראָצענטיגע בוראָוולאַנע	–	41.15
4 " דאָלאַרובקאַ	–	52.30
7 " סטאַבּיליזאַציע (אמ.)		4.25
5 " וואַרשאַווער ס.ב.	1934	8.25
5 " לאָדזער		22.00
ענגלישער פונט – – –		6.26
דאָלאַר אָפיצ. – 5.26	נישט-אָפיציעל –	5.30
גאָלד-דאָלאַר – –	–	9.04
גאָלד-רובל – – –	–	4.70
דייטשער מאַרק – –	–	1.55

Dr. Z. ARONSON
פרויען-אַרצט
צוריקגעקעהרט

אפטיקען.

היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפ־טייקען: קאצפערקעוויטש, זגערזשער 54; סיטקע־וויטש, קאפערניק 26; זונדעלעוויטש, פעטריקאווער 25; באיארסקי און שאט, פושעיאזד 19; ליפיעץ, פעטריקאווער 193; ריכטער, 11 ליסטאפאד 86.

דאס מאל איז איהם נישט געראטען...

(א) לודוויק ראקאווסקי פון דרעוונאווסקא 36 האט זיך גענומען צו א פוילע בעשעפטיגונג, וואס קיין גוטס האט פון איהר סיי־ווי נישט געקאנט ארויסקומען.

ער האט בעמליך ארומשפאצירט צו פערשידענע פערזאנען און אינסטיטוציעס, און אנגעבענדיג זיך אלס אינקאסענט איינגעמאנט אדרויפען און חובות פאר בעשטעלטע צייטונגען און זשורנאלען, און דערביי ארויסגעגעבען פאלשע קוויטונגען.

לסוף איז ער געכאפט איינגעפאלען ביי איי־נעם סטאניסלאוו קאוואלטשיק (לאגעווניצקא 43), וועלכער האט איהם געלאזט ארעסטירען.

אנ'אויטא-קאטאסטראפע

(א) אויפ'ן שאסעי צווישען פעטריקאוו און טאמאשאוו איז אנ'אויטא, אנגעפיהרט דורך א געוויסען אנטאן שליאכטשיאק ארייגעפאלען אין א גרובען און זיך צובראכען.

שלאכטשיאק מיט זיין פרוי זענען שווער פער־וואונדעט געווארען.

א פרוי'ס-מערדער פאר'ן געריכט

(א) נעכטען איז פארגעקומען דער פראצעס פון א געוויסען לודוויק יואלסקי, וועלכער האט דעם 9. אפריל ה. י. אין זיין וואוינונג (אויף דעם 28. קאניאווער שיסער־פולק־גאס 8), בעת א פרעה־ליכער סעודה'לע, מיט א מעסער דערשטאכען אויף טויט זיין פרוי, לעאקאדיא.

דאס געריכט האט דעם פראצעס אפגעלעגט, בכדי אויסצופארשען דעם פסיכישען צושטאנד פון דעם מערדער.

אומגליקספאלען ביי דער ארבייט

(א) נעכטען זענען אין א רייה פאבריקען פאר־געקומען אומגליקספאלען מיט ארבייטער ביי דער ארבייט.

אזוי זענען שווער פערוואונדעט געווארען;

אין דער פירמע „דזשענטעלמען" — דער אר־בייטער עדווארד סטאלארסקי (פון גראבאווא 22); אין דער פירמע „י. ק. פאזנאנסקי" — די ארביי־טערין יוליא מג־אנאווסקא (פון שיראקאווסקיעגא 6), אין קראטאשינסקיס פאבריק — די ארבייטארין מירע בארנשטיין (פון קאמיענגא 2); ביי „שייבלער און גראהמאן" — דער ארבייטער אדאם סטאוויצקי (ניי־זארזשעווסקא 66) און אין דער פאבריק פון אייזענברוינען — דער ארבייטער קאזשימיעזש מאישיצקי (פון גאלעמביע 7).

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ציגעל-גאס 27. טעל. 25-112.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער

רעקארד-ערפאלג!

לאדז לאכט ווידער!

נאר געציילטע גאסט־שפילען פון
„אראראט"
קינסטל. אנס. מ. בראדעריזאן.

היינט פרייטאג, 9.30 אוונט || מארגען שבת, 4 נאכמ., און 9.30 אוונט

גרויסע לאך-פאראדע, וואס איז געשפילט געווארען אין ווארשא, פאריז, בריסעל, אנטווערפען און אין לאנדאן מיט'ן גרעסטען ערפאלג

אגדולה דער אויף באבע!

א מבול פון געלעכטער אין 2 טיילען, 15 בילדער. רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער. מוזיק: ה. רובין.

דער פערגרעסערטער „אראראט"-אנסאמבל לויט א. ב.
בירנבוים דוד, בערגמאן יואל, גאלדשטיין שמואל, דזשיגאן שמעון, לעמבערגער גרשון, סענאלאוויטש קלארא, פעטערמאן טאשע, פולאווער משה, רובינא פאניא, שפאראגר אלמא, שומאכער ישראל.

דעקאראציעס: א. ליבערמאן. ביהנע-לייטונג: ב. שווארצשטיין.
אדמיניסטראטיווע לייטונג: מ. קאן

וועמען האט זי פערזארגט?

די 4,800 זלאטעס זענען געבליבען

(א) אין ראדאמסק איז געשטארבען פאר הונ־גער און אויסשעפונג די פראפעסיאנעלע 62־יאה־ריגע בעטלערין, אנטאנינא קרופא.

מען האט ביי איהר געפונען א שפאר־ביכעלע פון פ. ק. א. מיט 4,800 זלאטעס אויף איהר קאנטא.

א באנדיטען-אנפאל

(א) נעכטען 11 אין אוונט, זענען 3 פערמא־סקירטע באנדיטען, בעוואפענטע מיט רעוואלווערען בעפאלען דאס געוועלב פון יאן ווילמאנסקי אין דארף יאנאוו, הינטער לאדז.

זיי האבען צוגענומען פון דעם טישקעסטעל אי־בער 500 זלאטעס, און א צוויי צעהנדליג זעמעל מיט ווורשט, בכדי „צו אונטערלעהנען זיך", און זענען נעלם געווארען...

פאליציי זוכט זיי.

קאראל אלגייער

איינער פון די קאנדידאטען אין 15־טען וואהל־קרייז איז קאראל אלגייער.

קאראל אלגייער איז א געוועזענער פ.פ.ס.'אישער באיאוויעץ מיט אלטע ליבעראלע טראדי־ציעס. ער איז דער ארבייטער־רעפרעזענטאנט אין דעם דאזיגען קרייז און איז דער קאנדידאט, וועלכער איז ארויסגערוקט געווארען און ווערט פארסירט דורך די ב. ב. קרייזען. ער איז אנגעזעהען אלס טוער און קעמפער פאר דער פוילישער אונ־אפהענגיגקייט. זיין שטעלונג אין דער נאציאנאלי־טעטען־פראגע איז א ליבעראלע איז בעסטען זין פון ווארט.

563950

הילפס-פעראיין „תומכי אורחים"

פאמארסקא 18

אונטער'ן פארזיץ פון פרעזעס דאזא ה' משה בענדעל איז נעכטען פארגעקומען א פערזאמלונג פון די מיטגלידער געווידמעט די איצטיגע סיים־וואהלען. פרעזעס ה' מ. בענדעל אפעלירט צו אלע אנוועזענדע צו שטימען זונטאג, דעם 8 ד. ח. אין 15 וואהל־קרייז פאר דעם איינציגען יודישען קאנ־דידאט. פרעזעס פון דער יודישער קהלה ר' לייבל מינצבערג. אין דעם 16־טען קרייז פאר דעם ה' מאריאן וואדאווסקי, וועלכער איז גוט בעקאנט אלס ליבעראלער מענש, וואס ווייזט שטענדיג ארויס א פריינדליכע שטעלונג צו יודען. סעקרעטאר לייזעראוויטש רעדט ארום דעם סיסטעם פון די איצטיגע וואהלען.

נאך דעם ווי ט'רעדען נאך איניגע רעדנער ווערט אנגענומען א רעזאלוציע, אז זונטאג דעם 8־טען ווילען אלע אגיטירען און שטימען אין 15־טען קרייז פאר'ן פרעזעס ר' לייבל מינצבערג און אין דעם 16־טען קרייז פאר דעם ה' מאריאן וואדאווסקי.

העברעאישע אווענד-קורסען

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע ווערען שוין געמאכט אלע פארבערייטונגען צו דער נאהענ־טער ערעפנונג פון די העבראישע קורסען צום לערן־יאהר 1935־36.

די אווענד־קורסען פאר ערוואקסענע האבען שוין ביי אונז אין שטאט זייער גוט פערדינטע פאפולאריטעט, א דאנק דעם הויכען פעדאגאגישען ניוואו און מינימאלען אפצאהל. פאר טויזענדער מענשען זענען די קורסען ביז איצט געווען דער איינציגער וועג פון פערשאפען זיך די קענטעניש פון העברעאיש. איצט, צוליב'ן שטארקען עליה־דראנג נאך ארץ־ישראל, איז די קענטעניש פון דער העברעאישער שפראך ווירקליך א נויטווענדיגקייט פאר יעדען יודישען יונגען מענש. סילאזט זיך דעריבער פאראויסזעהען, א בעזונדערס פערשטאר־קטע פרעקווענץ אויף די היי־יאהריגע קורסען.

אין פערגאנגענעם יאהר איז דורך דער לייטונג פון די קורסען געמאכט געווארען די געלונ־גענע התחלה פון איינארדענען ספעציעלע העברע־אישע נאכמיטאג־לעקציעס פאר שול־קינדער. די גרויסע מתנות יודישע קינדער, וועלכע בעקומען אין דער פאלק־שול אנ'ערציהונג, וואס איז גענצליך פרעמד אונזער גייסט, האבען א מעגליכקייט פאר א קליינעם אפצאהל זיך אויסצולערנען [illegible] עאיש. מען דארף דעריבער האפען, אז די דאזיגע שילער־גרופען וועלען היי־יאהר גוט בעזוכט ווערען.

געדענקט, יודען, דער איינציגער יוד. מאנדאט איז אין געפאהר!
ווער עס גיט אפ זיין שטים אויף פאר דעם נישט־יוד, צובריכט דעם יודישען מאנדאט!
שטימט בלויז פאר איינער יודישער קאנדידאט
ה' לייב מינצבערג
דעם לאנגיעהריגען קהלה-פרעזעס און ג. סיים-דעפוטאט.

דערמאהנט איהר אייך אז דעם פאראיאהריגען הושענא רבה מיט די 50, 100, 200 און 500 זל. שטראף אויף ארימע יודישע מענשען!

ווער האט זיך פאר אייך בעמיהט און די שטראף מבטל געמאכט.
אויב נישט ה' לייב מינצבערג!
אפשר וועט זיך פאר אייך איינשטעלען דער נישט־יודישער קאנדידאט אין אזא לכע פאלען
געדענקט, שטימט בלויז פאר ה' לייב מינצבערג!

ניעט קיין גאלדען געשעפט

בשטראפט א ביזשוטעריע-שווינדלער

(א) דאס שטאטישע געריכט האט פערמשפט דעם שווינדלער זיגמונט מיעלצעווסקי אויף 2 יאהר טורמע דערפאר, וואס ער האט דעם 9 אפריל ה. י. פערקויפט א געוויסער יאדוויגא שטשעסנא פון קאליש א ווערטלאזען פינגערל פאר 130 זלאטעס, אנגעבענדיג איהם אלס א גאלדענעם מיט א בריליאנט.

וויפיל ארבייטער

זענען בעשעפטיגט אין לאדז?

(א) פון א לעצטענס צונויפגעשטעלטער רשימה איז צו זעהען, אז אויפ'ן 1. יאנואר 1935 זענען אין לאדז געווען טעטיג 2597 פאבריקס־אונטער־נעהמונגען, אין וועלכע עס האבען געארבייט 164,716 ארבייטער (81,528 מענער; 80,760 פרויען; 1408 יונגלעך און 1020 מיידלעך).

גערופען א זייגער

(א) אינ'ם 4־טען קאמיסאריאט אויף גדאנסקא 29 געפינט זיך א מענעריש זייגערל, וועלכעס עמיצער האט פערלוירען, אפצונעהמען געגען סמנים.

צווישען-מלוכה'שער פוסבאל-מעטש

פוילען-לעטלאנד קומט פאר אין לאדז

דעם 15 סעפטעמבער קומט פאר אין לאדז דער צווישען־מלוכה'שער פוסבאל־מעטש צווישען פוילען און לעטלאנד. זייט'ן יאהר 1924 איז נאך אין לאדז נישט פארגעקומען קיין צווישען־מלוכה־שער מעטש אזוי, אז דער בעשלוס פון פ.ז.פ.נ. איינצוארדענען אין לאדז דעם מעטש פוילען—לעט־לאנד, האט ארויסגערופען א געוואלדיגע פעראינ־טערעסירונג אין אלע היגע ספארט־ליבענדע קריי־זען. דעם מעטש וועלען בייוואוינען די פארשטעהער פון דער מלוכה און זעלבסטפערוואלטונגס־מאכט.

דער ל.ק.ס.־פלאץ וועט ספעציעל ענטשפרע־כענד איינגעארדענט ווערען צו דער דאזיגער גרוי־סער פערמעסטונג.

ווער ווייסט?

אוועקגעקומען א טויב-שטום קינד

דער אינטערנאט פאר טויב־שטומע בעט:

ווער עס ווייסט פון א קינד, א 7 יעהריג טויב־שטום יונגעלע, וועלכעס איז אוועקגעקו־מען נעכטען, זאל מיטטיילען אין אינטערנאט, פיעטריקאווער 89.

דאס קינד איז אנגעטון אין א גרויע צייגען אנציגעל, אויפ'ן קעפעל א גראנאט בערעטל

Doktór
Z. Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע
טראוגוטא 9
טעל. 262-98
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוונד.
זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 בייטאג.
פאר פרויען א ספעצ. ווארטע זאל

לאדז קאנקורירט מיט טשענסטאכאוו און בוסק
זייט דינסטאג ה' אלול איז טעטיג די
היגיענישע מקוה מיט שוויץ
וועלכע געפינט זיך אויף זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 53, טעל. 179-77, אין הויף, לינקס,
די מקוה איז איינגעריכטעט לויט די בעסטע מעדיצינישע ערפינדונגען.
די מקוה בעזיצט א ספעציעל איינגעריכטעטע שוויץ, א רוימיש באד, וועל־כע קיין לאדזער מקוה בעזיצט עס נישט.
די מקוה בעזיצט אויך מינעראל־וואסער, דעריבער קען זי קאנקורירען מיט טשענסטאכאוו און בוסק.
די מקוה איז אפען טעגליך פון 6 ביז 2 מיטאג פאר מענער, פאר פרויען פון 2 ביז 11 אוונד, פרייטאג פאר פרויען 3 שעה פאר ליכט־צינדען (בעזונדערע איינגאנג).
די מקוה איז אויך אפען פאר פרויען שבת־צו־נאכט.
די שוויץ און רוימיש באד איז טעטיג דאנערשטאג, פרייטאג און זונטאג.
יצחק בערשטער, פערוואלטער.
די מקוה איז געכשר'ט געווארען פון הר' החה"ג שמחה בינם אויערבוים מיט גדולי מופלגי תורה.

מ'וויל איצט איינפיהרען דאס נייע סוחרים-געזעץ

וואס איז אנאומגליק פאר דעם יודישען האנדעל.

אזא נישט־יודישער קאנדידאט וועט זיך בעהאלטען אין א מויז־לאך און נישט לאזען אפילו די פארע פון מויל.
וועט איהר דערלאזען אנ'אומגליק אויף זיך אליין!
געדענקט! שטימט בלויז פאר דעם יודישען קאנדידאט
ה' לייב מינצבערג

בילדער-אויסשטעלונג פון יאצעק מיזשעווסקי

(א) מאנטאג דעם 9. ד. ח. 6 אין אוונט עפענט זיך אין דער קונסט־גאלעריע (שענקעוויטש־פארק) א בילדער־אויסשטעלונג פון יאצעק מיע־זשעיעווסקי.

א בלוטיג געשלעג

(א) אויף מיעלטשארסקיעגא 19 איז, בעת א געשלעג צווישען לאקאטארען, שווער [illegible] וואונדעט געווארען איינער יאן פעלזאווסקי.

אין א שווערען צושטאנד האט איהם פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין שפיטאל

א יודיש יונגעלע צוקאפיעט פון א פערד

(א) אויף דרעוונאווסקא 95 איז צוקאפיעט גע־ווארען פון א פערד דער 8־יאהריגער דוד קארשבערג מיט א צושפאלטענעם שארבען האט מען דאס קינד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 93-101
ספעציאליסט
פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא־אנאליזען
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אוונער

ב"ה

צו דער יודישער פרוי אין לאדז

א רוף פון דער צענטראלע בנות אגודת ישראל אין פוילען

מיר רופען אלע יודישע פרויען אין לאדז זיך אפצוגעבען א דין־וחשבון פון ערנסטען מאמענט פאר'ן גאנצען יודישען כלל און גאהען דעם 8־טען סעפטעמבער צו די וואהלען צום סיים און שטימען פאר דעם איינציגען יודישען קאנדידאט, דעם לאנג־יעהריגען פארלאמענטאריער,

פרעזעס פון דער יודישער קהלה

ג. דעפ. ל. מינצבערג

גאר בעזונדער אפעלירען מיר צו אונזערע חברות און עסקנות צו פערשטעהען די ערנסטקייט פון דער שעה פאר'ן גאנצען רעליגיעזען יודענטום אין פוילען, און זיך ווארפען מיט'ן גאנצען ברען אין דער אגיטאציע, אז קיין איין שטימע פון א יודישער פרוי זאל נישט פעהלען, און אלע ווי איינע זאלען שטימען פאר דעם פערדינסטפולען פיהרער און מסירת־נפש'דיגען קעמפער פאר אלץ, וואס איז אונז הייליג און טייער, געוו. דעפוטאט ל. מינצבערג

חברות!!

געדענקט אז די אויגען פון גאנצער רעליגיעזער יודענטום אין פוילען זענען צו אייך געווענדעט. אזוי ווי ביי יעדער וואהל־אקציע זענען מיר אויך דאס מאל פול מיט זיכערקייט, אז אייער אקטיוויטעט וועט פיהרען צו א בכבוד'ן נצחון, וואס וועט זיין לתהלה ולתפארת פאר דער גאנצער אגודיסטישער וועלט!

צענטראלע בנות אגודת ישראל אין פוילען.

עס געהט איצט א העץ־קאמפאניע געגען דער יודישער שחיטה אין דער פוילישער פרעסע.

אפשר וועט עס ה' טראווקאווסקי זיין אונזער בעשיצער?

געדענקט, ברענגט נישט אומגליק אויף יודישע קעפ און שטימט פאר דעם איינציגען יוד

ה' לייב מינצבערג.

מעלדונגען

זש. ט. ק (וואולטשאנסקא 35, טעל. 53־121)

די נאהענטסטע אויספלוגען:

שבת, דעם 14 ד.ח. קומט פאר אן־אויספלוג אויף דער אקוואריען־ און טעראריען אויסשטעלונג. אנפיהרער פרל. שלאם. זונטאג, ד. 15 ד.ח. קומט פאר אן־אויספלוג נאך גאמבין און פלאצק. איינשרייבונגען ביז'ן 12 ד.ח. אין סעקרעטאריאט. אנפיהרער פרל. ה. גרינפעלד און ש. ראזענמאן. שבת, ד. 21 ד.ח. קומט פאר אן־אויספלוג צו די וואסער־לייטונג־אנשטאלטען. זונטאג, ד. 22 ד.ח. קומט פאר אן־אויספלוג אויפ'ן פליה־פעלד אין לובלינעק.

א דריי־טאגיגער אויספלוג נאך ווילנע, טראקי און אומגעגענט:

אין די טעג פון 19—23 סעפטעמבער ה. י. קומט פאר א דריי־טאגיגער אויספלוג נאך ווילנע, טראקי און אומגעגענד. די אנטיילנעמער פון דאזיגען אויספלוג האבען א גלענצענדע געלעגענהייט צו בעקוקען: 1) ווילנע מיט אלע איהרע מערקווירדיגקייטען ווי סטראשון־ביבליאטעק, אנסקי־מוזעאום, אלטער בית־עלמין (דאס קבר פון ווילנער גאון און לעגענדארע קבר פון גר־צדק), געטא און שול־הויף, שלאס און 3־קרייצען־בארג, פעטער און פויל־קירכע אויף אנטאקאל א. א. 2) טראקי (קאראימער קהלה, בית־עלמין, קעיסטוט־רואינען), 3) און אומגעגענד.

עס איז כדאי צו בעמערקען, אז דער דאזיגער אויספלוג איז דער לעצטער פון הייאהריגען ציקל ווילנע־אויספלוגען. אנפיהרער פר. ש. ראזענמאן.

אין לאקאל פון דער געזעלשאפט זענען אויסגעשטעלט די פאטאגראפישע אויפנאהמען פון אלע זומערדיגע אויספלוגען און קאלאניעס. די פאראינטערעסירטע פערזאנען קענען זיך אין דאזיגען ענין מעלדען אין סעקרעטאריאט פון דער געזו. טעגליך פון 10—2 מיטאג און 6—10 אווענד.

העברעאישע קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (שרודמיעסקא 29):

דער סעקרעטאריאט פון די קורסען נעמט אן איינשרייבונגען אויף די אווענד־גרופען פאר דערוואקסענע (אנפאנגער און אוואנסירטע) ווי אויך אויף די נאכמיטאג־לעקציעס פאר שול־יוגענד — טעגליך פון 8—10 אווענד אין ציוניסטישען ביורא (שרודמיעסקא 29).

897

גרויסער ערפאלג פון „אראראט" אין „ראזמאיטאשטשי"

מיט גרויס ערפאלג ווערט געשפילט אין „אראראט" דער הערליכער פראגראם א. נ. „א גדולה אויף דער באבען". היינט פרייטאג ווערט געגעבען 1 פארשטעלונג. מארגען שבת 2 פארשטעלונגען — 4 נאכמיטאג און 9.30 אווענד.

זונטאג קאנצערט פון כאר יוראנדא אין „העלענאוו"

זונטאג קומט פאר אין פארק העלענאוו אן־איין איינציגער קאנצערט פון בעריהמטען כאר יוראנדא. אין פראגראם די שענסטע פערל פון זייער רעפערטואר. א ספעציעלע אטראקציע איז דער אויפטריט פון די בעוואוסטע טענצער „בלעק און ווייט".

פון דער כאלווע־פאבריק עללאס

זשעראמסקי 31

כאלווע איז געווארען באמת א מאסען־ארטיקעל פון טאג־טעגליכען געברויך.

ביז איצט איז כאלווע פראדוצירט געווארען נור דורך גריכען און א דאנק דעם אינהאבער ה' סוכאוואלסקי, פון דער יודישער פאבריק „עללאס" ווערט כאלווע אויסגעארבייט דורך יודען.

די פירמע „עללאס" ארבייט אויס ביי היינטיגען טאג די בעסטע כאלווע, וואס פערנעהמט אין דער בראנזשע דעם אויבענאן און ווערט אנערקענט דורך מבינים אלס איינע פון די בעסטע און נאהר האפטסטע.

אויערען, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע וצוועק אפעראציע א. ז. וו., ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9—2 און פון 4—8 אוונט

געדענקט איהר דעם בלוטיגען אחרון של פסח?

געדענקט איהר די טעג און נעכט, וואס

ה' לייב מינצבערג

האט פערבראכט אין באלוט און ראדאגאשטש און אייך פערטיידיגט געגען די כוליגאנעס און ענדעקעס?

ווואלט דאס געטון טראווקאווסקי?

צו דעם מוז מען האבען א יודיש הארץ און א יודישע נשמה

שטימט בלויז פאר ה' לייב מינצבערג!

די לאדזער בעפעלקערונג וועט בעגריסען דאס מיליטער

וועלכעס קומט צוריק פון די מאנעווערעס

דעם 12. סעפטעמבער קומען צוריק פון מאנעווערעס די 4 לאדזער פולקען, לאדז וועט דאס ערשטע מאל איינפיהרען ביי זיך די טראדיציע, פון בעגריסען די אפיצירען און זעלנער, וועלכע קומען צוריק פון זייער ... ארבייט.

כדי ווי געהעריג צו בעגריסען דאס צוריקקעהרענדע מיליטער ווערט ארגאניזירט א בירגער־קאמיטעט, וועלכער וועט זיך פערנעהמען מיט אייגנשטעלען דעם ענטשפרעכענדען פראגראם.

א ציפאל האט געראטעוועט

א יודישע פרוי פון א זיכערען טויט

(א) די 28־יאהריגע רבקה בריל (פון זשעראמסקיעגא 15) איז משמעות א זעהר ... פרוי, ווארום אז זי האט זיך נעכטען צוווערטעלט מיט איהר דינסטמיידעל, האט זי געעפענט א פענסטער און איז ארויסגעשפרונגען פון דריטען שטאק.

פליהענדיג אבער פון דער הויך, האט זי זיך, צום גליק, פערטשעפעט מיט דער גאמבע אין א דאך פון א קעמערעל אויפ'ן הויף און דאס האט בעדייטענד אפגעשוואכט דעם פאל — אזוי אז זי איז אפגעקומען מיט לייכטע וואונדען.

פאגאטאווע האט זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

„JERZY MILL" Łódź, Piotrkowska 73 poleca wieczne pióra

Repr. wiecznych piór Dr. JUNGH'a na Rzp. Polską i w. m. Gdańsk.

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Spółka Akcyjna, Oddział w Łodzi
(LOMBARD)

zawiadamia, że w dniu 24-go września 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA w sali przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 15 września 1935 roku w numerze 252 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 26 września 1935 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 15 września 1935 r., gdyż po tym terminie zastawcy poniosą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i ogłoszeń.

שנעל-דרוקערײַ
בראמבערג
צעגעלניאנא 8. טעל. 255-09

פיהרט אויס:
בריף־בויגען, קאנווערטען, רעכנונגען, קוויטארישען, פערלאבונגס־ און חתונה־קארטען, וויזיט־קארטען, פריקא־ און קאנטאקטיע־עפעקטען, שטרימפ־באנדראלען

רעעלע !!! מאדערן
און שנעל און ביליג

Laboratorjum analiz lekarskich
„SANITAS"
Wólczańska 41, tel. 232-94
פיהרט אויס אלע ארט אנאליזען פון בלוט, אורין, פלעגמע א. א.
אויפן טעלעפאנישען פערלאנג שיקען מיר נאך מאטעריאל און שיקען אפ די אנאליזען אהיים

שיימלעך
טום פאריזער שרינדען צו בעקומען ביי
קערש,
סקווערא 15

MOTORY
elektr.
OKAZYJNE używane i nowe po cenach najniższych Przełączniki gwiazda trójkąt i rozruszniki własnego wyrobu
WARSZTATY REPERACYJNE,
przewijanie maszyn. Instalacje elektr.
Reklamy neonowe
Inż. J. Reicher i S-ka, Łódź
Południowa 28, tel. 21-000.

לעטשניצע
פאר ווענערישע־קראנקע
מענער־שוואכע און הויט־קראנקהייטען
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי דאקטאר
א בערואטונג 3 זל.

Dr. med.
KLARA MARGOLIS
פיזיקאלישער הייל־גאבינעט
Piotrkowska 113, tel. 165-17
צוריקגעקערט
נעמט אן פון 10 ביז 1 און פון 3 ביז 7.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8^{30} do 1^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp. i od 6 do 8^{30} wiecz
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1־טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

ד"ר העלער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 79-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזן

בעקאנטמאכונג.
די גוט־איינגעפיהרטע
איינציגע יודישע פאבריק
פון כאלווע
„ELLAS" אין לאדז א. ג.
טיילט מיט דער געעהרטער קונדשאפט, דאס צום נייעם סעזאן ארבייט זי אויס אלע ארט כאלווע פערשידענע געשמאקען אין פערשידענע פאקונג צו מעסיגע פרייזען.
מיט אכטונג
„ELLAS", ŁÓDŹ,
Zeromskiego 31, tel. 232-63.
wł. R. Suchowolski.
בעמערקונג: דער נאמען Zdrawewicz וועלכער איז געווען צוגעגעבען צו דעם פאריגען אנאנס, איז על פי טעות אריינגעפאלען.

בּיוּביי־יאהר 1895—1935, עכו 40 יאהר
ארטאפעדישער אנשטאלט
ר. קאוואלסקי
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59.
מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער לייטונג פון בעריהמטע פאכמענער, וועלכע זענען געווארן אויסגעצייכענט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדאלן אויף אויסשטעלונגען. עספעציעלע בויך־פאסען (רופטורשטע) בראבעזען, גארסעטן אויף מערש. פערקרימונגען פון רוקען, גלייך־האלטער אנלאגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר הירקומע אויסקורירונג פון קראנקע. דער ארטאפעדער שמאלט אין אויפ'ן ארט, שנעלע און סאלידע אויספיהרונג. די פרייזען זענען צוליבע יעבידיי זעהר נידריג.

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען־גאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

לעטשניצע
פאר ווענערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
ווענערישע־קראנקע, מענער־שוואכע און הויט־קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס־סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל
א בערואטונג 3 זל.